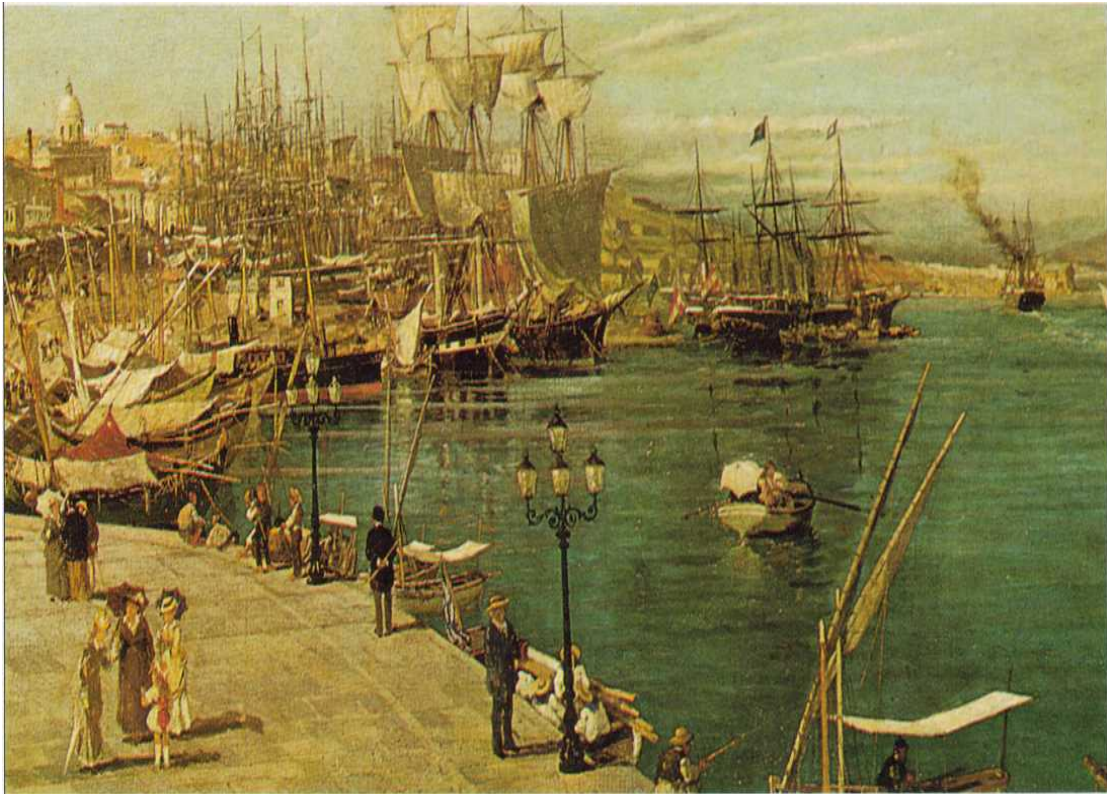

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΗΤΟΥΛΑ ΡΟΪΔΩ
ΜΕΛΗ ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: ΒΑΜΒΑΚΑΡΗ ΜΑΛΒΙΝΑ,
ΓΕΩΡΓΙΤΣΟΓΙΑΝΝΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΕΠΙ ΠΤΥΧΙΩ: ΔΙΒΡΙΩΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑ
Α.Μ.: 20012
ΤΜΗΜΑ: ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2006

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία που φέρει τον τίτλο «Η Φυσιογνωμία της πόλης του Πειραιά» πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος του Τμήματος της Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου. Ο βασικός λόγος που επέλεξα ν' ασχοληθώ με τον Πειραιά είναι γιατί ο Πειραιάς είναι η πόλη που γεννήθηκε και μεγάλωσα και θέλησα να μελετήσω και να μάθω όσο γίνεται περισσότερα για τον τόπο μου και την ιστορία του καθώς και να γνωρίσω όλες τις εκφάνσεις της τοπικής ζωής όπως την οικονομία, τις κοινωνικές δομές και τον πολιτισμό.

Σκοπός της εργασίας είναι ν' αναδείξει τη φυσιογνωμία της πόλης του Πειραιά έτσι όπως διαμορφώνεται μέσα από τα φυσικά και ανθρωποποιητά στοιχεία που τη συνθέτουν κι έτσι όπως ενυπάρχει αυτή στη συνείδηση των κατοίκων της πόλης. Μέσα από το βιβλιογραφικό υλικό και τις φωτογραφίες αναδεικνύεται ο ρόλος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Πειραιά και δίνεται η δυνατότητα σε όσους ενδιαφέρονται να μάθουν και ν' αγαπήσουν την πειραιϊκή ιστορία και τον πειραιϊκό πολιτισμό.

Θα ήθελα τέλος να τονίσω ότι ήταν ιδιαίτερα πολύτιμη η βοήθεια και η καθοδήγηση των καθηγητριών της τριμελούς επιτροπής αλλά και η στήριξη της οικογένειάς μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία με τίτλο «Η φυσιογνωμία της πόλης του Πειραιά» έχει ως στόχο τη μελέτη και την ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης του Πειραιά. Η μελέτη των βιβλιογραφικών πηγών και η προσωπική έρευνα αποτέλεσαν τα βασικά εργαλεία για την πραγματοποίηση της εργασίας.

Η εργασία αποτελείται συνολικά από έξι κεφάλαια από τα οποία, τα πέντε πρώτα παρουσιάζουν τα στοιχεία που συνθέτουν τη φυσιογνωμία της πόλης του Πειραιά και το έκτο και τελευταίο αφιερώνεται στην περιγραφή της έρευνας.

Στο πρώτο κεφάλαιο «Προσδιορισμός του όρου Φυσιογνωμία της Πόλης» διευκρινίζεται ο όρος φυσιογνωμία αλλά και κάποιοι άλλοι σχετικοί μ' αυτόν όροι. Επίσης, το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται και στα βασικά στοιχεία που συνθέτουν τη φυσιογνωμία μιας πόλης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο «Η ταυτότητα του Πειραιά» περιγράφεται αναλυτικά η γεωγραφική θέση και ο γεωφυσικός προσδιορισμός της πόλης, παρουσιάζεται η εξέλιξη της πειραιϊκής οικονομίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και αναφέρονται τα σημαντικότερα αναπτυξιακά στοιχεία της πόλης.

Στο τρίτο κεφάλαιο «Κοινωνικός Εξοπλισμός» περιγράφεται ο κοινωνικός εξοπλισμός της πόλης, δηλαδή τα κτίρια διοίκησης, τα κτίρια υγείας και πρόνοιας, τα κτίρια πολιτισμού καθώς και οι σημαντικότερες υπηρεσίες και σύλλογοι του Πειραιά.

Στο τέταρτο κεφάλαιο «Ανθρωποποιητά Στοιχεία» παρουσιάζονται αναλυτικά τα ανθρωποποιητά στοιχεία της πόλης του Πειραιά τα οποία περιλαμβάνουν την ιστορία, την καλλιτεχνική έκφραση, την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία και τις κοινωνικές δραστηριότητες.

Στο πέμπτο κεφάλαιο «Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Φυσιογνωμία του Πειραιά» αναπτύσσεται αρχικά η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική και στη συνέχεια δίνονται μερικά επιλεγμένα επιδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματα για να γίνει αντιληπτή η θετική συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη φυσιογνωμία της πόλης του Πειραιά.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο «Έρευνα» περιγράφεται η προσωπική μου έρευνα που πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων σε 150 κατοίκους του Πειραιά προκειμένου να διεξαχθούν κάποια συμπεράσματα για τη φυσιογνωμία της πόλης αλλά και να διατυπωθούν κάποιες προσωπικές προτάσεις για τη βελτίωση των αδυναμιών και την επίλυση των προβλημάτων της πόλης μου. Τέλος, μετά το έκτο κεφάλαιο ακολουθεί η βιβλιογραφία και το παράρτημα το οποίο περιέχει κάποιους πίνακες τα στοιχεία των οποίων χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία και κάποιες φωτογραφίες.

Περιεχόμενα

Πρόλογος
Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1^ο – Προσδιορισμός του όρου Φυσιογνωμία της Πόλης

1.1 Διευκρίνιση του όρου φυσιογνωμία	σελ. 6
1.2 Φυσιογνωμία της πόλης	σελ. 7
1.3 Τα βασικά στοιχεία σύμφωνα με τους ερευνητές	σελ. 8

Κεφάλαιο 2^ο – Η ταυτότητα του Πειραιά

2.1 Γεωγραφική Θέση και γεωφυσικός προσδιορισμός	σελ. 9
2.2 Η Οικονομία του Πειραιά	
2.2.1 Σταδιακή εξέλιξη της πειραιϊκής οικονομίας	σελ. 12
2.2.2 Η σύγχρονη πειραιϊκή οικονομία	σελ. 16
2.3 Αναπτυξιακά Στοιχεία του Πειραιά	
2.3.1 Πληθυσμιακά – Δημογραφικά Στοιχεία	σελ. 18
2.3.2 Απασχόληση - Ανεργία	σελ. 20

Κεφάλαιο 3^ο – Κοινωνικός Εξοπλισμός

3.1 Κτίρια Διοίκησης	σελ. 25
3.2 Κτίρια Υγείας και Πρόνοιας	σελ. 26
3.3 Κτίρια Πολιτισμού	
3.3.1 Θέατρα	σελ. 33
3.3.2 Βιβλιοθήκη – Πινακοθήκη – Ιστορικό Αρχείο	σελ. 39
3.3.3 Μουσεία	σελ. 43
3.3.4 Κτίρια εκπαίδευσης	σελ. 51
3.3.5 Κτίρια άθλησης	σελ. 56
3.3.6 Σημαντικότερες υπηρεσίες	σελ. 63
3.3.7 Σημαντικότεροι σύλλογοι	σελ. 70

Κεφάλαιο 4^ο – Ανθρωποποιητά Στοιχεία

4.1 Αρχιτεκτονική Φυσιογνωμία	σελ. 87
4.2 Ονομασία	σελ. 110
4.3 Ιστορικά και Αρχαιολογικά Μνημεία	σελ. 112
4.4 Πλατείες και Δρόμοι	σελ. 120
4.5 Εκκλησίες	σελ. 127
4.6 Ιστορία	σελ. 134
4.7 Καλλιτεχνική Έκφραση	σελ. 161
4.8 Οι κοινωνικές δραστηριότητες στον Πειραιά	σελ. 170

Κεφάλαιο 5^ο – Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Φυσιогνωμία του Πειραιά

- 5.1 Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική και τα χρηματοδοτικά της όργανασελ. 175
- 5.2 Επιδοτούμενα Προγράμματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση στην περιοχή του Πειραιάσελ. 178
- 5.3 Οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσηςσελ. 183

Κεφάλαιο 6^ο – Έρευνα

- 6.1 Σκοπός – Ερευνητικοί Στόχοι - Μεθοδολογίασελ. 184
- 6.2 Ανάλυση Ερωτηματολογίωνσελ. 186
- 6.3 Σχολιασμός Αποτελεσμάτων του Ελέγχου χ^2 σελ. 214
- 6.4 Συμπεράσματα – Προτάσεις.....σελ. 237

Παραρτήμα

- Πίνακες και Εικόνες.....σελ. 244

- Βιβλιογραφία**σελ. 270

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

1.1 Η ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ¹

Προτού διευκρινιστεί ο όρος φυσιογνωμία θα πρέπει πρώτα να γίνει αναφορά σε κάποιους άλλους όρους, το χώρο, τον τόπο, το τοπίο και τον χρόνο, οι οποίοι σχετίζονται με τη φυσιογνωμία ενός τόπου.

Ο χώρος αποτελεί αφηρημένη έννοια και από μόνος του δεν έχει κάποιο χαρακτήρα και φυσιογνωμία. Από τη στιγμή όμως που εμφανίζεται ο άνθρωπος και αναπτύσσει δραστηριότητα σ' έναν χώρο, αυτός συγκεκριμενοποιείται και μετατρέπεται αυτόματα σε τόπο. Οι δραστηριότητες, τα δημιουργήματα, τα συναισθήματα, η ιδεολογία και τα όνειρα του ανθρώπου είναι αυτά που προσδίδουν χαρακτήρα και φυσιογνωμία σ' έναν τόπο. Η συναισθηματική και η ιδεολογική εικόνα που προσφέρει αυτός ο τόπος στους κατοίκους και γενικότερα στους ανθρώπους που θα τον επισκεφτούν είναι το λεγόμενο τοπίο. Ο χρόνος που κι αυτός αποτελεί αφηρημένη έννοια, είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη φυσιογνωμία ενός τόπου. Ο χρόνος, όπως και ο χώρος, συγκεκριμενοποιείται με την ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα και μετατρέπεται σ' εποχή. Οπότε μπορούμε να πούμε ότι όταν αναφερόμαστε σε διαφορετικές εποχές ένας τόπος μπορεί να προσφέρει και διαφορετικές εικόνες.

Στη συνέχεια για να γίνει αντιληπτός ο όρος φυσιογνωμία πρέπει να γίνει η διάκριση ανάμεσα στον χαρακτήρα και στην φυσιογνωμία ενός τόπου γιατί πολλές φορές συγχέονται.

Ο χαρακτήρας είναι η ενιαία εικόνα που δημιουργείται από το σύνολο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που εμφανίζει ένας τόπος. Το σύνολο των μορφών που αφορούν έναν τόπο γίνεται αντιληπτό από κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι που συνιστούν τον χαρακτήρα ενός τόπου. Εάν συγκρίνουμε δύο τόπους, είναι δυνατό να έχουν κοινό χαρακτήρα σε περίπτωση ομοιότητας των χαρακτηριστικών τους. Άρα ο χαρακτήρας μπορεί να κατηγοριοποιηθεί.

Από την άλλη η φυσιογνωμία αφορά στην ίδια την οντότητα του τόπου, αναφέρεται στην ιδιαίτερη προσωπικότητα, στη μοναδικότητα της φύσης ενός τόπου όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τη συνολική εικόνα του, δηλαδή το τοπίο του. Η συνολική αυτή εικόνα διαμορφώνεται όταν χρησιμοποιούμε όλες τις αισθήσεις μας, την όραση, την ακοή, την όσφρηση, τη γεύση, την αφή και τη λογική για ν' αντιληφθούμε τα στοιχεία που απαρτίζουν τον τόπο. Σε αντίθεση με

¹ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΙΩΣΗΦ, «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΑΙ ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 2000.

τον χαρακτήρα. η φυσιογνωμία δεν μπορεί να ομαδοποιηθεί αφού αναφέρεται στη μοναδικότητα κάθε τόπου.

Ως φυσιογνωμία ενός τόπου μπορεί να θεωρηθεί η διαμόρφωση μια γνώμης, κρίσης, για την ιδεολογική, συναισθηματική και υλική φύση ενός τόπου. Αυτή η γνώμη είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους ανθρώπους που ζουν και δραστηριοποιούνται σ' έναν τόπο γιατί μέσα από αυτήν, οι άνθρωποι ανακαλύπτουν τη προσωπική τους σχέση με τον τόπο τους.

1.2 Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η πόλη είναι ο χώρος που διαλέγει ο άνθρωπος για να ζήσει, να εκφράσει τις επιθυμίες του, ν' αναπτύξει δραστηριότητα και πολιτισμό. Η φύση της πόλης μας επιβάλλει να την αντιμετωπίσουμε σαν κάτι ζωντανό και εξελισσόμενο. Όταν λέμε ότι κτίζουμε πόλεις δεν εννοούμε μόνο τα υλικά κατασκευάσματα αλλά όλη τη συμπεριφορά, τα συναισθήματα, τις στάσεις και την ιδεολογία που πλάθουμε στο χώρο αυτό. Οι άνθρωποι επιδιώκουν να χαράξουν στις πόλεις τους, τη δική τους φυσιογνωμία και αντίστροφα οι πόλεις μέσα από τη δική τους φυσιογνωμία παρουσιάζουν την ιδιαίτερη ταυτότητα των ανθρώπων που τις έκτισαν. Η πόλη εκφράζει τον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς των κατοίκων της, τις συνήθειες, τις αντιλήψεις, τα ήθη κι έθιμα και γενικότερα το σύνολο των κοινωνικών τους σχέσεων. Χάρη λοιπόν στο ανθρώπινο στοιχείο η πόλη αποκτά χαρακτήρα και φυσιογνωμία.

Στον αστικό χώρο κυριαρχεί το φυσικό και το ανθρωποποιητό στοιχείο σε αντίθεση με την ύπαιθρο που κυριαρχεί μόνο το φυσικό.

Για να διαπιστώσουμε λοιπόν τη φυσιογνωμία μια πόλης πρέπει να καταγράψουμε, μα μελετήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα στοιχεία αυτά που μας κάνουν ν' αγαπάμε αυτή την πόλη και να συνδεόμαστε μ' αυτήν. Τα βασικά στοιχεία που αναδεικνύουν τη φυσιογνωμία της πόλης αναφέρονται:

- Στη φύση, όπως τοπογραφία-φυσικό ανάγλυφο, κλίμα, χλωρίδα, πανίδα.
- Στον άνθρωπο και στην κοινωνία όπως τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των κατοίκων μιας πόλης, τις παραγωγικές ή άλλες δραστηριότητες κ.λ.π.
- Στα κτιστά κελύφη είτε πολεοδομικής κλίμακας δηλαδή πολεοδομική δομή, μορφή ιστού, πολεοδομικές λειτουργίες, πλατείες, πάρκα, δρόμοι, δίκτυα κ.λ.π, είτε αρχιτεκτονικής κλίμακας δηλαδή περιγραφή κτιρίων, εξοπλισμού, βιτρινών, διακοσμητικών στοιχείων κ.λ.π.
- Στα λοιπά στοιχεία της πόλης όπως το φως, το χρώμα, η χρωματική ατμόσφαιρα της πόλης, το ακουστικό τοπίο και οι οσμητικές και γευστικές ιδιαιτερότητες μια πόλης.

1.3 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ²

Παρακάτω αναφέρονται τα βασικά στοιχεία που διαμορφώνουν τη φυσιογνωμία μιας όπως αυτά εντοπίζονται και χρησιμοποιούνται από τους σύγχρονους ερευνητές της Μορφής της Πόλης.

- ✓ Τα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά γεγονότα (Rossi³, R. Krier⁴, Castex& Panerai⁵)
- ✓ Τα μνημεία και τα ιστορικά γεγονότα (Rossi, R. Krier, L. Krier⁶, Sitte⁷)
- ✓ Ο πολεοδομικό ιστός (Rossi, R. Krier)
- ✓ Η μορφή των αρχιτεκτονικών στοιχείων (R. Krier)
- ✓ Το πλήθος και η μορφή των δρόμων και πλατειών (R. Krier)
- ✓ Τα κλασικά τμήματα της πόλης (R. Krier, L. Krier)
- ✓ Η φυσική χωρική αλυσίδα, φυσικά δεδομένα, χωρικά στοιχεία, φως, θέες εν σειρά, σημεία θέας, πολεοδομική επίπλωση, διαφημίσεις κ.λπ. (Cullen⁸)
- ✓ Η ανθρώπινη αλυσίδα, διάρκεια, σχέσεις, εργασία κ.λπ.
- ✓ Το κλίμα (Cullen, Broadbent⁹)
- ✓ Το όνομα (Lynch¹⁰, Στεφάνου)
- ✓ Τα ιστορικά σύμβολα και τ' αντιπροσωπευτικά στολίδια (Venturi¹¹)
- ✓ Η ατμόσφαιρα και χαρακτήρας (Schulz¹²)

² ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΙΩΣΗΦ, «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΑΙ ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 2000, σελ. 101, 102

³ A. Rossi, «Η αρχιτεκτονική της πόλης», εκδ. Σύγχρονα Θέματα, 1987

⁴ R. Krier, περιοδικό "Architecture d' aujourd'hui", 1976

⁵ J. Castex, Ph. Panerai, περιοδικό "Architecture d' aujourd'hui", No 153

⁶ R. Krier, L. Krier, "On architecture", Academy ed. St Martins Press

⁷ C. Sitte, "City planning according to artistic principles", trans. G. Collins and Collins, New York Random House, 1965

⁸ G. Cullen, "The scanner", Alcan Industries Ltd, London 1966

⁹ G. Broadbent, "Emerging concepts in urban space design", ed. Van Nostrand Reinhold, 1990

¹⁰ K. Lynch, "Managing the sense of a region", Cambridge Mass: The M.I.T Press, 1972

¹¹ R. Venturi, "Complexity and contradiction in Architecture", New York 1967

¹² C. Norberg Schulz, "Towards a phenomenology of architecture", Academic Press, London 1980

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ¹³

Όπως έχει αναφερθεί και στο πρώτο κεφάλαιο ο αστικός χώρος αποτελείται από τα φυσικά και τ' ανθρωποποιητά στοιχεία. Τα φυσικά στοιχεία αναφέρονται στην τοπογραφία και το φυσικό ανάγλυφο και στο κλίμα.

Ο Πειραιάς αποτελεί ναυτιλιακό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο καθώς και εμπορικό λιμάνι της Ελλάδας και επίνειο της Αθήνας στην ανάπτυξη της οποίας συνέβαλλε σημαντικά.

Βρίσκεται στα νοτιοδυτικά παράλια της Αττικής, στο μυχό του Σαρωνικού Κόλπου, σε απόσταση 8 χλμ από την Αθήνα και αποτελεί χερσόνησο περιβάλλεται από θάλασσα ανάμεσα στον φαληρικό όρμο (ανατολικά) και στον Κορυδαλλό (βορειοδυτικά). Η γεωγραφική του θέση καθορίζεται από τις συντεταγμένες 37 μοίρες 56' Β. πλάτους, 23 μοίρες 39' Α. μήκους.

Ο Πειραιάς αποτελείται σήμερα από την κυρίως πόλη, που εκτείνεται ανατολικά και βορειοανατολικά από το Μεγάλο Λιμάνι, την παραλία σε σχήμα χερσονήσου ανάμεσα στη Ζέα και το Μεγάλο Λιμάνι, που απολήγει στην Πειραιϊκή Ακτή και γύρω από τον Λόφο του Προφήτη Ηλία. Η παράκτια γραμμή που ορίζει και τα τρία λιμάνια του Πειραιά είναι το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της γεωμορφολογίας της περιοχής. Τα τρία φυσικά λιμάνια της περιοχής αποτελούν το Μεγάλο Λιμάνι, το λιμάνι της Ζέας και η Μουνιχία.

Τα Μεγάλο Λιμάνι, το οποίο βρίσκεται ανάμεσα Ηετιώνεια Ακτή και την ακτή Αλκίμων και χρησιμοποιείται για εμπορευματική και επιβατική κίνηση, έχει συνολική υδάτινη επιφάνεια 1.110.000 τ.μ. και αποτελείται από τον Προλιμένα, το Κεντρικό Λιμάνι και το Λιμάνι των Αλών, των οποίων η επιφάνεια ανέρχεται σε 440.000 τ.μ, 530.000 τ.μ. και 140.000 τ.μ. αντίστοιχα. Το λιμάνι της Ζέας το οποίο βρίσκεται στα ανατολικά του Μεγάλου Λιμανιού και ανάμεσα στις βορειοανατολικές ακτές της Πειραιϊκής Χερσονήσου και τις νοτιοδυτικές της Καστέλας, αποτελεί το δεύτερο από τα τρία φυσικά λιμάνια του Πειραιά. Το τελευταίο και

¹³ ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004, σελ. 27, 28, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 27, Παγκόσμια Γεωγραφία, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος Β', σελ 220, ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΤΟΣ, ΦΩΤΕΙΝΗ ΒΑΜΒΑ – ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΤΟΥ, ΕΠΙΤΟΜΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, εκδ. ΕΡΜΗΣ, Αθήνα 2001, σελ 600, 601.

μικρότερο φυσικό λιμάνι, ο λιμενίσκος της Μουνιχίας των αρχαίων, βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της Καστέλας και σήμερα αποκαλείται Μικρολίμανο.

Το νοτιοδυτικό τμήμα του Πειραιά αποτελεί η Πειραιϊκή Ακτή, η οποία έχει υψόμετρο 57,7μ. και είναι βραχώδης. Κατά τους κλασικούς χρόνους, ήταν ξακουστή για τα λατομεία της από τα οποία εξαγόταν ο «ακτίτης λίθος» (τα ονομαστά αγκωνάρια του Πειραιά). Στην παραλία της σχηματίζονται πολλοί ορμίσκοι: οι κυριότεροι από τους οποίους είναι: ο ορμίσκος της Σχολής Δοκίμων, που είναι γνωστός ως Παλάσκα, ο ορμίσκος της Αφροδίτης και ο ορμίσκος της Φρεαττύδας.

Στο νοτιοανατολικό τμήμα του Πειραιά εκτείνεται η περιοχή της Καστέλας που περιλαμβάνει την ομώνυμη ακτή, η οποία αρχίζει από το Μικρολίμανο και καταλήγει στην Πλατεία Αλεξάνδρας και τον λόφο της Καστέλας, που σήμερα ονομάζεται Προφήτης Ηλίας λόγω της εκκλησίας που υπάρχει εκεί. Ο Προφήτης Ηλίας έχει υψόμετρο 86,59μ. και είναι γεμάτος σπηλιές και δεξαμενές, φυσικές ή τεχνητές, ιδιαίτερα στο νοτιοανατολικό τμήμα του. Στη νότια πλευρά του υπάρχει ένα μικρό, βραχώδες και κυκλικό νησάκι η Σταλίδα που έχει σχηματιστεί από καταπτώσεις και καθιζήσεις.

Κλίμα. Το κλίμα του Πειραιά είναι εύκρατο με τα χαρακτηριστικά περισσότερο του ηπειρωτικού, λόγω της γεωγραφικής του θέσης. Επίσης, τα κύρια γνωρίσματα του κλίματος της περιοχής είναι, η ξηρότητα της ατμόσφαιρας και οι περιορισμένες βροχοπτώσεις. Το κλίμα του Πειραιά θεωρούνταν και υγιεινό αλλά οι ευεργετικές του επιδράσεις έχουν εξουδετερωθεί από τη μεγάλη ρύπανση της ατμόσφαιρας.

Γεωλογική Ηλικία. Όσον αφορά τη γεωλογική ηλικία των πετρωμάτων που συνθέτουν την Πειραιϊκή Χερσόνησο ανάγονται στην Πλειοκαινική περίοδο, ενώ στο μεγαλύτερο μέρος της Αττικής συναντάται η παλαιότερη Τριτογενής, σχηματισμένη από επιστρώσεις γλυκών υδάτων. Μόνο γύρω από τη βορειοδυτική ακτή, κοντά στο Φάληρο και τον Πειραιά, υπάρχουν υφάλμυρα ή θαλάσσια στρώματα της ίδιας βαθμίδας.

Η κύρια μάζα της Πειραιϊκής χερσονήσου συγκροτείται από ψαμμώδη και μαργώδη στρώματα που περιέχουν μικρά στρώματα. Σ' αυτά έχουν εναποτεθεί πορώδεις ασβεστολιθικές μάργες (παχιές, υποκίτρινες και τεφρές) και σχεδόν σκληροί ασβεστόλιθοι (υπόλευκοι και γεμάτοι οπές). Έτσι, οι θαλάσσιες επιστρώσεις του Πειραιά χρονολογούνται ως νεότερα στρώματα της Τεταρτογενούς γεωλογικής περιόδου.

Κατά μία άποψη, έτσι όπως αποδεικνύεται από τη γεωμορφολογία της περιοχής του Πειραιά και από το όνομά του (περαιά δηλαδή αντίπερα), έως το Τεταρτογενές, η Πειραιϊκή χερσόνησος ήταν νησί και άρχισε να ενώνεται με την ξηρά όταν ο Κηφισός άλλαξε πορεία και οι εκβολές του μετατοπίστηκαν στον όρμο του Φαλήρου.

Συμπερασματικά, ο Πειραιάς βρίσκεται στα νοτιοδυτικά παράλια της Αττικής, στο μυχό του Σαρωνικού, απέχει 8 χλμ από την Αθήνα, περιβάλλεται από θάλασσα και το κλίμα του είναι εύκρατο.

2.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Η οικονομία ενός τόπου αποτελεί βασικό στοιχείο το οποίο διαμορφώνει τη φυσιογνωμία του. Για το λόγο αυτό στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η εξέλιξη της πειραιϊκής οικονομίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

2.2.1 ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ¹⁴

Στο χρονικό διάστημα 461 – 446 π.Χ. εκτελούνται στον Πειραιά συστηματικά έργα υποδομής, το εμπόριο και η ναυτιλία ενισχύονται με μία σειρά νομοθετικών μέτρων του Περικλή τα οποία δίνουν τεράστια ώθηση στη πειραιϊκή οικονομία. Η πόλη ρυμοτομείται, οικοδομείται εκτεταμένα και παρατηρείται θεαματική αύξηση του πληθυσμού της - εγκαθίστανται έμποροι, όσοι απασχολούνταν με το στόλο, ετεροδημότες και Έλληνες και ξένοι μέτοικοι.

Στη περίοδο του Πελοποννησιακού πολέμου 431 – 404 π.Χ. η οικονομική δραστηριότητα της πόλης οδηγείται σε παρακμή.

Με την κατάλυση της Μακεδονικής δυναστείας το 168 π.Χ. και την έναρξη εξάπλωσης της Ρωμαϊκής κυριαρχίας στην ανατολική Μεσόγειο η παρακμή του Πειραιά επιτείνεται από την ανάπτυξη ενός νέου κέντρου, της Δήλου.

Το τέλος όμως της πόλης του Πειραιά σηματοδοτείται από την πολυετή πολιορκία του από τον Σύλλα που καταλήγει στην πυρπόληση του το 86 π.Χ. Από τότε ο Πειραιάς άρχισε να παρακμάζει και τελικά ερημώθηκε και έτσι παρέμεινε για 15 περίπου αιώνες.

Ο Πειραιάς των πρώτων μεταεπαναστατικών χρόνων παρουσίαζε εικόνα έρημη και αγρία και αυτή παρέμεινε για πολλά χρόνια μέχρι την αναβίωση του στα 1835.

Από το 1834 μετά την επιλογή και καθιέρωσης της Αθήνας ως πρωτεύουσας της Ελλάδος, ο Πειραιάς άρχισε να αναπτύσσεται. Το εμπόριο αποτέλεσε την πρώτη μορφή του οικονομικού βίου των κατοίκων του.

Στο λιμάνι μέχρι το 1855 είχαν εκτελεστεί τα πρώτα έργα. Οι κυρίως αποβάθρες είναι δύο, η Βασιλική κοντά στην πλατεία Όθωνος και η Μεγάλη αποβάθρα (μήκους 1,5 χλμ) στην

¹⁴http://www.pireasweb.gr/history/sea_commer_gr.htm,

ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 18, 22, 51, 52, 57, 75, 83, 91, 93, 99, 100, 115, 118, 119, 138, 139, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 117, 119, 121, 124, 126, 127, 128, "PIREAUS, HISTORY AND CULTURE", εκδ. IDEA S.A., MUNICIPALITY OF PIREAUS 2001, σελ. 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 191, 192.

Τρούμπα. Αργότερα, δημιουργήθηκαν τα Λεμονάδικα όπου τα καΐκια μετέφεραν τα προϊόντα των νησιών και πραγματοποιούνταν οι ανταλλαγές σε είδος.

Η κίνηση στο λιμάνι του Πειραιά σταδιακά αναπτυσσόταν. Το 1834 περνούσαν από το λιμάνι του Πειραιά 56 πλοία, το 1835 60 ενώ το 1837 σε διάστημα 12 ημερών αγκυροβόλησαν στα νερά του 46 μεγάλα πλοία, 270 καΐκια και 20 πολεμικά. Το 1853 κινούνταν στο λιμάνι κατά μέσο όρο 7.000 πλοία (200 ατμόπλοια & πολεμικά, 2.500 μεγάλα εμπορικά και περίπου 4.300 ακτοπλοϊκά). Περί το 1853 διακινούνταν από τον Πειραιά 30.000 επιβάτες από τους οποίους, οι 28.000 ταξίδευαν σε λιμάνια του εσωτερικού και οι 2.000 προς το εξωτερικό.

Το εμπόριο αποτελούσε τον κύριο άξονα, γύρω από τον οποίο στρεφόταν η οικονομία της πόλης. Το βασικό προϊόν εξαγωγής αποτελούσε το βαμβάκι. Την εποχή αυτή είχαν καταγραφεί 80 συνολικά έμποροι, 2 αργυραμοιβοί και 14 εμπορομεσίτες. Ένας γνωστός έμπορος στον Πειραιά είναι ο Αντώνης Λουμίδης, είναι ο πρώτος Έλληνας έμπορος που εγκατέστησε καφεκοπτείο στην Ελλάδα.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1860 παρουσιάστηκε στο λιμάνι του Πειραιά η μεγαλύτερη κίνηση εξαγωγών, που χαρακτηρίστηκε ως εξαγωγική έκρηξη.

Από το 1860 ο Πειραιάς άρχισε να μετατρέπεται σταδιακά σε βιομηχανικό κέντρο έτσι ώστε στη δεκαετία 1870–1880 είχε αποκτήσει οριστικά τη μορφή βιομηχανικής πόλης:

- ◆ Ως πρώτες βιομηχανίες καταγράφονται το 1835, το σχοινοποιείο του Γάλλου Clement Cadet «Κλεμέντιος» στην Πειραιϊκή, το 1850 το μεταξουργείο του Λουκά Ράλλη.
- ◆ Στα βόρεια της πόλης κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμού δημιουργείται μεγάλη βιομηχανική ζώνη εκτάσεως 50 περίπου χιλιάδων τ.μ.
- ◆ Στα 1870 ο Πειραιάς διαθέτει 25 ατμοκίνητα εργοστάσια και εργάζονται 1.662 εργάτες.
- ◆ Το 1883 στον Πειραιά βρίσκεται το 34.5% του συνόλου των βιομηχανικών εγκαταστάσεων της χώρας και κατοικεί το 51% των βιομηχανικών εργατών.
- ◆ Σφραγίδα στη βιομηχανική ιστορία του Πειραιά βάζουν τα εργοστάσια κλωστήρια των αδελφών Ρετσίνα που περί το 1892 αναδεικνύεται η μεγαλύτερη στο είδος της επιχείρηση στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή.
- ◆ Από τις πιο δραστήριες και μακρόβιες βιομηχανίες αναφέρονται:
 - ▶ Οι ατμόμυλοι των Π. Καπράνου-Κ. Παναγιωτόπουλου-Δ. Σεφερλή
 - ▶ Το «πνευματοποιείο» των αδελφών Μεταξά
 - ▶ Το μηχανουργείο και αργότερα ναυπηγείο του Γεωργίου Βασιλειάδη στον προλιμένα
 - ▶ Το μηχανουργείο και αργότερα ναυπηγείο «Ηφαιστος»
 - ▶ Το εργοστάσιο μωσαϊκών πλακών και κεραμοποιείο του Ε. Δηλαβέρη

- ▶ Χρωματουργεία Πειραιώς – ΧΡΩΠΕΙ
- ▶ Α.Ε Τσιμέντων Τιτάν
- ▶ Α.Ε Χημικών προϊόντων και λιπασμάτων
- ▶ Ανώνυμη Γενική Εταιρία Τσιμέντων – Α.Γ.Ε.Τ
- ▶ Κυλινδρόμυλοι (Καλαμάκη, Κωνσταντόπουλου, Κουμάνταρου, Γεωργή – Νικολετόπουλου, Πανούτσου – Προυτσιάνου κ.α)
- ▶ Μύλοι Αγίου Γεωργίου

Στα 1909 το οικονομικό δυναμικό του Πειραιά αξιολογείται εκτός των άλλων από το γεγονός της λειτουργίας 1.730 επιχειρήσεων (εργοστάσια, ναυτιλιακές, ασφαλιστικές εταιρείες, βιοτεχνικά εργαστήρια, εμπορικά και λοιπά καταστήματα) που απασχολούν περίπου 10.000 εργαζόμενους, 4 τραπεζών (Εθνική, Αθηνών, Βιομηχανική πίστη και Ιονική) και 15 προξενείων ξένων κρατών.

Στο κατώφλι του 20ου αιώνα το λιμάνι του Πειραιά αναδειχθηκε το 1^ο λιμάνι σε σπουδαιότητα στην Ελλάδα και 6^ο στη Μεσόγειο, η δε πόλη του Πειραιά δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Ελλάδος.

Το 1922, ο Πειραιάς θα δέχθηκε κι αυτός το μερίδιο του από την Μικρασιατική καταστροφή, περίπου 100.000 πρόσφυγες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν κυρίως στις άλλοτε έρημες ή εξοχικές περιοχές του. Η πόλη γιγαντώθηκε κι ο πληθυσμός της μέσα σε λίγα χρόνια διπλασιάστηκε. Το προσφυγικό στοιχείο με τις εξαιρετικές ικανότητες του κατάφερε στα χρόνια που ακολούθησαν να μετεξελιχθεί από παράγοντα αστάθειας στην αρχή, σε παράγοντα προόδου, ενισχύοντας την οικονομία του Πειραιά με αξιόλογο έμπυχο δυναμικό.

Μερικοί Έλληνες επιχειρηματίες, όπως οι ιδιοκτήτες των αλευρομύλων του Αγίου Γεωργίου, ενισχύθηκαν οικονομικά από την κυβέρνηση και μετέφεραν από την Τουρκία στον Πειραιά, πρόσφυγες εργάτες. Οι Έλληνες βιομήχανοι αξιολογώντας τις ικανότητες του προκύπτοντας εργατικού δυναμικού έστρεψαν τις επενδύσεις τους στην ανάπτυξη ταπητουργιών. Στον Πειραιά άρχισε να λειτουργεί η Ανώνυμος Εταιρία Ανατολικής Ταπητουργίας.

Οι Μικρασιάτες ως καλοί γνώστες του εμπορίου δημιούργησαν μικροεπιχειρήσεις στον Πειραιά και με ζήλο και εργατικότητα κατάφεραν να εγκαθιδρυθούν στη ενεργό οικονομική ζωή του Πειραιά.

Η Πειραιϊκή οικονομία παρά τις επανειλημμένες κρίσεις και ιδιαίτερα μετά το παγκόσμιο «κραχ» του 1929, παρέμεινε ακμαία ως τις παραμονές του Β' παγκοσμίου πολέμου. Ο ρόλος του εμποροβιομηχανικού κόσμου αναβαθμίστηκε, οπότε το 1907 το ιδρύθηκε το εμπορικό επιμελητήριο (πρώην εμπορικός σύλλογος από το 1900) το οποίο το 1919 μετονομάστηκε σε

Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς (Ε.Β.Ε.Π) και το 1925 ιδρύθηκε το Επαγγελματοβιοτεχνικό Επιμελητήριο Πειραιώς, από το οποίο, μετά τον διαχωρισμό του, το 1940, θα προκύψουν τα δύο σημερινά Επιμελητήρια, το Επαγγελματικό (Ε.Ε.Π) και το Βιοτεχνικό (Β.Ε.Π).

Στο βιομηχανικό δυναμικό του Πειραιά προστίθενται νέες μονάδες που απασχολούν μεγάλο αριθμό εργαζομένων:

- ◆ Μύλοι Αγίου Γεωργίου
- ◆ ΕΛΑΪΣ
- ◆ ΚΟΡΩΝΑ
- ◆ Καπνοβιομηχανίες Παπαστράτου&Κεράνη
- ◆ Σαπωνοποιεία Ζερβού, Παπουτσάνη
- ◆ Ελληνική μεταλλουργία κ.α.

Στα 1938 λειτουργούσαν στον Πειραιά 475 μεγάλα εργοστάσια, 3.400 μικρότερα εργοστάσια, βιοτεχνικά εργαστήρια, 162 ανώνυμες βιομηχανικές, εμπορικές και ναυτιλιακές εταιρείες με μέσο ετήσιο κύκλο εργασιών που ξεπερνούσε τα 10 δισεκατομμύρια και περισσότερα από 12.000 εμπορικά και λοιπά καταστήματα.

Στην περίοδο της κατοχής η οικονομία του Πειραιά αλλά και ολόκληρη η πόλη κατέρρευσε, γι' αυτό οι περισσότεροι Πειραιώτες έφυγαν, αναζητώντας καταφύγιο στην Αθήνα. Στην πενταετία 1940-1945 κοινός στόχος όλων ήταν η αποκατάσταση των ζημιών στην πόλη και το λιμάνι. Τα πρώτα χρόνια της μεταπελευθερωτικής περιόδου, η πειραιϊκή βιομηχανία και το εμπόριο περνούν σοβαρότατη κρίση.

Αργότερα, το 1953 περίπου, με την υποτίμηση της δραχμής συγκριτικά προς το δολάριο, το τοπικό εμπόριο και η βιομηχανία ανασυγκροτήθηκαν και ιδρύθηκαν νέες μονάδες. Το 1955 ξεκίνησε η εκτέλεση σημαντικών έργων στο λιμάνι, με στόχο την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του. Την ίδια περίοδο, οι περισσότερες από τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές εταιρείες εγκαταστάθηκαν στον Πειραιά όπου και μεταφέρθηκε και το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας. Οπότε, με την ανέγερση πολυώροφων κτιρίων στην περιοχή γύρω από τον Ο.Λ.Π για την εγκατάσταση των ναυτιλιακών και με τον εκσυγχρονισμό του λιμανιού, ο Πειραιάς μέχρι το 1972 είχε αναδειχθεί σε ναυτιλιακό κέντρο διεθνούς ακτινοβολίας.

Παρά την ανασυγκρότηση της τοπικής οικονομίας, το εμπόριο και η βιομηχανία δοκιμάζονταν συνεχώς, λόγω της οικονομικής κρίσης που δημιουργήθηκε από την αντιφατική πολιτική της Δικτατορίας. Έτσι μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, ο τομέας του εμπορίου στον Πειραιά κατάφερε να συνέλθει με την εμφάνιση των πολυκαταστημάτων αλλά η βιομηχανία οδηγήθηκε στην παρακμή με αποτέλεσμα να κλείσουν μεγάλες και μικρομεσαίες

βιομηχανικές μονάδες και ο Πειραιάς να κατευθυνθεί προς την αποβιομηχάνιση. Αντίθετα, η ναυτιλία στον Πειραιά συνέχιζε ν' ανθίζει και όλο και περισσότερες ναυτιλιακές εταιρείες συγκέντρωναν τα γραφεία τους στο λιμάνι. Ακόμη, με την άνθηση της ναυτιλίας στον Πειραιά δόθηκε η ευκαιρία να αναπτυχθούν και άλλα επαγγέλματα για την εξυπηρέτηση των πλοίων, όπως τράπεζες διεθνούς φήμης, ασφαλιστικές εταιρείες, ναυτικοί πράκτορες, ναυλομεσίτες, ναυπηγεία, επισκευαστικές βάσεις και επιχειρήσεις τροφοδοσίας πλοίων, τα οποία εγκαταστάθηκαν στην πόλη. Παράλληλα, στο λιμάνι εκτελούνταν διαρκώς έργα προκειμένου να εξυπηρετείται η ολοένα αυξανόμενη κίνηση των εμπορευματοκιβωτίων.

2.2.2 Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ¹⁵

(ΕΜΠΟΡΙΟ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, ΝΑΥΤΙΛΙΑ)

Με το πέρασμα από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα η παλιά εργατούπολη του Πειραιά μετατρέπεται σταδιακά σε μία περιοχή που περνάει σοβαρή οικονομική κρίση, ίσως τη σοβαρότερη των τελευταίων ετών. Η ευρύτερη περιοχή του Πειραιά πλήττεται από την αποβιομηχάνιση αλλά και την ανεργία.

Το εμπόριο έχει καταφέρει κι έχει επιβιώσει παρά τις δύσκολες συνθήκες που αντιμετωπίζει. Η αγορά της πόλης παρουσιάζει έντονα φαινόμενα ύφεσης, συρρίκνωσης της εμπορικότητας και σημαντική πτώση του τζίρου των επιχειρήσεων. Συνεχώς ανοίγουν πολυκαταστήματα ή μεγάλα καταστήματα που οδηγούν στο κλείσιμο πολλών μικρών καταστημάτων. Ακόμη η δημιουργία σύγχρονης αγοράς σε άλλους κοντινούς δήμους ή σε όλες τις συνοικίες της πόλης έχει αποδυναμώσει την κεντρική αγορά του Πειραιά. Όλοι αυτοί οι παράγοντες σε συνδυασμό με το παραεμπόριο και την ανεργία έχουν οδηγήσει την τοπική αγορά σε αδιέξοδο. Η γεωγραφική θέση της πόλης, όμως είναι τέτοια που το εμπόριο μπορεί να εκμεταλλευτεί για την άνοδο της τοπικής οικονομίας.

Τα τελευταία 5 χρόνια έχουν κλείσει πολλές βιομηχανικές μονάδες κι έτσι έχουν χαθεί 1 στις 4 θέσεις εργασίας. Δύο τάσεις που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη εποχή είναι η αποκέντρωση και η αποβιομηχάνιση, δηλαδή η απόσυρση των βιομηχανιών μακριά από τις πόλεις. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και στην περίπτωση του Πειραιά που έχουν κλείσει πολλές βιομηχανίες και αρκετές μικρότερες και πολλές έχουν συρρικνωθεί. Το τέλος για τις βιομηχανίες της πόλης

¹⁵ <http://www.hri.org/e/1997/97-04-02.dir/keimena/greece/greece2.htm>, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 149, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 122,130, 143,144.

ξεκίνησε με τις κλωστοϋφαντουργικές επιχειρήσεις (Αιγαίο, Βέλκα, Αναστασιάδης, Γαβριήλ, Σμίλη), συνεχίστηκε με τις μεταλλουργικές επιχειρήσεις και ιδιαίτερα μ' αυτές που ασχολούνται με τη ναυπηγοεπισκευαστική βιομηχανία. Επίσης, έχουν συρρικνωθεί οι επιχειρήσεις πλαστικών, χυτήρια, αλευρόμυλοι, η καπνοβιομηχανία Κεράνης, σε αντίθεση με τον Παπαστράτο που βρίσκεται σε πολύ καλή θέση επειδή ανταποκρίθηκε στις ανάγκες της εποχής και εκσυγχρόνισε την παραγωγική μηχανή του. Οπότε, σύμφωνα με αυτές τις συνθήκες δεν είναι δυνατή η ίδρυση καινούργιων βιομηχανικών μονάδων μέσα στην πόλη του Πειραιά. Αλλά η συμβολή στην οικονομία της πόλης, των παλαιότερων μονάδων που υπάρχουν ακόμη είναι ιδιαίτερα σημαντική, όπως και στο παρελθόν άλλωστε, και μπορεί να γίνει σημαντικότερη αν εκσυγχρονιστούν και εναρμονιστούν με τις λειτουργίες της πόλης και τις δραστηριότητες των κατοίκων της.

Η ναυτιλία όπως και το εμπόριο είναι κύριοι τομείς στήριξης της πειραιϊκής οικονομίας αφού η βιομηχανία τα τελευταία χρόνια έχει αποδυναμωθεί. Ο Πειραιάς έχει ωφεληθεί και αναπτυχθεί από τη ναυτιλία αλλά έχει προσφέρει πολλά σ' αυτήν. Σήμερα η ναυτιλία αποτελεί το πιο δυναμικό κλάδο της εθνικής αλλά και της τοπικής οικονομίας. Η Ελλάδα, όσον αφορά τη ναυτιλία, κατατάσσεται πρώτη μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τρίτη μεταξύ των δώδεκα πρώτων ναυτιλιακών χωρών. Ο στόλος της ελληνικής ναυτιλίας περιλαμβάνει πλοία όλων των κατηγοριών, μεγεθών και ειδών αναλόγως των μεταφερόμενων φορτίων. Ένα μικρότερο μέρος αυτού του στόλου αλλά πολύ σημαντικό για την οικονομία της πόλης είναι τα ακτοπλοϊκά πλοία, τα οποία αναλαμβάνουν τη μεταφορά επιβατών και προϊόντων από και προς τα νησιά, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ανάπτυξη του τουρισμού.

Δυστυχώς όμως στον Πειραιά αντιμετωπίζουν πρόβλημα και οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις λόγω βασικών ελλείψεων σε υποδομή της πόλης, όπως κυκλοφοριακό πρόβλημα, έλλειψη χώρων στάθμευσης, καθυστερήσεις εκσυγχρονισμού του λιμανιού κ.α. Για τους λόγους αυτούς οι ναυτιλιακές εταιρείες έχουν ξεκινήσει να φεύγουν από τον Πειραιά και να μεταφέρουν τα γραφεία τους σε άλλες περιοχές.

Η γεωγραφική θέση του Πειραιά είναι τέτοια που είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή για την ανάπτυξη του εμπορίου, της βιομηχανίας, της ναυτιλίας και τη δημιουργία νέων και σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων το μόνο που χρειάζεται να γίνει είναι η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών επιχειρηματικής δράσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη δημιουργία μεγάλων έργων υποδομής, με τον πλήρη διαχωρισμό των λειτουργιών και χώρων χρήσης γης και με τον εκσυγχρονισμό της πόλης.

2.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ¹⁶

Για να δημιουργηθεί μια σαφέστερη εικόνα για τον Πειραιά θεώρησα ότι είναι απαραίτητο να γίνει αναφορά στ' αναπτυξιακά στοιχεία της πόλης, δηλαδή τα πληθυσμιακά και δημογραφικά στοιχεία, την απασχόληση και την ανεργία, παρ' όλο που αυτά δεν αποτελούν βασικά στοιχεία που διαμορφώνουν τη φυσιογνωμία ενός τόπου σύμφωνα με τους ερευνητές.

2.3.1 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ομάδες ηλικιών	1991 Πραγματικός πληθυσμός			2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	182.671	86.930	95.741	175.697	83.788	91.909
0-4 ετών	8.643	4.460	4.183	7.211	3.649	3.562
5-9 ετών	10.833	5.592	5.241	7.460	3.794	3.666
10-14 ετών	13.001	6.719	6.282	8.440	4.325	4.115
15-19 ετών	13.111	6.412	6.699	11.221	5.723	5.498
20-24 ετών	13.741	6.760	6.981	14.162	7.208	6.954
25-29 ετών	12.957	6.297	6.660	14.435	7.311	7.124
30-34 ετών	13.448	6.372	7.076	14.257	7.221	7.036
35-39 ετών	12.853	6.139	6.714	12.613	6.158	6.455
40-44 ετών	13.408	6.444	6.964	12.851	5.985	6.866
45-49 ετών	10.478	5.047	5.431	12.065	5.684	6.381
50-54 ετών	11.387	5.273	6.114	12.352	5.956	6.396
55-59 ετών	11.650	5.532	6.118	9.414	4.399	5.015
60-64 ετών	11.744	5.236	6.508	9.683	4.270	5.413
65-69 ετών	8.857	3.855	5.002	9.579	4.155	5.424
70-74 ετών	6.675	2.735	3.940	8.809	3.613	5.196
75-79 ετών	5.204	2.213	2.991	5.881	2.392	3.489
80-84 ετών	2.942	1.202	1.740	3.206	1.186	2.020
85 ετών και άνω	1.739	642	1.097	2.058	759	1.299

Πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ)
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

¹⁶ <http://www.statistics.gr>

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος ο συνολικός πραγματικός πληθυσμός του Πειραιά το 1991 ήταν 182.671 κάτοικοι και από αυτούς οι 86.930 ήταν άνδρες ενώ οι 95.741 ήταν γυναίκες. Όμως, σύμφωνα με την απογραφή του έτους 2001 ο πληθυσμός του Πειραιά ελαττώθηκε στους 175.697 κατοίκους, από τους οποίους οι 83.788 είναι άνδρες και οι 91.909 είναι γυναίκες. Από το σύνολο του πραγματικού πληθυσμού οι 120.473 είναι ομοδημότες, οι 39.354 είναι ετεροδημότες και οι 15.870 αλλοδαποί.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού του Πειραιά για το 2001 διαμορφώνεται ως εξής: οι 7.211 είναι 0-4 ετών, οι 7.460 είναι 5-9 ετών, οι 8.440 είναι 10-14 ετών, οι 11.221 είναι 15-19 ετών, οι 14.162 είναι 20-24 ετών, οι 14.435 είναι 25-29 ετών, οι 14.257 είναι 30-34 ετών, οι 12.613 είναι 35-39 ετών, οι 12.851 είναι 40-44 ετών, 12.065 είναι 45-49 ετών, οι 12.352 είναι 50-54 ετών, οι 9.414 είναι 55-59 ετών, οι 9.683 είναι από 60-64 ετών, οι 9.579 είναι από 65-69 ετών, οι 8.809 είναι από 70-73 ετών, οι 5.881 είναι από 74-79 ετών, οι 3.206 είναι από 80-84 ετών και τέλος 2.058 είναι από 85 ετών και άνω. Όπως φαίνεται, τα περισσότερα άτομα εμφανίζονται στις ηλικίες 20-24 ετών, 25-29 ετών και 30-34 ετών.

Από το σύνολο του πληθυσμού της πόλης, οι 3.409 είναι αγράμματοι και δεν γνωρίζουν καν ανάγνωση και γραφή, οι 10.189 έχουν τελειώσει το δημοτικό αλλά γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή, οι 39.949 είναι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης, οι 19.159 έχουν τελειώσει την γ' Γυμνασίου, οι 56.783 είναι απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης, οι 4.403 είναι πτυχιούχοι ΤΕΙ, οι 13.854 είναι πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών και τέλος οι 1.464 είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου.

Όσον αφορά τα δημογραφικά στοιχεία για τη Νομαρχία Πειραιώς σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία, το 2004 καταγράφηκαν 4.411 γεννήσεις ενώ το 2005 καταγράφηκαν 4.479. Επίσης, όσον αφορά τους γάμους παρατηρήθηκε μια αύξηση από 4.411 που ήταν το 2004 σε 4.474 το 2005. Τέλος, όσον αφορά τα ποσά θνησιμότητας, το 2004 ήταν 4.698 ενώ το 2005 ήταν 4.634.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ			
ΕΤΟΣ	ΚΑΤΟΙΚΟΙ	ΕΤΟΣ	ΚΑΤΟΙΚΟΙ
1835	300	1907	74.580
1836	1.011	1920	133.482
1840	2.033	1928	251.659
1845	4.247	1940	205.404
1850	5.286	1951	186.088
1855	5.389	1961	183.957
1861	6.452	1971	187.458
1870	11.047	1981	196.389
1879	21.618	1991	182.671
1889	34.569	2001	175.697
1896	51.020		

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζεται η πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Πειραιά από την ίδρυσή του μέχρι την πιο πρόσφατη απογραφή, δηλαδή το 2001. Όπως φαίνεται από τον πίνακα το 1928 ο Πειραιάς είχε τους περισσότερους κατοίκους αλλά από τότε παρουσιάζεται συνεχής μείωση του πληθυσμού της πόλης, με μόνη εξαίρεση το χρονικό διάστημα 1971-1981 που παρατηρήθηκε αύξηση.

2.3.2 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας το σύνολο του οικονομικώς ενεργού πληθυσμού στο Δήμο Πειραιά ανέρχεται στους 74.087, ενώ το σύνολο του οικονομικώς μη ενεργού πληθυσμού ανέρχεται στους 86.939. Οι γυναίκες που ανήκουν στον οικονομικώς μη ενεργό πληθυσμό είναι 56.087 και είναι πολύ περισσότερες σε σχέση με τους άνδρες που είναι 30.852 στον αριθμό.

Ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων είναι 65.755 από τους οποίους οι 40.823 είναι άνδρες και οι 24.932 είναι γυναίκες. Ο μεγαλύτερος αριθμός απασχολούμενων, ανδρών και γυναικών, παρατηρείται στην τέταρτη ομάδα ηλικίας, δηλαδή από 30-44 ετών. Συνολικά, οι απασχολούμενες γυναίκες είναι πολύ λιγότερες από τους άνδρες.

Από τους απασχολούμενους το 0,4% (349 άτομα, εκ των οποίων οι 229 είναι άνδρες και οι 120 γυναίκες) εργάζεται στον πρωτογενή τομέα, το 0,06% (49 άτομα, εκ των οποίων οι 42 είναι

άνδρες και οι 7 γυναίκες) εργάζεται σε ορυχεία και λατομεία, το 12,7% (9.450 άτομα, εκ των οποίων οι 6.921 είναι άνδρες και οι 2.529 είναι γυναίκες) εργάζεται στη μεταποιητική βιομηχανία και το 0,5% (404 άτομα, εκ των οποίων οι 288 είναι άνδρες και οι 116 είναι γυναίκες) εργάζεται σε υπηρεσίες που σχετίζονται με την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού. Ακόμη, το 5,9% (4.420 άτομα, εκ των οποίων οι 4.288 είναι άνδρες και οι 132 γυναίκες) εργάζεται στις κατασκευές, το 17,7% (13.132 άτομα, εκ των οποίων οι 7.618 είναι άνδρες και οι 5.514 γυναίκες) εργάζεται στο εμπόριο, το 5,5% (4.115 άτομα, εκ των οποίων οι 2.382 είναι άνδρες και 1.733 είναι γυναίκες) εργάζεται σε ξενοδοχεία και εστιατόρια, το 14,4% (10.693 άτομα, εκ των οποίων οι 8.280 είναι άνδρες και οι 2.413 είναι γυναίκες) εργάζεται στις μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες, το 10% (7.431 άτομα, εκ των οποίων οι 3.714 είναι άνδρες και οι 3.717 είναι γυναίκες) εργάζεται σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, το 7,9% (5.888 άτομα, εκ των οποίων οι 3.740 είναι άνδρες και οι 2.148 είναι γυναίκες) εργάζεται στη δημόσια διοίκηση και άμυνα, το 4,9% (3.650 άτομα, εκ των οποίων οι 1.183 είναι άνδρες και οι 2.467 είναι γυναίκες) εργάζεται στην εκπαίδευση, το 4,1% (3.104 άτομα, εκ των οποίων οι 1.034 είναι άνδρες και οι 2.070 είναι γυναίκες) εργάζεται στον τομέα υγείας και κοινωνικής μέριμνας, το 5,6% (4.159 άτομα, εκ των οποίων οι 1.420 είναι άνδρες και οι 2.739 είναι γυναίκες) εργάζεται σε λοιπές υπηρεσίες και τέλος το 9,7% (7.243 άτομα, εκ των οποίων οι 4.354 είναι άνδρες και οι 2.889 είναι γυναίκες) δεν γίνεται να καταταγεί σε κάποιο κλάδο. Οπότε από τα παραπάνω ποσοστά φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού εργάζεται στο εμπόριο, στη μεταποιητική βιομηχανία, στις μεταφορές και επικοινωνίες και σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Οι άνεργοι στον Πειραιά ανέρχονται συνολικά στους 4.780 από τους οποίους οι 2.671 είναι άνδρες και οι 2.109 είναι γυναίκες. Το σύνολο των νέων ανέργων, δηλαδή αυτών που ζητούν για πρώτη φορά εργασία, είναι 3.552 εκ των οποίων, οι 1.999 είναι άνδρες και οι 1.553 είναι γυναίκες. Οι περισσότεροι άνεργοι (άνδρες και γυναίκες) είναι 30-44 ετών, ενώ οι περισσότεροι νέοι άνεργοι (άνδρες και γυναίκες) είναι 20-24 ετών.

Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Φύλο και Ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός Δήμου Πειραιώς				
	Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός	Οικονομικώς ενεργοί			Οικονομικώς μη ενεργός πληθυσμός
		Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Άνεργοι νέοι	
Σύνολο	74.087	65.755	4.780	3.552	86.939
Άρρενες	45.493	40.823	2.671	1.999	30.852
10-19 ετών	976	533	54	389	9.072
20-24 ετών	4.843	3.732	258	853	2.365
25-29 ετών	6.734	5.903	352	479	577
30-44 ετών	18.549	17.270	1.001	278	815
45-64 ετών	13.647	12.641	1.006	0	6.662
65+ ετών	744	744	0	0	11.361
Θήλειες	28.594	24.932	2.109	1.553	56.087
10-19 ετών	778	416	58	304	8.835
20-24 ετών	4.017	3.151	314	552	2.937
25-29 ετών	5.137	4.395	391	351	1.987
30-44 ετών	12.200	11.079	838	283	8.157
45-64 ετών	6.162	5.591	508	63	17.043
65+ ετών	300	300	0	0	17.128

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Ο Κοινωνικός εξοπλισμός αποτελείται από τα κτίρια Διοίκησης, τα κτίρια Υγείας και Πρόνοιας, τα κτίρια Πολιτισμού και τα κτίρια Εκπαίδευσης και Άθλησης.

Τα κτίρια Διοίκησης περιλαμβάνουν το Δημαρχείο, τη Νομαρχία, τη Δημοτική Αστυνομία.

Στη συνέχεια, τα κτίρια Υγείας και Πρόνοιας περιλαμβάνουν τα Νοσοκομεία, δημόσια και ιδιωτικά, τις ιδιωτικές κλινικές, τα διαγνωστικά κέντρα, τα γηροκομεία και τα ορφανοτροφεία. Ο Πειραιά διαθέτει δύο μεγάλα Δημόσια Νοσοκομεία που εξυπηρετούν και άλλες περιοχές, το «Τζάνειο» και το «Μεταξά» και το Ιδιωτικό Νοσοκομείο «Metropolitan». Επίσης, στην περιοχή του Πειραιά υπάρχουν 11 ιδιωτικές κλινικές και 27 Διαγνωστικά Κέντρα. Ακόμη, υπάρχουν οχτώ γηροκομεία, από τα οποία το Γηροκομείο Πειραιώς είναι το πιο γνωστό και πιο μεγάλο και τέλος από ορφανοτροφεία υπάρχει το «Χατζηκυριάκειο» Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας το οποίο είναι ιδιαίτερα ξακουστό για την προσφορά και δράση του.

Τα κτίρια Πολιτισμού περιλαμβάνουν τις βιβλιοθήκες, τις πινακοθήκες, τα μουσεία, τα θέατρα και τους κινηματογράφους. Ο Πειραιάς διαθέτει μία Βιβλιοθήκη, η οποία είναι από τις πλουσιότερες βιβλιοθήκες της χώρας μας με περισσότερους από 20.000 τίτλους βιβλίων. Επίσης, διαθέτει την Πινακοθήκη του Πειραιά, η οποία στεγάζεται στο Παλαιό Ταχυδρομείο, το οποίο χρησιμοποιείται και για άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες και το Ιστορικό Αρχείο του Πειραιά, το οποίο είναι ένα από τα ελάχιστα δημοτικά αρχεία στη χώρα μας. Ακόμη, ο Πειραιάς διαθέτει πέντε Μουσεία και πιο συγκεκριμένα το Αρχαιολογικό Μουσείο, το οποίο παρουσιάζει τόσο καλλιτεχνικό όσο και εκπαιδευτικό ενδιαφέρον, το Ναυτικό Μουσείο, το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα ναυτικά μουσεία της Ελλάδας, το Μουσείο Πάνου Αραβαντινού, που είναι μουσείο ζωγραφικής και σκηνογραφίας, το Μουσείο της Ιστορίας της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, το οποίο παρουσιάζει την ιστορία της Σχολής αλλά και την προσφορά της προς τον ελληνικό λαό, το Μουσείο Ηλεκτρικών Σιδηροδρόμων και τέλος το Μουσείο του Ολυμπιακού.

Όσον αφορά τα θέατρα, υπάρχει το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, που είναι και σήμα κατατεθέν της πόλης και δεν λειτουργεί πια λόγω σοβαρών ζημιών που έχει υποστεί αλλά έχει ήδη προγραμματιστεί η αποκατάστασή του. Επίσης, υπάρχουν και δύο θερινά θέατρα, το Βεάκειο Θέατρο στον λόφο του Προφήτη Ηλία και το Δελφινάριο στο Μικρολίμανο, στο οποίο παρουσιάζονται κυρίως επιθεωρήσεις από γνωστούς θιάσους. Τέλος, οι κινηματογράφοι του Πειραιά είναι οχτώ στον αριθμό, οι επτά από αυτούς (Σινεάκ, Καστέλα, Χαϊ-Λαϊφ, Ζέα, Φως, Cine Olympic, Alpha Odeon Anesis) είναι χειμερινοί, μόνο ένας είναι θερινός (Village Cool) και μόνο ένας είναι δημοτικός (Σινεάκ) και οι υπόλοιποι ιδιωτικοί.

Συνεχίζοντας με τα κτίρια Εκπαίδευσης, όσον αφορά τα εκπαιδευτικά μεγέθη του Δημοσίου για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν 27 νηπιαγωγεία και 56 δημοτικά, για την

δευτεροβάθμια υπάρχουν 14 γυμνάσια και 9 λύκεια και για την τριτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν δύο ΑΕΙ, το Πανεπιστήμιο Πειραιά, στο οποίο λειτουργούν οχτώ τμήματα και η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων. Ακόμη, υπάρχει και το ΤΕΙ Πειραιά το οποίο ανήκει στον Πειραιά αλλά βρίσκεται στην περιοχή Αιγάλεω λόγω έλλειψης χώρου επειδή λειτουργούν πολλά τμήματα, τα οποία είναι τα εξής: Τμήμα Αυτοματισμού, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τμήμα Ηλεκτρολογίας, Τμήμα Ηλεκτρονικής, Τμήμα Ηλεκτρικών Υπολογιστικών Συστημάτων, Τμήμα Κλωστοϋφαντουργίας, Τμήμα Λογιστικής, Τμήμα Μαθηματικών, Τμήμα Μηχανολογίας, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Τμήμα Πολιτικών Δομικών Έργων και Τμήμα Φυσικής, Χημείας και Τεχνολογίας Υλικών. Όσον αφορά τα εκπαιδευτικά μεγέθη του Ιδιωτικού τομέα, για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν στον Πειραιά, ένα νηπιαγωγείο και πέντε δημοτικά και για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν τρία γυμνάσια και λύκεια μαζί.

Τέλος, τα αθλητικά κτίρια του Πειραιά είναι το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, το Γήπεδο Καραϊσκάκη, το Εθνικό Κλειστό Γυμναστήριο Πειραιά (Παπαστράτειο) που περιέχει γήπεδο μπάσκετ, βόλει και πισίνα και η πισίνα της Σχολής Δοκίμων. Επίσης, υπάρχει Ο Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Πειραιά, που διαθέτει αθλητικές εγκαταστάσεις σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα.

Για το σύνολο του κοινωνικού εξοπλισμού που αναφέρθηκε παραπάνω παρατίθενται στη συνέχεια πιο εκτεταμένη ανάλυση που αφορά τον κάθε τομέα ξεχωριστά.

3.1 ΚΤΙΡΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στα κτίρια διοίκησης, τα οποία ανήκουν στον κοινωνικό εξοπλισμό μιας πόλης και αναδεικνύουν τη φυσιογνωμία της, ανήκει το Δημαρχείο, το οποίο παρουσιάζεται παρακάτω καθώς αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα διοικητικά κτίρια του Πειραιά.

➤ ΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ¹⁷

Το Δημαρχείο βρίσκεται στην κεντρικότερη πλατεία της πόλης, στην Πλατεία Κοραή. Το έτος 1875, επί Δημαρχίας Τρύφωνος Μουτζόπουλου, ανοικοδομήθηκε το Γυμνάσιο, σε σχέδια του δημοτικού αρχιτέκτονα Ιωάννη Λαζαρίμο. Το κτίριο αυτό είχε στεγάσει προσωρινά την Επαγγελματική Σχολή Θηλέων και τη Δημοτική Στρατολογία. Αργότερα όμως το 1966 το κτίριο αυτό κατεδαφίστηκε και στη θέση του ανεγέρθηκε το σημερινό Δημαρχιακό Μέγαρο, όπου λειτουργεί ο Δήμος Πειραιά και η Δημοτική Αστυνομία.

¹⁷ “PIREAEUS, HISTORY AND CULTURE”, εκδ. IDEA S.A., MUNICIPALITY OF PIREAEUS 2001, σελ. 265.

Η αίθουσα συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Πειραιά με τις προσωπογραφίες των δημάρχων.

3.2 ΚΤΙΡΙΑ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται το Τζάνειο, το Μεταξά, το Γηροκομείο Πειραιώς και το Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα, τα οποία αποτελούν τα παλαιότερα και ιστορικότερα κτίρια υγείας και πρόνοιας της πόλης.

➤ ΤΟ «ΤΖΑΝΕΙΟ» ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ¹⁸

Το «Τζάνειο» ιδρύθηκε το 1866 κατόπιν δωρεάς του εμπόρου Νικήτα Τζαννή ή Τζαννε (1801-1864) από τα Κύθηρα ο οποίος ήταν δημότης Πειραιά. Λειτουργήσε αρχικά το 1873 ως Δημοτικό Ίδρυμα, με κύριο στόχο τη δωρεάν παροχή περίθαλψης στους Πειραιώτες και κυρίως στους άπορους.

Η μελέτη κατασκευής, η συγκρότηση και λειτουργία του έγινε με τη φροντίδα του Πειραιώτη Καθηγητή Φαρμακολογίας Παθολογικής Ανατομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Θεόδωρο Αφεντούλη.

Το έτος 1927, με δημοτική δαπάνη επεκτάθηκε το Νοσοκομείο και λειτουργήσε νέα πτέρυγα ως Μαιευτήριο και το έτος 1934 με δωρεά του Δημ. Σαλεπούλα ανεγέρθηκε επίσης νέα πτέρυγα, που λειτουργήσε ως Χειρουργικό Τμήμα και ονομάστηκε «Σαλεπούλειο». Η δυναμικότητα του

¹⁸ http://www.tzaneio.gr/center.asp?m_id=1&cat=1, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε, Πειραιάς 2004, σελ. 293.

Νοσοκομείου έφθασε σιγά-σιγά τις 150 κλίνες, περιλάμβανε τις βασικές ειδικότητες και παρείχε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια περίθαλψη.

Με το Ν.Δ 2592/1953 το Νοσοκομείο αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου υπό την επωνυμία «ΤΖΑΝΕΙΟ» ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ, βάσει του οποίου τυγχάνει κρατικής επιχορήγησης και εποπτείας από το Υπουργείο Υγείας, αλλά διατήρησε τη δυνατότητα εκμεταλλεύσεως των κληροδοτημάτων του.

Το έτος 1965, κατεδαφίστηκε το πρώτο κτίριο και στη θέση του ανεγέρθηκε νέο εξαόροφο σύγχρονο κτίριο που εγκαινιάστηκε το 1971.

Από το 1976 λειτουργεί το πρώτο εργαστήριο Ανοσολογίας στην Ελλάδα και το Καρδιολογικό Τμήμα, που ιδρύθηκε από τον Καθηγητή Δ. Κόκκινο, και συνεργάζεται με μεγάλες νοσηλευτικές μονάδες του εξωτερικού. Κατά τα έτη 1985-1986 έγινε η σύσταση των Πολυϊατρείων της Δραπετσώνας, των Κέντρων Υγείας της Αίγινας και του Γαλατά μαζί με τα Περιφερειακά Ιατρεία τους τα οποία υπάγοντα οργανικά και διοικητικά στο «ΤΖΑΝΕΙΟ». Επίσης, το 1986 θεμελιώθηκε το Νέο Κτίριο των Τακτικών Εξωτερικών Ιατρείων και Γραφείων Διοίκησης που άρχισαν να λειτουργούν τον Ιούνιο του 1988.

Το έτος 1992 σύμφωνα με Υπουργική απόφαση ορίστηκε ως Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά «ΤΖΑΝΕΙΟ». Τέλος, το 1999 αφού κατεδαφίστηκε το παλαιό κτίριο «Σαλεπούλειο» ανεγέρθηκε νέα πτέρυγα πενταόροφη προκειμένου να αναβαθμιστεί το κτίριο και να αποσυμφορηθεί το Νοσοκομείο αλλά και για να παρέχει καλύτερες υπηρεσίες στο λαό του Πειραιά και της ευρύτερης περιοχής. Το κτίριο αυτό έχει εξοπλιστεί με σύγχρονο ιατροτεχνολογικό και ξενοδοχειακό εξοπλισμό. Συνολικά έχει τη δυνατότητα υποστήριξης 478 κλινών και παρέχει πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια περίθαλψη στο χώρο της Νοτιοανατολικής Αττικής και από τον Σεπτέμβριο του 1997 εφημερεύει ανά τριήμερο.

Στο «ΤΖΑΝΕΙΟ» λειτουργεί από το 1997 και Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης επί της οδού Υψηλάντου 107-109, με σκοπό την εκπαίδευση του δικού του δυναμικού. Στο κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης εκπαιδεύονται ιατρικό, νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό από άλλα νοσοκομεία. Στο προηγούμενο διάστημα λειτουργία το Κ.Ε.Κ είχε 37 προγράμματα επιδοτούμενα από το Β΄ ΚΠΣ, επίσης στο ίδιο χρονικό διάστημα έχει υλοποιήσει προγράμματα σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και τον Ο.Α.Ε.Δ.

➤ **ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ «ΜΕΤΑΞΑ»¹⁹**

Το 1954 ο Άγγελος Μεταξάς που ήταν ένας άνθρωπος με οράματα και διάθεση για προσφορά στον άνθρωπο θέλησε να δωρίσει μετά το θάνατό του ολόκληρη την περιουσία του, που εκτιμήθηκε συνολικά σε 80.000 χρυσές λίρες Αγγλίας, για τους σκοπούς του αντικαρκινικού αγώνα. Ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Μαριδάκης, ο νομπελίστας Γεώργιος Παπανικολάου και άλλοι σημαντικοί άνθρωποι συνέβαλαν στην υλοποίηση του οράματος του μεγαλοβιομηχάνου Άγγελου Μεταξά. Την ανέγερση του κτιρίου όμως και τον εξοπλισμό του ενίσχυσαν σημαντικά και το Υπουργείο Υγείας, η Εκκλησία της Ελλάδος και η ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία.

Η ίδρυση του Νοσοκομείου αποφασίστηκε μετά το θάνατο του Άγγελου Μεταξά και την δημοσίευση της ιδιόγραφης διαθήκης του από το Πρωτοδικείο Αθηνών, την 1^η Οκτωβρίου 1954. Ο Άγγελος Μεταξάς συνέταξε τη διαθήκη του στις 2 Νοεμβρίου και μεταξύ άλλων έγραφε: «την ίδρυση όμοιου Ιδρύματος στον Πειραιά, ακριβώς όπως είναι το Ελληνικό Αντικαρκινικό Ινστιτούτο Αθηνών». Όμως, στις 15 Απριλίου 1945, ο Άγγελος Μεταξάς τροποποίησε τη διαθήκη του και έγραψε πως επιθυμούσε τη σύσταση αυτοτελούς Ιδρύματος με έδρα τον Πειραιά και τη δημιουργία ενός Νοσοκομείου στον Πειραιά που ως σκοπό θα έχει τη την όσο το δυνατόν εντατική επιστημονική έρευνα για την καταπολέμηση της ασθένειας του καρκίνου και την περίθαλψη των πασχόντων από αυτή την ασθένεια.

Το έτος 1955, άρχισαν οι εργασίες για την ρευστοποίηση της δωρεάς και το ίδιο έτος άρχισαν οι εργασίες για την ανέγερση του Νοσηλευτικού Ιδρύματος. Στις 17 Νοεμβρίου του 1967 το νοσοκομείο «Μεταξά» ξεκίνησε να λειτουργεί και η δραστηριότητά του περιοριζόταν σε 40 νοσηλευτικές κλίνες, τεχνικές και διαγνωστικές εγκαταστάσεις. Το έτος 1978 όμως η

¹⁹ http://www.metaxa-hospital.gr/center.asp?m_id=1&cat=1, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε, Πειραιάς 2004, σελ. 295,296.

δραστηριότητα του νοσοκομείου είχε επεκταθεί σε 120 κλίνες και τα σχέδια για το 1970 προέβλεπαν 350 κλίνες και 450-500 άτομα για προσωπικό.

Βασικός σκοπός του Ιδρύματος ήταν να ζητηθεί η άποψη Ελλήνων και ξένων επιστημόνων και ιδιαίτερα του Αμερικάνου με ελληνική καταγωγή καθηγητή Γεωργίου Παπανικολάου, ο οποίος μελέτησε τα σχέδια και τον προγραμματισμό που είχε καταρτίσει η Διοίκηση και σύμφωνα με τις υποδείξεις του δόθηκε η τελική μορφή που έπρεπε να πάρει το Ίδρυμα. Επίσης και η θέση του Νοσοκομείου επιλέχθηκε από τον Γεώργιο Παπανικολάου μετά από επιτόπια επίσκεψη που πραγματοποίησε. Η προσφορά του Γεωργίου Παπανικολάου στη δημιουργία και την ολοκλήρωση του Νοσοκομείου ήταν πολύ μεγάλη και συνέχισε να παρακολουθεί την πρόοδο των εργασιών και παρείχε οδηγίες και συμβουλές μέχρι τον αιφνίδιο θάνατό του στις 18 Φεβρουαρίου 1962.

Το Νοσοκομείο λειτούργησε αρχικά με την ονομασία «Αντικαρκινικό Ινστιτούτο Πειραιώς εις μνήμην Σπύρου και Δέσποινας Μεταξά», στη συνέχεια ως «Διαγνωστικό Θεραπευτικό Ίδρυμα Πειραιώς εις μνήμην Σπύρου και Δέσποινας Μεταξά» και μετά τη δημοσιοποίηση του Νοσοκομείου και με την ένταξη στο Ε.Σ.Υ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1397/1983, ονομάστηκε «Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Πειραιά Μεταξά». Σύμφωνα λοιπόν με το νέο οργανισμό του Νοσοκομείου σκοπός του είναι η παροχή πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας περίθαλψης ισότιμα για κάθε πολίτη ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική, και επαγγελματική του κατάσταση και ειδικότερα η πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία των νεοπλασμάτων και των συναφών με αυτές παθήσεων. Επίσης σκοπός του είναι η ανάπτυξη και η προαγωγή της ιατρικής έρευνας και τέλος, η εφαρμογή προγραμμάτων ειδίκευσης ή συνεχούς εκπαίδευσης ιατρών και η επιμόρφωση λειτουργών άλλων κλάδων υγείας.

Απαραίτητα εργαλεία για την επίτευξη των σκοπών και στόχων του Νοσοκομείου είναι οι ικανοποιητικές δομές του, η εξειδικευμένη εμπειρία των στελεχών, η ορθολογική διαχείριση των πόρων, η κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.

➤ ΤΟ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ²⁰

Το 1892 ξεκίνησαν οι εργασίες για την ανέγερση ενός οικήματος, σ' ένα οικόπεδο 3.000 περίπου τ.μ στην Πλατεία Ευαγγελιστρίας που δώρισε ο Δήμος Πειραιά, που θα στέγαζε το ίδρυμα με την επωνυμία «Άσυλο Πενήντων Β. Αθανασίου πρωθυερέως», το οποίο είχε ήδη ιδρυθεί από το 1891. Τα σχέδια του Γηροκομείου έγιναν από τον δημοτικό αρχιτέκτονα

²⁰ ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004, σελ. 120, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε, Πειραιάς 2004, σελ. 298,299.

Γεώργιο Ζιζήλα και το 1899 που ολοκληρώθηκαν οι εργασίες στεγάστηκε το ίδρυμα το οποίο είχε εν τω μεταξύ μετονομασθεί σε «Φιλανθρωπικόν Γεροντοκομείον». Επίσης, το 1900 στο «Φιλανθρωπικόν Γεροντοκομείον» συγχωνεύθηκε και το «Ρωμανίδειον Γηροκομείον», το οποίο είχε ιδρύσει από το 1877 ο αρχιμανδρίτης Νικηφόρος Ρωμανίδης. Έτσι, στις 22-9-1900 εγκρίθηκε και ο κανονισμός λειτουργίας του Γηροκομείου Πειραιώς, σύμφωνα με τον οποίο οι άποροι δημότες του Πειραιά είχαν το δικαίωμα να διαμένουν σ' αυτό δωρεάν.

Κατά τη διάρκεια των ετών 1918-1924, το ίδρυμα είχε επιταχθεί στο Υπουργείο Στρατιωτικών και μετά τη λήξη της επίταξης το κτίριο χρειάστηκε να επισκευαστεί και να εξοπλιστεί με τα αναγκαία είδη λειτουργίας. Μέχρι το 1939, οι συνθήκες λειτουργίας και συντήρησης ήταν ιδιαίτερα δύσκολες. Ακόμη περισσότερες δυσκολίες βίωσε το Γηροκομείο στα χρόνια της κατοχής και μετά την απελευθέρωση ήταν απαραίτητη η ανακαίνισή του. Για το λόγο αυτό, το 1967 ξεκίνησε ο εκσυγχρονισμός του κτιρίου και η επέκτασή του. Επίσης, το έτος 1997, η Εφορεία του Γηροκομείου έκρινε απαραίτητη εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου, την ανέγερση νέου κτιρίου με τον πλήρη εκσυγχρονισμό του αλλά και την ανακαίνιση του παλαιού κτιρίου. Οι δαπάνες καλύφθηκαν από δωρεά του Ι.Δ. Κριτικού, ο οποίος θεωρείται σήμερα συνιδρυτής του Γηροκομείου.

Από την αρχή της λειτουργίας του μέχρι σήμερα, το Γηροκομείο Πειραιώς έχει προσφέρει περίθαλψη και διαβίωση σε περισσότερους από 6.000 γέροντες του Πειραιά.

➤ ΤΟ «ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΕΙΟ» ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ²¹

Το «Χατζηκυριάκειο» Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας ιδρύθηκε από τον Ιωάννη και τη σύζυγό του Μαριγώ Χατζηκυριακού το έτος 1886, με σκοπό την περίθαλψη ορφανών και άπορων κοριτσιών. Από την αρχή της λειτουργίας του Ιδρύματος πολλοί σημαντικοί άνθρωποι και πολλοί φιλάνθρωποι ευαισθητοποιήθηκαν από την δράση του και το ενίσχυσαν με τα κληροδοτήματά τους (κάποιοι από αυτούς είναι οι αείμνηστοι: Ελ. Αλμιράντη, Κων. Μπάκαλας, Ε. Δηλαβέρη, Α. Μουσούρη, Σ. Μουτζόπουλος κ.α.). Στις 19 Ιανουαρίου 1904 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια του Ιδρύματος και μαζί με την εγγραφή 55 κοριτσιών ξεκίνησε ουσιαστικά η δράση του που συνεχίζεται ακόμη και σήμερα.

Το κτίριο του Ιδρύματος επιτάχθηκε δύο φορές κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων 1912-1913 και τον πρώτο μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η πρώτη επίταξη έγινε το έτος 1912 και διήρκεσε ένα χρόνο, ενώ η δεύτερη έγινε το έτος 1922. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης

²¹ <http://www.xatzikiriakio.gr/gr/istoria.htm>,
<http://www.xatzikiriakio.gr/gr/idrima.htm>,

<http://www.xatzikiriakio.gr/gr/paidia.htm> ,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε, Πειραιάς 2004, σελ. 300.

επίταξης το κτίριο του Ιδρύματος λειτούργησε ως νοσοκομείο για την περίθαλψη των προσφύγων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Επίσης το έτος 1940 εγκαταστάθηκε στο Ίδρυμα η Υγειονομική Υπηρεσία Στρατού, κατά τη διάρκεια της κατοχής επιτάχθηκε από τους Γερμανούς και στη συνέχεια από το 1945-1956 χρησιμοποιήθηκε ως Κέντρο Παλλινოსτούντων Προσφύγων από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Στο διάστημα αυτό κάποια από τα παιδιά μεταφέρθηκαν και φιλοξενήθηκαν σε άλλα κτίρια και κάποια από αυτά παραδόθηκαν στους κηδεμόνες τους και το Ίδρυμα ανέλαβε, για το συγκεκριμένο διάστημα, τα έξοδα συντήρησής τους. Μετά από όλα αυτά τα δυσάρεστα γεγονότα, το Ίδρυμα συνέχισε να λειτουργεί κανονικά στο κτίριό του προσφέροντας κανονικά τη φροντίδα του σε παιδιά από όλη την Ελλάδα που είχαν ανάγκη περίθαλψης.

Σήμερα στο Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα φιλοξενούνται 80 κορίτσια μέχρι 18 ετών, τα οποία προέρχονται από οικογένειες με διάφορα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα. Τα κορίτσια αυτά μόλις συμπληρώσουν το 18^ο έτος της ηλικίας τους ολοκληρώνουν το βασικό κύκλο της ζωής τους στο Ίδρυμα και τυπικά αποφοιτούν. Το Ίδρυμα φροντίζει ιδιαίτερα τα παιδιά στη μελλοντική τους αποκατάσταση τόσο στην επαγγελματική όσο και την οικογενειακή. Όσον αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση, το Ίδρυμα παρέχει τα μέσα για τη συνέχιση επαγγελματικών σπουδών ή σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επιτρέποντας τη διαμονή των παιδιών σε Ειδικό ξενώνα. Τέλος, όσον αφορά την οικογενειακή τους αποκατάσταση, μετά την συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας τους και μετά την αποφοίτησή τους, τους χορηγείται γαμήλιο επίδομα ύψους 8.000 ευρώ.

Το «Χατζηκυριάκειο» έχει πλέον σύγχρονη νοοτροπία και δεν θυμίζει τίποτα από τα ιδρύματα ου παρελθόντος και αυτό φαίνεται από τη διατροφή και το σύγχρονο ντύσιμο των κοριτσιών, το πρόθυμο και χαμογελαστό προσωπικό αλλά και το οικογενειακό και φιλόξενο περιβάλλον του Ιδρύματος.

Τα παιδιά παρακολουθούν κανονικά μαθήματα στα σχολεία της περιοχής και το Ίδρυμα τους προσφέρει επιπλέον μαθήματα ξένων γλωσσών, μαθήματα χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, πιάνου, χορωδίας, ελληνικών χορών, θεάτρου, γυμναστικής, αθλοπαιδιών και ευκαιρίες πολλών άλλων χρήσιμων απασχολήσεων ανάλογα με το ταλέντο και την κλίση του καθενός. Τα παιδιά ψυχαγωγούνται μέσα στο Ίδρυμα με ομαδικά παιχνίδια, ομαδικές εκδηλώσεις, συναναστροφές με συζητήσεις και διασκέδαση, εκδρομές, περιπάτους, κινηματογράφο, θέατρο, ταξίδια κ.α.

Το προσωπικό του Ιδρύματος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εναρμόνιση των σχέσεων των παιδιών με το κοινωνικό περιβάλλον και επίσης υπάρχει ειδικό επιστημονικό προσωπικό που προσφέρει ψυχολογική υποστήριξη στα παιδιά για να ξεπεράσουν τα προβλήματά τους και να μην αποκοπούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Ακόμη, το «Χατζηκυριάκειο» μεριμνά

για την προληπτική εξέταση των παιδιών από καλούς γιατρούς και παρέχει ιατρική φροντίδα όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Το «Χατζηκυριάκειο» στεγαζόταν σε ένα μεγάλο νεοκλασικό κτίριο το οποίο έχει χαρακτηριστεί πλέον από το Υπουργείο Πολιτισμού ως «Έργο Τέχνης και Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο». Δυστυχώς όμως με το μεγάλο σεισμό του Σεπτεμβρίου του 1999 το κτίριο υπέστη σοβαρές ζημιές και χαρακτηρίστηκε ως επικίνδυνο

και ακατάλληλο για τη διαβίωση των παιδιών. Φυσικά το κτίριο εκκενώθηκε και το Οικοτροφείο και οι Διοικητικές Υπηρεσίες στεγάζονται πλέον σε καταυλισμούς λυόμενων οικίσκων, στον περιβάλλοντα χώρο. Οι οικίσκοι αυτοί ανεγέρθηκαν με την οικονομική συμπαράσταση φίλων και δωρητών του Ιδρύματος. Αλλά, παρά την προσωρινή αυτή λύση προέχει η μόνιμη αντιμετώπιση του θέματος της επισκευής και αποκατάστασης του κτιρίου αλλά και εκσυγχρονισμού των χώρων και λειτουργιών του, η οποία λόγω των υπέρογκων δαπανών που απαιτούνται μπορεί να επιτευχθεί μόνο με γενναία κρατική αρωγή ή ένταξη του έργου σε ένα από τα προγράμματα χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμπερασματικά, ο Πειραιάς είναι αυτάρκης όσον αφορά τα κτίρια υγείας και πρόνοιας αφού διαθέτει δύο μεγάλα δημόσια νοσοκομεία κι ένα μεγάλο ιδιωτικό καθώς και πολλές ιδιωτικές κλινικές, διαγνωστικά κέντρα και γηροκομεία. Οι υπηρεσίες που παρέχουν οι φορείς αυτοί είναι αρκετά ικανοποιητικές και μπορούν να εξυπηρετήσουν και κατοίκους τριγύρω περιοχών αλλά είναι πάντα απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωσή τους.

3.3 ΚΤΙΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Στα κτίρια πολιτισμού, όπως προαναφέρθηκε στην αρχή του κεφαλαίου ανήκουν τα θέατρα, οι κινηματογράφοι, τα μουσεία και οι βιβλιοθήκες. Σύμφωνα με τους σύγχρονους ερευνητές της Μορφής της Πόλης τα κτίρια πολιτισμού είναι από τα βασικότερα στοιχεία που αναδεικνύουν τη φυσιογνωμία μιας πόλης.

3.3.1 ΘΕΑΤΡΑ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ

Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται τα θέατρα και οι κινηματογράφοι του Πειραιά, των η οποίων η ύπαρξη προσδίδει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην πόλη αλλά και προάγουν την τέχνη και τον πολιτισμό με τη λειτουργία τους. Τα σημαντικότερα πειραιϊκά θέατρα είναι το Δημοτικό Θέατρο, το οποίο αποτελεί και αντιπροσωπευτικό στολίδι της πόλης, το Βεάκειο Θέατρο, το Δελφινάριο και ο κινηματογράφος Σινεάκ.

➤ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΑ²²

²²http://www.pireas.com/culture/theaters_gr.htm, <http://www.culture.gr/2/21/213/21301n/g213an31.htm>, http://www.pireas.com/sights_museums/public_gr.htm, http://www.holiday.gr/gr/page.php?page_id=642, ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998, σελ. 189, 191, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 80, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 263.

Η πλατεία Κοραή είναι στο κέντρο του Πειραιά, όπου δεσπόζει το ονομαστό Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, που είναι το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο έργο από την ίδρυση του Δήμου Πειραιά (το έτος 1835) και θεωρείται ως ένα από τα καλύτερα των Βαλκανίων.

Η μελέτη εκπονήθηκε από τον αρχιτέκτονα Ιωάννη Λαζαρίμο κατά τα έτη 1881-1883. Ο Ιωάννης Λαζαρίμος ήταν Πειραιώτης υδρέικης καταγωγής και είχε ήδη εκτελέσει μια πλειάδα δημοτικών έργων κι έτσι κλήθηκε να σχεδιάσει το θέατρο που τόσο ονειρευόταν η πόλη. Η τελική έγκριση του σχεδίου γίνεται στις 6 Οκτωβρίου 1883, με διάταγμα του Γεωργίου Α. Ο θεμέλιος λίθος κατατέθηκε στις 24 Ιουνίου το 1884 από τον Α. Ομηρίδη, όταν πια ο εμπνευστής του έργου Τρύφωνας Μουτσόπουλος είχε πάψει να είναι δήμαρχος.

Η κατασκευή διήρκεσε από το 1884 έως το 1895. Το Δημοτικό Θέατρο εγκαινιάστηκε στις 13 Απριλίου το 1895, όταν ο πληθυσμός της πόλης δεν υπερέβαινε τους 50.000 κατοίκους. Στη διάρκεια της τελετής των εγκαινίων ο ποιητής Γ. Στρατηγής απήγγειλε ένα ποίημά του και η φιλαρμονική του Δήμου έπαιξε διάφορα μουσικά κομμάτια. Ο αστικός κόσμος του Πειραιά είδε να εκπληρώνεται ένα από τα μεγαλύτερα όνειρά του. Παρόλο που το Δημοτικό Θέατρο θεωρήθηκε σαν κάτι απαραίτητο από όλους τους κοινωνικούς φορείς δέχθηκε και πολλές επικρίσεις σχετικά με την αισθητική του και τις δαπάνες ανέγερσής του. Οι επικρίσεις αυτές όμως δεν επηρέασαν την κοινή γνώμη καθώς η κοινωνία του Πειραιά διψούσε για ένα θέατρο.

Το Δημοτικό Θέατρο είναι ένα δημόσιο κτήριο που είναι επηρεασμένο από το «Γαλλικό Βασιλικό Θέατρο» (“Theatre d’ Odeon”) και από το «Γερμανικό κλασικισμό». Χαρακτηριστικά γνωρίσματά του είναι, η επιβλητική εξωτερική εμφάνιση, η ιδιαίτερα προσεγμένη εσωτερική του διαρρύθμιση και η θαυμάσια ακουστική του.

Είναι κτίριο ορθογώνιο και τέλεια συμμετρικό με μήκος 45 μέτρα, πλάτος 34 μέτρα και ύψος 30 μέτρα, με μία κύρια πρόσοψη , που είναι διακοσμημένη με τέσσερις κολώνες, κορινθιακού στυλ, και με ένα αέτωμα στην είσοδο. Έχει επτά εισόδους εκ των οποίων η κεντρική είναι ευρεία και πολυτελής. Πάνω από το δώμα υπάρχει ορθογώνια υπερύψωση και καταλήγει επίσης σε αετωματική στέψη. Η αίθουσα είναι πεταλόσχημη, ιταλικού τύπου, με πλατεία, θεωρεία και εξώστες σε τέσσερα επίπεδα, συνολικής χωρητικότητας 1.300 περίπου θέσεων. Η σκηνή είναι διαστάσεων 20 x 14 μέτρα με προσκήνιο και χώρο ορχήστρας. Το ύψος του πύργου σκηνής είναι 18 μέτρα και το βάθος του υποσκηνίου 9 μέτρα. Το φουαγιέ του θεάτρου είναι διώροφο και αναπτύσσεται γύρω από το πέταλο της αίθουσας.

Επίσης, είναι πολύ ενδιαφέρουσες οι λύσεις που δόθηκαν από τον αρχιτέκτονα σε σημαντικά ζητήματα που αφορούν τη διάταξη και τον εξοπλισμό της σκηνής, την ασφαλή και γρήγορη εκκένωση του θεάτρου, τον σωστό εξαερισμό, τη θέρμανση και την πυρασφάλεια.

Το κτιριακό συγκρότημα του Δημοτικού Θεάτρου συνέβαλε στην καλλιτεχνική, πολιτιστική, κοσμική κίνηση και ανάπτυξη της πόλης, τόσο με τις δραστηριότητες της θεατρικής σκηνής του, όσο και με τις εκδηλώσεις στο φουαγιέ του.

Στο Φουαγιέ έχουν πραγματοποιηθεί κοσμικές εκδηλώσεις, χοροεσπερίδες, χορευτικά απογευματινά φιλανθρωπικών συλλόγων. Μέχρι προσφάτως στον ευρύτατο και ολοφώτεινο χώρο του Φουαγιέ οργανώνονταν ατομικές και ομαδικές εκθέσεις ζωγραφικής.

Το κτίριο ανακαινίστηκε αρχικά το έτος 1927 όπου κατασκευάστηκε και εξωτερική πλατεία, στην κεντρική είσοδο επί της οδού Ηρώων Πολυτεχνείου. Στη συνέχεια, μεταξύ των ετών 1946-1947, επί Δημαρχίας Γ. Χαραλαμπίδου, έγινε εκτεταμένη επισκευή και το έτος 1952, επί Δημαρχίας Γ. Ανδριανόπουλου, τοποθετήθηκαν νέες μηχανικές εγκαταστάσεις και έγινε προμήθεια σύγχρονων φωτιστικών σωμάτων. Τέλος, το έτος 1962, επί Δημαρχίας Π. Ντεντιδάκη, αντικαταστάθηκαν τα καθίσματα της πλατείας με πολυτελής βελούδινες πολυθρόνες.

Το Δημοτικό Θέατρο ήδη δεν λειτουργεί λόγω των σοβαρών ζημιών που έχει υποστεί κατά τον σεισμό της 24^{ης} Φεβρουαρίου το 1981 και τον τελευταίο σεισμό το 1999 κι έχει προγραμματιστεί η επισκευή και αποκατάστασή του.

Στο Δημοτικό Θέατρο εμφανίστηκαν κατά καιρούς, οι γνωστότεροι ελληνικοί θίασοι, με κορυφαίους ηθοποιούς, πολλοί ξένοι μελοδραματικοί θίασοι, το «Εθνικό Θέατρο», « η Εθνική Λυρική Σκηνή» κ.α., και επί έναν επιπλέον αιώνα υπήρξε και εξακολουθεί να είναι το επίκεντρο της τοπικής καλλιτεχνικής ζωής.

➤ ΤΟ ΒΕΑΚΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ²³

Το Βεάκειο θερινό Δημοτικό Θέατρο βρίσκεται σε μια από τις ωραιότερες θέσεις του Πειραιά, τον λόφο του Προφήτη Ηλία με υψόμετρο 86,59 μέτρα και θαυμάσια θέα προς τη θάλασσα. Το θέατρο αυτό είναι μοναδικό στην Ελλάδα με θέα προς τον Φαληρικό όρμο.

Στην περιοχή του Προφήτη Ηλία, ο Δήμος Πειραιά διεκδίκησε την περιουσία του από ορισμένα άτομα που είχαν κάνει υποτυπώδη καταπάτηση εκτάσεων για οικιστικούς λόγους και αφού απομακρύνθηκαν οι καταπατητές ξεκίνησε η κατασκευή του θεάτρου.

Οι εργασίες κατασκευής ήταν πολλές και δύσκολες λόγω της κλίσης του εδάφους στην περιοχή, αλλά πραγματοποιήθηκαν σε γρήγορο χρονικό διάστημα, κι έτσι το θέατρο ξεκίνησε να λειτουργεί το 1969.

Αρχικά, το θέατρο ονομάστηκε Σκυλίτσειο προς τιμή του ιδρυτή του, Αριστείδη Σκυλίτη, δήμαρχο του Πειραιά κατά την περίοδο της δικτατορίας. Όμως, το αιρετό Δημοτικό Συμβούλιο Πειραιά που παύθηκε από τη δικτατορία κι αποκαταστάθηκε μετά τη μεταπολίτευση, κατήργησε την ονομασία του θεάτρου (Σκυλίτσειο) και το μετονόμασε σε Βεάκειο προς τιμή του κορυφαίου Πειραιώτη ηθοποιού, Αιμίλιου Βεάκη (1884-1951).

Κατά τα έτη 2003-2004, το υπαίθριο θέατρο στο λόφο του Προφήτη Ηλία, ανακαινίστηκε πλήρως και από τότε κάθε καλοκαίρι διοργανώνεται το θερινό «Φεστιβάλ Πειραιά», το οποίο τείνει να εξελιχθεί σε θεσμό.

²³ http://www.pireas.com/culture/theaters_gr.htm,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 263, 264,

ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλippότη, Αθήνα 1996, σελ.105,

ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 162.

Τέλος, στο Βεάκειο παρουσιάζονται όπερες, οπερέτες, έργα αρχαίου ελληνικού και σύγχρονου θεάτρου, συναυλίες, παγοδρομίες, και άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ενώ έχουν εμφανιστεί στο παρελθόν ελληνικά και ξένα χορευτικά συγκροτήματα, όπως τα μπαλέτα Κύρωφ και Μπολσόϊ.

➤ ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΑΡΙΟ²⁴

Δίπλα στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας και κοντά στον Ιερό ναό της Μυρτιδιώτισσας υπήρχε ένα οικόπεδο ιδιοκτησίας του Δήμου Πειραιά όπου δημιουργήθηκε ένα θερινό δημοτικό θέατρο με αμφιθεατρική κατασκευή.

Το θέατρο αυτό αρχικά ονομάστηκε Δελφινάριο. Η ονομασία αυτή δόθηκε από το όνομα ενός συγκροτήματος από δελφίνια, που είχαν τοποθετηθεί στα εγκαίνια. Λόγω της ιδιαίτερης θέσης του θεάτρου, το οποίο βρίσκεται πάνω από τη θάλασσα, υπήρχε η άποψη ότι θα έπρεπε οι παραστάσεις που θα δίδονταν σ' αυτό να είχαν σχέση με τη θάλασσα.

Αρχικά εμφανίζονταν γνωστά κολυμβητικά συγκροτήματα που έκαναν επιδείξεις σε μεγάλες πισίνες που είχαν τοποθετηθεί στο τεράστιο πάλκο του θεάτρου, εμφανίζονταν «γοργόνες» μέσα στις πισίνες ανάμεσα σε σιντριβάνια καθώς και ο άνθρωπος-βουτιά που από ύψος τριάντα μέτρων έκανε βουτιά μέσα σ' ένα μεγάλο βαρέλι.

Αργότερα δημιουργήθηκε νέο υπαίθριο θέατρο με 2.300 θέσεις πλησίον του παλιού και προς αντικατάστασή του και μετονομάστηκε σε «Μενάνδρειο» καθώς έπαψε να παρουσιάζει παραστάσεις σχετικές με τη θάλασσα και τα δελφίνια.

Κάθε καλοκαίρι έχει καθιερωθεί να παρουσιάζονται επιθεωρήσεις από γνωστούς θιάσους και ακριβής παραγωγής με γνωστούς πρωταγωνιστές και κάθε βράδυ το θέατρο και η γύρω περιοχή κατακλύζονται από κόσμο.

➤ ΤΟ ΣΙΝΕΑΚ²⁵

Κάτω από το ισόγειο του Δημαρχείου υπήρχε ένας χώρος, ο οποίος χρησίμευε για αποθήκη και γκαράζ των φορτηγών αυτοκινήτων του Δήμου. Ο Δήμος του Πειραιά αποφάσισε να ανακαινίσει και να διαμορφώσει τον χώρο αυτό σε παιδικό χειμερινό κινηματογράφο με την

²⁴ http://www.pireas.com/culture/theaters_gr.htm,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 264, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 143.

²⁵ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 265.

ονομασία Σινεάκ. Έτσι λοιπόν, περιποιήθηκε τον χώρο και τον μετέτρεψε σε μία πολυτελή αίθουσα με αναπαυτικότατα καθίσματα, ταπετσαρίες, βελούδα, όμορφες κουρτίνες, χαλκογραφίες, πίνακες ζωγραφικής και μια μεγάλη αίθουσα προβολής παιδικών ταινιών. Πέρα από τις παιδικές ταινίες που προβάλλονταν, στο Σινεάκ διοργανώνονταν και σχολικές εκδηλώσεις, γιορτές και παιδικές θεατρικές παραστάσεις.

Σήμερα, το Σινεάκ δεν χρησιμοποιείται ως παιδικός κινηματογράφος προβολής παιδικών αλλά ως κανονικός χειμερινός κινηματογράφος για θεατές κάθε ηλικίας.

Συμπερασματικά, ο Πειραιάς διαθέτει δύο πολύ ωραία και ξακουστά θερινά θέατρα, το Βεάκειο και το Δελφινάριο, αλλά παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις σε χειμερινά θέατρα καθώς διαθέτει μόνο το Δημοτικό Θέατρο, το οποίο δεν λειτουργεί πλέον εξαιτίας σοβαρών ζημιών που έχει υποστεί στο παρελθόν. Αλλά, αφού ολοκληρωθεί η αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου η οποία έχει ήδη προγραμματιστεί, οι χειμερινές παραστάσεις που θα διοργανώνονται στον Πειραιά θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες των Πειραιωτών.

3.3.2 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ – ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Η Βιβλιοθήκη, η Πινακοθήκη και το Ιστορικό Αρχείο είναι κι αυτά κτίρια πολιτισμού μεγάλου ενδιαφέροντος για τον Πειραιά τα οποία αναδεικνύουν τη φυσιογνωμία του. Στο κείμενο που ακολουθεί προβάλλεται η σημασία των κτιρίων αυτών για την πόλη.

➤ Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ²⁶

Ο Πειραιάς διαθέτει μια από τις πλουσιότερες βιβλιοθήκες της χώρας μας με περισσότερους από 20.000 τίτλους βιβλίων που προέρχονται από Πειραιωτών και φίλων της πόλης του Πειραιά όπως των Δ.Σ Μαυροκορδάτου, Π. Ράλλη, Καρ. Ράϊγχολντ, Δ. Ρετσίνα, Π. Πιπινέλη κ.α.

Το έτος 1927 ιδρύθηκε η Δημοτική Βιβλιοθήκη, επί Δημαρχίας Τάκη Παναγιωτόπουλου και λειτουργούσε για πολλά χρόνια σε τμήμα του κτιρίου του Δημοτικού Θεάτρου. Το έτος 1975 το σύγχρονο μέρος της Δημοτικής Βιβλιοθήκης μεταφέρθηκε στον 5^ο όροφο του Δημαρχιακού Μεγάρου (Πλατεία Κοραή) και σήμερα στεγάζεται στο αξιοποιηθέν κληροδότημα Πλαϊτου, ένα ιδιαίτερα σύγχρονο πολυώροφο κτίριο στη συμβολή των οδών Ελευθερίου Βενιζέλου και Κολοκοτρώνη που εγκαινιάστηκε το 2002.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη έχει χωριστεί σε τρεις τομείς για την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού:

1. Την Παλαιά Βιβλιοθήκη, πλούσια σε συλλογές από χειρόγραφα, βιβλία και περιοδικά 16^{ου}-19^{ου} αιώνα και μια αξιόλογη συλλογή 600 χαρτών διαφόρων περιηγητών. Στο τμήμα αυτό υπάρχουν επίσης οι τόμοι της «Εφημερίδος της Κυβερνήσεως» από το 1833.
2. Την Κεντρική Βιβλιοθήκη με το αναγνωστήριο που περιέχει 3.500 τίτλους βιβλίων από τη δωρεά του Π. Πιπινέλη, πολλά πειραϊκά βιβλία και τον ημερήσιο πειραϊκό και αθηναϊκό τύπο των τελευταίων ετών. Επίσης στο τμήμα αυτό υπάρχει το δανειστικό τμήμα με 7.000 τίτλους βιβλίων και τέλος, το παιδικό τμήμα.
3. Τη πτέρυγα τύπου που περιλαμβάνει τα αρχεία του πειραϊκού και αθηναϊκού τύπου από το 1.849 έως και σήμερα.

²⁶ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 266,
ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 161,
http://www.pireasnet.gr/index_politismos_mouseia.htm.

➤ Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ²⁷

Η Δημοτική Πινακοθήκη άρχισε να λειτουργεί το 1957, αρχικά ως τμήμα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και από το 1985 λειτουργεί ως ανεξάρτητο τμήμα. Στη συνέχεια και για μικρό χρονικό διάστημα, η Δημοτική Πινακοθήκη στεγαζόταν σε ένα χώρο του Δημοτικού Θεάτρου, με είσοδο από την οδό Αγίου Κωνσταντίνου 4. Το έτος 2002, εγκαινιάστηκε η Δημοτική Πινακοθήκη σε αναπαλαιωμένο νεοκλασικό κτίριο στη συμβολή της λεωφόρου Ηρώων Πολυτεχνείου και της οδού Κανθάρου. Τέλος, στη διάρκεια της θητείας του Στελ. Λογοθέτη, προωθήθηκε το θέμα της αποκατάστασης του κτηρίου του Παλαιού Ταχυδρομείου από το ΥΠΕΧΩΔΕ και το 1998 άρχισαν οι εργασίες για την αναπαλαίωση του. Το 2005 ολοκληρώθηκε η αναπαλαίωση από τη σημερινή δημοτική αρχή και εκεί στεγάστηκε τελικά η Δημοτική Πινακοθήκη.

Η Δημοτική Πινακοθήκη περιλαμβάνει 837 έργα γνωστών νεοελλήνων ζωγράφων (Μ. Αξελού, Κ. Βολανάκη, Π. Βυζαντίου, Α. Γεραλή, Ε. Δούκα, Δ. Κοκότση, Θ. Λαζαρή, Ν. Λύτρα, Μ. Οικονόμου, Κ. Ρωμανίδη, Α. Χριστοφή), καθώς και πολλών νεότερων καλλιτεχνών, μεταξύ των οποίων σημαντική είναι η παρουσία των Πειραιωτών ζωγράφων. Στη Δημοτική Πινακοθήκη ανήκουν επίσης, η συλλογή 80 γλυπτών του Γεωργίου Καστριώτη (1899-1969), η συλλογή 156 έργων του λαϊκού καλλιτέχνη Σταμάτη Λαζάρου (1915-1988) και η δωρεά προς τον Δήμο του ηθοποιού Μάνου Κατράκη (1909-1984), που περιλαμβάνει θεατρικά κουστούμια, προσωπικά του αντικείμενα και αξιόλογο θεατρικό και φωτογραφικό υλικό. Η συλλογή του Γ. Καστριώτη δωρήθηκε στο Δήμο Πειραιά από τη χήρα του γλύπτη το 1974 και στεγάστηκε στην αίθουσα, στην οποία παρουσιάζεται σήμερα, τον Ιούλιο του 1995.

²⁷http://www.pireasnet.gr/main_politismos_moyseia_pinakothiki.htm, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 161, 170, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 267.

➤ ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ²⁸

Στη συμβολή των οδών Φίλωνος, Καραολή-Δημητρίου και Νοταρά, πίσω από το Δημοτικό Θέατρο, βρίσκεται το ωραίο και επιβλητικό νεοκλασικό κτίριο του Παλαιού Ταχυδρομείου. Το κτίριο αυτό ανεγέρθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και άρχισε να λειτουργεί το 1900 επί Δημαρχίας Τρύφωνος Μουτζόπουλου και ανήκει στην κυριότητα του Δήμου Πειραιά.

Το σχέδιο κατασκευής εκπονήθηκε από τον αρχιτέκτονα Εμμανουήλ Παπακωνσταντίνου και το οικοδόμημα αποτελεί πρότυπο νεοκλασικού ρυθμού. Ο αρχιτέκτονας Εμμανουήλ Παπακωνσταντίνου σχεδίασε ένα κτίριο με κλειστή ορθογωνική κάτοψη, στο κέντρο της οποίας υπήρχε μια ευρύχωρη οκταγωνική αίθουσα, η οποία λειτουργούσε ως χώρος κίνησης για το κοινό και γύρω από αυτή είχαν τοποθετηθεί οι θυρίδες εξυπηρέτησης σχηματίζοντας ένα κανονικό παραλληλόγραμμο. Επίσης υπήρχε υπόγειος χώρος καθώς και ημιώροφος, στο τμήμα της νοτιοδυτικής πλευράς. Αλλά, η εξωτερική όψη του κτιρίου ήταν αυτή που το έκανε να ξεχωρίσει και να διατηρήσει μέχρι σήμερα το μνημειακό του χαρακτήρα.

Τα Υπουργείο Πολιτισμού με την 30553/2938/16-10-74 απόφασή του χαρακτήρισε το κτίριο «διατηρητέο μνημείο», διότι αποτελεί δείγμα αρχιτεκτονικής της εποχής του πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος.

Στο κτίριο αυτό λειτούργησε το ταχυδρομικό κατάστημα του Πειραιά, μέχρι το Μάρτιο του 1973 και έκτοτε παρέμενε κενό.

Ο μεγάλος σεισμός της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1981, έντασης 6,7 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ, με επίκεντρο τις Αλκυονίδες νήσους, στον Κορινθιακό κόλπο, είχε σοβαρές επιπτώσεις στον Πειραιά και την πρωτεύουσα. Πολλά δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, ακόμα και λιμενικές εγκαταστάσεις, υπέστησαν ζημιές και ανάμεσά τους και το κτίριο του Παλαιού Ταχυδρομείου. Παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε η δημοτική αρχή τα αποτελέσματα ως προς την αποκατάσταση των ζημιών στο αξιόλογο αυτό κτίριο δεν ήταν ανάλογα γιατί οι δαπάνες ήταν μεγαλύτερες από τις οικονομικές δυνατότητες του Δήμου. Έτσι, ενώ ξεκίνησαν οι εργασίες για την αποκατάστασή του το 1998 το Παλιό Ταχυδρομείο κατόρθωσε να επισκευαστεί και να αναπαλαιωθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ το 2005 ώστε να μπορέσει να ξαναχρησιμοποιηθεί.

²⁸ ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.255,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 268, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 143, 155.

Σήμερα στο νεοκλασικό αυτό κτίριο στεγάζεται η Δημοτική Πινακοθήκη και το Μουσείο Πάνου Αραβαντινού ενώ προβλέπεται η χρησιμοποίηση του και για άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες.

➤ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ²⁹

Το έτος 1957, μετά τη δωρεά από τον παλαιό Πειραιώτη και γνωστό ιστορικό συγγραφέα Ιωάννη Αλ. Μελετόπουλο (1903-1980) του προσωπικού αρχείου του και τη συνεργασία με τους πνευματικούς ανθρώπους της πόλης, ιδρύθηκε το Ιστορικό Αρχείο της πόλης.

Είναι ένα από τα ελάχιστα δημοτικά αρχεία στην Ελλάδα και παρέχει πλούσια και ενδιαφέροντα στοιχεία στον ερευνητή. Αποτελεί πράγματι την «κιβωτό» της ιστορικής φυσιογνωμίας της πόλης. Ο βασικός πυρήνας του είναι το Δημοτικό Αρχείο, δηλαδή το σύνολο των εγγράφων των δημοτικών υπηρεσιών και το σύνολο των πρακτικών του Δημοτικού Συμβουλίου από το 1835, τη χρονιά σύστασης του Δήμου Πειραιά έως το 1920.

Πρόκειται για ένα αρχειακό σύνολο 150.000 περίπου εγγράφων που συνοδεύεται επίσης από 300 κατάστιχα. Η πλούσια αυτή συλλογή τεκμηρίων πλαισιώνεται από το σύνολο του πειραιϊκού τύπου (1950-1966) αλλά και από περιοδικά, τα οποία επειδή ήταν μικρής κυκλοφορίας και βραχύβια, είναι τελικά σπάνια.

Το Ιστορικό Αρχείο διαθέτει επίσης ένα σημαντικό αριθμό εντύπων που μπορεί ακόμη να συγκροτήσει ένα σπουδαίο πυρήνα της πειραιϊκής βιβλιογραφίας. Στο Ιστορικό Αρχείο τέλος φυλάσσονται χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν την εξέλιξη της πόλης του Πειραιά από τον ερημότοπο του 18^{ου} αιώνα στο μεγάλο και πολυθόρυβο και εμποροβιομηχανικό κέντρο του τέλους του 19^{ου} αιώνα.

Σήμερα, το Ιστορικό Αρχείο στεγάζεται σε αναπαλαιωμένο νεοκλασικό κτήριο, που ανήκει στο Δήμο Πειραιά, στη συμβολή των οδών Πύλης και Πραξιτέλους 51.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο Πειραιάς διαθέτει μία από τις πλουσιότερες βιβλιοθήκες της χώρας μας με περισσότερους από 20.000 τίτλους βιβλίων κι ένα από τα ελάχιστα δημοτικά αρχεία στην Ελλάδα, το οποίο αποτελεί τον καθρέφτη της φυσιογνωμίας της πόλης. Τέλος, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η Δημοτική Πινακοθήκη η οποία στεγάζεται στο όμορφο νεοκλασικό κτίριο του Παλαιού Ταχυδρομείου και περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό έργων γνωστών νεοελλήνων ζωγράφων.

²⁹ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 117, http://www.pireasnet.gr/main_politismos_moyseia_istoriko.htm, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 265.

3.3.3 ΜΟΥΣΕΙΑ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα μουσεία του Πειραιά τα οποία περιλαμβάνουν εκθέματα και κειμήλια που προβάλλουν την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά του που αποτελούν πολύ βασικά στοιχεία για τη δημιουργία της ιδιαίτερης ταυτότητας ενός τόπου.

➤ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ³⁰

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά ιδρύθηκε το 1935, ανήκει στην αρμοδιότητα της Β' Εφορείας Αρχαιοτήτων Αττικής του Υπουργείου Πολιτισμού και λειτουργεί υπό διανομαρχιακό χαρακτήρα. Αρχικά και για αρκετά χρόνια λειτούργησε σ' ένα κτίριο στην οδό Φιλελλήνων, το οποίο έχει πλέον χαρακτηριστεί ως διατηρητέο και χρησιμοποιείται σήμερα ως αποθήκη γλυπτών. Το Μουσείο στεγάζεται πλέον σ' ένα σύγχρονο διώροφο κτίριο στην οδό Χαριλάου Τρικούπη 31 το οποίο άρχισε να οικοδομείται το 1966 και εγκαινιάστηκε στις 12 Ιουνίου το 1981 από τον τότε υπουργό Πολιτισμού Ανδρέα Ανδριανόπουλο. Το κτίριο του Μουσείου έχει οικοδομηθεί από τη βόρεια πλευρά του αρχαιολογικού χώρου, που περιβάλλει το αρχαίο θέατρο της Ζέας, ενώ ο υπόλοιπος ελεύθερος χώρος γύρω από το θέατρο χρησιμεύει για την αποθήκευση στην ύπαιθρο αρχαίων αρχιτεκτονικών μελών και επιτύμβιων επιγραφών.

Το θέμα της ανέγερσης του νέου κτιρίου του Αρχαιολογικού Μουσείου είχε αρχίσει να προβάλλεται έντονα από τους τοπικούς συλλογικούς φορείς από το 1959 και με αφορμή την ανακάλυψη των μέγιστης σημασίας αρχαιολογικών ευρημάτων (Κούρου ή Απόλλωνος του 6^{ου} π.Χ. αιώνα, Αθηνάς του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, δύο αγαλμάτων Αρτέμιδος και τραγικού προσώπου της ίδιας εποχής) τον Ιούνιο του ίδιου έτους, στη συμβολή των οδών Γεωργίου Α και Φίλωνος πάρθηκε τελικά η απόφαση.

Κατά τη διάρκεια των δεκαπέντε χρόνων που χρειάστηκαν για να ολοκληρωθεί και ν' αρχίσει να λειτουργεί το νέο κτίριο του Μουσείου, τα χάλκινα αγάλματα είχαν μεταφερθεί στην Αθήνα για συντήρηση και καθαρισμό και με πρόθεση να μείνουν οριστικά εκεί. Όμως χάρη στην προσπάθεια της «Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς» άνοιξε ο δρόμος για την επιστροφή των αγαλμάτων στην πόλη που δικαιοματικά ανήκουν.

Στο Μουσείο από το έτος 1981 μέχρι τον Οκτώβριο του 1998 υπήρχαν μόνο γλυπτά που ανακαλύφθηκαν στον Πειραιά και τις Αττικές Ακτές αλλά από το Νοέμβριο του ίδιου έτους

³⁰ http://www.pireasnet.gr/main_politismos_mouseia_arxaiologiko.htm, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 279, 280, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 117, 140, Κιόσσε Χαρά, «Ο Κούρος Απόλλων κατοικεί στον Πειραιά, ο άγνωστος μαγικός χώρος του μουσείου του επινείου», εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 3/3/2002.

προστέθηκαν στην έκθεση μικροαντικείμενα και αγγεία. Όλα τα εκθέματα είναι αντιπροσωπευτικά της ιστορίας, της ακμής και της παρακμής της αρχαίας πόλης, καθώς και της σύνθεσης του πληθυσμού της. Επίσης στήθηκε οριστικά το «Ταφικό Μνημείο της Καλλιθέας» για το οποίο έγινε οριστική διαμόρφωση της αίθουσας σε τρία επίπεδα αφού το ύψος του υπερβαίνει τα επτά μέτρα.

Στην 1^η αίθουσα (1^{ος} όροφος) εκτίθενται ευρήματα από τις ανασκαφές των τελευταίων χρόνων από την περιοχή της Αττικής παραλίας και τα νησιά του Αργοσαρωνικού που καλύπτουν χρονικά μια μεγάλη περίοδο από τα μυκηναϊκά (ειδώλια ιερού κορυφής των Κυθήρων, αναθήματα ιερού των Μεθάνων) έως και τα Ελληνιστικά χρόνια, καθώς και πλούσια συλλογή γεωμετρικών και αρχαϊκών αγγείων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν ένα σπάνιο μετρολογικό ανάγλυφο της Σαλαμίνας, ένας μετρητής υγρών και ένας αγορανομικός κατάλογος για κρέατα, εντόσθια κ.λ.π. του 1^{ου} αιώνα π.Χ., από τον οποίο προκύπτει και η γαστρονομική προτίμηση της εποχής προς το χοιρινό κρέας.

Τα εκθέματα αναφέρονται στην πολεμική και εμπορική λειτουργία της αρχαίας πόλης του Πειραιά καθώς και τη θρησκευτική ζωή στην Αττική, εφόσον εκτίθενται αναθήματα από διάφορα ιερά της Αττικής και των νησιών του Αργοσαρωνικού.

Στις αίθουσες 2,3 (1^{ος} όροφος) εκτίθενται τα χάλκινα αγάλματα που αποκαλύφθηκαν το 1959 στον Πειραιά και αποτελούν τα σπουδαιότερα εκθέματα του Μουσείου. Αυτά είναι: ο Αρχαϊκός «Κούρος»-Απόλλων που είναι έργο του 6^{ου} π.Χ. αιώνα, η Αθηνά που είναι πιθανόν έργο του γλύπτη Κηφισόδοτου τον 4^ο π.Χ. αιώνα, τα δύο αγάλματα της Αρτέμιδος του 4^{ου} π.Χ. αιώνα κι επίσης το χάλκινο τραγικό προσωπείο.

Τα τέσσερα αυτά γλυπτά αποτελούν μερικά από τα σπανιότερα δείγματα της μεγάλης πλαστικής που υπάρχουν σε χαλκό. Από τα χάλκινα αυτά έργα, ο Απόλλων αυτός είναι ο μοναδικός σωζόμενος χάλκινος κούρος και ίσως το αρχαιότερο γνωστό χυτό άγαλμα μεγάλων διαστάσεων. Πέρα από το στοιχείο της σπανιότητας, ο Απόλλων του Πειραιώς, που θα πρέπει να κρατούσε στο αριστερό χέρι τόξο και στο δεξί μια πιθανώς χρυσή φιάλη η οποία δεν βρέθηκε, είναι πάνω απ' όλα ξεχωριστής ομορφιάς έργο. Το γλυπτό που είναι δημιούργημα των ύστερων αρχαϊκών χρόνων, σηματοδοτεί μια συγκεκριμένη στιγμή στην εξέλιξη της πλαστικής, όπου ο καλλιτέχνης αισθάνεται πλέον σίγουρος ώστε να μπορεί να απελευθερώσει τα χέρια από τον κορμό του αγάλματος και ξέρει πώς να μοιράσει το βάρος του στα πόδια που δεν είναι πια ενωμένα. Η κόμη του όπως και το εφηβαίο, καλυπτόταν από λεπτό φύλλο χρυσού, ενώ η μορφή του αποδίδεται με μια νέα για

την αρχαϊκή εποχή έκφραση σοβαρότητας και ήθους. Της ίδιας σημασίας είναι και το άγαλμα της Αθηνάς, το οποίο όμως είναι έργο του 4^{ου} π.Χ. αιώνα και στο οποίο συγκεντρώνεται όλη η γνώση αυτής της τέχνης. Είναι αυτονόητο λοιπόν ότι οι αίθουσες αυτές αποτελούν το στολίδι του Αρχαιολογικού Μουσείου.

Στην αίθουσα 4 του 1^{ου} ορόφου παρουσιάζεται αναπαράσταση ενός τυπικού ιερού των κλασικών χρόνων, του ναΐσκου με το άγαλμα της Κυβέλης από το Μοσχάτο, που πλαισιώνεται από σειρά αναθηματικών ανάγλυφων από διάφορα ιερά του Πειραιά.

Στην αίθουσα 5 εκτίθεται μια σειρά μαρμάρινων επιτύμβιων στηλών της περιόδου 420-350 π.Χ., ενδεικτικών της πορείας από την κλασική στη μετακλασική αντίληψη του ανάγλυφου. Επίσης στην ίδια αίθουσα εκτίθεται και το γιγαντιαίο λιοντάρι του Μοσχάτου. Τέλος, στην αίθουσα 5 δεσπόζει το Ταφικό Μνημείο της Καλλιθέας το οποίο αποτελεί το αποκορύφωμα της εξέλιξης και της πολυτέλειας των επιτύμβιων του 4^{ου} αιώνα. Τα ευρήματα του αποκαλυφτήκαν το 1968 κατά την εκσκαφή των θεμελίων του εργοστασίου Τσιροζίδη κοντά στον ηλεκτρικό σταθμό της Καλλιθέας.

Στις αίθουσες 7 και 8 στο ισόγειο παρουσιάζεται μια σειρά νεοαττικών διακοσμητικών, που προορίζονταν για εξαγωγή στη Ρώμη και αποτελούσαν το φορτίο πλοίου το οποίο είχε βυθιστεί μέσα στο λιμάνι του Πειραιά. Στην αίθουσα 9 του ισόγειου επίσης εκτίθενται επιτύμβιες στήλες και μνημεία της περιόδου 350-317 π.Χ., γλυπτά της ελληνιστικής περιόδου και διάφορα έργα τέχνης της ρωμαϊκής περιόδου, από τα οποία ξεχωρίζει ο κολοσσιαίος ανδριάντας του αυτοκράτορα Ανδριανού. Στην αίθουσα αυτή επιχειρείται μια παρουσίαση της αρχαίας τέχνης από το τέλος της κλασικής έως το τέλος της ρωμαϊκής εποχής.

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο υπηρετούν εργατοτεχνίτες του Υπουργείου Πολιτισμού με ειδικότητες φυλάκων και συντηρητών. Υπάρχουν επίσης εργαστήρια συντήρησης πήλινων, μεταλλικών και λίθινων ευρημάτων. Το Μουσείο υποστηρίζεται από οργανωμένο Σύλλογο Φίλων Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά με πρόεδρο το μεγαλοεπιχειρηματία Γιάννη Πολυχρονόπουλο. Ο Σύλλογος των Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου και των Αρχαιολογικών Χώρων Πειραιά προσφέρει η υλική και ηθική υποστήριξη στην Αρχαιολογική Υπηρεσία, προκειμένου να γίνει η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων του Πειραιά και η σύνδεσή τους με το Αρχαιολογικό Μουσείο, ώστε αυτό να αποτελέσει κεντρικό σημείο αναφοράς και επίκεντρο της πολιτιστικής ζωής της πόλης.

Το Μουσείο του Πειραιά κρύβει στις αίθουσες του θησαυρούς τόσο από την άποψη της τέχνης όσο και της πληροφόρησης για το πώς λειτουργούσε και το τι έδωσε αυτή η πόλη.

➤ ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ³¹

Ο Πειραιάς διαθέτει το μοναδικό ναυτικό μουσείο στην Ελλάδα που στεγάζεται σε κτίριο που έχει ειδικά ανεγερθεί γι' αυτό το σκοπό, στη Μαρίνα της Ζέας. Λειτουργεί στον Πειραιά εδώ και πενήντα χρόνια και αποτελεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, σωματείο κοινωφελές, μη κερδοσκοπικό. Είναι το μεγαλύτερο ναυτικό μουσείο της χώρας μας και παρουσιάζει τη δημιουργία, ιστορία και εξέλιξη του Ναυτικού των Ελλήνων από την προϊστορική εποχή ως τις μέρες μας.

Η ιστορία του Ναυτικού Μουσείου ξεκινά το 1867, όταν ο πλοίαρχος Γεώργιος Ζώχιος, ιδρυτής του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου, εισηγήθηκε να αναλάβει το Ταμείο το έργο συγκέντρωσης και διατήρησης των αντικειμένων που είχαν σχέση με την ελληνική ναυτική ιστορία, με σκοπό να τεθούν οι βάσεις για τη δημιουργία ενός Ναυτικού Μουσείου. Η ιδέα του πλοίαρχου Ζώχιου υλοποιήθηκε 80 χρόνια αργότερα, όταν τον Απρίλιο του 1949 υπογράφηκε η ιδρυτική πράξη της Εταιρίας του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος.

Τα εγκαίνια του Μουσείου πραγματοποιήθηκαν το 1955 σ' ένα διώροφο οίκημα στην Ακτή Μουτσοπούλου 18. Στις 10 μεγάλες αίθουσες που έχουν συνολική επιφάνεια 1850 τ.μ. περίπου παρουσιάζεται με ανάγλυφο τρόπο η πορεία του ελληνισμού μέσα στους αιώνες. Τα εκθέματα

³¹http://www.pireasnet.gr/main_politismos_moyseia_naytiko.htm,
http://www.pireasweb.gr/sights_museums/maritim_gr.htm,
http://www.holiday.gr/gr/page.php?page_id=641,
ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 281, 282.

του μουσείου καλύπτουν περίπου 3000 χρόνια ελληνικής ιστορίας. Στην πρώτη αίθουσα στεγάζεται η ναυτική πινακοθήκη με έργα των σημαντικότερων θαλασσογράφων του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα (Προσαλέντη – Βολανάκη – Χατζή κ.α.) κι επίσης ο επισκέπτης μπορεί να δει όλη την σειρά των σημαίων οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν από τους Έλληνες, από τη βυζαντινή περίοδο μέχρι την καθιέρωση της γαλανόλευκης.

Εκτίθενται περίπου 5.500 αντικείμενα ταξινομημένα χρονολογικά και θεματικά, ξεκινώντας από την προϊστορική εποχή, συνεχίζοντας στην αρχαιότητα, τη Βυζαντινή και τη μεταβυζαντινή περίοδο ως το τέλος του 18^{ου} αιώνα, καλύπτοντας την περίοδο από τους Βαλκανικούς πολέμους ως και το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και φτάνουν τις μέρες μας. Τα παλαιότερα αντικείμενα είναι μερικές δουλεμένες πέτρες οι οποίες χρονολογούνται περίπου από το 8000 π.Χ. Παράλληλα δίνεται έμφαση στη μετάβαση από την ιστιοφόρο ναυτιλία στην ατμοπλοία. Οι τελευταίες εκθεσιακές ενότητες αφορούν την εξέλιξη της εμπορικής ναυτιλίας.

Επίσης το Ναυτικό Μουσείο διαθέτει μια εξαιρετική συλλογή χαρτών του ελληνικού και παγκόσμιου χώρου από το 16^ο ως το 19^ο αιώνα. Εδώ λειτουργεί και η μοναδική ναυτική βιβλιοθήκη με περισσότερους από 10.000 τόμους βιβλίων και περιοδικών, οργανωμένη με το σύστημα Dewey. Η βιβλιοθήκη είναι ανοικτή για το κοινό και δέχεται και εξυπηρετεί πάνω από 2000 εξερευνητές και μαθητές το χρόνο.

Πιο συγκεκριμένα στις αίθουσες του Μουσείου υπάρχουν ομοιώματα πλοίων, γκραβούρες, φωτογραφίες και ιστορικά έγγραφα που φανερώνουν τις πτυχές της ναυτικής παράδοσης και της ιστορίας της Ελλάδας. Μερικά από

τα σημαντικότερα εκθέματα είναι η άποψη των θεμιστόκλειων τειχών με αντίγραφο του αγάλματος του Ποσειδώνα, ένα ομοίωμα αρχαίας ελληνικής τριήρους, ένα ομοίωμα βυζαντινού δρόμωνος το οποίο αποτελεί το κύριο πολεμικό πλοίο του Βυζαντίου, ένα δίστηλο ιστιοφόρο τύπου «Μπρατσέρα», μια ελαιογραφία του Καρναρέ από τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας, μια σπετσιώτικη σημαία του Αγώνα, ελαιογραφία του Χατζή από τη ναυμαχία της Έλλης, αλλά και πλήθος άλλων αξιόλογων εκθεμάτων.

Μια από τις βασικές δραστηριότητες του Ναυτικού Μουσείου είναι και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που φέρουν τον τίτλο «Οι Δρόμοι της Θάλασσας» που λειτουργούν καθημερινά και απευθύνονται σε σχολικές ομάδες παιδιών ηλικίας από 6 ως 16 ετών. Τα προγράμματα αυτά βοηθούν το μαθητικό κοινό να προσεγγίσει τα εκθέματα και τη ναυτική κληρονομιά καθώς και να κατανοήσει, να αισθανθεί και να ερμηνεύσει την άρρηκτη σχέση του Έλληνα με την θάλασσα.

Το Μουσείο είναι καθημερινά ανοιχτό στο κοινό και στις αίθουσες εκδηλώσεων διοργανώνονται ετησίως περιοδικές εκθέσεις, ημερίδες, ομιλίες και πλήθος άλλων εκδηλώσεων.

Το Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Ναυτικών Μουσείων (ICMM), και συμμετέχει ενεργά σε εθνικά και παγκόσμια συνέδρια καθώς και σε εθνικές και διεθνείς εκθέσεις δανείζοντας υλικό του. Είναι επίσης μέλος του Συνδέσμου Ναυτικών Μουσείων της Μεσογείου.

Το Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος, με τις δραστηριότητες που αναπτύσσει, εκπληρώνει τους βασικούς του σκοπούς, δηλαδή την προβολή της μακραίωνης ναυτικής μας ιστορίας και παράδοσης και την καλλιέργεια της αγάπης προς τη θάλασσα, που αποτελεί για τους Έλληνες αστείρευτη πηγή ζωής.

➤ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΝΟΥ ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ³²

Το Μουσείο Πάνου Αραβαντινού είναι μουσείο ζωγραφικής και σκηνογραφίας και αρχικά στεγαζόταν στο κτίριο του Δημοτικού Θεάτρου με είσοδο από τον πεζόδρομο της οδού Αγίου Κωνσταντίνου 2. Το Μουσείο αυτό δημιουργήθηκε χάρις στη δωρεά του μεγάλου καλλιτέχνη Πάνου Αραβαντινού (1886-1930) προς το Δήμο Πειραιά.

³² http://www.pireasnet.gr/main_politismos_moyseia_aravantinos.htm, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 267, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 117.

Ο δωρητής γεννήθηκε στην Κέρκυρα και σπούδασε ζωγραφική στο Πολυτεχνείο και την Ακαδημία Τέχνης στο Βερολίνο. Σχεδίασε τις στολές του Ελληνικού Στρατού, από το 1834 έως το 1900, σκηνογράφησε στην Αθήνα και στον Πειραιά οπερέτες, θεατρικά έργα και σημαντικές θεατρικές παραστάσεις στις κρατικές σκηνές του Βερολίνου.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του Στελ. Λογοθέτη, διευθετήθηκε το θέμα για την αποκατάσταση του κτιρίου του Παλαιού Ταχυδρομείου από το ΥΠΕΧΩΔΕ και το 1998 ξεκίνησαν οι εργασίες για την αναπαλαίωσή του. Οι εργασίες αυτές ολοκληρώθηκαν το 2005 από τη σημερινή δημοτική αρχή και το Μουσείο του Πάνου Αραβαντινού μεταφέρθηκε μαζί με τη Δημοτική Πινακοθήκη στο κτίριο αυτό.

Το Μουσείο αποτελείται τρεις αίθουσες, με μικρές τρισδιάστατες σκηνές (τα γνωστά ως «θεατράκια») και περιλαμβάνει 600 έργα, όπως πίνακες ζωγραφικής, μακέτες και μικρογραφίες σκηνογραφιών, σχέδια κουστουμιών, διάφορες αφίσες και προσωπογραφίες που φιλοτέχνησε ο ίδιος ο Πάνος Αραβαντινός που είναι και ο δωρητής του μουσείου.

➤ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ³³

Το Μουσείο της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων αποτελεί τον καθρέπτη των προσπαθειών του Ελληνισμού για την απόκτηση, τη διατήρηση και την αξιοποίηση της «ναυτική ισχύος» προς όφελος της Ελλάδας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στο Μουσείο, το οποίο αποτελείται από πέντε αίθουσες, συγκεντρώθηκαν κειμηλιακά εκθέματα κατά τη διάρκεια των 100 χρόνων λειτουργίας της στον Πειραιά χάρη στα οποία παρουσιάζεται η εξέλιξη της Σχολής. Τα ομοιώματα των πλοίων που χρησίμευαν ως παιδαγωγικά εργαλεία σε συνδυασμό με τους αξιόλογους πίνακες που αναπαριστούν γνωστές ναυμαχίες παρουσιάζουν την ελληνική ναυτική πολεμική τέχνη από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα. Το Μουσείο της Σχολής Ναυτιών Δοκίμων κατάφερε να καταγράψει και να προβάλλει όλη την προσφορά της Σχολής προς τον ελληνικό λαό.

Στην πρώτη αίθουσα παρουσιάζεται η ιστορία της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων μέσα από τις διάφορες φάσεις που πέρασε από την ίδρυση της μέχρι σήμερα. Η δεύτερη αίθουσα, η οποία συμπληρώνει την πρώτη, εκθέτει συλλογές από αναμνηστικές φωτογραφίες Ναυτικών Δοκίμων, αρχειακή συλλογή με τους πίνακες βαθμολογίας, πρωτόκολλα αποφοίτησης, βιβλία ποινολογίων, κι άλλα κειμήλια και έγγραφα. Η τρίτη αίθουσα παρουσιάζει τις κειμηλιακές

³³http://www.hna.gr/Museum/Museum_files/museum-main.htm,
http://www.hna.gr/Museum/Museum_files.aihousaA.htm,
http://www.hna.gr/Museum/Museum_files.aihousaB.htm,
http://www.hna.gr/Museum/Museum_files.aihousaC.htm,
http://www.hna.gr/Museum/Museum_files.aihousaD.htm,
http://www.hna.gr/Museum/Museum_files.aihousaE.htm.

συλλογές της Σχολής που αποτελούνται από αξιόλογα έργα τέχνης μεγάλης συλλεκτικής αξίας καθώς και ομοιώματα πλοίων. Η τέταρτη αίθουσα είναι αφιερωμένη στη μνήμη του ήρωα Ι. Παστρικάκη που ήταν ο πρώτος Δόκιμος που αφιέρωσε τη ζωή του για την ανεξαρτησία μας κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους καθώς και στους άλλους απόφοιτους της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων που έχυσαν το αίμα τους στους αγώνες του Έθνους μας. Η Πέμπτη και τελευταία αίθουσα αποτελεί αναπαράσταση ενός σημερινού θαλάμου ενδιαίτησως Ναυτικών Δοκίμων.

➤ ΜΟΥΣΕΙΟ ΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ³⁴

Στις 23 Νοεμβρίου 2005 εγκαινιάστηκε το Μουσείο Ηλεκτρικών Σιδηροδρόμων ΣΑΠ – ΕΗΣ – ΗΣΑΠ, το οποίο στεγάζεται σε αίθουσα που διαμόρφωσε η εταιρεία των ΗΣΑΠ στον ηλεκτρικό Σταθμό Πειραιά.

Στο Μουσείο καταγράφεται η ιστορία της ΑΕ ΗΣΑΠ από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα και φιλοξενούνται πάνω από 2000 αυθεντικά εκθέματα με τα οποία ο επισκέπτης ταξιδεύει στο παρελθόν των Ηλεκτρικών Σιδηροδρόμων. Μέσα από αυτά τα εκθέματα, που κατέβαλαν μεγάλη προσπάθεια οι συνταξιούχοι από το 1990 για να συλλέξουν, παρουσιάζεται με τον καλύτερο τρόπο η ιστορία του μεταφορικού αυτού μέσου. Τέλος, οι επισκέπτες του Μουσείου έχουν την ευκαιρία να δουν το ξύλινο βαγόνι του 1904, εκδοτήρια εισιτηρίων, χειριστήρια μηχανήματα σηματοδότησης, εξάρτημα από τα ξύλινα τρένα και από τα τραμ Περάματος και Παραλίας, εργαλεία συντήρησης του δικτύου Σιδηροδρόμων, στολές του προσωπικού, προσωπικά αντικείμενα εργαζομένων, ταυτότητες, έγγραφα, φωτογραφικό υλικό κ.α.

➤ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΦΙΛΑΘΛΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ³⁵

Το Μουσείο του Ολυμπιακού ιδρύθηκε στις 14 Μαΐου 2006 και στεγάζεται στο Στάδιο Καραϊσκάκη. Το Μουσείο του Ολυμπιακού είναι ένας χώρος που μπορεί κανείς να μάθει για τον Ολυμπιακό, τις ομάδες, τους αθλητές και τον κόσμο του. Ακόμη μπορεί κανείς να μάθει για τον Πειραιά και την ιστορία του, τον ελληνικό αθλητισμό αλλά και για την ιστορία του ποδοσφαίρου και των άλλων αθλημάτων. Το μουσείο αυτό περιέχει συλλογές, εκθέματα και πληροφορίες σχετικά με τον Ολυμπιακό που παρουσιάζονται με μοναδικό τρόπο. Ακόμη, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει διαλέξεις και σεμινάρια, να δει προσωρινές εκθέσεις και να συμμετέχει σε άλλες ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις. Τέλος, υπάρχουν και

³⁴ <http://www.isap.gr>

³⁵ OLYMPIACOS C.F.P, OFFICIAL YEARBOOK, SEASON 2006-2007, σελ. 15

εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες των μαθητών που θέλουν αγαπούν το ποδόσφαιρο και γενικότερα τον αθλητισμό.

Συμπερασματικά, ο Πειραιάς διαθέτει πολλά αξιόλογα μουσεία αλλά τα σημαντικότερα και τα πιο ξακουστά είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς, το οποίο περιέχει κειμήλια μεγάλης ιστορικής σημασίας για τον Πειραιά και το Ναυτικό Μουσείο Πειραιά που είναι το μεγαλύτερο Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδας.

3.3.4 ΚΤΙΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στο κείμενο που ακολουθεί γίνεται αναφορά στα κτίρια εκπαίδευσης του Πειραιά, τα οποία συμμετέχουν κι αυτά με το δικό τους μοναδικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης.

➤ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ³⁶

Το Πανεπιστήμιο Πειραιά ιδρύθηκε το 1938 ως «Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών» από το Σύνδεσμο Βιομηχάνων και Βιοτεχνών που σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Ανώνυμων Εταιρειών της Ελλάδας είχαν ως βασικό τους στόχο να θέσουν τις βάσεις για την οικονομική, νομική και τεχνική παιδεία των στελεχών της βιομηχανίας.

Το έτος 1945 η «Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών» μετονομάστηκε σε «Ανωτέρα Σχολή Βιομηχανικών Σπουδών» με σκοπό τη συστηματική θεωρητική και πρακτική κατάρτιση των διοικητικών στελεχών και το 1949 ολοκληρώθηκε η οργάνωση της.

Στη συνέχεια όμως το 1958 η Σχολή μετονομάστηκε για τελευταία φορά ως «Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή» και ορίστηκε ως έδρα της ο Πειραιάς. Μετά από τετραετή φοίτηση τα πτυχία που έπαιρναν οι φοιτητές ήταν ισότιμα με τα πτυχία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Η Σχολή από το 1966 σύμφωνα με το ΝΔ 4578/1966 λειτούργησε ως ΝΠΔΔ. Από το ακαδημαϊκό έτος 1971-1972 οι σπουδές διαχωρίστηκαν από το δεύτερο έτος σε σπουδές Οικονομικών Επιστημών και Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων. Επίσης το ακαδημαϊκό έτος 1977-1978 λειτούργησε για πρώτη φορά το τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης. Αρχικά η Σχολή λειτουργούσε ως μονομηματικό ΑΕΙ αλλά από το 1984

³⁶ http://www.pireasweb/education/panepistimia_gr.htm, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 285.

οργανώθηκε έτσι ώστε να περιλαμβάνει τρία τμήματα, το τμήμα Οικονομικών Επιστημών, το τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και το τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης. Τελικά, τον Ιούνιο του 1989 η Σχολή μετονομάστηκε ως Πανεπιστήμιο Πειραιά και προστέθηκαν τρία ακόμη τμήματα Σπουδών, το τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής, το τμήμα Ναυτιλιακών Σπουδών και τέλος το τμήμα Τεχνολογίας και Συστημάτων Παραγωγής. Το τελευταίο τμήμα άρχισε όμως να λειτουργεί το ακαδημαϊκό έτος '91-'92 και το αμέσως επόμενο έτος άρχισε και η λειτουργία ενός καινούργιου ακόμη τμήματος, του τμήματος Πληροφορικής. Και τέλος το ακαδημαϊκό έτος 1999-2000 λειτούργησε το Τμήμα Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Το Πανεπιστήμιο Πειραιά στεγάζεται σε ιδιόκτητο συγκρότημα μεταξύ των οδών Καραολή και Δημητρίου, Θεάτρου, Τσαμαδού και Δεληγιώργη που ολοκληρώθηκε το έτος 1993 και καταλαμβάνει στεγασμένους χώρους 23000 τ.μ περίπου. Το συγκρότημα του Πανεπιστημίου περιλαμβάνει αμφιθέατρα, αίθουσες συνεδρίων, αίθουσες τελετών, γενικών συνελεύσεων, αίθουσα Συγκλήτου, Βιβλιοθήκη, κυλικείο, εργαστήρια ηλεκτρονικών υπολογιστών καθώς και τα γραφεία Πρυτάνεως και Αντιπρυτάνεως, Διδακτικού Προσωπικού και γκαράζ 85 θέσεων.

Στην οδό Δεληγιώργη 109, στο ιδιόκτητο συγκρότημα περιλαμβάνονται τρία κτίρια συνολικού εμβαδού 1750 τ.μ. Τα δύο από αυτά τα κτίρια είναι αναπαλαιωμένα νεοκλασικά διώροφα που έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα και το τρίτο κτίριο του συγκροτήματος κατασκευάστηκε το 1998. Το τελευταίο είναι πενταόροφη νεόκτιστη οικοδομή και χρησιμοποιείται από το τμήμα της Τεχνολογίας και Συστημάτων Παραγωγής.

Το Πανεπιστήμιο αποτελεί για την πόλη του Πειραιά κόσμημα τόσο με την κτιριακή του υποδομή όσο και με την επιστημονική και πνευματική δραστηριότητα που αναπτύσσει.

➤ Η ΣΧΟΛΗ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ³⁷

Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων βρίσκεται στο Χατζηκυριάκειο του Πειραιά, δεξιά από την είσοδο του Κεντρικού Λιμένα. Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων ιδρύθηκε στις 24 Ιουλίου το 1845 και αρχικά λειτούργησε στην κορβέτα «Λουδοβίκος», στη συνέχεια λειτούργησε στον ατμοδρόμωνα «Ελλάς» και στην ακταιωρό «Αθηνά». Το έτος 1867 μεταφέρθηκε και πάλι στο πλοίο «Λουδοβίκος» που εν τω μεταξύ είχε αλλάξει ονομασία και λεγόταν «Μεσσολόγγιον». Η Σχολή έγινε τετραετούς φοίτησης το 1884 και ένα χρόνο αργότερα μεταφέρθηκε στην ξηρά στην οικία Φεράλδη στον Πειραιά όπου μέχρι τότε την χρησιμοποιούσαν για την εκπαίδευσή τους οι Ευέλπιδες, και παρέμεινε εκεί μέχρι το 1892. Μετά το 1892 η Σχολή μεταφέρθηκε στη φρεγάτα «Ελλάς» και παρέμεινε εκεί μέχρι το καλοκαίρι του 1905 οπότε οι δόκιμοι επιβιβάστηκαν στο αντιτορπιλικό «Μιαούλης» για να πραγματοποιήσουν το ετήσιο εκπαιδευτικό τους ταξίδι.

Ουσιαστικά η Σχολή εδραιώθηκε στη σημερινή της θέση το 1901 που ξεκίνησε η ανέγερσή της και ολοκληρώθηκε το 1904. Η Σχολή χτίστηκε εξ ολοκλήρου με δωρεά του ευεργέτη της, Παντελή Βασάνη (1830-1892) εμπόρου από την Πορταριά της Θεσσαλίας, ο οποίος κληροδότησε το 60% της περιουσίας του (περίπου 500.000 χρυσά φράγκα) στο ελληνικό δημόσιο για την ανέγερση της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων και την πλήρωση ορισμένων αναγκών της. Έτσι, στις 3 Οκτωβρίου το 1905 οι δόκιμοι αφού ολοκλήρωσαν το εκπαιδευτικό τους ταξίδι εγκαταστάθηκαν στην καινούργια Σχολή, η οποία περιλάμβανε το κεντρικό κτίριο, το θεραπευτήριο και το διοικητήριο.

Κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων, οι τριτοετείς και τεταρτοετείς δόκιμοι ονομάστηκαν αρχικελευστές και έπαιρναν μέρος στους πολέμους, μετά το πέρας των οποίων

³⁷ <http://www.hna.gr/snd-istoria.htm>,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε, Πειραιάς 2004, σελ. 288.

όλοι οι δόκιμοι επέστρεψαν στη Σχολή εκτός από τον δόκιμο Ι. Παστρικάκη, ο οποίος είχε πέσει ηρωικά κατά την κατάληψη της νήσου Χίου.

Το έτος 1913 άλλαξε η διαρρύθμιση του κεντρικού κτιρίου και χτίστηκαν καινούργια διδακτήρια ώστε η Σχολή να μπορεί να καλύψει πληρέστερα τις ανάγκες της. Για το λόγο αυτό το Νοέμβριο του ίδιου έτους ενοικιάστηκαν στην Κηφισιά τέσσερις επαύλεις για να στεγάσουν τη Σχολή μέχρι τις 9 Μαρτίου το 1914 και οι δόκιμοι διαμοιράστηκαν στα πλοία του Στόλου μέχρι να ολοκληρωθούν οι εργασίες.

Η Σχολή ονομάστηκε επίσημα Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1924 και από την επόμενη χρονιά ανέλαβε την εκπαίδευση δοκίμων μηχανικών και το 1936 την εκπαίδευση οικονομικών αξιωματικών και λιμενικών.

Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου όταν η Ελλάδα είχε καταληφθεί από τις δυνάμεις του άξονα, η Σχολή διέκοψε την λειτουργία τον Απρίλιο του 1941 της μέχρι το 1945 και η εκπαίδευση των δοκίμων γινόταν προσωρινά στο θωρηκτό «Αβέρωφ» αρχικά και στη συνέχεια σε οικήματα της περιοχής Ζιζίνια της Αλεξάνδρειας μέχρι το 1945 που μεταφέρθηκε ξανά στον Πειραιά.

Από το 1948 κι έπειτα η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων διανύει μία περίοδο συνεχούς ανάπτυξης αφού ο αριθμός των δοκίμων αυξήθηκε σημαντικά και νέα κτίρια πιο σύγχρονα ανεγέρθηκαν και προστέθηκαν και νέες εγκαταστάσεις. Επίσης, το 1961 καθιερώθηκε με νομοθετικό διάταγμα ως Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα ισότιμο με τα υπόλοιπα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα του Κράτους και από το 1962 η Σχολή ανέλαβε και την εκπαίδευση αλλοδαπών δοκίμων. Σήμερα λοιπόν στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων φοιτούν συνολικά 322 Έλληνες και 32 αλλοδαποί από την Κύπρο, Γεωργία, Αλβανία, Συρία, Ιορδανία, Καμερούν και Ερυθραία.

Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων όπως προαναφέρθηκε είναι Ανώτατη Σχολή υπαγόμενη στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης. Η αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση καθώς και στρατιωτική και ναυτική αγωγή ώστε οι απόφοιτοι της Σχολής να είναι ικανοί Αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού και του Λιμενικού Σώματος. Η Σχολή είναι τετραετούς φοίτησης και κάθε ακαδημαϊκό έτος χωρίζεται σε δύο κύριες περιόδους εκπαίδευσης: τη χειμερινή και την θερινή περίοδο. Η χειμερινή περίοδος αφιερώνεται στην ακαδημαϊκή, στρατιωτική και ναυτική εκπαίδευση των δοκίμων και η θερινή περίοδος αφιερώνεται στην πρακτική κατάρτιση των δοκίμων επί πλοίο, με τον καθιερωμένο ετήσιο εκπαιδευτικό πλου.

Της Σχολής προϊστάται ως Διοικητής Μάχιμος Ανώτατος Αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού και το επιτελείο της αποτελείται από ανώτερους και κατώτερους αξιωματικούς. Ο Διοικητής είναι υπεύθυνος για την πάσης φύσεως αγωγή των νέων, πρέπει να παρακολουθεί την

σωματική τους ανάπτυξη και υγεία, επίσης ελέγχει και μελετά τις συνθήκες διαβίωσης μέσα στη Σχολή, και τέλος κανονίζει τις ώρες σπουδών, ψυχαγωγίας, μελέτης, γυμναστικής και ανάπαυσης. Επίσης επιβάλλει την τήρηση του Κανονισμού της Σχολής και συγκαλεί το «Εκπαιδευτικό Συμβούλιο» το οποίο είναι αρμόδιο για όλα τα εκπαιδευτικά θέματα. Τέλος, αντικαταστάτης του Διοικητή όποτε κρίνεται αναγκαίο είναι ο Υποδιοικητής.

Το Διδακτικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό της Σχολής είναι στρατιωτικό και πολιτικό. Ακόμη διδακτικό έργο προσφέρουν και οι καθηγητές ξένων γλωσσών και οι Δάσκαλοι-Προπονητές στα διάφορα αθλήματα. Επικουρικό διδακτικό έργο παρέχουν ιδιώτες με πανεπιστημιακού τίτλους κυρίως στα εργαστήρια, αντί ωριαίας αποζημίωσης. Τέλος, υπάρχει και το Στρατιωτικό προσωπικό το οποίο αποτελείται από Αξιωματικούς των Ενόπλων Δυνάμεων καθένας από τους είναι εξειδικευμένος σε κάποιο στρατιωτικό-επιστημονικό αντικείμενο το οποίο αποτελεί και το αντικείμενο του μαθήματος που διδάσκει.

Από τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων βγήκαν πολλές ηρωικές προσωπικότητες της νεότερης ναυτικής μας ιστορίας, όπως ο ένδοξος Ναύαρχος Κουντουριώτης που εξασφάλισε την κυριαρχία μας στο Αιγαίο το 1912-1913, καθώς και ο Ναύαρχος Ι. Τούμπας που κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως κυβερνήτης του «Αδριάς» κατόρθωσε να φέρει πίσω στην Αλεξάνδρεια το βαριά πληγωμένο πλοίο του. Πρέπει τέλος να αναφερθεί και το γεγονός ότι το Μάρτιο του 1967, η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων τιμήθηκε με το Χρυσό Μετάλλιο της Ακαδημίας Αθηνών γιατί από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα ανέδειξα ήρωες, σοφούς άνδρες και διακεκριμένους επιστήμονες που προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες στην Πατρίδα και το Έθνος.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η πόλη διαθέτει δύο μεγάλα και ιδιαίτερα σημαντικά κτίρια εκπαίδευσης, το Πανεπιστήμιο Πειραιά και τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων που αναπτύσσουν αξιόλογη πνευματική και επιστημονική δραστηριότητα και κοσμούν με τα όμορφα κτίρια τους τον Πειραιά.

3.3.5 ΚΤΙΡΙΑ ΑΘΛΗΣΗΣ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κτίρια άθλησης του Πειραιά που ανήκουν κι αυτά στον κοινωνικό εξοπλισμό της πόλης, ο οποίος όπως έχει ήδη προαναφερθεί αποτελεί στοιχείο που διαμορφώνει την φυσιογνωμία της.

➤ ΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΣ³⁸

Το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας βρίσκεται στο Νέο Φάληρο, ανάμεσα στο Μικρολίμανο και τον Κηφισό 2 χλμ από το κέντρο της Πόλης και 10 χλμ από την Αθήνα. Η πρόσβαση εξυπηρετείται και από τις δύο Πόλεις με λεωφορεία και με τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο, καθώς και με ιδιωτικά αυτοκίνητα, δεδομένου ότι διαθέτει πάρκινγκ 900 και πλέον θέσεων. Η κατασκευή του διήρκεσε 3 χρόνια από το 1981 έως το 1984 σε έκταση περίπου 400.000 τ.μ. και το Στάδιο ανήκει στην ιδιοκτησία του Υπουργείου Πολιτισμού. Στις 16/2/1985 εγκαινιάστηκε από τον τότε πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου, που εμπνεύστηκε και την ονομασία του Σταδίου.

Το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας είναι κοινώς γνωστό με τα αρχικά του ως «Σ.Ε.Φ.», και σχεδιάστηκε από το αρχιτεκτονικό γραφείο «Θύμιος Παπαγιάννης και Συνεργάτες» και για την κατασκευή του δαπανήθηκαν 8 δις. Δραχμές, σε τιμές του 1983. Η κεντρική αίθουσα έχει έκταση 4.000 τ.μ. και στις εξέδρες φιλοξενούνται 14.095 θεατές για αγώνες μπάσκετ, και 11.750 για αγώνες στίβου. Διαθέτει βοηθητικές εγκαταστάσεις, αποδυτήρια, ντους, τρεις αίθουσες

³⁸<http://www.stadia.gr/sef/sef.-gr.html>,

<http://www.stadia.gr/karaiskaki/karaiskaki.-gr.html>,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 358.

σάουνας, αίθουσες εξοπλισμένου γυμναστηρίου, πρώτων βοηθειών, ιατρικών εξετάσεων, ανάρρωσης (3 κλίνες), φυσικοθεραπείας (4 κλίνες), ντόπινγκ κοντρόλ και αναμονής, καθώς και γραφεία ιατρών και φυσιοθεραπευτών. Στο εξωτερικό χώρο έχουν δημιουργηθεί: γήπεδο ποδοσφαίρου, δύο γήπεδα τένις, πέντε γήπεδα μπάσκετ και τρία γήπεδα βόλεϊ.

Το αμφιθέατρο με την ονομασία ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ έχει έκταση 840 τ.μ. και διαθέτει 900 περίπου θέσεις, καθώς και τεχνολογικό εξοπλισμό για την άμεση μετάφραση των διαλαμβανομένων σε 9 γλώσσες. Είναι το πλέον πολύ-λειτουργικό κλειστό γήπεδο μπάσκετ στην Ελλάδα, καθώς εκτός από μπάσκετ μπορεί επίσης να φιλοξενήσει αγώνες βόλεϊ, στίβου, γυμναστικής, παγοδρομιών, μηχανών κ.λ.π. Επίσης, στο Στάδιο γίνονται και διάφορες εκδηλώσεις, όπως εκθέσεις, σεμινάρια, συμπόσια, μίτιγκ και διατίθεται για συναυλίες και συνεδριάσεις.

Έχει φιλοξενήσει μεγάλο αριθμό διεθνών συναντήσεων σε διάφορα αθλήματα. Στο μπάσκετ το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα το 1998, με την ελληνική ομάδα να κατακτά την τέταρτη θέση, το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα του 1987, το οποίο κατέκτησε η Εθνική μας ομάδα στον συγκλονιστικό και αλησμόνητο τελικό εναντίον της τότε Σοβιετικής Ένωσης. Επίσης σε συλλογικό επίπεδο διεξήχθη το FINAL-4 το 1993 με την συμμετοχή του ΠΑΟΚ, το 1985 ο τελικός Κυπέλλου Πρωταθλητριών και το 1989 ο τελικός του Κυπέλλου Κυπελλούχων. Στο βόλεϊ το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα το 1994, το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα το 1995, το 1992-93 το FINAL 4, με την συμμετοχή του ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ και τέλος το FINAL-4 του Κυπέλλου Κυπελλούχων το 1996 και 2005 τα οποία κατέκτησε σε ένα κατάμεστο Σ.Ε.Φ. ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα κλειστού στίβου το 1985, το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Άρσης Βαρών το 1999 καθώς και σημαντικές διεθνείς διοργανώσεις στην Πάλη και στην Γυμναστική. Τέλος, η ομάδα μπάσκετ του ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ χρησιμοποιεί σαν έδρα του το Σ.Ε.Φ. στο οποίο έχει ζήσει τις μεγαλύτερες και πιο ένδοξες στιγμές της σύγχρονης ιστορίας του.

Το Σ.Ε.Φ. παρέμεινε κλειστό από τον Απρίλιο του 2002 έως και στις αρχές του 2004, έτσι ώστε να γίνουν τα απαραίτητα έργα εκσυγχρονισμού συνολικού κόστους 7.300.000 ΕΥΡΩ από την εταιρία ΤΕΡΝΑ. Το Σ.Ε.Φ. χρησιμοποιήθηκε κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων φιλοξενώντας το τουρνουά βόλεϊ.

Το 1991 το ΣΤΑΔΙΟ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΣ τιμήθηκε με το χρυσό βραβείο κατηγορίας «κτίρια διεθνών διοργανώσεων» από τον Διεθνή Οργανισμό Αθλητικών Χώρων και Χώρων Ψυχαγωγίας.

➤ ΤΟ ΓΗΠΕΔΟ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ³⁹

Το Γήπεδο άλλοτε στάδιο Στάδιο Καραϊσκάκη συνδέεται άμεσα με το φίλαθλο πνεύμα των Πειραιωτών, με την αθλητική ιστορία της πόλης και σίγουρα με την πορεία του μεγαλύτερου αθλητικού συλλόγου του Πειραιά, του Ο.Σ.Φ.Π.

Το Γήπεδο Καραϊσκάκη βρίσκεται στον Πειραιά και συγκεκριμένα στην περιοχή του Νέου Φαλήρου (2 χλμ από το κέντρο της πόλης και 10 χλμ από το κέντρο της Αθήνας). Κατασκευάστηκε το έτος 1895 και αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως ποδηλατοδρόμιο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 σε έκταση που ανήκε στην εταιρία των Σιδηροδρόμων Σ.Α.Π. Α.Ε. πρόγονος των Η.Σ.Α.Π. και παραχωρήθηκε δωρεάν στην επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων (νυν Ε.Ο.Ε.). Είχε την ονομασία ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΙΟ, που ήταν το αγαπημένο σπόρ του βασιλιά Γεωργίου Α΄ και διέθετε χωμάτινο αγωνιστικό χώρο με καρβουνόσκονη. Το «ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΙΟ» άρχισε να χρησιμοποιείται κυρίως σαν ποδοσφαιρικό γήπεδο τη δεκαετία του 1920. Η φορά του αγωνιστικού χώρου ήταν βορράς-νότος, με τα τέρματα να βρίσκονται προς την πλευρά της οδού Πειραιώς και της θάλασσας.

³⁹ <http://www.stadia.gr/karaiskaki/karaiskaki-gr.html>,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 356.

Το γήπεδο ανακαινίστηκε πλήρως το 1956, παίρνοντας τη μορφή σταδίου με στίβο. Ο αγωνιστικός χώρος έγινε κάθετος προς τον παλιό (ανατολή – δύση), με τα τέρματα να βλέπουν προς την Καστέλα και το Φάληρο, τοποθετήθηκε χλοοτάπητας και δημιουργήθηκε καινούργιος στίβος. Τότε μετονομάστηκε σε «ΣΤΑΔΙΟ Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ», σε τιμήση της μνήμης του, διότι στον χώρο αυτό ο μεγάλος ήρωας της ελληνικής Επανάστασης άφησε την τελευταία του πνοή στις 23/4/1827.

Το έτος 1968 τελείωσαν οι εργασίες μετατροπής και ανακατασκευής και διαμορφώθηκε ένα πλήρως εξοπλισμένο και σύγχρονο στάδιο, που έγινε η έδρα των ποδοσφαιρικών ομάδων «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥ και ΕΘΝΙΚΟΥ», που επί σειρά δεκαετιών αποτελούσαν τις δύο μεγάλες αγάπες των Πειραιωτών και εκεί έγραψαν μερικές από τις πιο χρυσές σελίδες της ένδοξης ιστορίας τους. Επίσης ήταν έδρα της Εθνικής ομάδας της Ελλάδας για αρκετά παιχνίδια, ενώ σε αυτό έγιναν και αρκετοί τελικοί Κυπέλλου Ελλάδας. Εκτός αυτών, στο Καραϊσκάκη διεξήχθησαν σημαντικοί διεθνείς αγώνες όπως οι δύο τελικοί του Κυπέλλου Κυπελλούχων Ευρώπης ανάμεσα στην ΡΕΑΛ ΜΑΔΡΙΤΗΣ και την ΤΣΕΛΣΙ. Τέλος, διεξήχθη το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Στίβου το 1969 με ιδιαίτερα μεγάλη επιτυχία.

Στον χώρο του Σταδίου ζήσαμε στιγμές μεγαλείου και δόξας, όπως π.χ. το παγκόσμιο ρεκόρ στο άλμα επί κοντώ του Χρήστου Παπανικολάου και τους πολλούς εγχώριους τίτλους που κατέκτησε ο Ολυμπιακός και γιόρτασε με τους πολυάριθμους φίλους του. Υπήρξαν όμως και στιγμές θρήνου και οδύνης, όταν στις 8/2/1981, σε αγώνα ποδοσφαίρου μεταξύ «Ολυμπιακού και Αεκ», στον οποίο θριάμβευσε η αγαπημένη ομάδα των Πειραιωτών, νέοι άνθρωποι, που ήταν στοιβαγμένοι στην ιστορική θύρα 7, θέλοντας να αποθεώσουν τους ποδοσφαιριστές του Ολυμπιακού, δημιούργησαν επικίνδυνο συνωστισμό, που λόγω της συνεχής φοράς είχε ως αποτέλεσμα το θλιβερό απολογισμό, 21 άτομα να χάσουν τη ζωή τους ανάμεσά τους νεαρά παιδιά καθώς και δεκάδες τραυματίες. Το τραγικότερο και ταυτόχρονα το πιο εξοργιστικό γεγονός είναι ότι κανείς ποτέ δεν λογοδότησε για αυτήν την απίστευτη τραγωδία. Κανείς δεν κρίθηκε ένοχος για οτιδήποτε.

Με τα χαρακτηριστικά λόγια «Πώς χτίζεται το όνειρο» έγινε τον Ιούνιο του 2003 η παρουσίαση της μελέτης των έργων ανακατασκευής του νέου γηπέδου ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ, που συνέπεσε με τον χρόνο των μεγάλων αλλαγών με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 τα σημάδια της εγκατάλειψης του Σταδίου άρχισαν να γίνονται ορατά. Ο μεγάλος σεισμός του 1999 καθώς και η αλλαγή έδρας από μεριάς του Ολυμπιακού συντέλεσαν ακόμα περισσότερο για την ανάγκη ανακατασκευής του σταδίου. Μετά από πολυετές σήριαλ τον Απρίλιο του 2003 η χρήση του Σταδίου Καραϊσκάκη πέρασε στον Ολυμπιακό, που ανέλαβε να κατασκευάσει στη θέση του ένα νέο ποδοσφαιρικό γήπεδο, με την υποχρέωση να το παραδώσει έτοιμο για χρήση κατά τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Ο σύλλογος ακόμα υποχρεούται να πληρώνει τα λειτουργικά έξοδα, να πληρώνει στην Γενική Γραμματεία Αθλητισμού το 15% των εισπράξεων μετά το 2019 και να παραχωρήσει και πάλι το γήπεδο στη ΓΓΑ το 2052.

Το παλαιό Στάδιο κατεδαφίστηκε το Μάιο του 2003 σε μια ιδιαίτερα συγκινητική τελετή και κατόπιν ξεκίνησε η κατασκευή του νέου γηπέδου. Το έργο ολοκληρώθηκε από την J&P – ΑΒΑΞ σε χρόνο ρεκόρ 14 μηνών και παραδόθηκε στις 30/6/2004 με κόστος 60.000.000 ΕΥΡΩ. Το γήπεδο απέκτησε και πάλι την παλαιά φορά βορράς – νότος, που είχε και το ποδηλατοδρόμιο. Το νέο γήπεδο διαθέτει 33.334 καθίσματα διαφόρων θέσεων, ενώ στην δυτική πλευρά του ισογείου υπάρχουν 34 θέσεις για άτομα μειωμένης κινητικότητας. Στη δυτική πτέρυγα δημιουργήθηκαν σουίτες και διακεκριμένο διάζωμα. Στο γήπεδο κατασκευάστηκαν 42 περιστρεφόμενες εισοδοί, 56 εκδοτήρια εισιτηρίων, 8 αναψυκτήρια, πάρκινγκ 2.500 αυτοκινήτων και διατέθηκαν 6.500 τ.μ. για εμπορικές χρήσεις, που φιλοξενεί το RED STORE, το Μουσείο του Ολυμπιακού αλλά και 17 ακόμα εμπορικούς χώρους όπως εστιατόρια, γυμναστήριο, καταστήματα κλπ.

Στην περιοχή κατασκευάστηκαν εκ νέου ο σταθμός του Ηλεκτρικού Σιδηροδρόμου με ειδική ράμπα για την απευθείας σύνδεση με το γήπεδο, ενώ τα έργα συντέλεσαν ώστε η πρόσβαση στο γήπεδο από όλα τα σημεία της Αθήνας να γίνεται σε συντομότερο χρόνο από όσο στο παρελθόν.

Τέλος, δημιουργήθηκε ειδική θέση στη μνήμη των θυμάτων της Θύρας 7, σε αντικατάσταση των 21 κενών θέσεων που υπήρχαν στο παλαιό γήπεδο.

➤ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ (Α.Ο.Δ.Π)⁴⁰

Ο Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Πειραιά συστάθηκε με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Πειραιά, το Μάρτιο του 1991. Ο Αθλητικός Οργανισμός του Δήμου Πειραιά είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και έχει τους παρακάτω σκοπούς:

- ο Τη δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων σ' όλες τις συνοικίες του Πειραιά.
- ο Τη σωστή λειτουργία και συντήρηση των δημοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων.
- ο Την παροχή της δυνατότητας σε όλους τους δημότες και κατοίκους του Δήμου Πειραιά να συμμετέχουν στις αθλητικές δραστηριότητες χωρίς ανταγωνισμούς, φανατισμούς και κερδοσκοπικούς στόχους.
- ο Τη δημιουργία του μαζικού λαϊκού αθλητισμού στον Πειραιά.
- ο Την προώθηση της συνεργασίας ανάμεσα στα Αθλητικά Σωματεία του Πειραιά.
- ο Την ίδρυση τμημάτων για τη δημιουργία Ακαδημιών παιδικής και εφηβικής ηλικίας.
- ο Την προσπάθεια για ψυχαγωγία και αναβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου των νέων.
- ο Τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων, αθλητικών εκδηλώσεων, διαλέξεων κ.α.

Προκειμένου ο Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Πειραιά να μπορέσει να εκπληρώσει τους σκοπούς του δημιούργησε αθλητικές εγκαταστάσεις στα δημοτικά διαμερίσματα του Πειραιά. Εκ των οποίων οι σημαντικότερες είναι οι εξής: στο Α' Δημοτικό Διαμέρισμα τα ανοιχτά γήπεδα μπάσκετ που έχουν παραχωρηθεί στα Αθλητικά Σωματεία Φοίνικας και Πορφύρας, τα γήπεδα μπάσκετ, τένις και βόλεϊ στη Φρεαττύδα, και το κλειστό γυμναστήριο στην Ακτή Ξαβερίου. Στο Β' Δημοτικά Διαμέρισμα υπάρχει το γήπεδο μπάσκετ στον Προφήτη Ηλία και οι εγκαταστάσεις στα Βοτσαλάκια που περιλαμβάνουν γήπεδα τένις, μίνι ποδοσφαίρου, μπάσκετ, beach volley και πισίνα. Στο Γ' Δημοτικό Διαμέρισμα ο Α.Ο.Δ.Π διαθέτει κλειστές αίθουσες γυμναστικής, γήπεδο μπάσκετ, μίνι ποδοσφαίρου και βόλεϊ. Ακόμη, στο Δ' Δημοτικό Διαμέρισμα διατίθενται 7 γήπεδα μπάσκετ, 2 βόλεϊ και δύο κλειστές αίθουσες γυμναστικής. Τέλος στο Ε' Δημοτικό Διαμέρισμα ο Δήμος παρέχει 1 γήπεδο μπάσκετ, 1 ποδοσφαίρου, το Θεμιστόκλειο γυμναστήριο που εκτός των άλλων έχει και αίθουσες βαρέων αθλημάτων και μία κλειστή αίθουσα γυμναστικής.

Σκόπιμο θα ήταν να αναφερθεί ότι ο Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Πειραιά πραγματοποιεί αθλητικά προγράμματα που απευθύνονται σε διάφορες κοινωνικές ομάδες όπως το παιδί, τη γυναίκα, την τρίτη ηλικία και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Πραγματοποιεί επίσης αθλητικές εκδηλώσεις εκ των οποίων ξεχωρίζουν οι Σχολικοί Αγώνες Στίβου στα δημοτικά σχολεία, τα τουρνουά μπάσκετ και beach volley και η Βράβευση Σωματείων Αθλητών.

⁴⁰ <http://www.pireasnet.gr/athlitikos/Index.htm>

➤ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ⁴¹

Το Εθνικό Κολυμβητήριο του Πειραιά κατασκευάστηκε το 1984 και αποτελεί το μεγαλύτερο του Δήμου Πειραιά. Τα ιστορικά σωματεία υγρού στίβου, μεταξύ των οποίων κυρίαρχη θέση κατέχουν ο Ολυμπιακός και ο Εθνικός, απέκτησαν μόνιμη στέγη με την ίδρυση του Κολυμβητηρίου, στο οποίο έχουν ζήσει τις πιο σημαντικές στιγμές της σύγχρονης ιστορίας τους. Στο Εθνικό Κολυμβητήριο διεξάγεται και το αγώνισμα της κολύμβησης, στο οποίο οι περισσότεροι αθλητές προέρχονται από την ομάδα του Ολυμπιακού, που είναι και ο απόλυτος κυρίαρχος στο Πανελλήνιο Πρωτάθλημα και έχει αναδείξει σημαντικούς αθλητές με σπουδαίες επιδόσεις όχι μόνο εντός συνόρων αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Συμπερασματικά, ο Πειραιάς έχει πολύ ξακουστά και σύγχρονα κτίρια άθλησης όπως το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, το οποίο είναι το πιο πολύ-λειτουργικό κλειστό γήπεδο μπάσκετ στην Ελλάδα και φιλοξενεί ακόμη και αγώνες βόλεϊ, στίβου, γυμναστικής, παγοδρομιών κ.α. και το Γήπεδο Καραϊσκάκη, το οποίο έχει συνδεθεί άμεσα με την ιστορία του Ολυμπιακού Σ.Φ.Π και μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες 2004 έχει εκσυγχρονιστεί και προσφέρει στους φάλαθλους εντυπωσιακό θέαμα και άνεση κατά τη διάρκεια των αγώνων.

⁴¹ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 352.

3.3.6 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Στον Πειραιά υπάρχουν όλες οι Δημόσιες Υπηρεσίες, προκειμένου να μπορούν να εξυπηρετηθούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι πολίτες. Παρακάτω αναφέρονται οι σημαντικότερες απ' αυτές:

- Δημαρχείο Πειραιά
- Νομαρχία
- Πολεοδομία
- Ληξιαρχείο
- Δημοτική Αστυνομία
- Τροχαία
- Πυροσβεστική
- Υποθηκοφυλακεία
- Τελωνεία (3)
- ΕΥΔΑΠ (2)
- Δ.Ε.Η (2)
- Ο.Τ.Ε (2)
- ΕΛ.ΤΑ
- Οικονομικές Υπηρεσίες-Δ.Ο.Υ (6)
- Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
- Δικαστήρια (Πρωτοδικείο, Ειρηνοδικείο, Πταισματοδικείο, Διοικητικό Εφετείο, Διοικητικό Πρωτοδικείο)
- Ασφαλιστικά Ταμεία (Ι.Κ.Α, Τ.Ε.Β.Ε, Ταμείο Αλληλοβοήθειας και Περίθαλψης Εκτελωνιστών, Ταμείο Αλληλοβοήθειας Προσωπικού Η.Σ.Α.Π, Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο, Ταμείο Πρόνοιας Υπαλλήλων Ο.Λ.Π, Ταμείο Αρωγής Αξιωματικών-Υπαξιωματικών Λιμενικού Σώματος, Ταμείο Αρωγής Ηλεκτρολόγων Πειραιά, Ταμείο Ασφάλισης Λιμενεργατών, Ταμείο Ασφάλισης Πρακτόρων και Υπαλλήλων Τ.Α.Ν.Π.Υ, Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων, Ταμείο Πρόνοιας Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού, Ταμείο Επικουρικό Εργατοϋπαλλήλων Μετάλλου)
- ΚΑ.ΠΗ

Όλες οι υπηρεσίες που προαναφέρθηκαν είναι σημαντικές για την περιοχή του Πειραιά. Υπάρχουν όμως και κάποιες άλλες υπηρεσίες, η δραστηριότητα των οποίων έχει συμβάλει

στην οικονομική αλλά και στην πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Πειραιά. Αυτές οι υπηρεσίες είναι το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιά, το Βιοτεχνικό Επιμελητήριο, τα Επαγγελματικό Επιμελητήριο, ο Οργανισμός Λιμένος Πειραιά (Ο.Λ.Π), η Δημοτική Επιχείρηση Προβολής και Επικοινωνίας Πειραιά (Δ.Ε.Π.Ε.Π), η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Πειραιά (Δ.Ε.Π.Α.Π). Παρακάτω λοιπόν παρουσιάζεται η ιστορία και οι τομείς δράσεις αυτών των υπηρεσιών.

➤ **ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ (Ο.Λ.Π)**⁴²

Γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1920, το λιμάνι του Πειραιά, παρά την σταθερή αύξηση της κίνησης που παρουσίαζε, αντιμετώπιζε και σοβαρά προβλήματα όπως η φορτοεκφόρτωση των εμπορευμάτων που γινόταν με πρωτόγονες φορτηγίδες, η έλλειψη αποθηκευτικών χώρων, η αταξία, η ανασφάλεια, η σύγχυση αρμοδιοτήτων κ.α. Για το λόγο αυτό, ιδρύθηκε το 1930 ο Οργανισμός Λιμένος Πειραιά (Ο.Λ.Π) από την κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου με σκοπό να δώσει οριστική λύση στο πρόβλημα της οργάνωσης, της διοίκησης και της εκμετάλλευσης του λιμανιού του Πειραιά. Με το Νόμο λοιπόν 4748/15.5.1930 «Περί οργάνωσης του Λιμένος Πειραιώς-Ο.Λ.Π» ιδρύθηκε ο Ο.Λ.Π με τη μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, ο οποίος συνέβαλε σημαντικά στην ανοδική πορεία του λιμανιού.

Το διάστημα 1930-1940 ο Ο.Λ.Π διέθεσε 217 περίπου εκατομμύρια δραχμές για την αποπεράτωση σημαντικών λιμενικών και οικοδομικών έργων και την συμπλήρωση τεχνικού εξοπλισμού του λιμανιού (Ελευθέρα Ζώνη, γερανογέφυρες, Σιταποθήκη, φορτοεκφορτωτικές εργασίες, πενταόροφη αποθήκη κ.α.). Όμως, η περίοδος του πολέμου το 1940 υπήρξε δραματική τόσο για την πόλη όσο και για το λιμάνι, αφού οι Γερμανοί κατά την αποχώρησή τους ανατίναξαν τις λιμενικές εγκαταστάσεις με εκρηκτικές και εμπρηστικές βόμβες κι έτσι το λιμάνι καταστράφηκε. Στην πενταετία 1945-1950, οι διοικήσεις του Ο.Λ.Π κατόρθωσαν και απεκατέστησαν τις ζημιές και το λιμάνι ξαναβρήκε τη μορφή που είχε πριν από τον πόλεμο. Από το 1955-1982, με την εφαρμογή του σχεδίου «Σχέδιο του Μείζονος Λιμένος Πειραιώς» του καθηγητή –λιμενολόγου Ε.Μ. Πολυτεχνείου Δημοσθένη Πίππα, ξεκινάει μια περίοδος εκτέλεσης σημαντικών έργων με στόχο την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του λιμανιού (κατασκευή κρηπιδωμάτων 4.500 μέτρων στον Κεντρικό Λιμένα, επέκταση της Σιταποθήκης στο διπλάσιο, κατασκευή του μόλου στην Φρεαττύδα, κατασκευή Επιβατικού Σταθμού Αγίου

⁴² ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 96,97,98, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 153, 154.

Νικολάου, προμήθεια πλωτού γερανού 100 τόνων, εγκατάσταση γερανογέφυρας για containers κ.α.).

Σκοπός υπήρξε μέχρι το 2004 το λιμάνι του Πειραιά να καταστεί το πρώτο της Μεσογείου κι έτσι από το 1982 έως το 2004 έγιναν αξιοσημείωτα έργα στο λιμάνι για τα οποία αξίζει να γίνει αναφορά:

- Εργασίες εκβάθυνσης στο Κεντρικό Λιμάνι
- Διαμόρφωση του Επιβατικού Σταθμού του Αγίου Νικολάου ώστε να χρησιμοποιείται μόνιμα ως εκθεσιακό κέντρο, εξωραϊσμός της περιοχής και δημιουργία της πλατείας Μελίνα Μερκούρη
- Κατασκευή υπογείου σταθμού αυτοκινήτων στην πλατεία Καραϊσκάκη
- Αποπεράτωση προβλήτα πετρελαιοειδών
- Κατασκευή πέντε επιβατικών Σταθμών
- Δημιουργία σταθμού Εμπορευματοκιβωτίων στο Νέο Ικόνιο

Χάρη στην συνεχή ανοδική πορεία του λιμανιού, ο Ο.Λ.Π μετατράπηκε το 1999 σε ανώνυμη εταιρεία προκειμένου να λειτουργεί με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας. Η εξέλιξη του οργανισμού προκάλεσε το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης κι έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα χρηματοδότησης για να ολοκληρωθεί η εκτέλεση των έργων, η συμπλήρωση του τεχνολογικού εξοπλισμού και η αναβάθμιση του λιμένα και των γύρω περιοχών. Τέλος, από τον Ιούλιο του 2003 πραγματοποιήθηκε η δημόσια εγγραφή των μετοχών του Ο.Λ.Π Α.Ε στην κύρια αγορά του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

➤ **ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁴³

Το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιά, το οποίο βρίσκεται σήμερα στην πλατεία Οδησσού, ιδρύθηκε το έτος 1905 και είναι το αρχαιότερο Επιμελητήριο της χώρας. Αρχικά, ιδρύθηκε και λειτουργούσε ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου αλλά από το 1919 μέχρι σήμερα λειτουργεί ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.

Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο Επιμελητήριο μεταξύ των 58 που λειτουργούν στη χώρα κι έχει στη δύναμή του 11.263 επιχειρήσεις-μέλη, εκ των οποίων οι 7.400 είναι εμπορικές και οι υπόλοιπες είναι βιομηχανικές και εταιρείες παροχής υπηρεσιών (εκτελωνιστικές, μεταφορικές, τράπεζες κλπ). Όλα τα Επιμελητήρια έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και

⁴³ <http://www.pcci.gr/skopos.htm>, <http://www.pcci.gr/drasthriothtes.htm>, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 133.

βρίσκονται κάτω από την κατασταλτική διαχειριστική εποπτεία του Υπουργείου Ανάπτυξης, ως προς τη νομιμότητα των πράξεών τους.

Το Ε.Β.Ε.Π (Εμπορικό Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιά) αποτελεί θεσμοθετημένο συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο της εκάστοτε κυβέρνησης σε θέματα εμπορίου, βιομηχανίας και γενικά της οικονομίας και υπερασπίζεται τα δικαιώματα των επιχειρήσεων-μελών του (σύμφωνα με το Νόμο 3419/2005). Συγκεκριμένα ορισμένες από τις δραστηριότητες του Ε.Β.Ε.Π είναι:

- Υποβάλλει προτάσεις προς την Πολιτεία για θέματα που σχετίζονται με το εμπόριο, τη βιομηχανία και την εθνική οικονομία.
- Διατυπώνει απόψεις για νομοθετήματα που αφορούν τον επιχειρηματικό κόσμο.
- Συμβουλεύει και ενημερώνει τις επιχειρήσεις-μέλη για θέματα εμπορίου, βιομηχανίας, υπηρεσιών και χρηματοδότησης.
- Διοργανώνει συνέδρια, συναντήσεις, ημερίδες και εμπορικές αποστολές στο εξωτερικό.
- Εκδίδει το μηνιαίο περιοδικό «ΠΕΙΡΑΙΑΣ», με αναλύσεις, άρθρα, ειδήσεις και διανέμεται δωρεάν στα μέλη του.
- Επιδεικνύει ενδιαφέρον για θέματα που φορούν τον Πειραιά, την ευρύτερη περιοχή του και το λιμάνι.
- Διενεργεί μελέτες, συμμετέχει σε εμπορικές εκθέσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό, διοργανώνει επιμορφωτικά σεμινάρια για τις επιχειρήσεις-μέλη του, συμμετέχει και συνεργάζεται με Εθνικές και Διεθνείς Οργανώσεις κ.α.

➤ ΤΟ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ⁴⁴

Το Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Πειραιά ιδρύθηκε το 1925 και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Διοικείται από αιρετή πενταμελή Διοικητική Επιτροπή και από αιρετό 61μελές Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται ανά τετραετία και λαμβάνει τις σημαντικότερες αποφάσεις που αφορούν τη δράση του. Το ΒΕΠ (Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Πειραιά), το οποίο βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Ανάπτυξης, έχει στη δύναμή του 15.000 περίπου ενεργές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν υποχρεωτικά μέλη του σύμφωνα με το Νόμο 2081/92 και βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Ανάπτυξης.

Κάποιοι από τους κύριους στόχους του ΒΕΠ, προκειμένου να ενισχύσει τις Μικρομεσαίες Μεταποιητικές Επιχειρήσεις-μέλη, είναι:

⁴⁴http://www.bep.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=36%Itemid=51, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 134.

- Η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών του.
- Η εξωστρέφεια
- Η γρήγορη μετάδοση της έγκαιρης πληροφόρησης και ουσιαστικής ενημέρωσης με τη χρήση σύγχρονων μεθόδων τεχνολογίας στο χώρο της πληροφορικής (π.χ. Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο, Διαδίκτυο κ.α.).
- Η προώθηση της σωστής συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων και αρμόδιων φορέων που έχουν τη δυνατότητα να δώσουν λύσεις στα προβλήματα των Μικρομεσαίων Μεταποιητικών Επιχειρήσεων.

➤ **ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁴⁵

Το Επαγγελματικό Επιμελητήριο Πειραιά ιδρύθηκε το 1925 ως Επαγγελματικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Πειραιά αλλά από το 1940 χωρίστηκαν και λειτουργούν το καθένα ξεχωριστά. Το Ε.Ε.Π (Επαγγελματικό Επιμελητήριο Πειραιά) είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και ασκεί εμπορική δραστηριότητα, με σκοπό την προστασία και την ανάπτυξη του εμπορίου, της βιομηχανίας, της βιοτεχνίας και των επαγγελμάτων. Έχει ως μέλη του αυτούς που ασκούν δραστηριότητες λιανικού εμπορίου και παροχής υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά, οι οποίοι ανέρχονται σε 35.000. Επίσης το Ε.Ε.Π έχει καταφέρει κι έχει πετύχει τη συμμετοχή του σε όλους τους οργανισμούς που επηρεάζουν την ανάπτυξη της περιοχής του Πειραιά. Συγκεκριμένα, κάποιες από τις κύριες δραστηριότητες του Ε.Ε.Π είναι οι εξής:

- Μελετά τα θέματα που αφορούν τις δραστηριότητες των μελών του και προτείνει λύσεις που είναι συμφέρουσες για όλους αλλά και την Εθνική Οικονομία.
- Ενημερώνει και πληροφορεί τα μέλη του για θέματα που τα αφορούν.
- Βελτιώνει διαρκώς τις παρεχόμενες προς τα μέλη του υπηρεσίες.
- Συμμετέχει σε επιτροπές (π.χ. Αγορανομικές, Φιλικού Διακανονισμού διαφορών, Νομαρχιακές Επιτροπές Εμπορίου, Τουριστικής Προβολής, ΟΤΑ κ.α.) και σε αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.
- Οργανώνει σεμινάρια που ενδιαφέρουν τους επαγγελματίες.
- Ενισχύει ηθικά και οικονομικά πρωτοβουλίες που συμβάλλουν στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη κ.α.

⁴⁵ <http://www.eep.gr/idrysheap.html>,
http://www.eep.gr/command_dir4.html.

➤ **Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ (Δ.Ε.Π.Α.Π)⁴⁶**

Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Πειραιά συστάθηκε με την 67/17-2-92 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Πειραιά που δημοσιεύθηκε στο 297/5-5-92 ΦΕΚ μετά από έγκριση του Νομάρχη Πειραιά. Ως έδρα της ορίστηκε η περιοχή του Πειραιά και στεγάζεται σε ένα αναπαλαιωμένο κτίριο που αποτελεί ιδιοκτησία του Δήμου, το οποίο βρίσκεται στη συμβολή των οδών Μπουμπουλίνας και Κουντουριώτου.

Η Δ.Ε.Π.Α.Π είναι ο επίσημος φορέας του Δήμου Πειραιά για θέματα πολιτισμού και ανάπτυξης. Η διάρκεια της λειτουργίας της καθορίστηκε για 100 χρόνια και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που διοικείται από 11μελές Διοικητικό Συμβούλιο, την πλειοψηφία του οποίου αποτελούν εκλεγμένοι Δημοτικοί και Διαμερισματικοί Σύμβουλοι του Δήμου Πειραιά.

Όσον αφορά το αρχικό κεφάλαιο της, δηλαδή το ποσό των 210.000.000 δρχ., αυτό διατέθηκε από τον Δήμο Πειραιά αλλά τα μετέπειτα έσοδά της προέρχονται από την άσκηση των δραστηριοτήτων της, από διάφορες εκδηλώσεις, χορηγίες του Δήμου Πειραιά, χορηγίες του Υπουργείου Πολιτισμού, επιχορηγήσεις κλπ.

Υπό την εποπτεία της Δ.Ε.Π.Α.Π βρίσκεται το Δημοτικό Θέατρο και το Βεάκειο Θέατρο καθώς και η εκμετάλλευση των χειμερινών κινηματογράφων Σινεάκ και Αττικών, το Πρότυπο Μουσικό Κέντρο Πειραιά και η Φιλαρμονική του Δήμου Πειραιά. Επίσης, στόχος της Δ.Ε.Π.Α.Π είναι η δημιουργία εικαστικών εργαστηρίων ζωγραφικής, χαρακτικής, μεταξοτυπίας, χαρτογλυπτικής και όλων των εικαστικών τεχνών για όλες τις ηλικίες, έτσι ώστε τα ταλέντα που θα αναδεικνύονται με το πέρασμα των χρόνων να αποτελέσουν τη νέα γενιά εικαστικών καλλιτεχνών της πόλης του Πειραιά. Εκτός από τους παραπάνω, σκοποί της σύστασης και λειτουργίας της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης είναι και η δημιουργία πνευματικών και πολιτιστικών σχέσεων με άλλους Δήμους της Ελλάδας και του εξωτερικού και τέλος η καταγραφή των προβλημάτων του Πειραιά έτσι ώστε μετά την εκπόνηση ειδικών μελετών να αντιμετωπιστούν ή να υποβληθούν κάποιες προτάσεις στον Δήμο Πειραιά.

⁴⁶ http://www.portnet.gr/kentrikes_eidiseis/depap/kedriko.htm, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 275.

➤ **Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΑ (Δ.Ε.Π.Ε.Π)⁴⁷**

Η Δημοτική Επιχείρηση Προβολής και Επικοινωνίας Πειραιά ιδρύθηκε το έτος 1987 επί δημαρχίας Ανδρέα Ανδριανόπουλου και είναι αμιγείς Δημοτική Επιχείρηση. Η Δ.Ε.Π.Ε.Π είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 243 και επόμενα του Π.Δ/τος 76/85 (Δ.Κ.Κ), όπως τούτο αντικαταστάθηκε από τον Ν.323/88 και όπως ισχύει σήμερα, σύμφωνα με το Π.Δ. 410/95 (ΦΕΚ Α'231).

Σύμφωνα με το καταστατικό της επιχείρησης οι στόχοι λειτουργίας της είναι:

- Η απόκτηση κερδών από την εκμετάλλευση των διαφημίσεων, αξιοποιώντας καλύτερα τη δημοτική περιουσία
- Η δημιουργία κατάλληλης υποδομής ώστε να προστατευθεί η πόλη από την αφισορύπανση, σε συνδυασμό με την υποστήριξη της αποτελεσματικότερης διαφήμισης των μικρών επιχειρηματιών.
- Η αναβάθμιση της επικοινωνίας κι ενημέρωσης των πολιτών, με χρησιμοποίηση όλων των σύγχρονων μέσων που διαθέτει σήμερα η τεχνολογία.
- Η δημιουργία υποδομής και θεσμών που αφορούν την αισθητική και την καθαριότητα της πόλης, με την αγορά απορριμματοφόρων, κάδων απορριμμάτων, συνεργείο αφισοκάθαρσης, στολισμοί της πόλης τα Χριστούγεννα, το Πάσχα κ.α.
- Η δημιουργία γραφείου Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, για την έρευνα, ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων, από το Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, που στόχο θα έχουν την απασχόληση και εξεύρεση πόρων για τη δημιουργία κοινωνικού έργου στον Δήμο του Πειραιά.
- Η προσφορά γενικότερων υπηρεσιών που θα αποφέρουν κέρδος στην επιχείρηση και τον Δήμο Πειραιά.

Η Δημοτική Επιχείρηση Προβολής και Επικοινωνίας Πειραιά είναι από τις πρώτες Δημοτικές Επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν στην Ελλάδα και λειτουργεί αποτελεσματικά.

⁴⁷ http://www.pireasnet.gr/depep_frameset.htm,
http://www.pireasnet.gr/depep_main_stoxoi_main.htm,
ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε, Πειραιάς 2004, σελ. 275.

3.3.7 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

Στον Πειραιά υπάρχουν όλων των ειδών οι σύλλογοι, επαγγελματικοί, αθλητικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι, οι οποίοι με τη δράση τους ενισχύουν τις οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες των κατοίκων της πόλης. Παρακάτω παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι και ιστορικότεροι σύλλογοι της πόλης και περιγράφεται η δράση τους.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

➤ Ο «Όμιλος Ερετών»⁴⁸

Ο Όμιλος Ερετών είναι το αρχαιότερο ελληνικό αθλητικό σωματείο με συνεχή και αδιάκοπη δράση. Η σκέψη του Παύλου Δαμαλά και των συνιδρυτών του για την ίδρυση στην Ελλάδα του πρώτου αθλητικού σωματείου, χρειάστηκε μακρές συζητήσεις και ενέργειες για να πραγματοποιηθεί. Για το λόγο αυτό, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η απόφαση για την ίδρυση του πρώτου αθλητικού σωματείου οριστικοποιήθηκε το 1884.

Η ιδρυτική ομάδα απαρτιζόταν από 52 γνωστούς παράγοντες της κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής του Πειραιά. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην ομάδα συμμετείχαν μεταξύ άλλων ο μετέπειτα Πρόεδρος της Δημοκρατίας Αλέξανδρος Ζαΐμης και ο Αρχιστράτηγος της Μ. Ασίας Γ. Χατζηανέστης.

Οι πρώτες εγκαταστάσεις του Ομίλου Ερετών (αρχικά Ομίλου Ερετών Φαλήρου) έγιναν στην τότε γωνία του Φαληρικού Όρμου, κάτω από την Καστέλα, στα όρια του Φαλήρου με τον Πειραιά. Το 1888 οι ιδρυτές του Ομίλου αποφάσισαν την μεταφορά στο κέντρο του Πειραιά, στο Πασαλιμάνι, όπου έκτισαν και της σημερινές εγκαταστάσεις του. Αργότερα κατασκεύασε και τον λιμενοβραχίονα που βρίσκεται μπροστά από τους νεώσοικους, για να προστατεύονται από την θαλασσοταραχή.

Ο Όμιλος Ερετών είναι από τους αρχαιότερους ναυταθλητικούς ομίλους στο χώρο της Μεσογείου και οπωσδήποτε των Βαλκανίων. Ο Όμιλος συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της ελληνικής κωπηλασίας και του σύγχρονου οργανωμένου ελληνικού ναυταθλητισμού. Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896 ο Όμιλος Ερετών ήταν από τους κύριους συντελεστές της διοργάνωσης των κωπηλατικών αγώνων, ενώ στη Μεσολυμπιάδα του 1906, που έγινε για να διασωθούν και να μην σβηστούν οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες, ο Όμιλος συμμετείχε με δικό του πλήρωμα. Στην Ολυμπιάδα του 1928 πάλι συμμετείχε με δική του τετράκωπο, το

⁴⁸<http://www.omilosereton.gr/istoria/idrisi%20omilou%20ereton.htm>, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 339,340.

σκάφος της οποίας διασώζεται σε άριστη κατάσταση στο Μουσείο του Ομίλου, που ιδρύθηκε για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης.

Ανάμεσα στις πολλές πρωτοπορίες της ιστορίας του ήταν η ίδρυση του γυναικείου τμήματος κωπηλασίας γύρω στα 1990, πράγμα αδιανόητο για την εποχή εκείνη, τόσο από κοινωνικής όσο και από ανατομικής πλευράς, αφού το άθλημα θεωρείτο αποκλειστικά ανδροπρεπές και επίπονο. Επίσης η ίδρυση τμήματος κωπηλασίας για άτομα με ειδικές ικανότητες το 1994, τμήμα που διατηρείται μέχρι σήμερα, μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων του. Για τις πολλαπλές του δραστηριότητες και την ιστορική του προσφορά ο Όμιλος Ερετών έχει τιμηθεί με μετάλλιο από την Ακαδημία Αθηνών και πολλούς άλλους επίσημους φορείς.

➤ **ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΑΘΛΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁴⁹

Ο «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΑΘΛΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ» (Ο.Σ.Φ.Π.), το καμάρι του Πειραιά!, ιδρύθηκε στις 10 Μαρτίου 1925 και οφείλει την ονομασία του στον Νότη Καμπέρο. Ο Ο.Σ.Φ.Π. προήλθε από την συγχώνευση δύο σωματείων, του Αθλητικού και Ποδοσφαιρικού Συλλόγου Πειραιώς και του Ομίλου Φιλάθλων Πειραιώς. Στην ιδρυτική συνέλευση θεσπίστηκαν, ο δαφνηφόρος έφηβος ως έμβλημα του συλλόγου και τα ερυθρόλευκα χρώματα, που πρότεινε ο Γιάννης Ανδριανόπουλος. Με την 26.5.1925 απόφαση του Πρωτοδικείου Πειραιώς εγκρίθηκε το καταστατικό του Ολυμπιακού και συγκροτήθηκε σε σώμα το πρώτο διοικητικό συμβούλιό του.

Το διοικητικό «πλήρωμα» ήταν ήδη συμπληρωμένο και η ομάδα του Ολυμπιακού έτοιμη για την πορεία της προς την δόξα. Η πρώτη εμφάνιση της ομάδας με τα ερυθρόλευκα έγινε στο γήπεδο του «Ποδηλατοδρομίου» (νυν γήπεδο Καραϊσκάκη). Αντίπαλός της ήταν η ποδοσφαιρική ομάδα του ελλιμενισμένου Γαλλικού πολεμικού «Ζαν ντ' Αρκ». Νικητής με θριαμβευτικό σκορ 5-0 αναδεικνύεται ο Ολυμπιακός. Ο πρώτος Ύμνος του Ολυμπιακού γράφτηκε το 1931 από τον θεατρικό συγγραφέα Μίμη Βασιλειάδη και μελοποιήθηκε από τον Γιάγκο Λαουτάρη. Έδρα του Ολυμπιακού τα περισσότερα χρόνια της ιστορίας του είναι το Στάδιο Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ.

⁴⁹ http://www.pireasweb.gr/tourism/entertainment/various_gr.htm, Ευαγγελίου Σεραφείμ, «80 χρόνια μεγαλείου», εφημερίδα ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ. 10/3/2005, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 343, ΜΠΙΤΣΙΚΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ, «Το φαινόμενο ολυμπιακός λαός, που στηρίζεται και πως ερμηνεύεται η μεγάλη δημοτικότητα της ομάδας του Πειραιά», εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 18/5/1997, ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΣΕΡΑΦΕΙΜ, «80 χρόνια μεγαλείου», εφημερίδα ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ, 10/3/2005, ΚΑΡΑΠΑΠΠΑΣ Κ., «Γίγαντες και νάνοι, οι πρόεδροι που σημάδεψαν τον Ολυμπιακό», περιοδικό ACTIVE BY SPORT FM, τεύχος Μαρτίου σελ.99-101, ΘΑΝΑΗΛΑΚΗΣ Γ., «Ο Ολυμπιακός των άλλων αθλημάτων», περιοδικό ACTIVE BY SPORT FM, τεύχος Μαρτίου σελ. 111-115.

Οι οπαδοί – φίλαθλοι του Ολυμπιακού ανήκαν στις χαμηλά κοινωνικές τάξεις, όπως ακριβώς και οι ποδοσφαιριστές και αθλητές. Αυτός είναι και ο λόγος της τεράστιας απήχησης που απέκτησε ο Ολυμπιακός σε όλη την Ελλάδα. Σύμφωνα με τον δημοσιογράφο Πάνο Γεραμάνη, οι φίλοι του Ολυμπιακού που προέρχονταν από φτωχογειτονιές του Πειραιά ήταν άνθρωποι του μεροκάματου, που ανάμεσα στις άλλες αναζητήσεις και οράματα, είχαν πιστέψει στον Ολυμπιακό, τον οποίον έβλεπαν όχι μόνο σαν μέσο ψυχαγωγίας, αλλά και σαν ένα είδος οράματος – στοιχείου κοινωνικής εξέλιξης. Επίσης, ο Ολυμπιακός απέκτησε Πανελλαδική φήμη και έγινε είδωλο με τις αλλεπάλληλες επιτυχίες του, γεγονός που προκάλεσε ταύτιση της ομάδας με την ίδια την πόλη του Πειραιά. Η λέξη «Θρύλος» με την οποία χαρακτηρίζουν τον Ολυμπιακό φίλοι και αντίπαλοι, έλαβε «σάρκα και οστά» από τις μεγάλες επιτυχίες στη δεκαετία του '60.

Ο Ολυμπιακός στο ποδόσφαιρο έχει κατακτήσει 34 Πρωταθλήματα Ελλάδος, 22 Κύπελλα, και έχει κάνει 12 νταμπλ. Το πρώτο του Πρωτάθλημα Ελλάδος ο Ολυμπιακός το κατέκτησε το 1931 και το πρώτο Κύπελλο το 1947. Την περίοδο 1958-59 ο Ολυμπιακός κατακτά το Πρωτάθλημα ξεκινώντας ένα μεγάλο ρεκόρ 6 συνεχόμενων κατακτήσεων (4 ντάμπλ), με πρόεδρο τον Γιώργο Ανδριανόπουλο. Είναι επιβεβλημένο να κατονομαστούν ενδεικτικά μερικοί μεγάλοι ποδοσφαιριστές αυτής της περιόδου όπως οι Δαρίβας, Μπέμπης, Κοτρίδης, Ρωσσίδης, Θεοδορίδης, Πολυχρονίου, Υφαντής, Στεφανάκος και τόσοι άλλοι που δόξασαν την μεγάλη αυτή ομάδα. Κατά πολλούς η καλύτερη ομάδα του Ολυμπιακού όλων των εποχών ήταν αυτή του μεγάλου Μάρτιν Μπούκοβι στα μέσα της δεκαετίας του '60. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να κάνουμε στην ομάδα που σάρωσε τους τίτλους στις αρχές της δεκαετίας του '80 (4 συνεχόμενους) με πρόεδρο τον Σταύρο Νταϊφά, προπονητή τον Καζίμιρ Γκόρσκι και πρωταγωνιστές τους ποδοσφαιριστές Αναστόπουλο, Μητρόπουλο, Γαλάκο, Κυράστα, Σαργκάνη, Περσία και πολλούς άλλους.

Το ρεκόρ της μεγάλης ομάδας του '50, των έξι συνεχόμενων τίτλων έμελλε να σπάσει το 2003. Με διοικητικό ηγέτη τον Σωκράτη Κόκκαλη την περίοδο 1996-97 ο Ολυμπιακός έπειτα από μια στείρα περίοδο 9 χρόνων, που ονομάστηκαν «πέτρινα» από τους οπαδούς του Ολυμπιακού, κατακτά το πρώτο Πρωτάθλημα. Ακολουθούν άλλα 6, τα 7 συνεχόμενα είναι γεγονός. Καταλυτική ήταν η παρουσία στον πάγκο του Ολυμπιακού του Σερβοέλληνα τεχνικού Ντούσαν Μπάγιεβιτς, που αναγέννησε τους ερυθρόλευκους. Μορφές της περιόδου αυτής, οι ποδοσφαιριστές Τζόρτζεβιτς, Καραπιάλης, Καραταϊδής, Γιαννακόπουλος, Τζιοβάνι, Καρεμπέ, Γεωργάτος και πολλοί άλλοι.

Από την ίδρυση του Ολυμπιακού το 1925 μέχρι σήμερα η προεδρική καρέκλα του Ολυμπιακού έχει γίνει μάρτυρας απίστευτων καταστάσεων, διαφορετικών μεγεθών και έχει φτάσει στη δόξα και στα πρόθυρα της καταστροφής με διάφορους «τιμονιέρηδες». Ο σημερινός

Πρόεδρος του Ολυμπιακού Σωκράτης Κόκαλλης, είναι χωρίς αμφιβολία ο μόνος άνθρωπος που έκανε τους ολυμπιακούς να ξεχάσουν τον μεγάλο Νίκο Γουλανδρή. Ο Ολυμπιακός του Κόκαλλη, μπήκε σε καινούργιους δρόμους εκσυγχρονισμού και λειτουργίας κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Σε χρόνο ρεκόρ αναγέρθηκε το Καραϊσκάκη, κατασκευάστηκαν υπερπολυτελείς προπονητικές εγκαταστάσεις στο Ρέντη, ενώ υλοποίησε την ιδέα να συμμετέχουν στη διοίκηση οι φίλοι του Ολυμπιακού, σαν μέλη, στα πρότυπα μεγάλων Ευρωπαϊκών συλλόγων. Επίσης, κατάφερε να φέρει στον Ολυμπιακό ποδοσφαιριστές Παγκόσμιας κλάσεως.

Ο Σταύρος Νταϊφάς ήταν ένας Πρόεδρος που γνώρισε απέραντο και ατέλειωτο σεβασμό από τους φίλους του Ολυμπιακού, ενώ ο Νίκος Γουλανδρής αγαπήθηκε όσο ελάχιστοι σε αυτή την ομάδα. Ο Γουλανδρής χρηματοδοτούσε τον Ολυμπιακό χωρίς να το σκέφτεται και έγινε σημείο αναφοράς για όλους τους φίλους της ομάδας. Ο Γιώργος Ανδριανόπουλος, ο ακούραστος εργάτης του Ολυμπιακού έζησε μια ζωή μέσα στην ομάδα και υπήρξε ηγέτης του συλλόγου από το 1954 μέχρι το 1968. Πρόεδρος του Συλλόγου διατέλεσε ο Γιώργος Κοσκωτάς την περίοδο 1987-89. Ο Ολυμπιακός την περίοδο αυτή δέθηκε με ένα μείζον πολιτικό και κοινωνικό σκάνδαλο, το οποίο θα τον κατάστρεφε αν δεν είχε το ειδικό βάρος και το όνομα «Ολυμπιακός».

Στις 8/2/1981 η οικογένεια του Ολυμπιακού έζησε μια μεγάλη τραγωδία. 21 νέοι άνθρωποι άφησαν την τελευταία τους πνοή και δεκάδες τραυματίστηκαν σε ένα τραγικό ατύχημα που συνέβη στην Θύρα 7 του Σταδίου Καραϊσκάκη.

Ο Ολυμπιακός έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες και στα άλλα αθλήματα. Στο μπάσκετ έχει αναδειχθεί 8 φορές Πρωταθλητής Ελλάδος, 5 Κυπελλούχος, ενώ το 1997 κατέκτησε το Πρωτάθλημα Ευρώπης. Ο Ολυμπιακός παρουσιάζει απόλυτη κυριαρχία στο βόλεϊ, έχοντας στην τροπαιοθήκη του 20 Πρωταθλήματα Ελλάδος, 12 Κύπελλα, με 8 ντάμπλ και βεβαίως 2 Κύπελλα Κυπελλούχων το 1996 και 2005. Στην υδατοσφαίριση ο Ολυμπιακός έχει κατακτήσει 19 εγχώρια Πρωταθλήματα, 9 Κύπελλα και ένα Πρωτάθλημα Ευρώπης το 2002. Στο τμήμα της κολύμβησης ο Ολυμπιακός θεωρείται ισόβιος Πρωταθλητής έχοντας κατακτήσει 48. Το τμήμα του στίβου ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου 1953 και στο διάστημα αυτό έχει αναδείξει Ολυμπιονίκες, παγκόσμιους πρωταθλητές, πρωταθλητές Ευρώπης, μεσογειονίκες, βαλκανιονίκες και πανελληνιονίκες. Στις τάξεις του συμπεριλαμβάνονταν και συμπεριλαμβάνονται μερικά από τα μεγαλύτερα ονόματα του παγκόσμιου και ελληνικού στίβου, όπως οι Κεντέρης, Θάνου, Χαλκιά, Δεβετζή, Παπαδιάς, Παπακώστας.

Πυγμαχία και Άρση Βαρών είναι δύο ακόμη σπορ στα οποία ο Ολυμπιακός έχει διακριθεί κατά καιρούς. Όσον αφορά την πυγμαχία, το τμήμα ιδρύθηκε το 1948 και από το 1968 έως το 1975 κατακτούσε συνεχώς το Πανελλήνιο Πρωτάθλημα, ενώ το τμήμα Άρσης Βαρών ξεκίνησε

τη δραστηριότητά του το 1960. Τέλος, ο Ολυμπιακός διαθέτει τμήματα στην Επιτραπέζια Αντισφαίριση, Ιστιοπλοΐα, Πάλη, Κωπηλασία, Σκοποβολή, Τένις με σημαντικές επιτυχίες.

➤ ΕΘΝΙΚΟΣ Ο.Φ.Π.Φ.⁵⁰

Η «Πειραϊκή Ένωση» και ο «Πειραϊκός Σύνδεσμος» υπήρξαν οι δύο ομάδες που πρώτες έφεραν περίπου το 1910 το ποδοσφαιρικό άθλημα στην πόλη του Πειραιά. Από τη συνένωση των δύο δημιουργήθηκε ο «Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Σύλλογος Πειραιά» που υπήρξε μια ισχυρή ομάδα, η οποία συναγωνιζόταν τις ομάδες της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Το 1924 η ομάδα διασπάστηκε και οι Αδελφοί Ανδριανόπουλοι με τον Κλειδουχάκη δημιούργησαν τον «Ολυμπιακό» και ο Γιώργος Χατζηανδρέου τον «Πειραϊκό Όμιλο». Στον «Πειραϊκό Όμιλο» εντάχθηκε η ανεξάρτητη ομάδα των «Young Boys» και τον Φεβρουάριο του 1925 μετονομάστηκε σε «Εθνικό Όμιλο Φιλάθλων Πειραιώς – Φαλήρου» που επικράτησε με την ονομασία ΕΘΝΙΚΟΣ.

Ο Εθνικός ξεκίνησε με πολύ καλά στοιχεία αφού το 1933 κέρδισε το Κύπελλο Ελλάδος. Τα επόμενα χρόνια (1940 – 1978) είχε μία σταθερή πορεία αφού κάθε χρόνο τερμάτιζε σε μία πολύ καλή βαθμολογική θέση. Δεν ήταν λίγες οι φορές που νίκησε τους «μεγάλους» του Ελληνικού Ποδοσφαίρου (Ολυμπιακό, Παναθηναϊκό, Άεκ, Πάοκ) και σίγουρα ένα από τα κλασσικά παιχνίδια εκείνη την εποχή ήταν το Πειραϊκό ντέρμπι μεταξύ Εθνικού και Ολυμπιακού.

Ο Εθνικός έχει φέρει στην Ελλάδα μεγάλα ονόματα του Παγκοσμίου Ποδοσφαίρου ενώ έχει βγάλει και από τα φυτώριά του πολλούς αξιόλογους παίκτες.

Δυστυχώς όμως η δεκαετία του '80 ήταν ο προάγγελος για το τι θα επακολουθούσε αργότερα. Από το 1990 και μετά αρχίζει για τον Εθνικό η κατηφόρα. Το 1991, αγωνίζεται για πρώτη φορά στην μακρόχρονη ιστορία του στο Πρωτάθλημα της Β' Εθνικής, όπου όμως κατάφερε να επανέλθει στα μεγάλα σαλόνια την αμέσως επόμενη χρονιά. Δυστυχώς όμως οι καταχρήσεις και οι κακές διοικήσεις από τη δεκαετία του '80 δεν άφησαν τον Εθνικό να ορθοποδήσει, ο οποίος από το 1990 έως το 2000 ήταν ασανσέρ μεταξύ Α' και Β' Εθνικής. Τα τεράστια οικονομικά προβλήματα και το υπέρογκο χρέος που δημιουργήθηκε, είχε αποτέλεσμα το 2000 ο Εθνικός να πέσει στη Γ' Εθνική και αφού παρέμεινε εκεί για τρία χρόνια, το 2003 γράφτηκε η πιο μαύρη σελίδα της ιστορίας του αφού η ομάδα έπεσε στο Περιφερειακό Πρωτάθλημα.

Κι ενώ όλα έδειχναν πως πολύ δύσκολα ο Εθνικός θα ορθοποδούσε, στις 10 Ιουνίου του 2004 πάρθηκε η ιστορικότερη απόφαση μετά την ίδρυση του σωματείου το 1924. Στη γενική

⁵⁰ <http://www.ethnikos.gr/istoria.htm>,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 350.

συνέλευση που έλαβε χώρα στο ξενοδοχείο Cavo d'oro, εκατοντάδες απλοί φίλαθλοι και μέλη του ερασιτέχνη, δέχτηκαν παμψηφεί την πραγματικά ελκυστική τιμή του Ν. Πηρούνια. Μέσα σε έντονα φορτισμένο συναισθηματικά κλίμα, έχοντας όλοι συνειδητοποιήσει ότι θα έπαιρναν ίσως την κρισιμότερη απόφαση της ιστορίας της ομάδας προτίμησαν να δεχτούν τη δελεαστική πρόταση της συγχώνευσης με τον Α.Ο. Μάνης, μια πρόταση η οποία ανοίγει νέες προοπτικές για το μέλλον του Εθνικού και η οποία ευελπιστεί να δώσει ένα τέλος στα πέτρινα χρόνια. Η νέα ΠΑΕ λέγεται επίσημα Εθνικός Ο.Φ.Π.Φ. – ΑΟ Μάνης, θα αναφέρεται επίσημα ως ΠΑΕ Εθνικός, με τα χρώματα του Εθνικού και έδρα τον Πειραιά.

Στον Εθνικό ιδρύθηκαν τμήματα κολύμβησης και υδατοσφαίρισης που λειτούργησαν με αγωνιστικό πάθος και γράψανε λαμπρή αθλητική ιστορία, καθώς και τμήματα βόλεϊ, μπάσκετ, στίβου και πυγμαχίας. Στην υδατοσφαίριση ο Εθνικός κατέχει τα περισσότερα Πρωταθλήματα και Κύπελλα Ελλάδος, δηλαδή 37 Πρωταθλήματα και 11 Κύπελλα.

➤ Ο «ΙΣΤΙΟΠΛΟΪΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ» (Ι.Ο.Π.)⁵¹

Ο Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πειραιά ιδρύθηκε το 1937 και κατόρθωσε να επιβιώσει κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου και της γερμανικής κατοχής και ν' αναπτυχθεί, εξελισσόμενος μέχρι σήμερα. Το άθλημα της ιστιοπλοΐας είναι το πιο αντιπροσωπευτικό για το μεγαλύτερο ελληνικό λιμάνι, τον Πειραιά. Η έδρα του είναι στο Μικρολίμανο. Η πρωτοβουλία οκτώ φίλων, που τους συνέδεε ένα κοινό γνώρισμα η αγάπη για την θάλασσα, τα ιδρυτικά μέλη του, αυτοί που αγωνίσθηκαν για την δημιουργία του Ι.Ο.Π., δεν γνώριζαν τότε όταν καθόριζαν με σαφήνεια τους στόχους του, πώς γράφουν ιστορία, στον χώρο του Ελληνικού Ναυταθλητισμού, γιατί αυτό έγινε με την πάροδο του χρόνου.

Η συμβολή του Ομίλου στη χώρα μας ήταν και είναι καθοριστική στο χώρο της ιστιοπλοΐας καθώς και κυριότερος σκοπός του είναι η μετάδοση της αγάπης για τη θάλασσα και ιδιαίτερα για τον ναυταθλητισμό. Οι πρώτοι αγώνες ανοικτής θάλασσας του Ι.Ο.Π. σε συνεργασία με την Ε.Θ.Ε. πραγματοποιήθηκαν τον Ιούλιο του 1938. Ο Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πειραιά με ενεργή συμμετοχή σε Πανελλαδικούς, Ευρωπαϊκούς, Βαλκανικούς, Παγκόσμιους και Ολυμπιακούς Αγώνες, έχει περήφανα αναδείξει αθλητές και αθλήτριες με σημαντικές διακρίσεις.

Ο αθλητής του Ι.Ο.Π. Ανδρέας Ζίρω έλαβε μέρος στην πρώτη μεταπολεμική Ολυμπιάδα στο Λονδίνο το έτος 1948 και οι αθλητές Σπύρος και Στέλιος Μνας κατέκτησαν, το έτος 1956, τη 12^η θέση στην κατηγορία τους, στην Ολυμπιάδα της Μελβούρνης. Κορυφαία όμως επιτυχία του Ομίλου σημειώθηκε στην Ολυμπιάδα της Ρώμης, το έτος 1960, όταν ο τότε διάδοχος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, με πλήρωμα του σκάφους του, τους Οδυσσέα Εσκιτζόγλου και Γεώργιο

⁵¹ <http://www.iop.gr/index.php?maincat=1&catid=44&context=1&action=readnews&showtab>, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 352.

Ζαΐμη, πήρε το πρώτο χρυσό μετάλλιο για την Ελλάδα στην κατηγορία σκαφών ΣΤΑΡ. Αργότερα στις Ολυμπιάδες του Τόκιο (1964) και της Μόσχας (1980) οι Άρης Ραπανάκης, Τάσος Μπουντούρης και Τάσος Γαβρίλης κατέκτησαν στο άθλημα τη δεύτερη θέση και το αργυρό μετάλλιο.

Ο Όμιλος κάθε χρόνο διοργανώνει επτά Αγώνες Τριγώνου οι οποίοι εντάσσονται και στο επίσημο πρόγραμμα της Ελληνικής Ιστιοπλοϊκής Ομοσπονδίας. Παράλληλα στον Ι.Ο.Π. λειτουργεί από το 1981 η σχολή Ιστιοπλοΐας Ανοικτής Θάλασσας, που σκοπός της είναι η διάδοση και εκλαΐκευση της ιστιοπλοΐας. Νέες και νέοι που εκδηλώνουν ενδιαφέρον να γνωρίσουν και να μάθουν τα μικρά και απλά μυστικά της Ιστιοπλοΐας, ερχόμενοι σε επαφή με τον Όμιλο και την σχολή ιστιοπλοΐας ανοικτής θάλασσας διαπιστώνουν από την πρώτη στιγμή το φιλικό και φιλόξενο περιβάλλον. Ο Ι.Ο.Π. διοργανώνει κάθε χρόνο πέντε Αγώνες Ανοικτής Θαλάσσης με τεράστια επιτυχία και ανταπόκριση από συμμετοχές, οι οποίοι εντάσσονται και στο επίσημο πρόγραμμα της Ελληνικής Ιστιοπλοϊκής Ομοσπονδίας.

Η παράδοση των επιτυχιών συνεχίζεται από έναν Όμιλο που αποτελεί αθλητικό και κοινωνικό πρότυπο και που πληρεί όλες τις σύγχρονες προδιαγραφές για ανάπτυξη και εξέλιξη στον χώρο της ιστιοπλοΐας και του ναυταθλητισμού.

➤ **Η ΕΝΩΣΗ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ (Ε.Π.Σ.Π.)⁵²**

Η Ένωση Ποδοσφαιρικών Σωματείων Πειραιά ιδρύθηκε το 1925 και μαζί με τις ενώσεις της Αθήνας και της Μακεδονίας είναι ιδρυτικά μέλη της Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας (Ε.Π.Ο.). Οργανωτικά έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και διοικείται από 15μελές διοικητικό συμβούλιο που εκλέγεται ανά 4ετία. Σκοπός της Ένωσης είναι η οργάνωση, η διάγνωση και καλλιέργεια του αθλήματος του ποδοσφαίρου στην περιοχή του Πειραιά και η σωματική και πνευματική ανάπτυξη των νέων της περιοχής με κάθε φίλαθλο τρόπο, καθώς και η εποπτεία επί των σωματείων της που ασχολούνται με το ποδόσφαιρο.

Η αθλητική δικαιοδοσία της Ε.Π.Σ.Π. εκτείνεται στις περιοχές των Δήμων και Κοινοτήτων: Πειραιά, Νίκαιας, Κορυδαλλού, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Μοσχάτου, Δραπετσώνας, Περάματος, Κερατσινίου, μέρος του Δήμου Καλλιθέας, Ασπρόπυργου, Ελευσίνας, Μάνδρας, Μεγάρων, Νέας Περάμου, Βιλλίων, Μαγούλας, Σαλαμίνας, Αμπελακίων και Αίγινας. Η Ε.Π.Σ.Π. απευθύνεται έτσι πληθυσμιακά σ' ένα πολύ μεγάλο αριθμό κατοίκων της Αττικής, περίπου 1.500.000, και ενεργώς εμπλέκονται με τις διοργανώσεις της 16.000 αθλητές, 2000 διοικητικά

⁵² <http://www.epspeiraia.com/istoriko.htm>,
ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 341.

στελέχη, 6.000 μέλη των σωματείων της, εκατοντάδες προπονητές, γυμναστές, διαιτητές καθώς και δεκάδες χιλιάδες φίλαθλοι των σωματείων της.

Στις τάξεις της Ε.Π.Σ.Π. είναι ενταγμένα 110 σωματεία – μέλη, μεταξύ των οποίων και τα μεγάλα σωματεία της περιοχής Ολυμπιακός, Εθνικός, Ιωνικός, προοδευτική, Πανελευσινιακός, με μακρά ιστορία και με πανελλαδική απήχηση στον αθλητισμό και το ποδόσφαιρο. Διοργανώνει το κύπελλο Πειραιά, κάθε χρόνο το πρωτάθλημα Α – Β – Γ Ερασιτεχνικής Κατηγορίας και τα πρωταθλήματα υποδομής.

Βασικό μέλημα της Ένωσης είναι η υλική και ηθική ενίσχυση των σωματείων – μελών της, η αναβάθμιση και εξέλιξη του ποδοσφαίρου και η εξεύρεση λύσεων για την αντιμετώπιση της βίας και την επιστροφή των φιλάθλων στα γήπεδα.

➤ **Ο Αθλητικός, Φυσιολατρικός και Μορφωτικός Σύλλογος Πειραιώς «Ο ΦΟΙΝΙΞ»⁵³**

Ο Α.Φ.Μ.Σ. ΦΟΙΝΙΞ ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1949 από μια ομάδα νέων της Πειραιϊκής Χερσονήσου. Είναι από τα ιστορικότερα σωματεία του Πειραιά και γενικότερα της Ελλάδας. Η πορεία του Φοίνικα αποτέλεσε παράδειγμα προς μίμηση για τα υπόλοιπα σωματεία. Βασικός στόχος και φιλοσοφία του σωματείου είναι η προσέλκυση των παιδιών της περιοχής με την ενασχόλησή τους στον αθλητισμό και η προφύλαξή τους από άλλους επικίνδυνους χώρους.

Στον αθλητικό τομέα ο Φοίνικας, από την ίδρυσή του μέχρι και σήμερα έχει το τμήμα μπάσκετ, που έφθασε ως την Β' Εθνική (Α2). Παλαιότερα είχε το τμήμα του πόλο ανδρών που έφθασε ως την Α' κατηγορία, το τμήμα του βόλεϊ των ανδρών, το τμήμα κολύμβησης με αξιόλογους αθλητές και το τμήμα του μπάσκετ των γυναικών.

Για πολλούς λόγους που οφείλονταν σε αξεπέραστα εμπόδια τα τμήματα πόλο, κολύμβησης, βόλεϊ ανδρών και το τμήμα μπάσκετ γυναικών έπαψαν να λειτουργούν για κάποιο διάστημα. Χάρη στις μεγάλες προσπάθειες του Δ.Σ. του συλλόγου επαναλειτούργησε το τμήμα μπάσκετ γυναικών και ιδρύθηκε τμήμα βόλεϊ κοριτσιών. Επίσης το τμήμα μπάσκετ των ανδρών συνεχίζει να πρωταγωνιστεί στην κατηγορία της Α' ΕΣΚΑΝΑ. Στον Φοίνικα παράλληλα λειτουργούν τμήματα Ακαδημιών για αγόρια και κορίτσια με 160 περίπου παιδιά που κάνουν τα πρώτα αθλητικά τους βήματα. Αρωγός σε όλα αυτά είναι ο Αθλητικός Οργανισμός του Δήμου Πειραιά που στηρίζει τις προσπάθειες του συλλόγου.

Το γήπεδο επί της ακτής Θεμιστοκλέους στον Πειραιά, όπου πραγματοποιεί ο Φοίνικας τις αθλητικές του δραστηριότητες, έχει παραχωρηθεί από τον Δήμο Πειραιά.

⁵³ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 353

➤ Ο «ΠΟΡΦΥΡΑΣ» Αθλητικός Όμιλος Φρεαττύδας⁵⁴

Το 1957 μια συντροφιά νέων που ζούσε στην συνοικία του Πειραιά την Φρεαττύδα, οργανώθηκαν σε ποδοσφαιρικό σωματείο για να λάβουν μέρος σε τοπικό πρωτάθλημα. Στο σωματείο δόθηκε το όνομα του ποιητή Πορφύρα που μεγάλωσε, έζησε και εμπνεύστηκε στην περιοχή της Φρεαττύδας.

Το 1960 το σωματείο διεύρυνε τη δραστηριότητά του, με την ίδρυση τμήματος ανδρικού μπάσκετ, που από την Β΄ κατηγορία, ανεβαίνει στην Α Κατηγορία της Ε.Σ.ΚΑ.ΝΑ. (ερασιτεχνική κατηγορία μπάσκετ). Το 1977 δημιουργήθηκαν γυναικείο τμήμα μπάσκετ και Ακαδημίες μπάσκετ αγοριών και κοριτσιών.

Στον τομέα του ποδοσφαίρου, τα επόμενα χρόνια, ο Πορφύρας ανεβαίνει δύο κατηγορίες στο τοπικό πρωτάθλημα της Ε.Π.Σ.Π. Το 1980 το ποδόσφαιρο συμπληρώνεται με τμήμα εφήβων και παιδική Ακαδημία. Κατά τη διάρκεια των χρόνων 1983 – 1984 ο Πορφύρας φτάνει στο ζενίθ των επιτυχιών. Ο Πορφύρας έχει σήμερα 20 τμήματα σε μπάσκετ, ποδόσφαιρο και βόλει με 500 τουλάχιστον παιδιά, αγόρια και κορίτσια. Το σωματείο αποτελεί τόπο άθλησης για πολλά νέα παιδιά της περιοχής, που μαθαίνουν σύμφωνα με την καθοδήγηση των προπονητών τους να αγωνίζονται στο πλαίσιο της ευγενούς άμιλλας και του ευγενούς αθλητισμού.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

➤ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ⁵⁵

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά συστάθηκε αμέσως μετά την ίδρυση του αυτοτελούς Πρωτοδικείου στον Πειραιά με το Νόμο 1547/7-1-1918 και οργανώθηκε ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιά συμμετέχει στην Ολομέλεια και στη Συντονιστική Επιτροπή των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό συμμετέχει ενεργά στην Ένωση Δικηγορικών Συλλόγων Ευρώπης (C.C.B.E).

Ο Δικηγορικός Σύλλογος του Πειραιά έχει αναδείξει πολλούς μεγάλους επιστήμονες που έχουν διακριθεί σε όλους τους κλάδους του Δικαίου κι ακόμη έχει καθιερώσει το θεσμό του Διεθνούς Συνεδρίου Ναυτικού Δικαίου ανά τριετία. Επίσης, σημαντική είναι και η δράση του στην αποκατάσταση της υγείας και της προσωπικότητας των μελών των θεραπευτικών κέντρων αποναρκωτισμού και στην αποκατάσταση των αποφυλακισμένων. Τέλος, εκδίδει την τριμηνιαία

⁵⁴ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 355

⁵⁵ <http://www.dspeir.gr/sillogos.asp>, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 304.

νομική επιθεώρηση «Πειραιϊκή Νομολογία» και τη δίμηνη εφημερίδα «Δικηγορική Επικαιρότητα».

➤ **Ο ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁵⁶

Ο Φαρμακευτικός Σύλλογος Πειραιά ιδρύθηκε το 1929 με το Νόμο 3601/1928. Έχει ως μέλη του όλους τους φαρμακοποιούς που διατηρούν φαρμακείο στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά και των νησιών του Αργοσαρωνικού, οι οποίοι ανέρχονται σε 550. Διοικείται από εννιάμελές αιρετό συμβούλιο τριετούς θητείας και απασχολεί τρεις μόνιμους υπαλλήλους.

Ο Φαρμακευτικός Σύλλογος Πειραιά ενημερώνει και επιμορφώνει τα μέλη του με κάθε νόμιμο και σύγχρονο τρόπο. Επίσης, συνεργάζεται με κάθε είδους επιστημονικά ιδρύματα, οργανώνει σεμινάρια και ημερήσιες επιμορφωτικές εκδρομές. Τέλος, αποτελεί συμβουλευτικό όργανο του αρμόδιου Υπουργείου και άλλων φορέων.

➤ **ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁵⁷

Το έτος 1926, συγκεντρώθηκαν μερικοί οδοντίατροι του Πειραιά στο σπίτι ενός συναδέλφου τους, τον Ιωάννη Γκαβανόζη και αποφάσισαν τη σύσταση Ένωσης Οδοντιάτρων Πειραιά. Έτσι συνέταξαν το καταστατικό της Ένωσης το οποίο εγκρίθηκε από το Πρωτοδικείο του Πειραιά με την ονομασία «Οδοντιατρική Ένωση Πειραιώς» με σκοπό την «δια της κοινής συνεργασίας μελέτη και εφαρμογή των μέσων της επιστήμης και την προστασία των μελών αυτής». Στην Ένωση γράφτηκαν όλοι οι οδοντίατροι του Πειραιά οι οποίοι ήταν 48 στον αριθμό και αφού έγιναν οι πρώτες εκλογές συστήθηκε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης. Το 1931 όμως, με νόμο του κράτους ιδρύθηκαν οι ιατρικοί και οδοντιατρικοί σύλλογοι οπότε ουσιαστικά τότε ιδρύθηκε κι ο Οδοντιατρικός Σύλλογος του Πειραιά.

Σήμερα, ο Σύλλογος αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου κι είναι ο τρίτος σε δύναμη Οδοντιατρικός Σύλλογος στη χώρα, έχοντας εγγεγραμμένα περίπου 1.150 μέλη.

➤ **ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁵⁸

Ο Ιατρικός Σύλλογος Πειραιά ιδρύθηκε το 1923 από μια ομάδα Πειραιωτών ιατρών αλλά από πρακτικά συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου προκύπτει ότι ο Σύλλογος ανεπίσημα προϋπήρχε. Η ίδρυση του Συλλόγου είχε ως σκοπό την επέκταση της επιστημονικής κατάρτισης

⁵⁶http://www.fsp.gr/public_01.asp

⁵⁷http://www.osp.gr/public_02.asp

⁵⁸http://www.isp.gr/public_01.asp

και εξειδίκευσης προς όφελος του Πειραιϊκού λαού αλλά και την αναβάθμιση της ιατρικής επιστήμης και έρευνας.

Ο Ιατρικός Σύλλογος κατάφερε με τη δράση του να βελτιώσει τις συνθήκες υγιεινής της εργασίας των εργατοϋπαλλήλων της πόλης και ανέπτυξε μεθόδους νοσηλείας και θεραπείας των ατόμων. Τέλος, πολλά από τα μέλη του Συλλόγου διακρίθηκαν στην έρευνα και στην ανάπτυξη της ιατρικής επιστήμης.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

➤ Ο ΠΕΙΡΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ⁵⁹

Ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος ιδρύθηκε στις 22 Οκτωβρίου 1894 από μία ομάδα δεκαέξι φιλοπρόοδων πολιτών της εποχής ως Μουσικός και Γυμναστικός Σύνδεσμος. Η βασική αιτία για την ίδρυση του Συνδέσμου όπως και για τους περισσότερους συλλόγους της εποχής ήταν να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή έτσι ώστε η Ελλάδα να μπορέσει ν' αναλάβει τη διοργάνωση των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων το 1896. Στη συνέχεια όμως οι σκοποί του Συνδέσμου διευρύνθηκαν κι εκτός από τη διάδοση του μουσικού αισθήματος και τη σωματική διάπλαση σκοπός του Συνδέσμου ήταν και η εκπαίδευση των λαϊκών τάξεων. Από τότε λοιπόν μέχρι και σήμερα αποτελεί το σημαντικότερο μορφωτικό και πολιτιστικό κέντρο του Πειραιά.

Ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος δημιούργησε Νυκτερινές Σχολές Απόρων Παίδων, οι οποίες παρείχαν τη βασική εκπαίδευση μέχρι τη δεύτερη τάξη του τότε Ελληνικού Σχολείου σε άπορα παιδιά και στη συνέχεια δημιούργησε Νυκτερινές Σχολές Μηχανικών από τις οποίες αποφοίτησαν άριστα καταρτισμένοι μηχανικοί που στελέχωσαν το Πολεμικό και Εμπορικό Ναυτικό. Επίσης, ίδρυσε την πρώτη στην Ελλάδα Σχολή Ραδιοτηλεγραφίας (Ασυρματιστών) που λειτουργούσε με διετή φοίτηση με τον τίτλο «Markoni Telegraphic College». Αργότερα ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος ίδρυσε το πρώτο Ωδείο Πειραιώς και την Ανωτέρα Δραματική Σχολή, όπου δίδαξαν και φοίτησαν εξέχουσες προσωπικότητες της τέχνης. Επίσης δημιουργήθηκε το Φιλολογικό τμήμα, το οποίο υπάρχει ακόμη και εκδίδει το λογοτεχνικό περιοδικό «Πειραιϊκά Γράμματα» και το τμήμα Κοσμητείας και Κοινωνικών Εκδηλώσεων που διοργανώνει θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, διαλέξεις, συνεστιάσεις και χορούς. Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός στην πόλη του Πειραιά ήταν παλαιότερα ο χορός του Πειραιϊκού Συνδέσμου στον οποίο παρευρίσκονταν οι βασιλείς και τα μέλη της Κυβέρνησης. Σήμερα, πέρα από τις παραπάνω

⁵⁹ ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998, σελ. 179, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 313,314.

δραστηριότητες (έκδοση του λογοτεχνικού περιοδικού και διοργάνωση των εκδηλώσεων) ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος έχει ιδρύσει Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών, Σχολές Γονέων, Φωτογραφίας, Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Ζωγραφικής που υπάγονται στην Εφορία Εργαζόμενων Νέων.

Τέλος, ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος που αποτελεί το πνευματικό και πολιτιστικό κόσμημα της πόλης, χάρη στην πολυετή και ιδιαίτερα σημαντική δραστηριότητά του έχει λάβει πολλές τιμητικές διακρίσεις όπως το Οικονόμειο Βραβείο Τεργέστης (1907), Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών (1929 και 1939), Βραβείο Πολυνίκη Πανελληνίων Αγώνων Κλασικού Αθλητισμού (1935), Μετάλλιο Ακαδημίας Αθηνών (1983), Χρυσός Σταυρός Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (1989), Χρυσό Μετάλλιο Συνδέσμου Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων (1990), Τιμητική Διάκριση της Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων(1994).

➤ **Η «ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΤΕΓΗ ΠΕΙΡΑΙΑ»⁶⁰**

Η «Φιλολογική Στέγη Πειραιά» ιδρύθηκε το 1930 και σκοπός της υπήρξε από τότε η ανάπτυξη και η τόνωση της φιλολογικής και καλλιτεχνικής κίνησης στην πόλη του Πειραιά. Μια ομάδα 14 Πειραιωτών λογοτεχνών και διανοούμενων ήταν τα ιδρυτικά μέλη της «Φιλολογικής Στέγης». Η συνεισφορά της «Φιλολογικής Στέγης» στην πολιτιστική ζωή του Πειραιά, από την ίδρυση της μέχρι σήμερα, είναι τόσο μεγάλη που αξίζει να γίνει αναφορά σε αρκετές από τις δραστηριότητες της:

- Κατά την προπολεμική περίοδο, το ενδιαφέρον της «Φιλολογικής Στέγης» επικεντρώθηκε στην ίδρυση Λαϊκού Πανεπιστημίου, την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και την ίδρυση Καλλιτεχνικής Σκηνής με σκηνοθέτη τον Μιχ. Κουνελάκη για την παρουσίαση θεατρικών έργων.
- Μετά την Απελευθέρωση, στο χρονικό διάστημα 1935-1953, οργάνωνε την Ιστορική Έκθεση Εικαστικών Τεχνών, με αναδρομική παρουσίαση έργων Πειραιωτών Καλλιτεχνών.
- Η οργάνωση ομιλιών για το Αρχαίο Αττικό Θέατρο, με τη συνεργασία του «Θυμελικού Θιάσου» (1954), για το Νίκο Καζαντζάκη (1957) και για την «Πνευματική Ελλάδα» (1961).

⁶⁰ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 316,317, ΜΟΣΧΟΣ ΚΕΦΑΛΑΣ « η Ανανέωση της Φιλολογικής Στέγης και οι νέοι του 1950»,περιοδικό φιλολογική στέγη, περίοδος Β΄τεύχος 7^ο Μάρτιος 2006, σελ. 43, «Η Δραστηριότητα της Φιλολογικής Στέγης», περιοδικό «φιλολογική στέγη», περίοδος Β΄ τεύχος 2^ο Χριστούγεννα 2004, σελ. 97.

- Από το 1962- 2004 (με 23 διοργανώσεις) την οργάνωση της Πανελλήνια Έκθεσης Θαλασσογραφίας, στα πλαίσια της Ναυτικής Εβδομάδας.
- Ξεκίνησε συνεργασίες με άλλα πειραϊκά πολιτιστικά σωματεία ή εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπως τον «Πειραϊκό Σύνδεσμο», τον σύλλογο «Ζήνων», το Γαλλικό Ινστιτούτο Πειραιά κ.α.
- Η έκδοση του περιοδικού «Φιλολογική Στέγη» και εκδόσεις πολλών βιβλίων Πειραιωτών λογοτεχνών.
- Η δημιουργία πλούσιας Βιβλιοθήκης.
- Η οργάνωση διαγωνισμών που βραβεύουν λογοτέχνες, φοιτητές και μαθητές.
- Η ίδρυση «Θεατρικής Σκηνής» και Χορωδίας.
- Η ίδρυση του Ινστιτούτου Πειραϊκών Μελετών, με σκοπό την έρευνα της τοπικής ιστορίας.
- Η συμμετοχή στην Συντονιστική Επιτροπή για την επιστροφή του «Λέοντος του Πειραιά».
- Η συμμετοχή με δικό της περίπτερο, στην Έκθεση που διοργανώνεται κάθε χρόνο στον Πειραιά από τον Σύλλογο Βιβλιοπωλών και Εκδοτών Πειραιά.
- Η σημαντική παρέμβασή της στο Υπουργείο Πολιτισμού και στον Δήμο Πειραιά για πολιτιστικά θέματα του Πειραιά όπως η προστασία των αρχαιολογικών χώρων, η αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου, η δημιουργία εκθεσιακών χώρων, η αξιοποίηση του Παλαιού Ταχυδρομείου κ.α.

➤ **Ο ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ «Ο ΖΗΝΩΝ»⁶¹**

Ο Φυσιολατρικός και Πολιτιστικός Σύνδεσμος Πειραιά «ο Ζήνων» ιδρύθηκε το 1931 από 21 φυσιολάτρες που συγκεντρώθηκαν γι' αυτόν τον σκοπό. Μετά από έναν μήνα από την ίδρυσή του, στις 15-6-1931, εκλέχτηκε το πρώτο 7μελές Διοικητικό Συμβούλιο και 5μελές πειθαρχικό. Η ονομασία του Συνδέσμου προτάθηκε από τον Θεοδ. Καλούδη (που προέρχεται από τον στωικό φιλόσοφο Ζήνωνα τον Κιτιέα) και το σήμα σχεδιάστηκε από τον Σπύρο Ξένα. Το έτος 1973 ο Σύνδεσμος αναγνωρίστηκε ως εκδρομικό Σωματείο από το Υπουργείο Τουρισμού και το 1989 «ο Ζήνων» απέκτησε τη δική του έδρα στον έβδομο όροφο του Μεγάρου στην οδό Κολοκοτρώνη.

⁶¹ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 321

Ο σκοπός του Συνδέσμου είναι η προάσπιση του φυσιολατρικού ιδεώδους και η συμβολή του στον τουρισμό, πράγμα το οποίο έχει αποδείξει πραγματοποιώντας μέσα στα 70 χρόνια της λειτουργίας του 3000 εκδρομές. Επίσης, σημαντική είναι και η δράση του Συνδέσμου στην πολιτιστική ζωή του Πειραιά αφού από το 1970 συνεργάζεται με τη «Φιλολογική Στέγη» και τον «Πειραιϊκό Σύνδεσμο» για πολιτιστικά θέματα. Ο «Ζήνων» από το 1971 έχει ιδρύσει και παιδικό τμήμα, το οποίο διοργανώνει εκθέσεις με θέματα από διάφορες περιοχές της χώρας μας (Σαντορίνη, Χίο, Μάνη, Κύθηρα, Γαλαξίδι κ.α.). Τέλος ο Σύνδεσμος εκδίδει τριμηνιαίο περιοδικό με αφιερώματα σε πνευματικούς ανθρώπους και ιστορικές περιοχές της Ελλάδας.

Ο «Ζήνων» καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του δεν ξέφυγε ποτέ από τον σκοπό του, δηλαδή την προάσπιση του φυσιολατρικού ιδεώδους, παρά μόνο κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου που ασχολήθηκε με την κατασκευή μάλλινων ενδυμάτων για τους στρατιώτες μας.

➤ **Η «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ»⁶²**

Η «Εταιρεία Γραμμάτων και Τεχνών» ιδρύθηκε από μία ομάδα πνευματικών ανθρώπων της πόλης το έτος 1976. Στόχος αυτής της ομάδας ήταν να ιδρύσουν ένα πνευματικό και καλλιτεχνικό σωματείο που θα είχε μέλη, άτομα που ανήκουν στον πνευματικό και καλλιτεχνικό χώρο και μόνο, έτσι ώστε να βελτιώσουν την πνευματική και πολιτιστική ζωή της πόλης του Πειραιά.

Στην Εταιρεία λειτουργεί βιβλιοθήκη με βιβλία των λογοτεχνών-μελών της και καλλιτεχνικό καφενείο όπου γίνονται ομιλίες και συζητήσεις μεταξύ των μελών της. Ανάμεσα στα μέλη της Εταιρείας συγκαταλέγονταν και συγκαταλέγονται σπουδαίες προσωπικότητες των Γραμμάτων και των τεχνών όπως: Στέλιος Γεράνης (Πειραιώτης ποιητής και ιδρυτής της εταιρείας), Νικηφόρος Βρεττάκος (ποιητής-ακαδημαϊκός), Βασίλης Μεσολογγίτης (ηθοποιός και ποιητής), Γκίκας Μπινιάρης (ηθοποιός, καθηγητής υποκριτικής και λογοτέχνης), Θόδωρος Λιαρούτσος (λογοτέχνης και δημοσιογράφος), Παναγιώτης Τσουτάκος (διακεκριμένος λογοτέχνης και δημοσιογράφος), Κώστας Θεοφάνους (καθηγητής Γαλλικής, μεταφραστής, λογοτέχνης και κριτικός τιμημένος από τη Γαλλική Κυβέρνηση με τον τίτλο του «Ιππότη»), Άγγελος Βογάσαρης (φιλόλογος, λογοτέχνης και θεατρικός συγγραφέας) κ.α.

Όσον αφορά τις δραστηριότητες της Εταιρείας Γραμμάτων και Τεχνών είναι: οι διοργανώσεις πνευματικών-πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων, Εκθέσεων Εικαστικών Τεχνών και Βιβλίου, καλλιτεχνικών και λογοτεχνικών συναντήσεων, θεατρικών παραστάσεων,

⁶² ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 318

συναυλιών, κινηματογραφικών προβολών και οι συνεργασίες με άλλους φορείς της πόλης, με εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς σε θέματα πνευματικά, κοινωνικά, επιστημονικά και πολιτιστικά.

➤ **Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁶³

Το έτος 1995 ιδρύθηκε ο «Σύνδεσμος για την προστασία του Περιβάλλοντος Πειραιά» από τον Ιωάννη Σπυράκη ο οποίος είναι και πρόεδρος του Συνδέσμου μέχρι σήμερα.

Ο βασικός σκοπός του Συνδέσμου είναι η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά. Πιο συγκεκριμένα, ο Σύνδεσμος επιδιώκει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και της ποιότητας της ζωής. Επίσης επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην καθαριότητα της πόλης και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών του Πειραιά. Τέλος, κάποιες από τις δραστηριότητες που έχει πραγματοποιήσει ο «Σύνδεσμος για την προστασία περιβάλλοντος Πειραιά» είναι:

- Η Συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών, το Κέντρο Επεξεργασίας Λυμάτων της Ψυττάλειας, τη Τοπική Αυτοδιοίκηση, τα Επιμελητήρια και άλλων συλλογικών φορέων του Πειραιά.
- Η οργάνωση Επιστημονικών Ημερίδων και η έκδοση εντύπων για την πλήρη ενημέρωση των πολιτών σε θέματα προστασίας του αστικού και του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- Η παρέμβαση σε προβλήματα που έχουν σχέση με την ποιότητα ζωής των Πειραιωτών π.χ. προβλήματα που δημιουργούνται από τη διακίνηση τοξικών αποβλήτων από το λιμάνι.
- Ο καθαρισμός, κάθε καλοκαίρι, των ακτών από το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας έως τη Σχολή Δοκίμων με τη βοήθεια εθελοντών-μελών.

➤ **ΤΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (Ι.Μ.Τ.Ι.Ε.)**⁶⁴

Το Ινστιτούτο Μελέτης της Τοπικής Ιστορίας και της Ιστορίας των Επιχειρήσεων ιδρύθηκε το 1998, από ιστορικούς, κοινωνιολόγους, γεωγράφους και άλλους κοινωνικούς επιστήμονες.

⁶³ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 330

⁶⁴<http://www.opencontent.gr/cms/>

Είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία και έχει ως στόχο την προαγωγή των ερευνών που σχετίζονται με την τοπική ιστορία και την ιστορία των επιχειρήσεων της χώρας μας. Σημείο αναφοράς του Ι.Μ.Τ.Ι.Ε είναι ο Πειραιάς και κάθε πτυχή της ιστορίας του, αλλά εκτός από τον Πειραιά, το Ι.Μ.Τ.Ι.Ε ασχολείται και με την καταγραφή της ιστορίας και άλλων περιοχών ή πόλεων.

Παρακάτω αναφέρονται κάποιες από τις δραστηριότητες που αναπτύσσει το Ι.Μ.Τ.Ι.Ε:

- Τη σύνδεση των ερευνών με τις νέες τεχνολογίες, τη μέση και την ανώτατη εκπαίδευση
- Την προβολή αυτών των ερευνών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό
- Η προώθηση της συνεργασίας των επιστημονικών φορέων με τις επιχειρήσεις
- Η διάσωση, η οργάνωση και η μηχανογράφηση αρχείων, συλλογών και βιβλιοθηκών
- Η διοργάνωση εκθέσεων ιστορικών τεκμηρίων, η έκδοση ιστορικών λευκωμάτων και ημερολογίων, η οργάνωση ιστορικών περιηγήσεων και επιστημονικών ημερίδων και συνεδρίων

Όσον αφορά την εκδοτική του δραστηριότητα, το Ι.Μ.Τ.Ι.Ε έχει εκδώσει 13 βιβλία βασισμένα στις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί από μέλη και συνεργάτες του κάποια από αυτά αφορούν τον Πειραιά. Τέλος, το Ινστιτούτο εκδίδει και το εξαμηνιαίο περιοδικό τα «ΠΕΙΡΑΪΚΑ», το οποίο σχετίζεται με την τοπική ιστορία.

➤ **Η ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**⁶⁵

Η Αδελφότητα Κεφαλλήνων και Ιθακησίων ιδρύθηκε το έτος 1922 και έδρα της ορίστηκε ο Πειραιάς γιατί θέλησαν οι Κεφαλλονίτες και οι Ιθακήσιοι να τιμήσουν τον Πειραιά που τους δέχτηκε όταν μετανάστευσαν από τα νησιά τους, αναζητώντας καλύτερη τύχη. Ο ιδρυτικός σκοπός της Αδελφότητας των Κεφαλλήνων και των Ιθακησίων ήταν και είναι η διατήρηση του επτανησιακού πολιτισμού, η διαφύλαξη των εθίμων και της κληρονομιάς τους, η συνεργασία και η αλληλεγγύη μεταξύ των μελών της αλλά και η στήριξη των νησιών τους.

Η Αδελφότητα στεγάζεται σ' ένα πολυτελές ιδιόκτητο κτίριο στη λεωφόρο Γρηγορίου Λαμπράκη στον Πειραιά, όπου λειτουργούν τμήματα χορού, παιδικής μαντολινάτας, θεάτρου, χορωδίας, ζωγραφικής και καλών τεχνών. Στην Αδελφότητα είναι εγγεγραμμένα σήμερα τουλάχιστον 5.000 μέλη, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στις διάφορες εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται από την Αδελφότητα και αφορούν ιστορία, λαογραφία, μουσική, χορό, τέχνες και επιστημονικές ημερίδες. Επίσης, η Αδελφότητα εκδίδει από το 1984 μηνιαία

⁶⁵ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 335,336

εφημερίδα πού φέρει τον τίτλο «Λόγος Κεφαλλήνων και Ιθακησίων. Όσον αφορά τη στήριξη της Κεφαλλονιάς και της Ιθάκης, η Αδελφότητα είχε προσφέρει ενίσχυση 10.000.000 δραχμών για την αποκατάσταση των ζημιών από τους καταστρεπτικούς σεισμούς το 1953, βοήθησε στην ανέγερση ναών, σχολείων και κατοικιών, ακόμη με δικές της δαπάνες φιλοτεχνήθηκε η προτομή του Παύλου Δελαπόρτα στο Ληξούρι και κατασκευάστηκε πλατεία με τον ανδριάντα του Μαρίνου Αντύπα στους Μύλους της Πυλάρου κ.α.

➤ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

«Ο ΦΙΛΩΝ»⁶⁶

Το Πανελλήνιο Πνευματικό Κέντρο «Ο ΦΙΛΩΝ» ιδρύθηκε το 1965 από το Νίκο Κεράνη και σκοπός του Πνευματικού Κέντρου είναι να στρέψει το ενδιαφέρον των νέων στις Τέχνες και τα Γράμματα. Έτσι λοιπόν, για το σκοπό αυτό «Ο ΦΙΛΩΝ», χάρη στην προσφορά των μελών του, οργανώνει δωρεάν τμήματα ξένων γλωσσών, λογιστικής, λογοτεχνίας, ζωγραφικής και μουσικής.

Έπειτα από 12 χρόνια από την ίδρυσή του εμφανίστηκαν τα πρώτα ταλέντα και η ανάγκη για επιβράβευσή τους οδήγησε το 1977 στην οργάνωση πανελλήνιου διαγωνισμού στην ποίηση, πεζογραφία, ζωγραφική και μουσική που ονομάστηκε «Ταλέντα-Βραβεία ΦΙΛΩΝΟΣ» κι ένας από τους πρώτους νικητές του διαγωνισμού ήταν ο πιανίστας Δημήτρης Σγούρος. Σήμερα, το Πνευματικό Κέντρο «Ο ΦΙΛΩΝ» διοργανώνει διαγωνισμούς και παρέχει σε νέους και εκπαιδευτικούς Υποτροφίες Φίλων σε δημόσια Πανεπιστήμια της Γαλλίας με την προσφορά του Centre Francophone d' Etudes Superieures.

Επίσης, «Ο ΦΙΛΩΝ» συνεργάζεται με το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Πολιτισμού, το Υπουργείο Εξωτερικών, με τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και βραβεύουν από κοινού αυτούς που νικούν στους διαγωνισμούς. Τέλος, το Πνευματικό Κέντρο εκδίδει διμηνιαίο περιοδικό με τον τίτλο «Πνευματικές Καταδύσεις», το οποίο κυκλοφόρησε στα σχολεία μετά από άδεια του Υπουργείου Παιδείας.

Μετά το θάνατο του Νίκου Κεράνη, το έτος 1986, την ευθύνη της λειτουργίας του «ΦΙΛΩΝΟΣ» ανέλαβε η κόρη του Μαίρη Κεράνη-Σοφιανού.

⁶⁶ <http://www.filonas.gr/portal/modules/content>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο ΑΝΘΡΩΠΟΠΟΙΗΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ⁶⁷

Όπως έχει αναφερθεί στο πρώτο κεφάλαιο που αναφέρεται στη διευκρίνιση του όρου φυσιογνωμία ο αστικός χώρος αποτελείται από τα φυσικά και τ' ανθρωποποιητά στοιχεία. Για ν' αναδειχτεί η φυσιογνωμία μιας πόλης είναι απαραίτητο να εξεταστούν αυτά τα στοιχεία.

Σ' αυτό το κεφάλαιο περιγράφονται τ' ανθρωποποιητά στοιχεία τα οποία περιλαμβάνουν την ιστορία, την καλλιτεχνική έκφραση, την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία και τις κοινωνικές δραστηριότητες.

Ο εντοπισμός και η ανάδειξη των πνευματικών και πολιτιστικών επιτευγμάτων, ιστορικών προσωπικοτήτων και γεγονότων ενός τόπου συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη διαπίστωση της φυσιογνωμίας αυτού του τόπου.

Η καλλιτεχνική έκφραση αναφέρεται στη γλυπτική, τη ζωγραφική, τη μουσική, την ποίηση, τη λογοτεχνία, το θέατρο και γενικότερα σε όλα τα είδη τέχνης που αναπτύσσονται σε μια πόλη. Όλη αυτή η καλλιτεχνική έκφραση αποτελεί πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου και μέσα από αυτή αναδεικνύεται η φυσιογνωμία της πόλης μ' έναν ξεχωριστό τρόπο, τον εικαστικό, το λογοτεχνικό και το μουσικό.

Η αρχιτεκτονική ενός τόπου αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που βοηθούν στην απόδοση του χαρακτήρα και τη διαπίστωση της φυσιογνωμίας μιας πόλης. Ο αρχιτεκτονικός χαρακτήρας μιας πόλης αποδίδεται μέσα από το αρχιτεκτονικό στυλ, τους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς στους οποίους υπακούουν τα κτίρια της πόλης, την αισθητική των κτιρίων, των εξοπλισμών (παγκάκια, περίπτερα, φωτιστικά κλπ), των διακοσμητικών στοιχείων (σιντριβάνια, αγάλματα), των προθηκών των καταστημάτων, των κτιριακών όψεων και των διαφημίσεων.

Η καταγραφή του πολεοδομικού ιστού και της λειτουργίας του καθώς και των επιμέρους πολεοδομικών στοιχείων όπως είναι οι δρόμοι, οι πλατείες, τα δημόσια έργα, οι ελεύθεροι χώροι κ.α. αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάδειξη της φυσιογνωμίας μιας πόλης.

Τέλος, η φυσιογνωμία μιας πόλης επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό και από τις δραστηριότητες των κατοίκων της. Γι' αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν εξετάζουμε τη φυσιογνωμία και το χαρακτήρα ενός τόπου να καταγράψουμε και να περιγράψουμε τις οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες, τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, τις θρησκευτικές εορτές, τις εθνικές επετείους, την έκφραση των ηθών και εθίμων και οποιαδήποτε άλλα δρώμενα κοινωνικής σημασίας.

⁶⁷ ΙΩΣΗΦ ΣΤΕΦΑΝΟΥ, «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», εκδ. ΜΕΔΕΩΝ, Αθήνα 2000, σελ. 147, 148, 149

4.1 Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ⁶⁸

Σύμφωνα με τους σύγχρονους ερευνητές Rossi, Krier, Castex και Panerai τα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά γεγονότα και ο πολεοδομικός ιστός είναι στοιχεία που συνθέτουν την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία μιας πόλης. Στην ενότητα αυτή περιγράφονται τα στοιχεία που μόλις προαναφέρθηκαν.

ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Ιπποδάμεια χάραξη «Ίπποδάμου νέμησις»

Στο χρονικό διάστημα 461–446 π.Χ. εκτελούνται στον Πειραιά συστηματικά έργα υποδομής, μεταξύ των οποίων η πόλη ρυμοτομείται (**σχεδιασμός του Μιλήσιου αρχιτέκτονα Ιπποδάμου**), οικοδομείται εκτεταμένα και παρατηρείται θεαματική αύξηση του πληθυσμού της

Ο Ιππόδαμος συνήθιζε να κατανέμει τον οικοδομήσιμο χώρο σε μεγάλα οικοδομικά τετράγωνα οριζόμενα από «πλατιές οδούς» και υποδιαιρούμενα κάθετα και οριζόντια σε μικρότερα οικοδομικά τετράγωνα με στενούς δρόμους, παραλλήλους. Στον Πειραιά είχε προβλέψει χώρο κεντρικό για αγορά που να μην απέχει υπερβολικά ούτε από τα πιο απομακρυσμένα σημεία της πόλης. Ένα ή περισσότερα ιερά (όπως Διός σωτήρος ή του Διονύσου), το θέατρο της Μουνιχίας ή οι πύλες του τείχους πρέπει να επηρέασαν τη χάραξη του σχεδίου. Από το ιερό του Διός π.χ. ο Ιππόδαμος πρέπει να είχε προβλέψει τον μνημονευόμενο στον επόμενο αιώνα πλατύ δρόμο, ο οποίος διέσχιζε την αγορά και κατέληγε σε ευθεία γραμμή ή με ελαφρές καμπές επιβαλλόμενες από την φύση του εδάφους, στο ιερό της Αρτέμιδος της Μουνιχίας.

Η Ιπποδάμεια χάραξη της πόλης του Πειραιά υπαγόρευσε τη θέση μεταγενέστερων κτισμάτων όπως του θεάτρου της Ζέας και της σκευοθήκης του Φίλωνα.

⁶⁸ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, εκδ.ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1992,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005,

ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998,

PIREAEUS, HISTORY AND CULTURE”, εκδ.IDEA S.A., MUNICIPALITY OF PIREAEUS 2001.

ΤΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗ ΚΑΙ SHAUBERT

Το 1934 συνάσσεται το πολεοδομικό σχέδιο του Πειραιά, από τους επιφανείς - αρχιτέκτονες Σταμάτη Κλεάνθη και E. Shaubert, που εγκρίνεται με μικρές τροποποιήσεις από τον βασιλικό αρχιτέκτονα Klenze.

Το σχέδιο προέβλεπε μια μικρή αλλά ολοκληρωμένη θαλασσινή πολιτεία για 15.000 κατοίκους. Ήταν ένα σχέδιο άψογο διότι οι αναφερόμενοι αρχιτέκτονες, όπως ο Ιππόδαμος στην αρχαιότητα, είχαν την τύχη να σχεδιάσουν μια καινούργια πόλη σε έδαφος παρθένο από άλλα κτίσματα. Οι ρυμοτομικές λύσεις που πρότειναν ακόμα και σήμερα θεωρούνται θαυμάσιες.

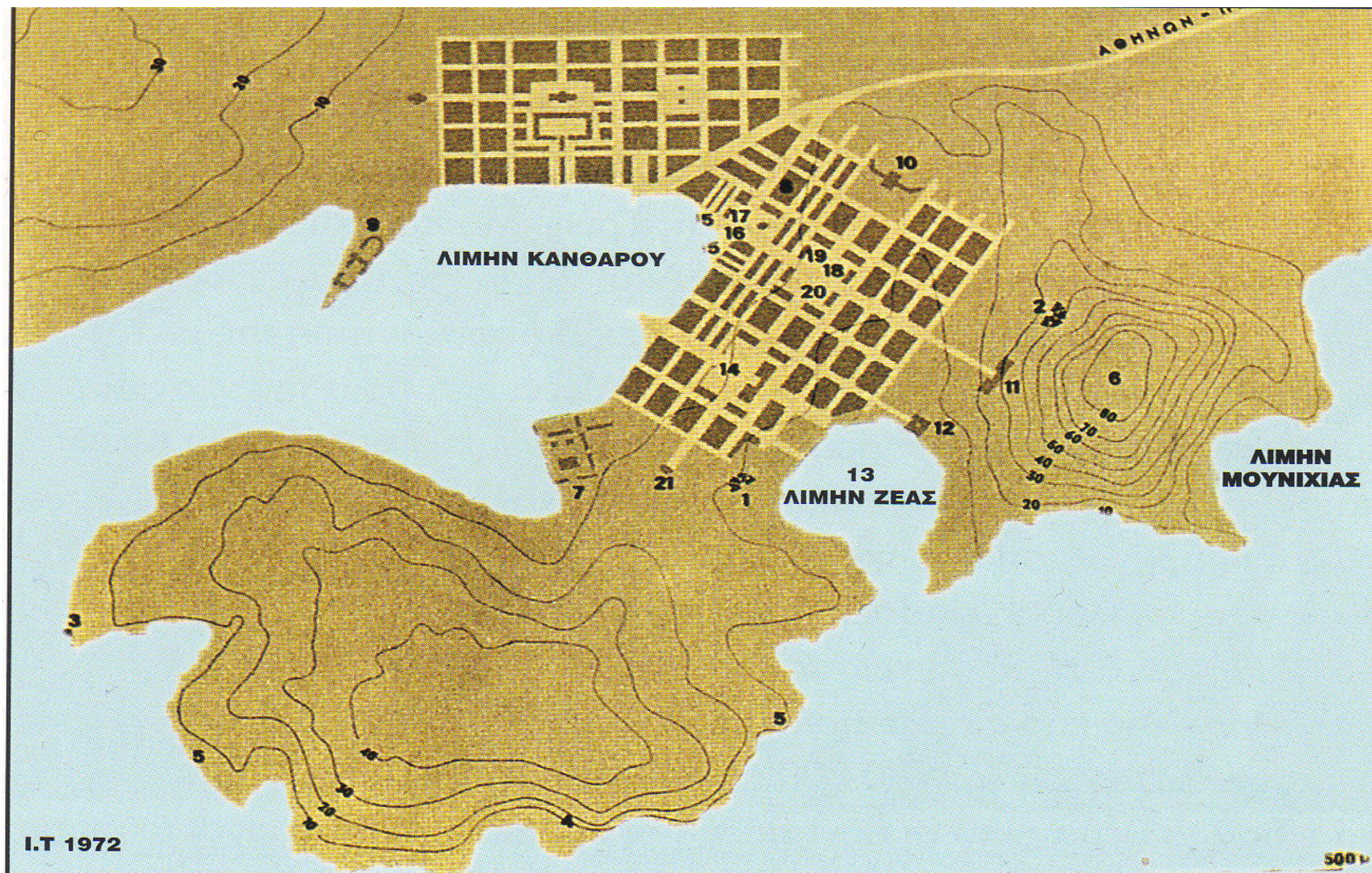
Η σχεδίαση ακολούθησε τα ίχνη του ιπποδάμειου σχεδίου, με παράλληλες και κάθετες οδούς και ευρύτερες κεντρικές αρτηρίες. Προβλεπόταν πλατείες, εκκλησίες, σχολεία, χρηματιστήριο, τράπεζες, αγορά, αποθήκες, ακόμη και θέση για βασιλικά ανάκτορα που δεν κτίστηκαν ποτέ διότι με διάταγμα το 1936 αποφασίσθηκε τελικά να μη χτισθούν στον Πειραιά.

Το 1876 ο Δήμος Πειραιά παραχωρεί στον βασιλιά 170 στρέμματα στη δεξιά πλευρά του λιμανιού, προς την Πειραιϊκή, για την ανοικοδόμηση εαρινού ανακτόρου. Τελικά χτίζεται μόνο ένα βασιλικό περίπτερο, το σημερινό παλατάκι.

Συμπερασματικά, αν και το άριστο αυτό σχέδιο δεν εφαρμόσθηκε πιστά, οι τροποποιήσεις και οι μεταβολές που έγιναν δεν το αλλοίωσαν αισθητά κι έτσι η πόλη μπόρεσε να διαμορφώσει τη δική της αισθητική.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΑΡΑΞΗΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΔΑΜΟΥ

Το Σχέδιο πόλεως Σταμάτη Κλεάνθη και Ε. Shaubert (Απόδοση από τον αρχιτέκτονα Ι. Τραυλό - 1972)

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ ΣΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 1835 - 1922

Από λαχειοφόρο αγορά το 1837, στην οποία κληρώνονται ένα συγκρότημα δύο κατοικιών, αντλούνται λεπτομέρειες για τον τύπο των κατοικιών του Πειραιά.

Τα σπίτια που βρίσκονται στο δρόμο του τελωνείου προς την Αθήνα είναι λίθινα και διαχωρίζονται από μια ευρύχωρη αυλή στις πλευρές της οποίας υπάρχουν θολωτές αποθήκες.

Η 1^η οικία αποτελείται από ισόγειο και υπόγειο που περιλαμβάνει 6 αποθήκες, αμαξοσταθμό, μαγειρείο, δωμάτιο μπιλιάρδου, λουτρό και δύο στέρνες. Στον πρώτο όροφο περιλαμβάνεται δωμάτιο υποδοχής, ευρύχωρη στοά, υπερώο, δωμάτια, μαγειρεία κάτω από την οροφή και δωμάτια για το υπηρετικό προσωπικό.

Η 2^η οικία αποτελείται από ισόγειο και υπόγειο που περιλαμβάνει 7 αποθήκες, υποστάσια, αμαξοσταθμό και μαγειρείο. Στον πρώτο όροφο περιλαμβάνεται δύο στοές σκεπαστές, δωμάτια υποδοχής και κοιτώνες. Στον δεύτερο όροφο που διαιρείται σε δύο μέρη που συγκοινωνούν περιλαμβάνονται οικήματα με τα απαραίτητα δωμάτια, κοιτώνες για το υπηρετικό προσωπικό κ.τ.λ.

Στα 1838 ιδρύεται με κρατική μέριμνα στα υψώματα πάνω από τον Άγιο Νικόλαο ο συνοικισμός των Υδραίων.

Τα πρώτα σπίτια, ήταν χτισμένα σε ρυθμό νησιώτικο, με στοές και καμάρες. Πολλά από τα σπίτια αυτά ήταν χτισμένα πάνω στους βράχους, όπου οδηγούσαν σκαλοπάτια σκαλισμένα πάνω στη πέτρα. Επιστέγασμα του νησιώτικού οικισμού αποτελούσαν τρεις ανεμόμυλοι (ο τελευταίος διεσώζετο μέχρι τα 1900).

Γύρω στα 1840 άρχισε να χτίζεται η άτυπη συνοικία των παροίκων, (απρόσκλητοι προς αναζήτηση τύχης) που δημιουργήθηκε στο περιθώριο του πρώτου σχεδίου πόλεως (Κλεάνθη-Schaubert), στη περιοχή με τα στάσιμα νερά (βρωμολίμνη, Ζέα λίμνη πίσω από τον Άγιο Διονύσιο, Καμίνια και Άγιο Ιωάννη Ρέντη). Εδώ δημιουργούνται εκτός από τα πολεοδομικά όρια και τα κοινωνικά όρια του Πειραιά. Ο διαχωρισμός του αστικού και του λαϊκού Πειραιά. Η σιδηρά οδός Αθηνών-Πειραιώς (σιδηρόδρομος) με τις σιδηροτροχιές και τα κιγκλιδώματα έρχονται στο 1869 να τα επικυρώσουν.

Στα 1841 ένας ξένος περιηγητής περιγράφει τα σπίτια να είναι πέτρινα, βαμμένα άσπρα με κόκκινες στέγες και πράσινα παραθυρόφυλλα. Κατά την περιγραφή «στατιστική» του ίλαρχου Αγγελόπουλου το 1852:

Ο Πειραιάς του 1850 ήταν μια μικρή συγκροτημένη θαλασσινή πολιτεία. Τα όρια του εκτείνονταν:

- ◆ Ανατολικά έως το Φαληρικό πεδίο,
- ◆ Δυτικά έως τη δυτική ακτή του λιμένα,
- ◆ Βόρεια έως το όρος Κορυδαλλός,
- ◆ Νότια έως το λιμάνι της Μουνιχίας και τη χερσόνησο της Πειραιϊκής την οποία προσδιορίζει σαν «μικρή χερσόνησο, κοινώς, μύλοι καλούμενη, ήτις σχηματίζεται από τους λιμένας Πειραιά και Μουνυχία».

Η κυρίως πόλη εκτείνονταν στην περιοχή από τον Άγιο Νικόλαο μέχρι την οδό Ηφαίστου (σημερινή Ελευθερίου Βενιζέλου) και από την οδό Καποδιστρίου μέχρι την σημερινή Γρηγορίου Λαμπράκη.

Οι δρόμοι ήταν φαρδιοί σαν ευρωπαϊκής πόλης, αλλά δεν διέθεταν φωτισμό (φανάρια) και οι λεωφόροι είχαν στρωθεί με πέτρινες μεγάλες πλάκες. Από τους δρόμους ωραιότερες οδοί ήταν οι οδοί Μιαούλη και Φίλωνος στολισμένη με δένδρα.

Υπήρχαν πέντε πλατείες:

- ◆ Όθωνος (σημερινή πλατεία Καραϊσκάκη) που είχε στο κέντρο της «οβελίσκο με την προτομή του Όθωνα» την οποία σχημάτιζαν «παραπήγματα των κρεοπωλείων, ιχθυοπωλείων και λαχανοπωλείων». Εκεί ήταν κτισμένα και τα τρία μεγαλύτερα ξενοδοχεία της εποχής: Τζελέπη, «Οτέλ Ναβάλ» και «Βιέννης».
- ◆ Θεμιστοκέους που είχε στη μέση μια πολύ ψηλή στήλη με την προτομή του αρχαίου Ναυάρχου.
- ◆ Κοντά στη Αγία Τριάδα δέντροφυτεμένη πλατεία όπου σύμφωνα με το σχέδιο, επρόκειτο να χτισθεί θέατρο.
- ◆ Κοραή όπου επρόκειτο να τοποθετηθεί η προτομή του Κοραή.
- ◆ Αγίου Νικολάου των Υδραίων όπου υπήρχε και «κρήνη εξευρέουσα το ύδωρ δια μηχανισμού»

Υπήρχαν τέσσερις εκκλησίες: του Αγίου Σπυρίδωνος, της Αγίας Τριάδος, του Αγίου Νικολάου και του Αγίου Παύλου των καθολικών και το εξωκλήσι του Αγίου Διονυσίου.

Υπήρχαν πέντε βρύσες: τρεις σε πλατείες και δύο σε δρόμους. Κοντά στη προκυμαία υπήρχε και μια έκτη, πρόκειται με την «Τρόμπα», που έδωσε τα' όνομα της στη περιοχή – γνωστή σαν Τρούμπα. Στο σημείο αυτό θα χτισθούν λίγο αργότερα «χαμαιτυπικά

παραπήγματα» που παρείχαν στους ναύτες γυναικεία συντροφιά – δημιουργώντας έτσι μια από τις κακόφημες γειτονιές του Πειραιά.

Στην περίοδο 1867-1869 ο Πειραιάς δέχεται ένα μεγάλο αριθμό Κρητικών προσφύγων που ένα μέρος τους περί τις 4.000 παραμένει στον Πειραιά και εποικεί τον έρημο λόφο του Προφήτη Ηλία. Τον γεμίζει με χαρακτηριστικά σπιτάκια, δίνοντας όψη νησιώτική σε πολλά από τα στριφογυριστά του σοκάκια.

Στη δεκαετία του 1870 δημιουργούνται πολλές εργατικές γειτονιές – συχνά επώνυμες από τον τόπο προέλευσης των κατοίκων τους. Έτσι κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό, πάνω στο μικρό λόφο (λόφος Καραβά ή χωριό Μελετόπουλου) που δεσπόζει στην περιοχή, ιδρύονται τα Μανιάτικα με κατοίκους που προέρχονται από την Μάνη της Λακωνίας.

Η τακτική συγκοινωνία του Πειραιά με το Γύθειο ήταν ένας από τους λόγους που το εργατικό δυναμικό της Μάνης διοχετεύτηκε στον Πειραιά.

Στο λόφο με τα μικρά σπίτια συνήθως δύο λιθόκτιστων δωματίων με κουζίνες από σανίδες και το αποχωρητήριο στη αυλή δημιουργείται σιγά-σιγά η συνοικία Μανιάτικα.

Από το 1883 ο Πειραιάς έχει πάρει τη μορφή που θα διατηρήσει σαν πόλη μέχρι το 1922. Η πόλη εκτείνεται μέχρι την Καστέλα.

Στο ψηλότερο σημείο του Πασαλιμανιού δημιουργείται από τον γνωστό αρχιτέκτονα Τσίλλερ συνοικισμός – γνωστός σαν συνοικισμός του Τσίλλερ.

**Συνοικισμός του
Τσίλλερ**

Ο Τσίλλερ βρίσκοντας σαν πρόσφορο πεδίο τους ανοιχτούς δρόμους του Πειραιά αναπτύσσει τις εμπνεύσεις του. Κατάλοιπα της οικοδομικής δραστηριότητας αυτής είναι τα ακροκέραμα, που ακόμα χαμογελούν πάνω στις στέγες στις περισσότερες στέγες των παλιών σπιτιών του Πειραιά, στολίδια – μάρτυρες της ευημερίας μιας πόλης που ακολούθησε τα Αθηναϊκά ρεύματα στη αρχιτεκτονική αλλά διατήρησε το όμως δικό της ύφος.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1860 καθορίστηκε σαν συνοικισμός - προάστιο του Πειραιά και τερπνότατη εξοχή της Αττικής το Νέο Φάληρο στο οποίο υπήρχαν περί τις 100 οικίες.

Το Νέο Φάληρο στις αρχές του 20ου αιώνα

Η ανάδειξη του Νέου Φαλήρου σε κατ' εξοχήν κοσμικό προάστιο Αθηνών-Πειραιώς οφειλόταν στην αξιοποίηση της περιοχής από την Αγγλική εταιρεία κατασκευής του σιδηροδρόμου Πειραιώς-Αθηνών η οποία είχε αποκτήσει, με σύμβαση που υπογράφηκε από την Ελληνική κυβέρνηση, τα δικαιώματα να ιδρύσει στην παραλία του Ν. Φαλήρου ξενοδοχεία, θέατρο και θαλάσσια λουτρά. Η όλη διαμόρφωση της περιοχής έγινε δε με τέτοιο τρόπο ώστε να μη μπορεί να περάσει από εκεί άλλο συγκοινωνιακό μέσο που να συνδέει το Πειραιά με την Αθήνα παρά μόνο ο σιδηρόδρομος. Η τουριστική αξιοποίηση της περιοχής υπήρξε πλήρης:

- ▶ Χτίστηκε το μεγάλο ξενοδοχείο του σταθμού “Grand Hotel”

- ▶ Δημιουργήθηκαν εγκαταστάσεις λουτρών
- ▶ Κατασκευάστηκε η περίφημη εξέδρα
- ▶ Κατασκευάστηκε το ποδηλατοδρόμιο στον χώρο του σημερινού γηπέδου Καραϊσκάκη όπου διεξήχθησαν ποδηλατικοί αγώνες στους νεότερους Ολυμπιακούς αγώνες του 1896.
- ▶ Χτίστηκε το υπαίθριο θέατρο του σταθμού, ένα αρχιτεκτονικό κομψοτέχνημα

- Χτίσθηκε το πολυτελέστερο, για την εποχή του, ξενοδοχείο «Ακταίων» που για πολλά χρόνια ήταν το επίκεντρο της κοινωνικής ζωής των δύο πόλεων.

Από το 1883 αρχίζουν να κτίζονται τα μεγάλα σπίτια των βιομηχάνων και των μεγαλέμπορων του Πειραιά.

Οι λεωφόροι Βασιλίσσης Σοφίας (Γρηγορίου Λαμπράκη) και Σωκράτους (Ηρώων πολυτεχνείου), στο κέντρο της πόλης, οι δρόμοι από την Τερψιθέα μέχρι το Πασαλιμάνι, η πλατεία Αλεξάνδρας και η Καστέλα, γεμίζουν νεοκλασικά σπίτια.

Ο εκλεκτιστικός ρυθμός, η τελευταία φάση του κλασικισμού, επηρεάζει πολλούς από τους αρχιτέκτονες που εργάζονται στην πόλη.

Στη λεωφόρο Σωκράτους υπήρχε το μεγαλύτερο μέρος από τις μεγαλοαστικές κατοικίες του Πειραιά. Γιατροί, εφοπλιστές, μεγαλέμποροι, βιομήχανοι όπως ο Δηλαβέρης είχαν εκεί τα μέγαρά τους. Στην πλατεία Κοραή ήταν τα σπίτια των Ράλληδων.

Από Νότιο τμήμα της λεωφόρου και ανατολικά εκτεινόταν η συνοικία Βρυώνη που πυρήνας της υπήρξε μια συστάδα σπιτιών της οικογένειας αυτής (που είχε για χρόνια την αποκλειστική τροφοδοσία του Ρωσικού στόλου).

Μία τρίτη μεγαλοαστική περιοχή ήταν η ανατολική πλευρά της πλατείας της Τερψιθέας που διαχωριζόταν από την δυτική προς το λιμάνι από τα σκαλιά της πλατείας. Στην ανατολική πλευρά (προς το Πασαλιμάνι) υπήρχαν αρχοντικά που ανήκαν σε μερικές από τις γνωστότερες εμπορικές και εφοπλιστικές οικογένειες ενώ στη δυτική πλευρά (προς το λιμάνι) εκτεινόταν η Τρούμπα.

Από τις πιο αριστοκρατικές περιοχές του Πειραιά ήταν κι η Καστέλα που αποτελούσε και κέντρο παραθερισμού για ντόπιους και Αθηναίους, καθώς και επώνυμους ξένους.

Εκεί διέμενε και ο Τσίλλερ από το 1875 όπου έχοντας σχεδιάσει αρκετά σπίτια, είχε δώσει και το όνομα του στη περιοχή. Υπόλειμμα της είναι το γνωστό διώροφο μπροστά στην πλατεία Αλεξάνδρας (μυρναρία & καφετερία στα σύγχρονα χρόνια) στο οποίο φιλοξενήθηκε και η βασιλική οικογένεια του Γεωργίου του Α' για ένα καλοκαίρι.

Το γνωστό διώροφο μπροστά στην πλατεία Αλεξάνδρας (μπαυραρία & καφετερία στα σύγχρονα χρόνια)

Στα 1862-63 κτίσθηκε η λίθινη Δημοτική αγορά που εξυπηρέτησε τις ανάγκες της πόλης πάνω από ένα αιώνα και κατεδαφίσθηκε το 1969 για να οικοδομηθεί στη θέση της το κτίριο του Εμποροναυτιλιακού κέντρου «Πύργος»

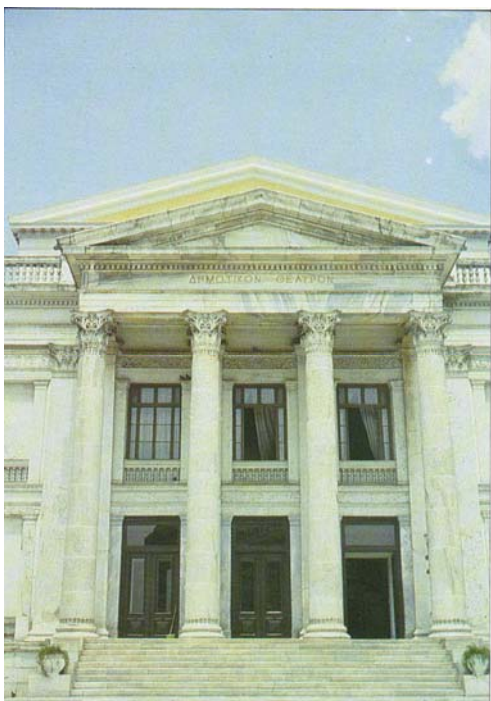

Το 1868 χτίσθηκε το προβλεπόμενο από το σχέδιο πόλεως κτίριο που θα στέγαζε το χρηματιστήριο εμπορευμάτων αλλά σύντομα χρησιμοποιήθηκε σαν Δημαρχείο. Εκεί τοποθετήθηκε το γνωστό Ρολόι του Πειραιά, το οποίο υπήρξε σήμα κατατεθέν της πόλης μέχρι τη κατεδάφιση του στη δεκαετία του 1970.

***Το γνωστό Ρολόι του Πειραιά – σήμα
κατατεθέν του***

Επί Δημαρχίας Τρύφωνα Μουτσόπουλου καλείται ο Πειραιώτης, Υδραΐκης καταγωγής αρχιτέκτονας Ι. Λαζαρίμος να σχεδιάσει το θέατρο του Πειραιά που η απόκτηση του αποτελούσε έντονη επιθυμία του αστικού κόσμου του Πειραιά γιατί έτσι θα επισφράγιζε την κοινωνική του άνοδο. Η έγκριση του αρχιτεκτονικού σχεδίου γίνεται στις 6 Οκτωβρίου του 1883. Στις 24 Ιουνίου του 1884 κατατίθεται ο θεμέλιος λίθος από τον τότε δήμαρχο Α. Ομηρίδη. Η ανέγερση του προχωράει αργά με ενδιάμεσες αναμίξεις άλλων αρχιτεκτόνων (Ζίζιλα και Τσίλλερ) και τελικά περατώνεται από τον εμπνευστή του Ι. Λαζαρίμο 12 χρόνια αργότερα. Τα εγκαίνια του «Δημοτικού Θεάτρου» του Πειραιά (του μεγαλύτερου στη Ελλάδα) γίνονται στις 9 Απριλίου του 1895 από τον τότε Δήμαρχο Θ. Ρετσίνα.

Από το 1899 έως το 1901 οικοδομείται το κτίριο του παλαιού ταχυδρομείου.

Ως το τέλος του 19^{ου} αιώνα έχουν οικοδομηθεί επίσης οι ιεροί Ναοί του Αγίου Σπυρίδωνος (1866-70), Αγίου Νικολάου (1878-83) και Ευαγγελιστρίας στη σημερινή τους μορφή και Αγίας Τριάδος στην αρχική της μορφή. Πέρα όμως από τον καθώς πρέπει Πειραιά και τις συνοικίες του ψηλά στην ερημιά που περιβάλλει το Χατζηκυριάκειο και προς την παραλία με τις σπηλιές (αρχαία λατομεία), υπάρχουν παράγκες όπου κυριαρχεί το χασίς.

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΩΣ ΜΕΓΑΛΟΥΠΟΛΗ

Ο Πειραιάς μετά την Μικρασιατική καταστροφή θα δεχθεί 100.000 πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν κυρίως στις άλλοτε έρημες ή εξοχικές περιοχές του. Η πόλη γιγαντώθηκε, ο πληθυσμός της μέσα σε λίγα χρόνια διπλασιάστηκε: το 1923 ξεπέρασε τους 230.000 κατοίκους και το 1928 έφτασε τους 251.659 κατοίκους.

Η πίεση της εγκατάστασης των προσφύγων δημιουργεί αναγκαστικά νέους εκτός σχεδίου πόλης προσφυγικούς οικιστικούς θύλακες στα έρημα βράχια της Πειραιϊκής όπου θα αποτελέσουν την καινούργια συνοικία του Πειραιά την Νέα Καλλίπολη με αρχικό πυρήνα πρόσφυγες από τη Καλλίπολη της Ανατολικής Θράκης που θα φθάσουν το 1928 τους 4.682.

Άλλοι επίσης πρόσφυγες θα εγκατασταθούν στη γούβα του Βάβουλα, τα Καμίνια, στην Καστέλα και το Τουρκολίμανο όπου αργότερα στην παραλία του θα χτισθούν κανονικές εργατικές κατοικίες.

Οι περισσότεροι όμως θα στραφούν αναγκαστικά προς τις σχεδόν ακατοίκητες περιοχές του Πειραιά: Δραπετσώνα, Ανάσταση, Λιπάσματα, Ταμπούρια, Κερατσίνι, Ικόνιο, Πέραμα, Κοκκινιά, Κουτσικάρι (Κορυδαλλός) και από την άλλη μεριά του Πειραιά μέχρι τον Απόλλωνα κοντά στον Άγιο Ιωάννη το Ρέντη.

Στους προσφυγικούς αυτούς οικισμούς θα κυριαρχήσουν για πολλά χρόνια η παράγκα και η μιζέρια.

Δώδεκα χρόνια μετά, το 1934 οι συνοικισμοί αυτοί θα αποσπαστούν από τον Δήμο Πειραιά και θα συγκροτήσουν ιδιαίτερους Δήμους και κοινότητες.

Το 1928 βελτιώνεται ο ηλεκτρικός πλέον σιδηρόδρομος και κατασκευάζεται ο σημερινός σταθμός του Πειραιά με το υπερκείμενο μέγαρο.

Η συγκοινωνία μέσα στην πόλη εξυπηρετείται από τραμ σε 6 γραμμές στις οποίες το 1936 θα προστεθεί η γραμμή Πειραιώς–Περάματος και θα ακολουθήσουν τα λεωφορεία.

Με την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου ο Πειραιάς αποτελεί έναν από τους πρώτους στόχους της Ιταλικής αεροπορίας.

Η πειραιϊκή πολεμική περιπέτεια όμως αρχίζει από το βράδυ της 6^{ης} Απριλίου του 1941 όταν τα γερμανικά στούκας τον βομβαρδίζουν επί 2,5 ώρες με σκοπό την καταστροφή της λιμενικής υποδομής και θα ολοκληρωθεί αργότερα μετά τον βομβαρδισμό των συμμάχων της 11^{ης} Ιανουαρίου του 1944. Η πόλη και το λιμάνι της καταστράφηκαν μερικώς και σε ορισμένες περιοχές ολικώς. Οι περισσότεροι Πειραιώτες έφυγαν, αναζητώντας καταφύγιο στην Αθήνα.

Είναι η πρώτη ομαδική φυγή (χωρίς γυρισμό), που θα ολοκληρωθεί αργότερα μετά τον βομβαρδισμό των συμμάχων της 11^{ης} Ιανουαρίου του 1944. Στις 14 Ιανουαρίου του 1944 μετά την πρωτοφανή χιονοθύελλα που σκεπάζει τα χαλάσματα και τους νεκρούς του συμμαχικού βομβαρδισμού ο Πειραιάς παρουσιάζει για τρίτη φορά στην ιστορία του την εικόνα μιας λευκής νεκρόπολης.

Στην πενταετία 1945–50, κοινός στόχος ήταν η άμεση αποκατάσταση των πολεμικών ζημιών στην πόλη και το λιμάνι.

Ο Δήμος συνάπτει δάνειο 15 εκατομμυρίων δραχμών για την εκτέλεση ενός ευρύτατου προγράμματος έργων οδοποιίας, ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροφωτισμού κι έτσι αρχίζει η ανοικοδόμηση της πόλης. Νέα κτίρια για την κάλυψη των συγχρόνων αναγκών εμφανίζονται που μεταξύ των καλαίσθητων όμως ξεπροβάλουν και οι πρώτες πολυκατοικίες (1952). Η ανοικοδόμηση αυτή θα παρεκκλίνει σταδιακά και θα ακολουθήσει το δικό της δρόμο, ένα δρόμο χωρίς μέτρο και σεβασμό στο περιβάλλον με μόνο ίσως γνώμονα την ζήτηση και την με μικρό κόστος προσφορά. Θα απουσιάσει η αισθητική και η πρόβλεψη των αυριανών αναγκών του Πειραιά και των κατοίκων της.

Στα πρώτα μεταπολεμικά μέγαρα συγκαταλέγονται:

- Το Ταμείο Ασφαλίσεως Ναυτικών Πρακτόρων και Υπαλλήλων (Τ.Α.Ν.Π.Υ) στην ακτή Μιαούλη.

- ▶ Το Ταμείο Πρόνοιας Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού (Τ.Π.Α.Ε.Ν) στο Πασαλιμάνι – που στεγάζεται σήμερα το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας.
- ▶ Το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς (Ε.Β.Ε.Π) στη πλατεία Λουδοβίκου που αποτελεί ένα από τα πιο άρτια αισθητικά πειραϊκά κτίρια.

Το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς (Ε.Β.Ε.Π)

Το 1956 θεμελιώνεται ο νέος καθεδρικός Ναός της Αγίας Τριάδος που είχε καταστραφεί με τον βομβαρδισμό του 1944 και εγκαινιάζεται το στάδιο Καραϊσκάκη στη θέση του παλαιού ποδηλατοδρομίου.

Στις αρχές τις δεκαετίας του 1960 ο Πειραιάς έχει γιατρέψει τις πληγές του Β' παγκοσμίου πολέμου και έχει αρχίσει να χαράζει τη νέα του πορεία.

Με αρχή την περίοδο μετά το 1955 θα δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για την επιστροφή των ελληνικής πλοιοκτησίας εμπορικών πλοίων υπό την Ελληνική σημαία και την εγκατάσταση των εδρών ναυτιλιακών εταιρειών στον Πειραιά. Η κίνηση αυτή θα κορυφωθεί στα πρώτα χρόνια της δικτατορίας λόγω της διαμόρφωσης ενός υπερβολικά ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου για τις ναυτιλιακές εταιρείες. Στην ανατολική πλευρά του λιμένα θα ανεγερθούν πολυώροφα κτίρια που θα στεγάσουν τις έδρες και τις υποδομές των ναυτιλιακών εταιρειών.

Το 1964 θα αρχίσει η οικοδόμηση του σημερινού άχρωμου σε αρχιτεκτονική Δημοτικού κτιρίου (όχι μεγάρου) που τότε προοριζόταν για πνευματικό κέντρο.

Το Δημαρχείο στην πλατεία Κοραή

Στην περίοδο της τοποθετημένης από το δικτατορικό καθεστώς Δημοτικής αρχής ανεγείρεται και λειτουργεί το Βεάκειο υπαίθριο θέατρο στο λόφο του Προφήτη Ηλία, και το υπαίθριο θέατρο του Δελφινάριου στον χώρο του ΣΕΦ. Παράλληλα ανεγείρονται και παραμένουν «γιαπιά» μέχρι σήμερα το νέο Δημαρχιακό μέγαρο στην πλατεία Κοραή απέναντι από το δημοτικό θέατρο και το εμπροναυτιλιακό κέντρο ή “Πύργος” στο λιμάνι στη θέση της παλιάς αγοράς του Πειραιά.

Το Εμπροναυτιλιακό κέντρο ή “Πύργος του Πειραιά

Το 1980 αποπερατώνεται το σύγχρονο κτίριο του Αρχαιολογικού μουσείου και το 1983 τοποθετούνται εκεί τα χάλκινα αριστουργήματα του Κούρου (Απόλλωνος) του 6^{ου} π.Χ , της Αθηνάς του 4^{ου} π.Χ, της Αρτέμιδος κ.α. που είχαν μεταφερθεί στη Αθήνα για συντήρηση.

Το αρχαιολογικό μουσείο Πειραιά

Το 1982 χαρακτηρίζεται το ιστορικό κέντρο του Πειραιά από την Καλλιόπολη έως την Καστέλα ως παραδοσιακό, με συνέπεια στα χρόνια που θα ακολουθήσουν να χαρακτηρισθούν σταδιακά 450 νεοκλασικά κτίρια ως διατηρητέα. Κυριότερα απ' αυτά δε είναι οικίες (μέγαρα).

Το 1985 θα διαμορφωθεί και θα μετατραπεί σε εκθεσιακό κέντρο ο μεγάλος επιβατικός σταθμός του ΟΛΠ στον προβλήτα του Αγίου Νικολάου, στον οποίο οργανώνονται πανελλήνιες και διεθνείς εκθέσεις.

Το εκθεσιακό κέντρο του ΟΛΠ

Το 1993 ολοκληρώνεται το νέο κτηριακό συγκρότημα του Πανεπιστημίου Πειραιά σε κεντρικό σημείο της πόλης, μεταξύ των οδών Καραολή και Δημητρίου, Θεάτρου, Τσαμαδού και Δεληγιώργη, το οποίο διαθέτει στεγασμένους χώρους 23.000 τμ.

Το 2002 ολοκληρώνεται και εγκαινιάζεται το πολυώροφο κτίριο της σύγχρονης Δημοτικής βιβλιοθήκης στη συμβολή των οδών Ηρώων Πολυτεχνείου και Ελευθερίου Βενιζέλου.

Το κτίριο της σύγχρονης Δημοτικής βιβλιοθήκης

Το 2005 ολοκληρώνεται η αποκατάσταση - αναπαλαίωση του κτιρίου του Παλαιού Ταχυδρομείου που είχε πληγεί από το σεισμό του 1981 που θα στεγάσει τη Δημοτική πινακοθήκη και το μουσείο Αραβαντινού.

Ο ΟΛΠ που μετατράπηκε το 1999 σε Ανώνυμη Εταιρεία στα πλαίσια του εκσυγχρονιστικού και αναπτυξιακού προγράμματος του λιμένα πραγματοποιεί έργα που στα όρια πόλης-λιμένα που αναδεικνύουν και ανακουφίζουν πόλη του Πειραιά :

- ▶ Η κατασκευή της περιφερειακής λεωφόρου του ΟΛΠ που θα συνδέσει το λιμάνι με το Εθνικό δίκτυο.
- ▶ Οι υπόγειοι σταθμοί αυτοκινήτων στη πλατεία Καραϊσκάκη και τον Άγιο Νικόλαο.

- ▶ Η μεταφορά όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων στο Ικόνιο και το Κερατσίνι και η διάθεση του κεντρικού λιμένα Πειραιά εξ ολοκλήρου και αποκλειστικά στην επιβατηγό ναυτιλία.
- ▶ Τα έργα ανάπλασης του κεντρικού λιμένα για την εξυπηρέτηση την επιβατική κίνηση εσωτερικού και εξωτερικού.

Στη ήρεμη ζωή του αστικού – ημιαστικού Πειραιά ζωή εισέβαλαν χρόνο με το χρόνο τα νέα στοιχεία της μεγαλούπολης που θα σταδιακά αλλοίωσαν τη φυσιογνωμία της πόλης και την μετέτρεψαν σε μια πόλη χωρίς έντονες αναμνήσεις και αρμονική σύνδεση του παρόντος με το παρελθόν της.

Όλα ήταν είναι νέα χωρίς να σέβονται τα παλιά:

Ιστορικά κτίρια καταστράφηκαν χωρίς να εξομοιωθούν και άλλα γκρεμίστηκαν για να κτισθούν νέα εμπορικά με φτηνό κόστος κατασκευής.

- ▶ Το ξενοδοχείο «Ακταίων» στο Ν. Φάληρο ερειπωμένο από την περίοδο της κατοχής και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια κατεδαφίστηκε το 1958.
- ▶ Το αρχιτεκτονικό κομψοτέχνημα – το υπαίθριο θέατρο του σταθμού του Νέου Φαλήρου κατεδαφίστηκε το 1969.
- ▶ Το μέγαρο του χρηματιστηρίου, γνωστό ως «Ρολόν» κατεδαφίστηκε το 1969.

Ο πρωτοφανής οικοδομικός οργανισμός στα τέλη της δεκαετίας το 1960 και της δεκαετίας 1970 ακολούθησε ανεξέλεγκτος το δικό του δρόμο, ένα δρόμο χωρίς μέτρο, σεβασμό στο περιβάλλον και έλλειψη πρόβλεψης των αυριανών αναγκών του Πειραιά και των κατοίκων της, με μόνο ίσως γνώμονα την ζήτηση και την με μικρό κόστος προσφορά. Θα ανεγερθούν αναρίθμητες πολυκατοικίες που με τον όγκο και την ακαλαίσθητη ομοιομορφία τους θα ζημιώσουν αισθητικά την πόλη και θα αλλάξουν ριζικά την προσαρμοσμένη παλαιότερα στην αίσθηση του «μέτρου» αρχιτεκτονική «φυσιογνωμία».

Δυστυχώς ο χαρακτηρισμός του ιστορικού κέντρου του Πειραιά (από την Καλλιόπολη έως την Καστέλα) ως παραδοσιακού ήλθε πολύ αργά μετά την ολοκλήρωση του οικοδομικού οργανισμού. Όσα κτίρια είχαν απομείνει ανέπαφα έχουν το προνόμιο να χαρακτηρισθούν ως διατηρητέα.

Σήμερα αυτές οι πολυκατοικίες που ανεγέρθηκαν πριν 30–40 χρόνια άκομψα στα λείψανα των παλιών νεοκλασικών κτιρίων αλλά και των απλών νησιώτικων διωρόφων σπιτιών με τα κεραμίδια, τα πράσινα μπατζούρια και τις αυλές, φαντάζουν παλιές, άχαρες, κακοσυντηρημένες και ετεροχρονισμένες, δείγμα της πρόχειρης και φτηνής κατασκευής τους. Ήδη οι παλιοί τους κάτοικοι τις εγκαταλείπουν αναζητώντας νέες σύγχρονες κατοικίες σε ανατολικότερες παραλιακές συνοικίες (Καλαμάκι, Άλιμο, Γλυφάδα, Βούλα και Βάρη-Βουλιαγμένη). Στη θέση

τους είτε σαν αγοραστές είτε σαν ενοικιαστές τους διαδέχονται εκατοντάδες οικονομικοί μετανάστες από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Ασίας και της Αφρικής που αλλοιώνουν σοβαρά και για μια φορά ακόμη την σύνθεση των γειτονιών, των συνοικιών της πόλης με τα ανάλογα προβλήματα.

Το αυτοκίνητο στις δεκαετίες 1980, 1990 και μέχρι σήμερα θα εισβάλει ακόμη και στα σοκάκια του Πειραιά. Όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι ένα απέραντο πάρκιν – θυσία στο βωμό της προσωπικής εξυπηρέτησης των περαστικών και των ντόπιων αλλά και αποτέλεσμα έλλειψης πολιτικής οξυδέρκειας ή και αδιαθεσίας πρόβλεψης των αναγκών του αύριο που τελικά έγινε οδυνηρό σήμερα.

Έλλειψη ζωτικού κοινού χώρου – Οι χώροι του Ιππόδαμου και του Κλεάνθη συρρικνώθηκαν παρά επεκτάθηκαν συγκριτικά με τον Πειραιά του τότε και του σήμερα. Τα σχέδια πόλεως επεκταθήκαν αφού πρώτα οι περιοχές κατοικήθηκαν. Οι λεωφόροι πρόσβασης στην πόλη μίκρυναν μπροστά στον μεγάλο κυκλοφοριακό όγκο που καλούνται να διεκπεραιώσουν και δεν υπάρχει χώρος να διαπλατυνθούν. Όλη η σύγχρονη ογκώδης και βαριά κυκλοφορία από και προς το λιμάνι διεκπεραιώνεται μέσα από την πόλη του Πειραιά και δεν υπάρχει χώρος για την εκτροπή της εκτός κέντρου. Τα πεζοδρόμια του διαβάτη χωρούν μισά αυτοκίνητα παρκαρισμένα και τα δίκυκλα του σύγχρονου πεζού.

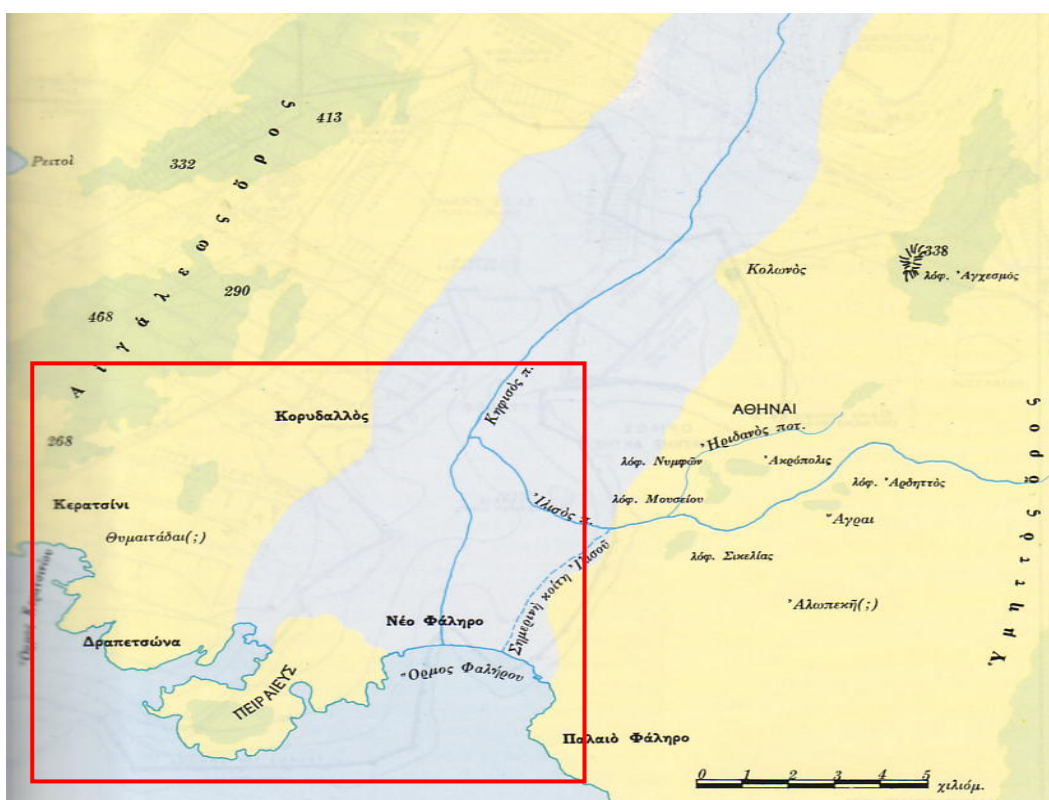
Η πόλη ανασαίνει βαριά και οι σύγχρονες Κρατικές και Δημοτικές αρχές παρακολουθούν χωρίς δημιουργικό σχέδιο δράσης για το αύριο.

4.2 ΟΝΟΜΑΣΙΑ

Το όνομα μιας πόλης σύμφωνα με τους ερευνητές Lynch και Στεφάνου είναι ένα βασικό στοιχείο που αναδεικνύει τη φυσιογνωμία της. Το όνομα της πόλης μπορεί να φανερώνει την ιστορία, την παράδοση, την γεωγραφική της θέση ή ιδιαίτερα φυσικά και άλλα χαρακτηριστικά της περιοχής ή των κατοίκων της. Γι' αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντική η σημειολογική ανάλυση και η ερμηνεία των φυσικών ονομασιών των τόπων γιατί μπορεί ν' αποκαλύψει κρυμμένα χαρακτηριστικά που εμφανίζουν την ιδιαίτερη προσωπικότητά της. Σ' αυτή την ενότητα παρουσιάζεται η εξέλιξη του ονόματος της πόλης του Πειραιά.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ⁶⁹

Η πετρώδης χερσόνησος, στην οποία είναι χτισμένος ο Πειραιάς, εισχωρεί 2.5 χιλ. στο Σαρωνικό και έχει πολύ χαμηλό υψόμετρο προς το μέρος της στεριάς. Αυτό έκανε τους αρχαίους να πιστεύουν πως η θέση ήταν αρχικά νησί.

Οι Αρχαίοι ετυμολογούσαν την τοπωνυμία **Πειραιεύς από το «Πέραν»** (αντικρινή στεριά ή πρόσωπο που περνάει αντίκρυ) – (πέραν της θαλάσσης ή των ελών).

⁶⁹ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, «ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ», εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε, Αθήνα 1992, τόμος Αττικά, σελ.98,
ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 18,
ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998, σελ. 23.

Ο Στράβωνας έγραψε:

«Ήν πρότερον ο Πειραιεύς νήσος, όθεν και τούνομα είληφθεν από το διαπεράν»

Περαιώω: Περνώ αντίκρυ.

Στη περίοδο 98 – 165 μ.Χ. τοποθετείται το άγαλμα του Λέοντος στον μυχώ του κεντρικού λιμανιού το οποίο προερχόταν μάλλον από αρχαίο τάφο και έμοιαζε με το λιοντάρι της Χαιρώνειας ή της Αμφίπολης. Για το λόγο αυτό το 1318 μ.Χ. ο Πειραιάς αναφέρεται στους γεωγραφικούς χάρτες ως «Πόρτο Λεόνε» ή ως «πόρτο Ντράκο», ενώ οι Έλληνες τον αποκαλούσαν λιμάνι του Δράκου ή σκέτο Δράκο και αργότερα οι Τούρκοι Ασλάν Λιμάνι.

Το 1688 ο γενικός ναύαρχος της δημοκρατίας της Βενετίας, Φραγκίσκος Μοροζίνης μετέφερε στη Βενετία τον λέοντα του Πειραιά ως λεία αρχαίου έργου που ταυτιζόταν με τους λέοντες (έμβλημα) του αγίου Μάρκου.

Η μνήμη του Λέοντος του Πειραιά με τα χρόνια ξεθωριάζει κάπως αλλά το **«λιμάνι του δράκου»** και **«ο δρόμος του δράκου»** που οδηγεί στην Αθήνα συνεχίζει ν' αναφέρεται μέχρι και τα χρόνια της επανάστασης.

Στον αιώνα του Διαφωτισμού, αναδεικνύονται οι αρχαίες ελληνικές αξίες και τοποθετούνται και πάλι στους γεωγραφικούς χάρτες τα ονόματα των Ελληνικών πόλεων, όπως του Πειραιά.

Η πρώτη ίσως καταχώρηση του Πειραιά με το αρχαίο του όνομα, στη σύγχρονη εποχή, είναι στις 26 Ιανουαρίου του 1827 στη εφημερίδα «Γενική Εφημερίς» που τυπωνόταν στην Αίγινα – προσωρινής πρωτεύουσας της Ελλάδος.

4.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Σύμφωνα με τους σύγχρονους ερευνητές A. Rossi, R. Krier και L. Krier η παρουσία των ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων, τα οποία ενσωματώνουν τη μνήμη της πόλης, προσδίδει στην πόλη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της. Παρακάτω περιγράφονται τα σημαντικότερα μνημεία της πόλης του Πειραιά.

➤ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΖΕΑΣ⁷⁰

Το Θέατρο της Ζέας βρίσκεται ανάμεσα στους παράλληλους δρόμους Τρικούπη και Φιλελλήνων, σε μικρή απόσταση δυτικά του λιμανιού της Ζέας, δίπλα στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Το θέατρο της Ζέας ανήκει στο 2^ο π.Χ αιώνα, στους ελληνιστικούς χρόνους και η σκηνική κατασκευή είχε μήκος 36μ., η ορχήστρα είχε διάμετρο 16,34μ. και η διάμετρο του κοίλου έφτανε τα 67μ. Η πεταλόσχημη ορχήστρα του θεάτρου ήταν ίσως επηρεασμένη από τη νεότερη μορφή του αθηναϊκού θεάτρου του Διονύσου.

Σήμερα από το θέατρο σώζεται σε σχετικά καλή κατάσταση η ορχήστρα και η σκηνή, ενώ αντίθετα από το κοίλον του θεάτρου δεν σώζεται τίποτα από τις αλλεπάλληλες σειρές ειδωλίων των θεατών. Παλαιότερα το θέατρο χρησιμοποιούνταν για παραστάσεις λαϊκών παραδοσιακών χορών, πράγμα που επιβάρυνε το θέατρο και γι' αυτό απαγορεύτηκε η είσοδος στο κοινό. Όμως, υπάρχουν αρκετοί προβολείς και το θέατρο φωτίζεται πολύ ωραία τις νυκτερινές ώρες.

➤ Η ΣΚΕΥΟΘΗΚΗ ΦΙΛΩΝΟΣ⁷¹

Στη δεκαετία μετά το 355 π.Χ, μεταξύ 346-328 π.Χ, ο Φίλωνας Εξηκεστίδος από την Ελευσίνα έχτισε τη λίθινη σκευοθήκη της Ζέας με απόφαση που πάρθηκε από τον Φίλιππο. Το συμβόλαιο για το χτίσιμο της Σκευοθήκης χαράχτηκε σε μαρμάρινη στήλη, η οποία βρέθηκε στα βορειανατολικά του λιμανιού της Ζέας και σ' αυτή τη θέση σημειώνεται στο τοπογραφικό σχέδιο του Πειραιά η Σκευοθήκη του Φίλωνα. Το συνολικό μήκος της Σκευοθήκης ήταν 124μ., το συνολικό εξωτερικό πλάτος της ήταν 17,05μ. και το ύψος της 30μ. Εσωτερικά, η Σκευοθήκη ήταν πλακόστρωτη και για τους τοίχους και τους κίονες είχε χρησιμοποιηθεί «ακτίτης λίθος». Στις πλευρές είχε 36 παράθυρα με δυνατότητα αποθήκευσης πολεμικού υλικού για τον

⁷⁰ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, εκδ.ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε, Αθήνα 1992, σελ.124

⁷¹ http://www.pireasweb.gr/sights_museums/rest_gr.htm, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, εκδ.ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε, Αθήνα 1992, σελ.107-108.

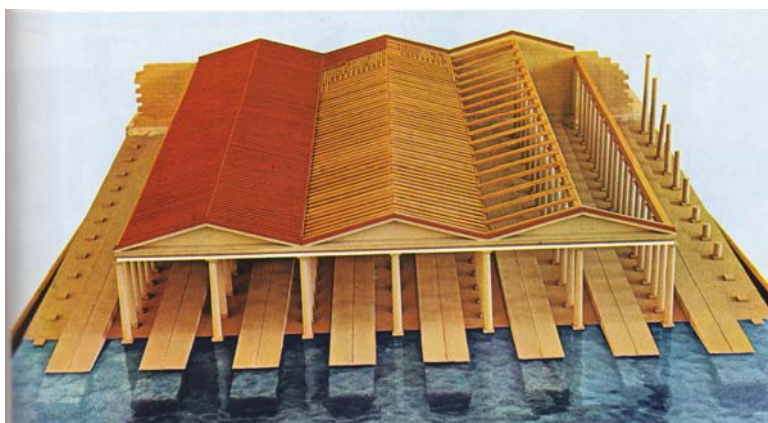
εξοπλισμό 150 ή σύμφωνα με άλλους 400 πλοίων. Η στέγη ήταν ξύλινη αμφικλινής και τα κεραμιδιά πήλινα.

Το 1988, εντελώς τυχαία κατά τη διάρκεια οικοδομικών εργασιών στην οδό Υψηλάντου 170 βρέθηκε η βόρεια πλευρά της Σκευοθήκης του Φίλωνος και λίγο αργότερα, εντελώς τυχαία πάλι, κατά τη διάρκεια δοκιμαστικών εκσκαφών στο τέρμα της οδού Δευτέρας Μεραρχίας βρέθηκε κι ένα άλλο τμήμα της. Επειδή για πρακτικούς λόγους όμως δεν ήταν εφικτή η διαμόρφωση αρχαιολογικού χώρου στο σημείο αυτό, το τμήμα αυτό αποκαταστάθηκε στην προηγούμενη μορφή του. Αλλά, μπορούμε να δούμε ένα τμήμα από τη βόρεια πλευρά της Σκευοθήκης και την είσοδό της, στον ακάλυπτο χώρο πολυκατοικίας στην οδό Υψηλάντου.

Από τη «συγγραφή των υποχρεώσεων» του Φίλωνα που σύμφωνα με τις φιλολογικές πηγές υπάρχουν, είναι εύκολο να προσδιοριστεί όχι μόνο η θέση της αλλά και ολόκληρο το οικοδόμημα μπορεί να αναπαρασταθεί με ακρίβεια. Επειδή λοιπόν το οικοδόμημα αυτό από αρχιτεκτονική και ιστορική άποψη έχει πολύ μεγάλη αξία, θα έπρεπε η Σκευοθήκη να ανασκαφτεί και ν' αναστηλωθεί.

➤ ΟΙ ΝΕΩΣΟΙΚΟΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ⁷²

Το 4^ο αιώνα π.Χ. στον Πειραιά υπήρχαν συνολικά 372 νεώσοικοι, 196 στο λιμάνι της Ζέας, 94 στον πολεμικό ναύσταθμο του Κανθάρου μέσα στο Κεντρικό λιμάνι και 82 στη Μουνιχία (Μικρολίμανο). Οι νεώσοικοι ήταν επικλινείς χτιστές ή σκαλιστές στο βράχο κρηπίδες (παραθαλάσσια υπόστεγα) πάνω στις οποίες ανέλκονταν τα πλοία όταν δεν ταξίδευαν. Το πλάτος κάθε νεώσοικου ήταν 6,5μ και σε κάθε νεώσοικο ανέλκονταν μία μόνο τριήρης του συνηθισμένου μήκους που ήταν 32-35μ., ενώ πλοία μικρού μήκους μπορούσαν να χωρέσουν δύο στον ίδιο νεώσοικο.

Αναπαράσταση νεωσοίκων

⁷² http://www.pireasweb.gr/sights_museums/rest_gr.htm,

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε, Αθήνα 1992, σελ.106.

Το καλοκαίρι του 1973, κατά τη διάρκεια εκσκαφών για τη θεμελίωση οικοδομής στη διασταύρωση των οδών Μεσσηνίας και της παραλιακής Μουτσοπούλου βρέθηκε κομμάτι του τοίχου της ανατολικής ομάδας νεωσοίκων της Ζέας. Τα κατάλοιπα αυτά των νεωσοίκων σώζονται σήμερα, στην οδό Σηραγγίου στο ημιυπόγειο πολυκατοικίας που με την φροντίδα του Υπουργείου Πολιτισμού, το οποίο έχει αναλάβει την συντήρησή τους, βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση. Τέλος, έχουν βρεθεί ερείπια και από τους 82 νεώσοικους της Μουνιχίας.

➤ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ⁷³

Στην περιοχή της Τερψιθέας, στο οικοδομικό τετράγωνο που περικλείεται από τις οδούς Ηρώων Πολυτεχνείου, Φιλελλήνων, Λεωσθένους και Σκουζέ υπάρχει ένα αρχαιολογικό πάρκο που αποτελείται από υπολείμματα από οικίες και καταστήματα της Ρωμαϊκής εποχής. Πρόκειται για σπουδαία αρχαιολογικά ευρήματα που ήρθαν πρόσφατα στο φως και είναι κατάλοιπα του ιπποδάμειου πολεοδομικού ιστού της αρχαίας πόλης του Πειραιά.

Η επίσκεψη στο εσωτερικό είναι αδύνατη αλλά η θέαση από την εξωτερική περιμετρική περίφραξη του χώρου είναι πολύ καλή. Ο χώρος διατηρείται πολύ καθαρός και φωτίζεται πολύ ωραία με προβολείς κατά τη διάρκεια της νύχτας έτσι ώστε ν' αποτελεί αξιοθέατο της περιοχής.

⁷³ http://www.pireasweb.gr/sights_museums/rest_gr.htm

➤ ΤΟ «ΣΗΡΑΓΓΙΟ» ΚΑΙ Η «ΣΠΗΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΟΥΣΑΣ»⁷⁴

Ο βραχώδης λόφος του Προφήτη Ηλία είναι υπόγεια σκαμμένος από σπηλιές και δεξαμενές από τις οποίες σπουδαιότερη είναι το «Σηράγγιο» ή πιο γνωστή ως «Σπηλιά του Παρασκευά» στην Καστέλα, κάτω προς τη θάλασσα και δεύτερη σπουδαιότερη η «Σπηλιά της Αρετούσας» πάνω στη νότια κορυφή του λόφου της Μουνιχίας, σημερινό Προφήτη Ηλία. Τα υπόγεια αυτά κατασκευάσματα είναι έργα των Μινύων, προηγμένων προϊστορικών κατοίκων του Πειραιά.

Η στοά του «Σηραγγίου» εισχωρεί 12 μέτρα, κάτω από τη λεωφόρο Βασ. Παύλου και σύμφωνα με τον Χρ. Πανάγο αποκαλύφθηκε το 1897. Το φυσικό κοίλωμα του «Σηραγγίου» προϋπήρχε αλλά αξιοποιήθηκε από τους Μινύες μετά από την εκτέλεση έργων. Το «Σηράγγιο», αν και δεν είναι εξακριβωμένες οι πληροφορίες, ήταν ιερό αφιερωμένο στον τοπικό ήρωα Σήραγγο. Στους ιστορικούς χρόνους πιθανώς να χρησιμοποιούνταν ως «Ασκληπιείο» και ως «Πορφυρείο» για την κατεργασία των πορφυρούχων κοχυλιών που αφθονούσαν στην Πειραιϊκή Ακτή. Στους ρωμαϊκούς χρόνους όμως, το «Σηράγγιο» λειτουργούσε ως «βαλάνειο», δηλαδή δημόσιο λουτρό, και τότε κατασκευάστηκαν τα δύο ψηφιδωτά που υπήρχαν εκεί και κατά περίεργο τρόπο εξαφανίστηκαν την περίοδο της Δικτατορίας.

Η είσοδος της «Σπηλιάς της Αρετούσας» βρίσκεται δυτική πλευρά του λόφου στη συμβολή των οδών Τσαμαδού και Ρήγα Φερραίου και είναι φραγμένη εδώ και πολλά χρόνια για λόγους ασφαλείας. Είναι φυσικό όρυγμα που είχε χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες ύδρευσης των κατοίκων του λόφου και σύμφωνα με ανασκαφικά ευρήματα, πρόκειται για τεχνητή γαλαρία με 165 βαθμίδες, λαξευμένες στο βράχο. Ονομάζεται «Σπηλιά της Αρετούσας» γιατί οι παλαιότεροι Πειραιώτες νόμιζαν ότι ο σκληρός βασιλιάς της Αθήνας είχε φυλακίσει εκεί την κόρη του Αρετούσα, την ηρωίδα στο κριτικό έπος του «Ερωτόκριτου».

⁷⁴ http://www.pireasweb.gr/sights_museums/rest_gr.htm,

ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 27.

➤ ΤΟ «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΙΟΝ»⁷⁵

Ο Θεμιστοκλής είχε πεθάνει στη Μικρασιατική Μαγνησία επειδή ήταν εξόριστος από την Αθήνα αλλά ο ίδιος είχε ζητήσει από του δικούς του να φέρουν αργότερα τα κόκαλά του στην Αττική. Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, εκείνοι τα έφεραν αλλά τα έθαψαν κρυφά γιατί ως εξόριστος για προδοσία δεν επιτρεπόταν να έχει τάφο στο έδαφος της πατρίδας.

Πιστεύεται ότι στα βορειοδυτικά της Πειραιϊκής Ακτής, στο ακρωτήριο που είναι κοντά στη Σχολή Δοκίμων, όπου σώζεται μεγάλη τετράγωνη θεμελίωση παραθαλάσσιου μνημείου (με πλευρά πάνω από 5,50 μ.) ότι αυτό είναι το «Θεμιστοκλειον», δηλαδή ο τάφος του Θεμιστοκλή. Το παραθαλάσσιο αυτό χτίσμα στη μορφή που έχει σήμερα μοιάζει με τους συνηθισμένους στην αρχαία Αττική οικογενειακούς ταφικούς περιβόλους. Σε πολύ μικρή απόσταση από αυτό το μνημείο έχουν βρεθεί τρεις τουλάχιστον ακόμη τάφοι και επιτύμβιοι κίονες.

➤ ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ⁷⁶

Το Άγαλμα του Λέοντος αποτελούσε το σημαντικότερο μνημείο της πόλης του Πειραιά, γι' αυτό και αναφέρεται στις περιγραφές πολλών περιηγητών, αλλά σήμερα κοσμεί την είσοδο του Πολεμικού Ναυστάθμου της Βενετίας. Στην περίοδο 98-165 μ.Χ. είχε τοποθετηθεί από τον αυτοκράτορα Ανδριανό και τους Αντωνίνους το άγαλμα του Λέοντος στο μυχό του κεντρικού λιμανιού όπου και παρέμεινε μέχρι το 1688, οπότε ο Φραγκίσκος Μοροζίνι, μετά το τέλος της εκστρατείας του κατά των Αθηνών, το μετέφερε στη Βενετία ως λεία αρχαίου έργου που ταυτιζόταν με του λέοντες που αποτελούσαν έμβλημα του Αγίου Μάρκου.

⁷⁵ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, «ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ», εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1992, τόμος Αττικά, σελ.111

⁷⁶ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, «ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ», εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1992, τόμος Αττικά, σελ.105, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 33, 104.

Το μέγεθός του είναι τριπλάσιο του αληθινού λιονταριού και το υλικό κατασκευής του μάλλον είναι μάρμαρο Πεντέλης. Από τη ράχη μέχρι το στόμα διέρχεται ένας σωλήνας και γι' αυτό πιστεύεται ότι το άγαλμα είχε χρησιμοποιηθεί ως κρήνη.

Σήμερα, στην ακτή Ξαβερίου έχει τοποθετηθεί μαρμάρινο άγαλμα του Λέοντος το οποίο αποτελεί πιστό αντίγραφο του πρωτότυπου και είναι έργο του γλύπτη Γ. Μέγκουλα. Το έργο αυτό φιλοτεχνήθηκε με πρωτοβουλία της Συντονιστικής Επιτροπής Επιστροφής Λέοντος του Πειραιώς για να προσφερθεί στο Δήμο Βενετίας, αν κάποτε δεχθεί να επιστρέψει το αυθεντικό Άγαλμα του Λέοντος στην πόλη, στην οποία ιστορικά ανήκει.

➤ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΟΥ Γ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ⁷⁷

Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, ο ήρωας της επανάστασης του 1821, κατόρθωσε να νικήσει τον Κιουταχή στο Δίστομο, τη Δόμβραινα, και στην Αράχοβα. Αμέσως μετά της νίκες του στη Ρούμελη, ήρθε με τα παλικάρια του στην Ελευσίνα για ν' αναμετρηθεί με τον Κιουταχή πρόσωπο με πρόσωπο. Σταμάτησε κι έμεινε με τα παλικάρια του για τρεις μέρες στο Κερατσίνι γιατί η υγεία του ήταν καταπονημένη καθώς έπασχε από προχωρημένη μορφή φυματίωσης. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης είχε καταφέρει ν' απελευθερώσει τον Πειραιά εκτός από το μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα όπου είχαν κλειστεί 400 Αρβανίτες, αλλά στο τέλος αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν.

Ο Καραϊσκάκης έχοντας διαφωνίες με τις συμμαχικές δυνάμεις όσον αφορά την στρατηγική που έπρεπε ν' ακολουθήσουν, το βράδυ της 22^{ης} Απριλίου 1827 έφυγε από την σκηνή του ενώ ήταν βαριά άρρωστος για να προστατέψει τους πολεμιστές του από άσκοπες ενέργειες κατά των Τούρκων. Εκεί δέχθηκε σφαίρα που η πορεία της εκτόξευσής της ποτέ δεν έδωσε την απάντηση αν προερχόταν από Τούρκο ή οφειλόταν σε ύπουλο ελληνικό σχέδιο αλλά και ο ίδιος δεν αποκάλυψε ποιος τον χτύπησε για να μην προκαλέσει εθνική ταραχή.

Στο Νέο Φάληρο, στο χώρο που βρίσκεται το Στάδιο Καραϊσκάκη άφησε την τελευταία του πνοή, ο ήρωας του 1821 στις 4 τα ξημερώματα την ημέρα της γιορτής του στις 23 Απριλίου 1827. Ο Καραϊσκάκης αρχικά τάφηκε στην Σαλαμίνα αλλά στις 23 Απριλίου το 1835 τα οστά του μεταφέρθηκαν στο Νέο Φάληρο και τοποθετήθηκαν σε μνημείο στο σημείο που άφησε την τελευταία του πνοή.

Στο Νέο Φάληρο το μνημείο στήθηκε αρχικά στη διασταύρωση των οδών Καραολή Δημητρίου και Κ. Διαμαντή πίσω από το Στάδιο αλλά όταν διαμορφώθηκε το Στάδιο τοποθετήθηκε στην σημερινή του θέση μπροστά από τον Ηλεκτρικό Σταθμό του Φαλήρου. Απέναντι ακριβώς από το μνημείο βρίσκεται και ο Τύμβος των παλικαριών του που έπεσαν στις μάχες του 1827, με μεγάλο πέτρινο σταυρό.

⁷⁷ ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 39,40, ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.251,252.

➤ **Ο «ΣΤΑΥΡΟΣ»**⁷⁸

Στην Πειραιϊκή Ακτή, δίπλα στον ορμίσκο Μπαϊκούτση, έχει στηθεί ένας μεγάλος Σταυρός ως μνημείο του Άγνωστου Ναύτη, το οποίο είναι έργο μοντέρνας τέχνης. Ο μεγάλος αυτός Σταυρός φαίνεται ακόμη και μέσα από τα καράβια καθώς αυτά μπαίνουν στο λιμάνι.

Το μνημείο του Άγνωστου Ναύτη αρχικά βρισκόταν στην Τερψιθέα, στη συμβολή των οδών Καραϊσκού και Δευτέρας Μεραρχίας όπου γινόταν η κατάθεση στεφάνων από τους επισήμους κατά τις εθνικές εορτές. Η μεταφορά του μνημείου έγινε την περίοδο της Δικτατορίας από το διορισμένο Δήμαρχο Αριστείδη Σκυλίτση.

⁷⁸ http://www.pireasnet.gr/main_politismos_erga-texnhs.htm

4.4 ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΟΜΟΙ

Σύμφωνα με τον ερευνητή R. Krier το πλήθος και η μορφή των δρόμων και πλατειών ορίζουν τον πολεοδομικό χώρο και αναδεικνύουν τη φυσιογνωμία μια πόλης. Στη συνέχεια αναφέρονται οι χαρακτηριστικότεροι και εμπορικότεροι δρόμοι και πλατείες του Πειραιά.

➤ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΟΡΑΗ⁷⁹

Η Πλατεία Κοραή βρίσκεται μπροστά από το Δημοτικό Θέατρο και τέμνεται από τις λεωφόρους Ηρώων Πολυτεχνείου και Βασιλέως Γεωργίου Α'. Είναι η κεντρικότερη πλατεία του Πειραιά και περισσότερο γνωστή ως Πλατεία Δημοτικού Θεάτρου. Η πλατεία πήρε τ' όνομά της από τον Αδαμάντιο Κοραή, τον σπουδαίο δάσκαλο του γένους, η χάλκινη

προτομή του οποίου υπάρχει στην μία πλευρά της πλατείας και αποτελεί έργο του γλύπτη Τ. Παρλαβάντζα που στήθηκε από τον Ροταριανό Όμιλο Πειραιώς το 1889. Επίσης, στην πλευρά της πλατείας μπροστά από τον Ιερό Ναό του Αγίου Κωνσταντίνου έχει στηθεί χάλκινος ανδριάντας του Ελευθέριου Βενιζέλου, έργο του Γιάννη Κανακάκη, που δώρισε το 1978 ο Ιωάννης Μελετόπουλος στον Δήμο Πειραιά.

Στην Πλατεία Κοραή δεσπόζει το Δημοτικό Θέατρο που είναι το σημαντικότερο έργο στον Πειραιά, στο πλάι του υπάρχουν πολλά εμπορικά καταστήματα και μεζεδοπωλεία. Ακριβώς απέναντι βρίσκεται το Δημαρχείο και ακριβώς δίπλα η Ιωνίδειος Σχολή στο ισόγειο της οποίας λειτουργούν πολλά καταστήματα, όπως το γνωστό γαλακτοπωλείο-ζαχαροπλαστείο «η Στάνη» και οι καφετέριες «εν Πειραιεί» και το «Σκηνικό». Από την άλλη πλευρά της πλατείας υπάρχει το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, υπάρχουν δύο μέγαρα στα οποία λειτουργούν πολλά γραφεία και στο ισόγειό του υπάρχουν πολλές καφετέριες και ζαχαροπλαστεία όπως το Ακροπόλ, το Χάι-

⁷⁹ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 128, 130, 131, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 80, 81, ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.584, 587.

Λάιφ, το Ευρώπα, το Θέατρο κ.α. Σ' όλα τα καφέ της πλατείας Κοραή συχνάζει καθημερινά πλήθος κόσμου για να ψυχαγωγηθεί και για ν' ακούσει διάφορους ομιλητές στις προεκλογικές συγκεντρώσεις. Οι θαμώνες αυτών των καταστημάτων είναι ποικίλης προέλευσης αλλά και επώνυμοι παράγοντες του πολιτικού και του επιχειρηματικού κόσμου που συζητούν και αναλύουν τα καίρια προβλήματα του τόπου. Στο μέσο της πλατείας υπάρχει ένα κιόσκι και πιο δίπλα το σκάκι όπου κλείνουν τα ραντεβού τους οι νέοι και στην πλατεία μαζεύονται τα παιδιά μόλις σχολάσουν και παίζουν ποδόσφαιρο ή άλλα παιχνίδια.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι στην πλατεία Κοραή χτυπάει η καρδιά του Πειραιά και ότι είναι το μόνο μέρος που διατηρεί σε τόσο ικανοποιητικό βαθμό την παλιά φυσιογνωμία της πόλης.

➤ **Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΕΡΨΙΘΕΑΣ⁸⁰**

Η Πλατεία Τερψιθέας είναι μία από τις μεγαλύτερες πλατείες του Πειραιά και αποτελείται από τέσσερις μικρές πλατείες σε τέσσερα οικοδομικά τετράγωνα τα οποία χωρίζονται οριζοντίως και καθέτως από τις λεωφόρους Ηρώων Πολυτεχνείου και Δευτέρας Μεραρχίας. Για το όνομα της πλατείας υπάρχει η χαριτωμένη εκδοχή ότι της δόθηκε γιατί ένας φαρμακοποιός αγάπησε μια όμορφη κοπέλα με το όνομα Τερψιχόρη, η οποία ήταν κόρη του χριστιανού κατά το θρήσκευμα Τούρκου πρόξενου, και ζήτησε από το φίλο του γραμματέα του Δήμου να δοθεί στην πλατεία το όνομα της αλλά με τη μορφή Τερψιθέα και όχι Τερψιχόρη, για ν' αποφευχθούν οι παρεξηγήσεις.

Στα πρώτα χρόνια στην πλατεία έκαναν ασκήσεις οι σπουδαστές της Σχολής Ευελπίδων. Η πλατεία δενδροφυτεύθηκε με προσπάθειες της βασίλισσας Αμαλίας και στην περίοδο 1891-1895 επί δημαρχίας Ρετσίνα διαμορφώθηκαν οι κήποι και εξωραΐστηκε η πλατεία με ένα κυκλικό σιντριβάνι, παρόμοια μορφή έχει και σήμερα. Στο πάρκο αυτό ανακαλύφθηκε αρχαίο υδραγωγείο που έφερνε νερό από το Δαφνί, αλλά επειδή δεν έγιναν εργασίες καθαρισμού του, αυτό με την πάροδο των χρόνων αχρηστεύθηκε. Στην Τερψιθέα είχε στηθεί και το μνημείο του Αφανούς Ναύτη, όπου τελούνταν οι εθνικές εορτές με την κατάθεση στεφάνων από τους επισήμους, αλλά αυτό μεταφέρθηκε κατά την περίοδο της Δικτατορίας στην Πειραική. Ακόμη υπάρχουν τα αγάλματα της ηρωίδας της κατοχής Ηρώς Κωνσταντοπούλου και του ήρωα των Ιμίων Παναγιώτη Βλαχάκου.

⁸⁰ ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.598, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραικό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 79, ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004, σελ. 272, 273.

Σήμερα, η πλατεία αποτελεί χώρο στάσης, κοινωνικής συναναστροφής και ψυχαγωγίας. Γύρω από την πλατεία υπάρχουν καφετέριες, ζαχαροπλαστεία και διάφορα άλλα εμπορικά μαγαζιά που προσελκύουν τον κόσμο. Τέλος, το 1999-2002 επί δημαρχίας Χρ. Αγραπίδη, οι κήποι της Τερψιθέας αναμορφώθηκαν αισθητικά και τοποθετήθηκε μία παιδική χαρά έτσι ώστε να μπορούν και τα παιδιά να ψυχαγωγούνται.

➤ **Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΙΠΠΟΔΑΜΕΙΑΣ⁸¹**

Η πλατεία Ιπποδαμείας βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του Πειραιά, στη συμβολή των οδών Γούναρη, Εθνικής Αντιστάσεως, Αλιπέδου και Ρετσίνα. Η πλατεία ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του αρχιτέκτονα Ιπποδάμου του Μιλήσιου, ο οποίος είχε αναλάβει την εκπόνηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Πειραιά. Η πλατεία σχετίζεται με την «Ιπποδάμειον Αγοράν», η οποία είχε διαμορφωθεί για την εξυπηρέτηση των κατοίκων της Ζέας και της Μουνιχίας προκειμένου αυτοί να μην αναμιγνύονται με τον υπόλοιπο κόσμο στο λιμάνι. Η Ιπποδάμειος Αγορά βρισκόταν κατά πάσα πιθανότητα στα βόρεια του λιμένα της Ζέας και στα δυτικά του λόφου τα Μουνιχίας. Στην αγορά αυτή υπήρχαν όλων των ειδών τα καταστήματα ακόμη και ιχθυαγορά.

Στην πλατεία Ιπποδαμείας την περίοδο 1861-63 είχε κτιστεί η πρώτη Κεντρική Αγορά, η οποία ήταν λιθόκτιστη αλλά κατεδαφίστηκε το 1969. Σήμερα η πλατεία είναι γνωστή και με το όνομα «Παλιατζίδικα» γιατί εκεί υπάρχουν πολλά παλιατζίδικα και πολλά καταστήματα που πουλάνε αντίκες. Τέλος, κάθε Κυριακή πραγματοποιείται εκεί ένα μεγάλο παζάρι στο οποίο πωλούνται όλων των ειδών τα εμπορεύματα αλλά λόγω του μεγάλου αριθμού των καταστημάτων που λειτουργούν αυτή την στιγμή στην αγορά του Πειραιά, το παζάρι έχει χάσει την αξία του και αποτελεί πόλο έλξης κυρίως για τους μετανάστες.

➤ **Η ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ⁸²**

Η λεωφόρος Ηρώων Πολυτεχνείου είναι μία από τις κεντρικότερες και εμπορικότερες οδούς του παλιού αλλά και του σύγχρονου Πειραιά. Είναι ένας δρόμος, ο οποίος έχει ταλαιπωρηθεί ιδιαίτερα με συχνές μετονομασίες. Παλαιότερα λεγόταν λεωφόρος Σωκράτους, κατόπιν μετονομάστηκε σε λεωφόρο Βασιλέως Κωνσταντίνου και μετά τη μεταπολίτευση του 1974 πήρε την σημερινή της ονομασία. Ονομάστηκε έτσι προς τιμήν των νεκρών, αλλά και γενικότερα

⁸¹ ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.579, 581

⁸² ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.210

εκείνων που πήραν μέρος στα γεγονότα του Πολυτεχνείου και την εξέγερση κατά της Δικτατορίας το Νοέμβριο του 1973.

Η λεωφόρος Ηρώων Πολυτεχνείου διέρχεται από το κέντρο του Πειραιά, από την πλατεία Κοραή, το περίφημο Δημοτικό Θέατρο, την πλατεία Τερψιθέας, το αρχοντικό Ευσταθίου Δηλαβέρη που σήμερα στεγάζει το Δικηγορικό Σύλλογο Πειραιά κ.α. Ο δρόμος αυτός σφύζει από εμπορική κίνηση και κοινωνική ζωή, αφού όποια μεριά κι αν κοιτάξει κανείς θα δει υπερκαταστήματα, εμπορικά κέντρα, μαγαζιά και σνακ μπαρ. Τέλος, από τη λεωφόρο Ηρώων Πολυτεχνείου περνάει και το μεγαλύτερο μέρος των λεωφορειών του Πειραιά.

➤ **Η ΑΚΤΗ ΜΙΑΟΥΛΗ**⁸³

Η Ακτή Μιαούλη σήμερα εκτείνεται σ' όλο το μήκος του κεντρικού λιμένα και σ' αυτήν έχουν συγχωνευθεί η Ακτή Ξαβερίου και η Ακτή Αλκίμων, αλλά τα ονόματα των δύο αυτών ακτών εξακολουθούν ακόμη να χρησιμοποιούνται. Η Ακτή πήρε τ' όνομά της από τον Ανδρέα Μιαούλη, τον περιώνυμο Υδραίιο ναύαρχο, αγωνιστή του 1821 και αρχηγό του υδραϊκού στόλου. Ο Μιαούλης είχε κτίσει ένα σπίτι στον Πειραιά, πολύ κοντά στη Μονή του Αγίου Σπυρίδωνος, στο οποίο όμως δεν πρόλαβε ποτέ να κατοικήσει.

Στην Ακτή Ξαβερίου, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες σε παράγκες, τα οποία όμως κατεδαφίστηκαν αργότερα μετά την έναρξη κατασκευής των λιμενικών έργων του Ο.Λ.Π. Σήμερα όμως ολόκληρη η ακτή Ξαβερίου έχει αναμορφωθεί, το 1992 εγκαινιάστηκε σύγχρονος Σταθμός Επιβατών Εξωτερικού, έχουν χτιστεί μεγάλα και σύγχρονα κτίρια τα οποία στεγάζουν ναυτιλιακά γραφεία και επιχειρήσεις, μεγάλες τράπεζες, το σύγχρονο κτίριο του Ο.Λ.Π κ.α. Λίγο παρακάτω βρίσκεται ο μεγαλοπρεπής Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου και το Τελωνείο, έχουν διαμορφωθεί ωραίοι κήποι με αρκετά δέντρα κι έτσι ολόκληρη η περιοχή έχει εξωραϊστεί.

Μετά την Ακτή Ξαβερίου, σ' ένα τμήμα της Ακτής Μιαούλη βρίσκεται η άλλοτε κακόφημη περιοχή της Τρούμπας. Η ονομασία Τρούμπα έχει παραμείνει από την περίοδο της Τουρκοκρατίας, όπου στο μέρος εκείνο είχε βρεθεί αρκετό νερό και ο Αγάς της περιοχής είχε τοποθετήσει μια τρόμπα, με την οποία αντλούσε νερό και πότιζε τους κήπους και τ' αμπέλια του. Σ' αυτήν την περιοχή σύχναζαν ναυτικοί, ταξιδιώτες και μετανάστες και γι' αυτό υπήρχαν όλα τα κακόφημα μαγαζιά, μπαρ και ξενοδοχεία. Εκεί εφαρμόζονταν οι άγριοι νόμοι του λιμανιού και του υπόκοσμου.

⁸³ ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.351, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 106.

Σήμερα όλο το σκηνικό έχει αλλάξει, τα μαγαζιά έχουν αλλάξει, υπάρχουν πολλές δημόσιες υπηρεσίες, τράπεζες, ναυτιλιακά και τουριστικά γραφεία. Μεγάλη κίνηση υπάρχει στους δρόμους κυρίως την ημέρα εξαιτίας των πλοίων που πηγαινοέρχονται στα νησιά κι επειδή πολύς κόσμος δουλεύει στις γύρω υπηρεσίες. Το βράδυ στην Ακτή Μιαούλη επικρατεί ησυχία αφού τα μαγαζιά κλείνουν και η περιοχή δεν κατοικείται.

➤ **ΑΚΤΗ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ**⁸⁴

Η Ακτή Μουτσοπούλου εκτείνεται κυκλικά σε όλο το μήκος του λιμανιού της Ζέας, ξεκινάει από την πλατεία Αλεξάνδρας και καταλήγει στη Φρεαττύδα. Είναι από τους ωραιότερους και γραφικότερους δρόμους του Πειραιά ενώ παλαιότερα ήταν ακόμη πιο γραφικός αφού στο Πασαλιμάνι άραζαν ψαρόβαρκες που ξεφόρτωναν τα φρέσκα αλιεύματά τους στην παραλία. Το 1955 όταν ο Ο.Λ.Π αποφάσισε να δημιουργήσει στη Φρεαττύδα ένα τεχνητό λιμάνι, τη Μαρίνα Ζέας, κατασκευάστηκε ένας λιμενοβραχίονας που έκλεισε το Πασαλιμάνι και εμπόδισε την ανανέωση των υδάτων δημιουργώντας μια λίμνη μέσα στη θάλασσα. Έτσι, το τοπίο κατά μήκος της Ακτής Μουτσοπούλου μετατράπηκε από παραλία σε λιμανάκι στο οποίο βλέπει κανείς βάρκες, μικρά κότερα, γιότ και θαλαμηγούς.

Στην Ακτή Μουτσοπούλου είχαν χτίσει αρχοντικά πολλοί εύποροι Πειραιώτες καθώς η θέα από 'κει ήταν μοναδική. Στην πλατεία του Πασαλιμανιού, την πλατεία Κανάρη, υπήρχαν πολλά ζαχαροπλαστεία, καφενεία, ταβέρνες, ξενοδοχεία και θερινοί κινηματογράφοι όπου σύχναζαν οι περισσότεροι Πειραιώτες για να ψυχαγωγηθούν. Λίγο πιο κάτω στην Ακτή Μουτσοπούλου υπήρχε και υπάρχει ακόμη μια μικρή πλατεία σε σχήμα αυγού όπου έχει τοποθετηθεί ένα μεγάλο ρολόι με τέσσερις όψεις. Η πλατεία αυτή, γνωστή ως Αυγό, αποτελούσε το αγαπημένο μέρος για τα ραντεβού των Πειραιωτών. Απέναντι ακριβώς βρισκόταν το Σπλέντιντ, ένας μεγάλος θερινός κινηματογράφος. Επίσης στην Ακτή Μουτσοπούλου, στο τέρμα της οδού Σκουζέ, το 1888 εγκαταστάθηκε ο πρώτος Όμιλος Ερετών της Ελλάδος και λίγα μέτρα δεξιότερα βρισκόταν η πρώτη λέσχη του Ολυμπιακού. Στο τέλος της ακτής υπήρχε το «Ρωσικό» νοσοκομείο που ιδρύθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από τη βασίλισσα Όλγα.

Σήμερα, η φυσιογνωμία της Ακτής Μουτσοπούλου έχει αλλάξει αρκετά αλλά δεν έχει χάσει τη γραφικότητά της. Τα αρχοντικά έχουν γκρεμιστεί και στη θέση τους έχουν χτιστεί πολυώροφες πολυκατοικίες οι οποίες έχουν ωραία θέα. Βέβαια, κάποια αρχοντικά κατά μήκος της Ακτής Μουτσοπούλου έχουν διατηρηθεί και θυμίζουν την παλιά της εικόνα. Στο ισόγειο των πολυκατοικιών λειτουργούν καφετέριες και εστιατόρια που διαθέτουν τραπεζάκια στο

⁸⁴ ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.365, 366

απέναντι πεζοδρόμιο, πάνω ακριβώς από τη μαρίνα. Στην πλατεία Κανάρη, έχουν διαμορφωθεί κήποι με παγκάκια γύρω-γύρω κι έχει γεμίσει σύγχρονες πλέον καφετέριες, στις οποίες συχνάζουν κυρίως μαθητές ή φοιτητές. Ο θερινός κινηματογράφος Σπλέντιτ έχει γκρεμιστεί αρκετά χρόνια πριν και στη θέση του έχει ανεγερθεί το πολυκατάστημα Carrefour, ενώ η πλατεία «Αυγό» με το μεγάλο Ρολόι υπάρχει ακόμη. Στο τέλος της Ακτής Μουτσοπούλου, κοντά στη Φρεαττύδα, το «Ρωσικό» νοσοκομείο έχει παραχωρηθεί στο Πολεμικό Ναυτικό.

Ο δρόμος είναι διπλής κυκλοφορίας και γενικά παρουσιάζει έντονη κίνηση από το πρωί έως το βράδυ αφού κατά μήκος της Ακτής εκτός από τις καφετέριες και τα εστιατόρια λειτουργούν και άλλα καταστήματα, τράπεζες καθώς και διαφόρων ειδών επιχειρήσεις, κυρίως ναυτιλιακές.

Τέλος όντας ένας από τους κεντρικότερους δρόμους του Πειραιά, η Ακτή Μουτσοπούλου στην αρχή του καλοκαιριού φιλοξενεί την φημισμένη Έκθεση Βιβλίου.

➤ **Η ΟΔΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΔΙΟΣ**⁸⁵

Το Σωτήρ αποτελεί επίθετο-επίκληση του Διός, ο οποίος παρεμβαίνει για την σωτηρία των ανθρώπων ή των πόλεων σε ώρες κινδύνου ή για απαλλαγή από δεινά. Στον Πειραιά υπήρχε ένας αρχαίος ναός του Διός Σωτήρος και πιθανώς της Αθηνάς Σωτείρας στη νοτιοδυτική πλευρά της Καστέλας και στα βόρεια της παλαιάς Μονής του Αγίου Σπυρίδωνος, ίσως εκεί που είναι σήμερα ο Κήπος του Θεμιστοκλέους. Η οδός αυτή έχει ταλαιπωρηθεί με συχνές μετονομασίες, όπως και η Ηρώων Πολυτεχνείου. Η αρχική ονομασία της οδού από το 1881 ήταν Διός, στη συνέχεια για ένα διάστημα το 1924 πήρε την ονομασία Εμμ. Ρεπούλη από τον φίλο και στενό συνεργάτη του Ελευθέριου Βενιζέλου, κατόπιν μετονομάστηκε σε Μακένζι Κίνγκ και η τελευταία ονομασία είναι Σωτήρος Διός από τον αρχαίο ναό του Διός Σωτήρος που υπήρχε στον Πειραιά. Η οδός Σωτήρος Διός βρίσκεται στα δεξιά της πλατείας Κοραή, είναι παράλληλη της λεωφόρου Βασιλέως Γεωργίου και της οδού Μπουμπουλίνας, εκτείνεται από την Ακτή Μιαούλη έως τον Ιερό Ναό του Εσταυρωμένου και τέμνεται καθέτως από τις λεωφόρους Ηρώων Πολυτεχνείου και Γρηγορίου Λαμπράκη.

Η Σωτήρος Διός το διάστημα 1987-88, επί δημαρχίας Α. Ανδριανόπουλου πεζοδρομήθηκε από την Ηρώων Πολυτεχνείου έως τη Γρηγορίου Λαμπράκη και το 2004, επί δημαρχίας Χρ. Αγραπίδη πεζοδρομήθηκε και το υπόλοιπο τμήμα της έως τον Άγιο Σπυρίδωνα.

⁸⁵ ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.511, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 82, 83

Στον αριθμό 7 της οδού Σωτήρος Διός στεγάζονται τα γραφεία της Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς, λίγο παρακάτω στη γωνία της Ηρώων Πολυτεχνείου και της Σωτήρος Διός βρίσκεται η Ιωνίδειος Σχολή που είναι ένα σύγχρονο πλέον κτίριο και ακριβώς απέναντι υπάρχει ένα μεγάλο εμπορικό κέντρο με πολλά καταστήματα και γραφεία. Κατηφορίζοντας προς τη Γρηγορίου Λαμπράκη στην γωνία Καραϊσκού και Σωτήρος συναντάμε το κτίριο του Πειραιϊκού Συνδέσμου και στο τέλος του πεζόδρομου δεξιά προς το Πασαλιμάνι έχει εγκατασταθεί από το 1954 το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας. Η οδός Σωτήρος Διός είναι ο πιο εμπορικός δρόμος του Πειραιά για σε όλο το μήκος του πεζόδρομου υπάρχουν δεξιά και αριστερά καταστήματα, φαστ φούντ, καφέ, πολλοί πλανόδιοι μικροπωλητές και ξένοι συνήθως οργανοπαίχτες ή ζωγράφοι. Ο πεζόδρομος βρίσκεται στο κεντρικότερο σημείο του Πειραιά, κόσμος πηγαиноέρχεται όλη την ημέρα και τα καταστήματα σφύζουν από εμπορική κίνηση.

Συμπερασματικά, οι κεντρικότερες και πιο ονομαστές πλατείες του Πειραιά είναι η Πλατεία Κοραή και η Πλατεία Τερψιθέας που εμφανίζουν έντονη κίνηση όλες τις ώρες της ημέρας. Όσον αφορά τους δρόμους η Σωτήρος Διός, η Ηρώων Πολυτεχνείου, η Ακτή Μουτσοπούλου και η Ακτή Μιαούλη είναι από τους κεντρικότερους της πόλης κι εκεί υπάρχουν πολλά καταστήματα, γραφεία, εταιρείες και πολλά διατηρητέα κτίρια.

4.5 ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Για την ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης του Πειραιά είναι σημαντικό ν' αναφερθούμε και στην αρχιτεκτονική. Σύμφωνα με το σύγχρονο ερευνητή η Robert Venturi, η φυσιογνωμία μιας πόλης πρέπει ν' αναφερθούμε στα αντιπροσωπευτικά στολίδια της. Οι εκκλησίες προσδίδουν στην πόλη κάποιο ιδιαίτερο χαρακτήρα αφού αποτελούν αντιπροσωπευτικά στολίδια της. Για το λόγο αυτό περιγράφονται οι σημαντικότερες και χαρακτηριστικότερες εκκλησίες της πόλης.

➤ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ⁸⁶

Ο πρώτος ναός που χτίστηκε στον Πειραιά είναι ο Ιερός Ναός του Αγίου Σπυρίδωνα που είναι ο πολιούχος του της πόλης και εορτάζεται στις 12 Δεκεμβρίου. Ο Ναός κτίστηκε στη Βορειοδυτική πλευρά του κεντρικού Λιμένα επί Δημαρχίας Δημ. Μουτζόπουλου κατά τα έτη 1868-1875 και διαμορφώθηκε ολοκληρωτικά εσωτερικά το 1882. Οι δαπάνες για την ανέγερση του Ναού καταβλήθηκαν από τον Δήμο και στοίχισε 100000 δραχμές. Ο ναός αυτός κτίστηκε στη θέση του παλαιότερου ναού που ιδρύθηκε το 1836 σε σχέδια Στ. Κλεάνθους και Εδ. Σάουμπερτ που και αυτός με τη σειρά του κτίστηκε στη θέση του παλαιού ναού της περίφημης Μονής του Αγίου Σπυρίδωνος, η οποία ιδρύθηκε ίσως κατά τον 17^ο ή στα τέλη του 16^{ου} αιώνα και πήρε την τελική της μορφή το 1570 περίπου. Από την εποχή της ιδρύσεως της Μονής, ο Άγιος Σπυρίδων θεωρήθηκε προστάτης του Πειραιά.

Η Μονή είχε το προσωνύμιο «Δράκος» και ο ηγούμενος της χαρακτηριζόταν ως «Σπυριδωνίτης». Ήταν πλούσιο μοναστήρι και οχυρωμένο για το φόβο των πειρατών. Η κτηματική περιουσία της Μονής ήταν μεγάλη και μερικά μόνο από τα κτήματά της είχαν αξία 60.400δραχμές περίπου, ποσό τεράστιο για την εποχή. Είχε κτήματα από την περιοχή του Ρέντη, όπου βρίσκονταν τα φθηνότερα, μέχρι εκείνα του κέντρου περίπου 160 στρέμματα που περιλαμβάνονταν στο Σχέδιο Πόλεως, και φυσικά ήταν τα ακριβότερα. Ακόμη στην κτηματική περιουσία της Μονής συμπεριλαμβάνονταν και κτήματα στην περιοχή Τσιρλονέρι της Φρεαττύδας και στο λόφο της Καστέλας. Επίσης, είχε βιβλιοθήκη και ξενώνα για τους ξένους

⁸⁶ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραικό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 179, 180,
ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998, σελ. 51, 52, 65,
ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.35, 36, 37,
ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ. 39,40.

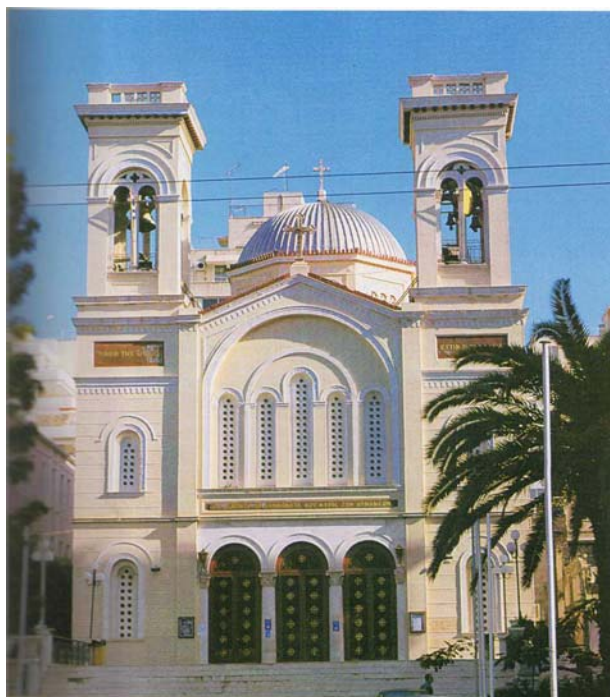
περιηγητές που έφθαναν στον Πειραιά. Από περιηγητικά κείμενα υπάρχουν και λεπτομέρειες σχετικά με τη Μονή, όπως αυτό του P. Laurent που την επισκέφτηκε το 1818 και περιγράφει πως το μοναστήρι ήταν ένα πέτρινο κτίριο σε σχήμα παραλληλόγραμμου με φαρδιά είσοδο και το μικρό ιδιωτικό παρεκκλήσι των πατέρων στο κέντρο της αυλής. Επίσης, οι περιηγητές αναφέρονταν συχνά σε αρχαία κατάλοιπα που έβλεπαν εκεί, κυρίως έναν ωραίο μαρμαρίνο θρόνο με πόδια λιονταριού γιατί στην περιοχή που είχε χτιστεί το μοναστήρι υπήρχε αρχαίος ναός, ίσως της Αφροδίτης. Τέλος, σύμφωνα με την παράδοση στη Μονή του Αγίου Σπυρίδωνα ο Άγιος Σεραφείμ ο ασκητής έκανε το θαύμα του εναντίον των ακρίδων οι οποίες είχαν κατακλύσει την περιοχή και κατέστρεφαν τις καλλιέργειες.

Με την πάροδο του χρόνου το μοναστήρι είχε αρχίσει να παρακμάζει και στις παραμονές της Επανάστασης του 1821 είχε μέσα μόνο 12 μοναχούς. Το 1827 είχαν οχυρωθεί εκεί 300 Τουρκαλβανοί και το μοναστήρι καταλήφθηκε στις 24 Ιανουαρίου το 1827 ύστερα από απόβαση των Ελλήνων. Οι Έλληνες είχαν ως αντικειμενικό σκοπό την εξουδετέρωση όσων Τούρκων είχαν οχυρωθεί μέσα στο μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα και κατά τη διάρκεια όλων αυτών των συγκρούσεων, το ατμόπλοιο «Καρτερία» μετά από έναν ισχυρό κανονιοβολισμό κατάστρεψε ένα μεγάλο μέρος των κτισμάτων της Μονής. Έστω κι αν ήταν μισοκαταστρεμμένο το μοναστήρι, ο ηγούμενος του, Συμεών Μαρματούρης και οι ελάχιστοι μοναχοί που είχαν απομείνει δεν ήθελαν να το εγκαταλείψουν. Λίγο μετά την απελευθέρωση όμως, η Μονή διαλύθηκε, με βάση το Διάταγμα της Αντιβασιλείας της 6/18 Φεβρουαρίου 1834 που επέβαλε τη διάλυση των Μονών με λιγότερους από έξι μοναχούς.

Η Μονή του Αγίου Σπυρίδωνος συνδέεται και με το σπίτι του Μιαούλη. Μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Αθήνα ο ναύαρχος θέλησε να κτίσει το σπίτι του κοντά σ' αυτήν και διάλεξε την περιοχή της Μονής του Αγίου Σπυρίδωνα στον Πειραιά γιατί ήταν η μόνη χωρίς έλη και άρχισε να χτίζει εκεί το σπίτι του (στο οικόπεδο που βρίσκεται η σημερινή εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα) παρά την αντίδραση πολλών Πειραιωτών που πίστευαν ότι δεν έπρεπε να κλείσει «το σπίτι» του Αγίου. Οι εργολάβοι όμως έβλεπαν στον ύπνο τους ένα μοναχό ο οποίος τους ρωτούσε «γιατί του έκλειναν το σπίτι» με αποτέλεσμα να μη βρίσκει εργάτες και τελικά ανέλαβε ο ίδιος την εποπτεία του κτίσματος. Λίγο πριν τελειώσει, Πειραιώτες είδαν και πάλι στον ύπνο τους το μοναχό ο οποίος έκανε την πρόρρηση ότι ο ιδιοκτήτης δεν θα προλάβει να κοιμηθεί σ' αυτό. Τελικά έτσι έγινε κι ο Μιαούλης πέθανε λίγο πριν προλάβει να κατοικήσει στο σπίτι (11 Ιουνίου 1835).

Το 1835 στον παλαιό σωζόμενο ναό του Αγίου Σπυρίδωνα ορκίστηκαν οι πρώτες Δημοτικές Αρχές του Πειραιά και εκλέχθηκε ως πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου ο Εμμανουήλ Δεικτάκης. Πρώτο μέλημα λοιπόν της Δημοτικής Αρχής ήταν η ανοικοδόμηση της ιστορικής εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνα αφού ο μισοερειπωμένος ναός δεν μπορούσε πλέον να

εξυπηρετήσει πλέον τους κατοίκους στην εκπλήρωση των θρησκευτικών καθηκόντων τους. Στις 7 Ιανουαρίου το 1836, σε μία από τις πρώτες συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου αποφασίστηκε η ανέγερση νέας εκκλησίας στο όνομα του Αγίου Σπυρίδωνα και στη θέση της Μονής. Η ανέγερση έγινε με σύναψη δανείου από τον Δήμο και με εισφορές των χριστιανών. Μετά από έρανο που έγινε ο οποίος απέδωσε το ποσό των 3.803 δραχμών θεμελιώθηκε τελικά από τον επίσκοπο της Αττικής Νεόφυτο Μεταξά ο νέος ναός στις 18 Μαΐου το 1836. Το αρχικό σχέδιο του Κλεάνθη προέβλεπε δύο κωδωνοστάσια, πλούσια διακόσμηση και μεγάλο χώρο για τον εκκλησιασμό 1.000 ατόμων, αλλά τροποποιήθηκε από τον Σάουμπερτ που είχε τον τελικό έλεγχο, ο οποίος αφαίρεσε το ένα από τα δύο καμπαναριά και τη γλυπτική διακόσμηση με αποτέλεσμα να κτιστεί μία μικρή εκκλησία με απλή εμφάνιση και κακής κατασκευής. Η εκκλησία αυτή κατεδαφίστηκε αργότερα και στη θέση της θεμελιώθηκε (1866-1870) ο σημερινός περικαλλής ναός του αγίου Σπυρίδωνα. Όμως, μπροστά από το ναό υπήρχαν παλαιά κτίσματα που τον αποκλείαν από τον παραλιακό δρόμο και εμποδίζαν την ελεύθερη θέα του από το λιμάνι. Έγιναν πολλές προσπάθειες για την κατεδάφιση αυτών των κτισμάτων αλλά δεν υπήρξε θετικό αποτέλεσμα μέχρι το 1972 που έγινε η κατεδάφιση των κτισμάτων από τον Δήμο Πειραιά, ο οποίος και αποζημίωσε τους ιδιοκτήτες των κτισμάτων, κι έτσι ελευθερώθηκε η θέα του ναού από το λιμάνι.

Η εορτή του Αγίου Σπυρίδωνα είναι μεγαλοπρεπής και γίνεται λιτάνευση της εικόνας την οποία παρακολουθούν εκπρόσωποι της Κυβέρνησης, της Εκκλησίας και οι αρχές της πόλης καθώς και πλήθος Πειραιωτών, νησιωτών και μαθητών. Η εορτή του Αγίου Σπυρίδωνα είναι τοπική αργία για τις δημόσιες υπηρεσίες, τους οργανισμούς και τα σχολεία.

➤ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ⁸⁷

Ο Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου, ο οποίος βρίσκεται δίπλα στην υδραϊκή συνοικία, ανεγέρθηκε για πρώτη φορά το έτος 1844 με δωρεές των Υδραίων ναυτικών και πολλών άλλων νησιωτών караβοκύρηδων και με συνεισφορά του Δήμου Πειραιά.

Όσον αφορά τον πρώτο ναό, ήταν ένας μικρός ναός που περιγράφεται ως απλή μονόκλιτη βασιλική ο οποίος σχεδιάστηκε από τον δημοτικό αρχιτέκτονα Lorenzen το 1839 και τα εγκαίνια του έγιναν στις 23 Ιουλίου 1844. Όμως, εξαιτίας της κακής κατασκευής και της έλλειψης ευρυχωρίας δημιουργήθηκε η ανάγκη για ανοικοδόμηση νέου ναού. Η ανοικοδόμηση του νέου ναού στηρίχθηκε σε ιδιωτική χρηματοδότηση και τα νέα σχέδια έγιναν το 1851 από τον δημοτικό μηχανικό Ν. Πετιμεζά. Πρόκειται για μια βασιλική με τρούλο, περιφέρειας 19μ και ύψους 9μ πάνω από το κεντρικό τετράγωνο, που είχε πρόναο στηριζόμενο σε έξι μαρμάρινες κολόνες και δύο κωδωνοστάσια από πελεκητό μάρμαρο Υμηττού. Επίσης, στις δύο πτέρυγες είχε δημιουργηθεί γυναικονίτης που ήταν προσπελάσιμος με μαρμαρίνη σκάλα. Τέλος, τα κύρια χαρακτηριστικά του εσωτερικού χώρου ήταν δέκα κολόνες ιονικού ρυθμού και πλακόστρωση με δίχρωμα μάρμαρα Καρράρας.

Ο ναός αυτός όμως ανακατασκευάστηκε και δημιουργήθηκε ο σημερινός, που είναι ο ωραιότερος του Πειραιά χωρίς αμφιβολία. Θεμελιώθηκε το 1879, σε σχέδια του αρχιτέκτονα και καθηγητή του Ε.Μ. Πολυτεχνείου Ιωάννη Λαζαρίμο και ολοκληρώθηκε το 1902 με τη σημαντική συμβολή του δημοτικού αρχιτέκτονα Γεώργιο Ζίζηλα.

Η σημερινή εκκλησία του Αγίου Νικολάου ανήκει στον τύπο των σταυροειδών εγγεγραμμένων τετρακίονιων ναών και η μορφή της ακολουθεί τα πρότυπα του νεοκλασικού ρυθμού, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της τα τρία μνημειώδη πρόπυλα στη δυτική, τη βόρεια και τη νότια όψη, που προσεγγίζουν τον τύπο του αρχαίου κορινθιακού ναΐσκου. Επίσης, προκειμένου να γίνει η αγιογράφηση του ναού, οι επίτροποί του και ιδιαίτερα ο Οικονομόπουλος, κάλεσαν του εύπορους Πειραιώτες να κάνουν δωρεές. Ο καθένας

⁸⁷ ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004, σελ. 247, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 179.

προσέφερε ποσά για να γίνει η αγιογράφηση του προστάτη Αγίου του και γι' αυτό παρατηρούμε σήμερα ότι σε κάθε εικόνα Αγίου αναγράφεται το όνομα ή η οικογένεια του δωρητή.

Στις 6 Δεκεμβρίου κάθε έτους τελείται στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου η δοξολογία, η επίσημη τελετή και η λιτανεία για τον εορτασμό του Αγίου.

➤ **Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ**⁸⁸

Στη διασταύρωση των οδών Βασιλέως Γεωργίου Α και Εθνικής Αντιστάσεως, κοντά στο λιμάνι βρίσκεται ο Ιερός Ναός Αγίας Τριάδας, ο οποίος ανοικοδομήθηκε κατά τα έτη 1841 έως 1845 με δαπάνες του Δήμου Πειραιά και δωρεές εύπορων Πειραιωτών και έχει ανακηρυχθεί σε Μητρόπολη του Πειραιά. Κατά τη διάρκεια των ετών 1844-1855 εκτελέστηκαν κάποιες εργασίες επισκευής καθώς και διάφορα συμπληρωματικά έργα όπως η πλακόστρωση του εσωτερικού με μάρμαρα Μάλτας και Λιβόρνου σε ρομβοειδείς σχηματισμούς, η κατασκευή μεγαλοπρεπών θρόνου, η αποπεράτωση και διακόσμηση της οροφής, η διαμόρφωση τμήματος του εξωτερικού χώρου με κλιμακοστάσια, η θεμελίωση του καμπαναριού το οποίο όμως έμεινε ημιτελές κ.α. Στη συνέχεια είχαν γίνει συζητήσεις για ανοικοδόμηση νέου ναού, πράγμα που ήταν ανέφικτο εξαιτίας της έλλειψης οικονομικών μέσων κι έτσι πραγματοποιήθηκαν απλά κάποιες προσθήκες και βελτιώσεις στο υφιστάμενο κτίριο. Οι μεγαλύτερες επεμβάσεις και επισκευές όμως έγιναν κατά τα έτη 1894-1902, όπου ουσιαστικά η εκκλησία ανακατασκευάστηκε. Κάποιες από τις εργασίες που έγιναν ήταν: η κατεδάφιση του εξωτερικού τοίχου και η αντικατάστασή του με νέα τοιχοποιία, η κατασκευή ενός βάθρου από λαξευτούς ογκόλιθους περιμετρικά σε όλες τις όψεις, η αλλαγή της μορφής των κουφωμάτων με τη χρησιμοποίηση βιτρώ, η ενίσχυση της στατικής επάρκειας του κτιρίου κ.α. Δυστυχώς, ο ναός αυτός καταστράφηκε ολοσχερώς κατά το μεγάλο βομβαρδισμό της 11^{ης} Ιανουαρίου 1944, όταν οι σύμμαχοι βομβάρδισαν την πόλη, αλλά ανοικοδομήθηκε 15 χρόνια αργότερα.

Ο καινούργιος ναός που ανεγέρθηκε κατά τα έτη 1956-1964 είναι ένας μοναδικός και μεγαλοπρεπής ναός. Οι δαπάνες για την ανέγερση του ναού ήταν υπέρογκες αφού οι σύμμαχοι δεν κατέβαλαν καμία αποζημίωση για τις καταστροφές που προκάλεσαν στον ναό και ήταν αδύνατο να καλυφθούν μόνο από τις διάφορες δωρεές. Για το λόγο αυτό αυξήθηκαν τα εισιτήρια των συγκοινωνιών του Πειραιά και από το δεκάλεπτο της αύξησης συγκεντρώθηκε το ποσό των απαραίτητων δαπανών για την ολοκλήρωση της ανέγερσης του καινούργιου ναού.

⁸⁸http://www.pireasnet.gr/main_politismos_arxaiologikoi.htm, ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.97,100, ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, σελ. 180.

Ο καθεδρικός ναός της Αγίας Τριάδος που οικοδομήθηκε στην περίοδο 1956-64, στη θέση του ομώνυμου παλαιού ναού που είχε καταστραφεί κατά τον βομβαρδισμό του Πειραιά από τους Συμμάχους (11 Ιανουαρίου 1944).

Στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας τελούνται όλες οι επίσημες δοξολογίες των εθνικών εορτών γιατί είναι ο καθεδρικός ναός της πόλης και εορτάζεται επίσης η ημέρα του Αγίου Πνεύματος. Επίσης, στο υπόγειο του καθεδρικού ναού της Αγίας Τριάδας βρίσκονται τα ερείπια από τα κτίσματα της αρχαίας πόλης του Πειραιά. Τέλος, έχει καθιερωθεί να πραγματοποιείται στην εκκλησία αυτή, την 6^η Ιανουαρίου, η τελετή των Θεοφανείων που είναι από τις πλέον επίσημες και μεγαλοπρεπείς αφού παρευρίσκονται σ' αυτήν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός, πολλοί Υπουργοί, οι Βουλευτές της περιοχής, ο Νομάρχης, ο Δήμαρχος και το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης, το Διπλωματικό Σώμα, αξιωματικοί όλων των όπλων και πλήθος άλλων επισήμων και λαού.

➤ **Η ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ**⁸⁹

Η ανοικοδόμηση της εκκλησίας της Ευαγγελίστριας ξεκίνησε το έτος 1893 και ολοκληρώθηκε το 1898. Τα σχέδια της εκκλησίας έγιναν από τον δημοτικό αρχιτέκτονα Γεώργιο Ζίζηλα και πρόκειται για μια τρίκλιτη βασιλική με δύο πλάγιες πτέρυγες, οι οποίες έχουν βαθμιδωτές προεξοχές, ώστε να δημιουργείται ένα είδος σταυροειδούς διάταξης. Η πρόσοψη χαρακτηρίζεται από νεοκλασικά μορφολογικά στοιχεία και κάποια από τα ομορφότερα γνωρίσματα του ναού είναι οι επίπεδοι γωνιόλιθοι και τα κορινθιακά κιονόκρανα.

⁸⁹ ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004, σελ. 249

Η αρχική κατασκευή της εκκλησίας ήταν χωρίς τρούλο και κωδωνοστάσιο αλλά το τελευταίο τελικά προστέθηκε το 1897. Επίσης, το διάστημα 1899-1901 έγιναν και κάποιες άλλες προσθήκες όπως, η διεύρυνση του νάρθηκα, η ανοικοδόμηση του εξομολογητηρίου, της κατοικίας του νεωκόρου και τέλος η διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου της εκκλησίας.

➤ Ο ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ⁹⁰

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Κωνσταντίνου θεμελιώθηκε στις 2 Ιουλίου 1878 και σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα και καθηγητή του Ε.Μ Πολυτεχνείου Ιωάννη Λαζαρίμο, ο οποίος είχε και τη συνολική επίβλεψη του έργου. Η κύρια κατασκευή του ναού διήρκεσε μέχρι το 1882, ενώ οι διακοσμήσεις και αγιογραφίες συμπληρώθηκαν στο διάστημα 1886-1991.

Πρόκειται για μία τρίκλιτη βασιλική με τρούλο, εγκάρσιο κλίτος και δύο προεξέχοντα κωδωνοστάσια. Η πρόσοψη χαρακτηρίζεται από νεοβυζαντινά μορφολογικά στοιχεία και τονίζεται με τη μικρή κεντρική προεξοχή και τον οριζόντιο θριγκό, ενώ φέρει κι ένα μεγάλο ρόδακα στον άξονα.

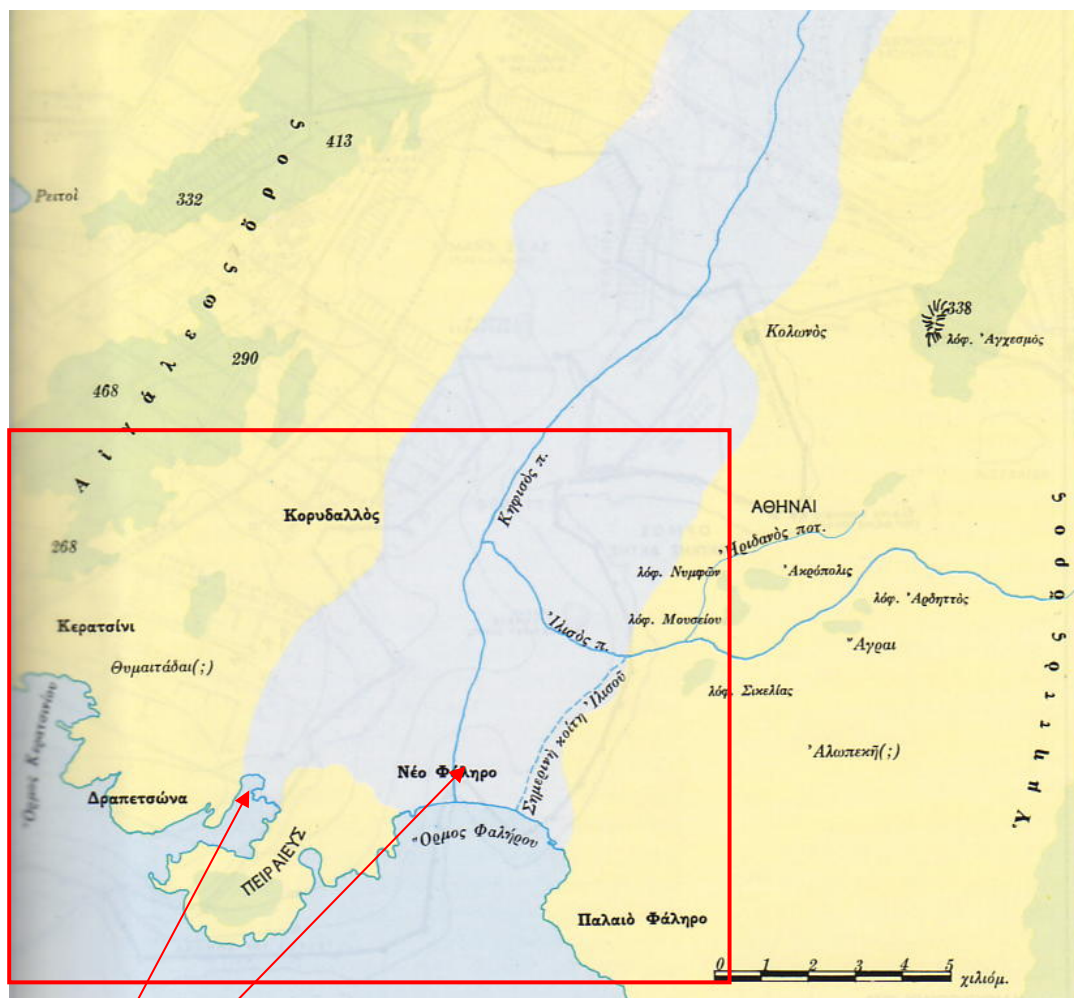
Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο Άγιος Σπυρίδωνας, ο Άγιος Νικόλαος, η Αγία Τριάδα, η Ευαγγελίστρια και ο Άγιος Κωνσταντίνος είναι μερικές από τις ωραιότερες και παλαιότερες εκκλησίες της πόλης και πραγματικά αποτελούν στολίδια του Πειραιά. Στον εορτασμό αυτών των εκκλησιών τελούνται οι επισημότερες δοξολογίες και τελετές και ο Πειραιάς παίρνει γιορτινή όψη.

⁹⁰ ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004, σελ. 248

4.6 ΙΣΤΟΡΙΑ⁹¹

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η πετρώδης χερσόνησος, στην οποία είναι χτισμένος ο Πειραιάς, εισχωρεί 2.5 χιλ. στο Σαρωνικό και έχει πολύ χαμηλό υψόμετρο προς το μέρος της στεριάς. Αυτό έκανε τους αρχαίους να πιστεύουν πως η θέση ήταν αρχικά νησί.

Στα Δυτικά ο «Κωφός λιμήν» εισχωρώντας βαθιά στην ξηρά τελείωνε στην εκτεταμένη λασπώδη περιοχή. Όμοια βαλτώδης περιοχή σχηματιζόταν στ' ανατολικά, προς το σημερινό Νέο Φάληρο όπου η αβαθής θάλασσα κατέληγε σε χαμηλή πεδιάδα με αλμυρά έλη (Αλίπεδον ή

⁹¹ ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004, ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998, ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, «ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ», εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1992, τόμος Αττικά, σελ. ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιά, Πειραιάς 2005, σελ.

Αλμυρίδα). Το «Αλίπεδο» φαίνεται έκταση προσχωσιγενής, από τον ποταμό Κηφισό , στον οποίο πρέπει να χυνόταν άλλοτε ο Ιλισός και ο Ηριδανός.

Οι Αρχαίοι ετυμολογούσαν την τοπωνυμία **Πειραιεύς από το «Πέραν»** (αντικρινή στεριά ή πρόσωπο που περνάει αντίκρυ) – (πέραν της θαλάσσης ή των ελών).

Η περιοχή κατοικείται κατά την προϊστορική περίοδο, αναφέρονται οικισμοί στο λόφο της Καστέλας και το βορειοανατολικό τμήμα της Πειραιϊκής χερσονήσου. Οι Φοίνικες πιθανολογούνται ως οι πρώτοι κάτοικοι.

Ο συνοικισμός της Μουνιχίας (από τον ομώνυμο κόλπο και προς την ανατολική παραλία της Ζέας και από εκεί περιφερειακά του λόφου του Προφήτη Ηλία μέχρι τη διασταύρωση των οδών Ελευθερίου Βενιζέλου & Κουντουριώτη) υπήρξε προ πολλού τειχισμένος ίσως από τα γεωμετρικά και τα πρώιμα αρχαϊκά χρόνια. Περιλάμβανε την «ακρόπολη της Μουνιχίας» στη κορυφή του λόφου του Προφήτη Ηλία και την οχυρωμένη χερσόνησο (χερσόνησος Κουμουνδούρου - εγκαταστάσεις Ν.Ο.Ε) πάνω από το λιμάνι της Μουνιχίας (Μικρολίμανο) όπου βρισκόταν το ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος.

Ο Μούνιχος υπήρξε τοπικός βασιλιάς ο οποίος είχε επιτρέψει στους κατοίκους του Βοιωτικού Ορχομενού, εκπατρισμένους από Θράκες εισβολείς, να εγκατασταθούν στον Πειραιά. Οι Ορχομένιοι μέτοικοι ονόμασαν από ευγνωμοσύνη τη θέση όπου εγκαταστάθηκαν Μουνιχία. Άλλη παράδοση παρουσιάζει τον Μούνιχο ως έπηλυν, ο οποίος είχε καταλάβει τη θέση που έφερε το όνομα του και είχε ιδρύσει το ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος.

Η αρχαιότητα της λατρείας της Μουνίχιας Αρτέμιδος στη Αττική (με κοιτίδα τον Πειραιά) μαρτυρείται από την ονομασία ενός ανοιξιάτικου αττικού μηνός «Μουνιχιώνα» το όνομα του οποίου οφείλετο στην Πειραιώτικη γιορτή Μουνίχια προς τιμή της Άρτεμης με πομπή προς το ιερό και αγώνες πλοίων.

Από τον Πausανία ο Πειραιάς αναφέρεται ως «Δήμος εκ παλαιού, πρότερον δε πρίν ή Θεμιστοκλής Αθηναίος ήρξεν επίνειον», δηλαδή πριν γίνει οργανωμένη πόλη και επίνειο των Αθηνών κατά του κλασικούς χρόνους.

Ο Πειραιάς αποτελούσε Δήμο από παλιούς χρόνους:

Ήταν ένας από τους Δήμους του «Άστεως» περιοχή Αθήνας και προαστίων. Ανήκε στη φυλή Ιπποθοωντίδα, μαζί με τους επίσης δήμους του άστεως Κοίλη (γύρω από την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου του Λουμπαδίαρη), Κειριάδες (περιοχή Πετραλώνων), Κορυδαλλό (ανατολικούς πρόποδες του Αιγάλεω) και Θυμαϊτάδες (περιοχή Αγίου Γεωργίου Κερατσινίου). Ο Ιπποθόωντας γιος του Ποσειδώνα και της κόρης του ελευσίνιου ήρωα Κερκυόνα φέρεται ως ιδρυτής της Ιπποθοωντίδας φυλής.

Ο Πειραιάς αναφέρεται επίσης ως ένας από τους τέσσερις εταίρους του «Τετρακώμου του Ηρακλείου», (Πειραιεύς, Φάληρο, Ξυπέτη και Θυμαϊτάδες) αργότερα «Τετράπολις Πειραιώς». Το Ηράκλειο αποτελούσε το θρησκευτικό κέντρο των δήμων αυτών και βρισκόταν στα Καμίνια κοντά στην εκκλησία της Ζωοδόχου πηγής της συνοικίας Απόλλων ή στη περιοχή Αγίου Ιωάννη Ρέντη πιο κοντά στον Κηφισό. Ο Πειραιάς και οι Θυμαϊτάδες ανήκαν στην Ιπποθοωντίδα φυλή, το Φάληρο (σημερινό Παλαιό Φάληρο) στην Αιαντίδα φυλή και η Ξυπέτη (σημερινό Μοσχάτο) στην Κεκροπίδα φυλή.

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΣ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Περί το 507 π.Χ. και στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος «περί ελευθέρας πολιτείας» του Κλεισθένη αρχίζουν να παρουσιάζονται οι πρώτες πληροφορίες για την πόλη, που ονομάζεται «Δήμος» της Αττικής.

Στη θέση του Πειραιά, πριν ο Θεμιστοκλής την επιλέξει ως επίνειο της Αθήνας και την οχυρώσει, υπήρχαν φτωχές εγκαταστάσεις γεωργών ή αλιέων στις πλαγιές της Μουνιχίας (προς το ομώνυμο λιμάνι και προς την ανατολική παραλία της Ζέας) και στις ανατολικές πλαγιές της Πειραιϊκής, προς το λιμάνι της Ζέας.

Από το 482 π.Χ. με την εφαρμογή του οικονομικού προγράμματος και της αμυντική πολιτικής του Θεμιστοκλή πραγματοποιείται το κολοσσιαίο έργο της οικοδόμησης των Μακρών Τειχών.

Ο Θεμιστοκλής ήταν ο πρώτος πολιτικός που είδε τα πλεονεκτήματα του Πειραιά ως πόλης κτισμένης σε υψώματα με τρία φυσικά και ασφαλή λιμάνια:

- ◆ Κανθάρου (Λιμάνι Πειραιά)
- ◆ Ζέας (Πασαλιμάνι) και
- ◆ Μουνιχίας (Μικρολίμανο)

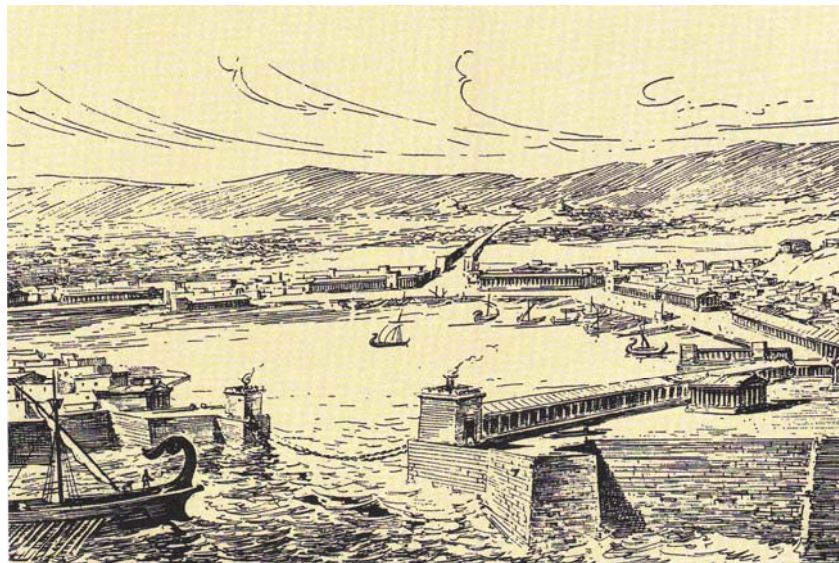
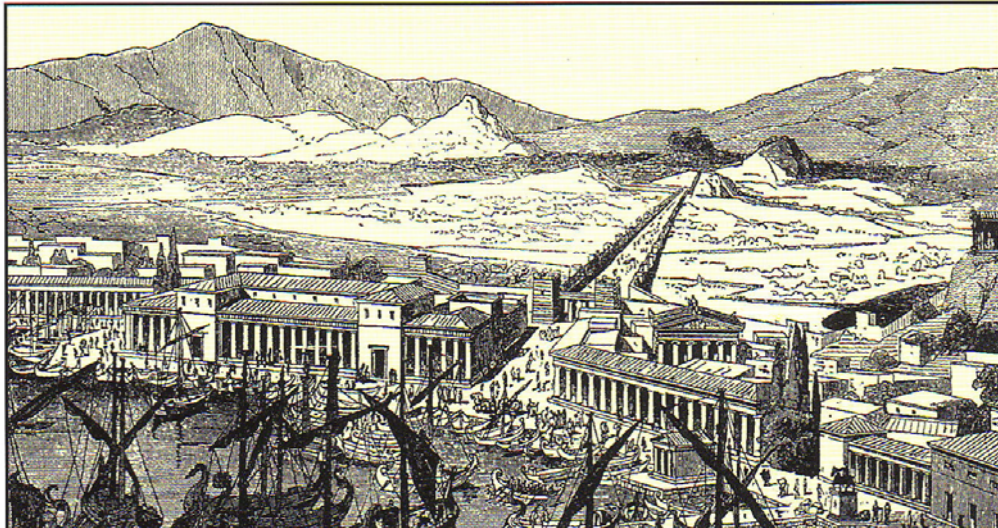
Η οχύρωση όπως την είχε σχεδιάσει ο Θεμιστοκλής είχε σκοπό να εξασφαλίσει τα τρία λιμάνια, όπου θα γινόταν τα νεώρια του Αθηναϊκού στόλου. Η οχύρωση σχεδιασμένη από το 492 άρχισε μετά τη νίκη των Πλαταιών και ο Πειραιάς απόκτησε για πρώτη φορά τείχη συνολικού μήκους 60 σταδίων (περίπου 11 χλμ.) που άφηναν έξω τη πετρώδη ακτή και ακολουθούσε τα ψηλότερα σημεία ως το στόμιο του μεγάλου λιμένος.

Η γοργή ναυπήγηση πολεμικών πλοίων έχοντας αρχίσει μετά τη μάχη του Μαραθώνα συνεχίσθηκε και μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας εξασφαλίζοντας στην Αθήνα ένα μεγάλο και σύγχρονο στόλο που όμως έπρεπε να έχει ασφαλείς ναυστάθμους.

- ◆ Στη Ζέα ο Αθηναϊκός στόλος είχε τον κύριο πολεμικό ναύσταθμο με 196 νεώσοικους

- ♦ Στο λιμένα του Κανθάρου υπήρχαν 94 νεώσοικοι και
- ♦ Στο λιμένα της Μουνιχίας 82.

Η αμυντική θωράκιση του Πειραιά τονώνει το αίσθημα ασφαλείας και καθιστά την πόλη κέντρο συναλλαγών των Ελληνικών τόπων και σημείο συνάντησης των συμμαχικών συμφερόντων.

Στο χρονικό διάστημα 461–446 π.Χ. εκτελούνται στον Πειραιά συστηματικά έργα υποδομής, το εμπόριο και η ναυτιλία ενισχύονται με μία σειρά νομοθετικών μέτρων του Περικλή τα οποία δίνουν τεράστια ώθηση στη πειραιϊκή οικονομία, η πόλη ρυμοτομείται (σχεδιασμός του Μιλήσιου αρχιτέκτονα Ιπποδάμου), οικοδομείται εκτεταμένα και παρατηρείται θεαματική αύξηση του πληθυσμού της - εγκαθίστανται έμποροι, όσοι απασχολούνταν με το στόλο, ετεροδημότες και Έλληνες & ξένοι μέτοικοι.

Στην περίοδο του Πελλοπονησιακού πολέμου 431–404 π.Χ. η οικονομική δραστηριότητα της πόλης οδηγείται σε παρακμή, τα τείχη και οι ναύσταθμοι κατεδαφίζονται από τους νικητές Λακεδαιμονίους και ο ζωτικός χώρος των συναφών δραστηριοτήτων περιορίζεται συστηματικά.

Προσπάθεια αναβάθμισης

Το 400 π.Χ. ιδρύεται στον Πειραιά η τράπεζα του Πασίωνος. Το 393 π.Χ. ανακατασκευάζονται τα τείχη από τον Κόνωνα – ανασυγκροτείται το λιμάνι και ανεγείρονται νέα ιερά.

Στην περίοδο 347–323 π.Χ. κατασκευάζεται η Σκευοθήκη του Φίλωνος στον λιμενίσκο της Ζέας και ανοικοδομούνται οι νεώσοικοι. Η προσπάθεια αναβάθμισης ματαιώνεται από την ανάμιξη των Μακεδόνων στα εσωτερικά της Αθηναϊκή πολιτείας.

Με την κατάλυση της δημοκρατίας το 322 π.Χ. και την εγκατάσταση της Μακεδονικής φρουράς στο οχυρό της Καστέλας ο Πειραιάς αποκόπτεται από την πολιτική, οικονομική και θρησκευτική ζωή της ελεύθερης Αθήνας και πολλοί κάτοικοι εγκαταλείπουν την πόλη.

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΣΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Με την κατάλυση της Μακεδονικής δυναστείας το 168 π.Χ. και την έναρξη εξάπλωσης της Ρωμαϊκής κυριαρχίας στην ανατολική Μεσόγειο η παρακμή του Πειραιά επιτείνεται από την ανάπτυξη του νέου κέντρου, της Δήλου.

Το τέλος όμως της πόλης του Πειραιά σηματοδοτείται από την πολυετή πολιορκία του από τον Σύλλα που καταλήγει στην πυρπόληση του το 86 π.Χ.

Το 98–165 μ.Χ. παρεμβάλλεται μια βραχεία περίοδος ανόρθωσης του Πειραιά από του Αντωνίνους και τον φιλέλληνα Αυτοκράτορα Ανδριανό.

- ◆ Η πόλη κατοικείται από 2.000-3.000 κατοίκους γύρω από την περιοχή του κεντρικού λιμανιού.
- ◆ Το λιμάνι χρησιμεύει ως ευκαιριακή βάση του Ρωμαϊκού στόλου και ως αποβάθρα για την εξυπηρέτηση του εμπορίου της Αθήνας.
- ◆ Ανακαινίζονται οι λιμενικές εγκαταστάσεις.
- ◆ Σημαντικά κτίρια όπως το αρχαίο θέατρο, το βουλευτήριο και μια σειρά ιερών ανακαινίζονται.
- ◆ Οικοδομούνται επαύλεις πάνω στα κλασσικά ερείπια, σε μεγάλες ιδιοκτησίες που έχουν προκύψει από συνένωση πολλών μικρών οικοπέδων.
- ◆ Τοποθετείται το άγαλμα του Λέοντος στον μυχό του κεντρικού λιμανιού το οποίο προερχόταν μάλλον από αρχαίο τάφο και έμοιαζε με το λιοντάρι της Χαιρώνιας ή της Αμφίπολης.

Το 267 μ.Χ. Με την επιδρομή των Γότθων και Ερούλων έγινε και κατάληψη του Πειραιά και η πόλη εγκαταλείφθηκε από τους κατοίκους της. Το 395 μ.Χ. έγινε η εισβολή των Γότθων κι η πόλη καταστράφηκε οριστικά.

Από τότε ο Πειραιάς άρχισε να παρακμάζει και τελικά ερημώθηκε και έτσι παρέμεινε επί 15 περίπου αιώνες.

**Μαρμάρινο άγαλμα του Λέοντος
του Πειραιά πιστό αντίγραφο του
πρωτοτύπου στην ακτή Ξαβερίου.
Φιλοτεχνήθηκε από τον γλύπτη Γ.
Μέγκουλα με πρωτοβουλία της
"Συντονιστικής Επιτροπής
Επιστροφής Λέοντος του Πειραιά.**

ΤΟ ΠΟΡΤΟ ΛΕΟΝΕ ΣΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Στο μεσαίωνα και στα χρόνια της τουρκοκρατίας ο Πειραιάς ήταν ασήμαντο χωριό.

Στους Χάρτες του Γενοβέζου Πέτρο Βισκόντι το 1318 ο Πειραιάς αναφέρεται πλέον ως «Πόρτο Λεόνε». Το 1454, ο Πειραιάς βρίσκεται υπό τον Οθωμανικό ζυγό. Σε περιγραφές ξένων επισκεπτών και περιηγητών σημείο αναφοράς για τον Πειραιά αποτελεί το άγαλμα του Λέοντος και η φυσική θέση και χωρητικότητα του λιμανιού. Το έτος 1687 καταπλέει στον Πειραιά ο πληρεξούσιος και γενικός ναύαρχος της δημοκρατίας της Βενετίας, Φραγκίσκος Μοροζίνης με σκοπό να καταλάβει το κάστρο της Αθήνας (την Ακρόπολη). Στις 26 Σεπτεμβρίου καταστρέφει τον Παρθενώνα. Ένα χρόνο μετά, το 1688 ο Μοροζίνης μετέφερε στη Βενετία τον λέοντα του Πειραιά ως λεία αρχαίου έργου που ταυτιζόταν με τους λέοντες (έμβλημα) του αγίου Μάρκου. Αλλά, η μνήμη του Λέοντος του Πειραιά με τα χρόνια ξεθωριάζει κάπως αλλά το «λιμάνι του δράκου» και «ο δρόμος του δράκου» που οδηγεί στην Αθήνα συνεχίζει ν' αναφέρεται μέχρι και τα χρόνια της επανάστασης.

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ο αιώνας του Διαφωτισμού, αναδεικνύοντας τις αρχαίες ελληνικές αξίες συμβάλλει καθοριστικά στην αλλαγή του σκηνικού στην απούσα πόλη των Αθηνών και την ανύπαρκτη πόλη του Πειραιά:

- ♦ **οι ξένοι ταξιδιώτες αναζητούν στην Ελλάδα τους χώρους που ξετυλίχθηκαν οι δράσεις που περιέγραψαν ο Ηρόδοτος, ο Πλούταρχος, ο Αισχύλος, ο Στράβων κι ο Πανσανίας.....** Αρκετοί απ' αυτούς παρασύρονται από τον γνήσιο ενθουσιασμό τους για το κλασσικό πνεύμα της Αρχαίας Ελλάδος και συμμετέχουν ανενδοίαστα σε μεταφορές αρχαίων έργων τέχνης στην Ευρώπη

Στο χρονικό διάστημα 1800 -1817 πολλοί από τους ξένους ασχολούνται, περιστασιακά ή και συστηματικά με ανασκαφές στην Αθήνα και τον Πειραιά και τα αρχαία έργα τέχνης μεταφέρονται στη Ευρώπη. Στην προσπάθεια αυτή διευκολύνονται από τους Τούρκους της Αθήνας, τους οποίους αμείβουν πλουσιοπάροχα. Από το λιμάνι του Πειραιά φορτώνονται και αποπλέουν τα πλοία που τα μεταφέρουν σε διάφορους προορισμούς. Εκεί στο λιμάνι του Πειραιά καταγράφεται κι η μεγαλύτερη, μετά την καταστροφή από τον Μοροζίνη, περιπέτεια της Ακρόπολης – η απαγωγή των Ελγίνειων: Από το 1801 – 1817 θα καταγραφούν 17 συνολικά απόπλοι πλοίων φορτωμένων με γλυπτά από την Ακρόπολη

- ♦ **κινητοποιούνται πνευματικά και συναισθηματικά οι κάτοικοι της Αθήνας και προσανατολίζονται προς τα αρχαία ιδεώδη:**

Το 1813 ιδρύεται η φιλόμουσος εταιρεία «'Ομήγυρις εξ 'ελλογίμων και ζηλωτών 'ανδρών» που σκοπό είχε την εκπαίδευση και ενίσχυση της εθνικιστικής συνείδησης των υποδούλων Αθηναίων, προετοιμάζοντας ουσιαστικά την επανάσταση. Η επανάσταση του 1821 για την Αθήνα διακρίνεται σε δύο περιόδους όπου ο χώρος του λιμανιού και η Πειραιϊκή ακτή θα αποτελέσουν για ένα διάστημα το θέατρο ενός πολέμου φθοράς με πολλές μικρές και μεγάλες μάχες που, μακροπρόθεσμα, θα παίξουν το ρόλο τους στη τελική έκβαση της επανάστασης.

Με την έναρξη της επανάστασης το Μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδων γίνεται τόπος συγκέντρωσης και διαμετακόμισης του άμαχου πληθυσμού- προσφύγων μέσω του λιμένα προς ασφαλείς κατευθύνσεις: Σαλαμίνα, Αίγινα και Πόρο.

Οι Τούρκοι αποκλείονται στην Ακρόπολη και στη συνέχεια τον Αύγουστο του 1821 ο Ομέρ Βρυώνης που είχε προστρέξει προς ενίσχυση των πολιορκημένων αποχωρεί από την Αθήνα προς πιο καίριο στρατηγικά σημείο και αρχίζει ένα ειρηνικό μεσοδιάστημα που διαρκεί μέχρι το 1826. Το 1827 Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, γενικός αρχιστράτηγος των «κατά Στερεά Ελλάδα στρατοπέδων» κατεβαίνει στη Αττική προκειμένου σε συντονισμό με τα στρατεύματα που

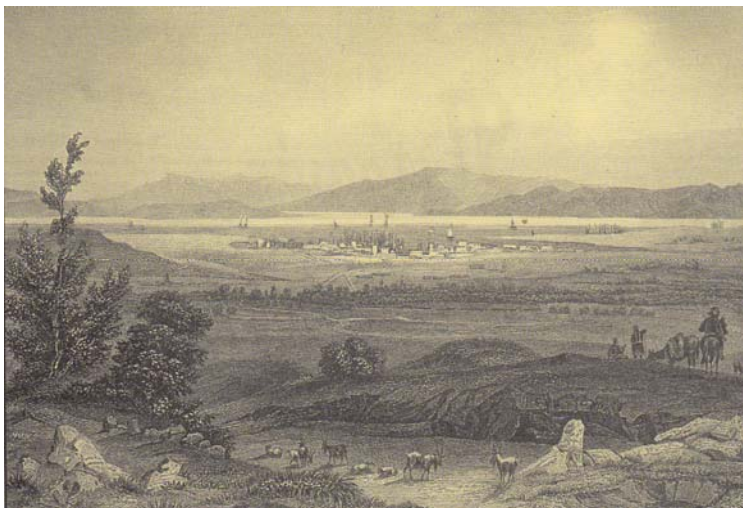
αποβιβάζονται στον Πειραιά υπό τον λόρδο Κόχραν (Αρχιναύαρχο του Ελληνικού στόλου) και τον Ρίτσαρτ Τσώρτς (Αρχιστράτηγο και διευθυντή απασών των κατά ξηρά δυνάμεων) να απελευθερώσει την Αττική.

Οι Άγγλοι στρατοπεδεύουν αρχικά στο Πασαλιμάνι και στη συνέχεια οχυρώνονται στη Καστέλα. Οι μάχες αρχίζουν στην περιοχή των περιχώρων της Αθήνας και του Πειραιά με αντικειμενικό σκοπό την εξασθένηση των αμυντικών θέσεων των Τούρκων και την κατάληψη της Ακρόπολης. Αναφέρονται οι νικηφόρες μάχες των τριών Πύργων (Αρχαία πύλη Ηετίωνειας) και του μοναστηριού του Αγίου Σπυρίδωνα όπου και καταστρέφεται σχεδόν όλη η μονή από τον θαλάσσιο βομβαρδισμό των συμμαχικών και Ελληνικών πλοίων.

Στη τελική έκβαση όμως του πολέμου για την επίτευξη του αντικειμενικού σκοπού έπαιξε καθοριστικό ρόλο το γεγονός της διαφορετικής στρατηγικής του Καραϊσκάκη και των συμμάχων, καθώς και ο πρόωμος θάνατος του. Έτσι στην καθοριστική μάχη του Ανάλατου τα Ελληνικά και συμμαχικά στρατεύματα ηττώνται από τον Κιουταχή.

Με την μάχη του Ανάλατου η «Πειραιϊκή συμμετοχή στον αγώνα ουσιαστικά τελείωσε και ο Πειραιάς παρουσιάζει εικόνα ερήμωσης και σιωπής.

Στα απομνημονεύματα του Α. Ραγκαβή αναφέρεται για τον Πειραιά των πρώτων μεταεπαναστατικών χρόνων «έρημος και αγρία υπήρξε η παραλία του Πειραιά για πολλούς αιώνες μέχρι την αναβίωση του στα 1835»:

Ο Πειραιάς στις αρχές της δεκαετίας του 1830.

- ◆ Χωράφια, αμπελώνες και ελαιώνες
- ◆ Κατεστραμμένοι αποβάθρες στο λιμάνι με αποτέλεσμα τα πλοία να μην μπορούν να παραβάλουν και οι ταξιδιώτες να αποβιβάζονται με βάρκες.
- ◆ Το τελωνείο εγκατεστημένο σε μια παράγκα
- ◆ Ελάχιστα καλύβια στη περιοχή του λιμανιού
- ◆ Το μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα (που φαίνεται να υπήρχε από 1686) καταστραμμένο από την πολιορκία του λόρδου Κόχραν και του Χάστινγκς το 1827.

Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Μια μικρή ολοκληρωμένη θαλασσινή πολιτεία ως «αποβατήριο των Αθηνών».

Από το 1829 είχαν παρατηρηθεί σποραδικές αφίξεις κατοίκων που ανοίγουν μικρομάγαζα σε ξύλινες παράγκες στο λιμάνι.

Ο κυριότερος ιδιοκτήτης του κέντρου του Πειραιά ήταν η μονή του Αγίου Σπυρίδωνα. Το 1833 ο Ηγούμενος αναφέρει στη Νομαρχία Αττικής ότι για τις παράγκες των μαγαζιών τους, οι ένοικοι, πλήρωναν ενοίκιο 4 φοίνικες (νόμισμα του Καποδίστρια).

Η οικιοθελής κατοίκηση του Πειραιά τα πρώτα χρόνια του εποικισμού εξελίσσεται βραδύτατα:

◆ 1827: 22 κάτοικοι

◆ 1830: 50 κάτοικοι

Η πόλη του Πειραιά ήταν ήδη σχεδιασμένη στα χαρτιά, από το 1834 από τους αρχιτέκτονες Σταμάτη Κλεάνθη και Ε. Shaubert. Το σχέδιο προέβλεπε μια μικρή αλλά ολοκληρωμένη θαλασσινή πολιτεία για 15000 κατοίκους. Ήταν ένα σχέδιο άψογο, οι ρυμοτομικές λύσεις που πρότειναν ακόμα και σήμερα θεωρούνται θαυμάσιες. Προβλεπόταν ακόμη θέση για βασιλικά ανάκτορα που δεν κτίστηκαν ποτέ διότι με διάταγμα το 1936 αποφασίσθηκε τελικά να μη χτισθούν στον Πειραιά.

Από το 1834 μετά την επιλογή και καθιέρωσης της Αθήνας ως πρωτεύουσας σχεδιάζεται κι ο συστηματικός εποικισμός του Πειραιά:

◆ Το 1836 παραχωρείται σε Χίους εποίκους γη στο δεξιό μέρος του Πειραιά (μεταξύ των σημερινών οδών Δ. Γούναρη, Ελ. Βενιζέλου, Ηρώων Πολυτεχνείου και Βασιλέως Γεωργίου Α΄) για να κτισθεί Χιώτικος οικισμός και καταστήματα.

◆ Το 1838 πωλούνται οικόπεδα σε διατίμηση τιμή (1 δραχμή/πήχη) σε 48 παραλληλόγραμμα του σχεδίου πόλεως, στα ΝΔ της πόλης κοντά στο λιμάνι (από οδό Μπουμπουλίνας – περιοχή Αγ. Νικολάου – πλατεία Πηγάδας), σε Υδραίους για να κτισθεί Υδραϊκός οικισμός.

◆ Ο πληθυσμός του παρουσιάζει μια συνεχή ανοδική πορεία:

▶ 1834: 600 κάτοικοι

▶ 1836: 1010 κάτοικοι

▶ 1841: 2800 κάτοικοι

▶ 1852: 5526 (3463 Δημότες στην πλειονότητα τους Χίοι και Υδραίοι, 1605 ετεροδημότες και 455 αλλοδαποί κυρίως Σικελοί, Ναπολιτάνοι, Μαλτέζοι εργάτες κ.α.)

▶ 1870: 10937 κάτοικοι

Στις 25 Οκτωβρίου του 1935 αιτείται από την Βασιλική Γραμματεία των Εσωτερικών ν' αναγνωρισθεί ο Πειραιάς σαν Δήμος. Δύο μήνες αργότερα 23 Δεκεμβρίου του 1835, ορκίζεται ως πρώτος Δήμαρχος Πειραιώς ο Υδραίος Κυριάκος Σερφιώτης. Η πρώτη συνεδρίαση του Δημοτικού συμβουλίου πραγματοποιείται στα ερείπια του μοναστηριού του Αγίου Σπυρίδωνα.

- ◆ Το 1841 ο Πειραιάς προβιβάζεται ως Δήμος Β' τάξεως και
- ◆ Το 1870 ως Δήμος Α' τάξεως.

Η νέα Δημοτική αρχή χρειάσθηκε να προσπαθήσει πολύ για να κάνει τον Πειραιά κατοικήσιμο:

- ◆ Αποξήρανση και στη συνέχεια αξιοποίηση των ελών του «λιμένος των Αλών» που εκτείνεται ΒΑ του λιμανιού και του Φαλήρου.
- ◆ Διευκόλυνση των βιοτεχνών για εγκατάσταση στην πόλη
- ◆ Απομάκρυνση και καταστροφή των «σεσαθρωμένων πλοίων» από το λιμάνι.
- ◆ Προσέλευση επωνύμων ατόμων, που μπορούν να συμβάλουν στην πρόοδο της νέας πόλης.
- ◆ Επικοινωνία με την Αθήνα
- ◆ Ύδρευση του Πειραιά

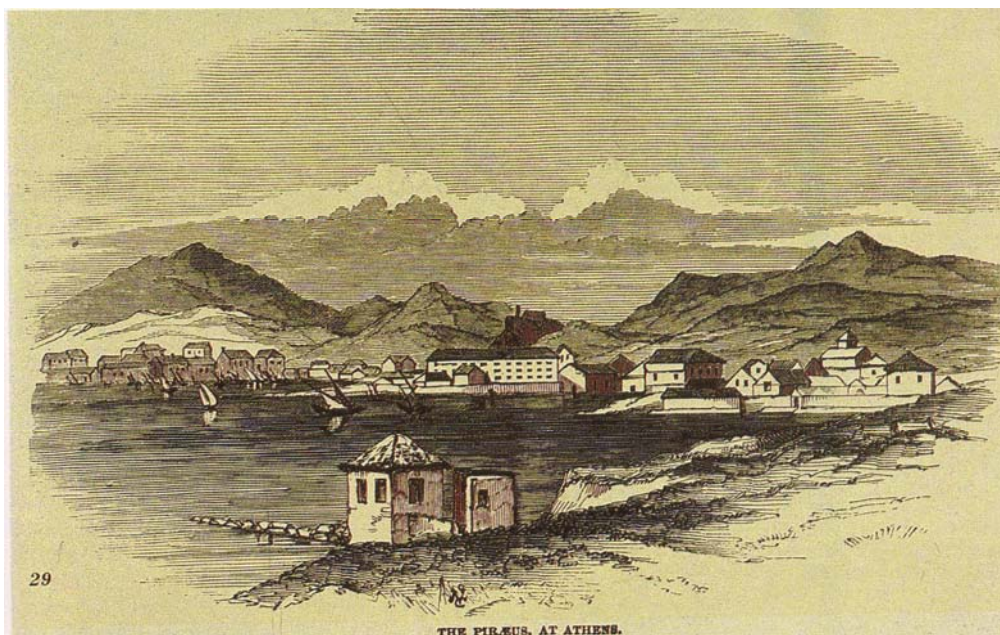
Το 1836, τοποθετείται ο θεμέλιος λίθος της ιστορικής εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνα στη θέση του κατεστραμμένου μοναστηριού. Το 1849 κτίζεται η Αγία Τριάδα και από τους Υδραίους στην Υδραϊκή συνοικία ο Άγιος Νικόλαος.

Το 1841 ο Πειραιάς έχει περί τα 150 μεγάλα σπίτια και αποτελεί τόπο παραθερισμού για τους εύπορους Αθηναίους και ξένους. Το 1842 υπάρχουν περί 450 σπίτια διάσπαρτα στην ακτή ενώ το 1850 περί τα 1000. Τα αρχαία κατάλοιπα σταδιακά θάβονται από τα καινούργια σπίτια χωρίς προηγούμενα να ταυτισθούν από τους αρχαιολόγους.

Το 1840 ιδρύεται η γαλλική σχολή Saint Paul, το 1847 χτίζεται η Ιωνίδειος σχολή, δωρεά του Κωνσταντίνου Ιωαννίδη, και λειτουργεί σαν δημοτικό (αλληλοδιδασκτικό) και σχολαρχείο (ημιγυμνάσιο). Το 1856 χτίζεται το Ράλειο παρθενγωγείο, δωρεά του Κωνσταντουπολίτη Ιάκωβου Ράλλη, αδελφού του τότε δημάρχου Λουκά Ράλλη.

Η κίνηση στο λιμάνι είναι μεγάλη που χρησιμοποιείται μόνο για μεγάλα πλοία, ενώ τα μικρά αράζουν στο λιμάνι της Μουνιχίας, «Φανάρι», ενώ τα πασαλιμάνι που είναι γνωστό σαν «Στρατιωτική» αγκυροβολούν αλιευτικά και στη βόρεια πλευρά του βρίσκονται καμπίνες για θαλάσσια λουτρά.

Το 1852, οι κυρίως αποβάθρες είναι δύο η Βασιλική κοντά στην πλατεία Όθωνος και η Μεγάλη αποβάθρα (μήκους 1,5 χλμ) στην Τρούμπα. Αργότερα δημιουργούνται τα Λεμονάδικα όπου τα καΐκια μεταφέρουν τα προϊόντα των νησιών και πραγματοποιούνται οι ανταλλαγές σε είδος.

Ο Πειραιάς το 1850

Ο Πειραιάς του 1850 ήταν μια μικρή συγκροτημένη θαλασσινή πολιτεία. Τα όρια του κατά την περιγραφή «στατιστική» του ίλαρχου Αγγελόπουλου το 1852 εκτείνονταν:

- ◆ Ανατολικά έως το Φαληρικό πεδίο,
- ◆ Δυτικά έως τη δυτική ακτή του λιμένα,
- ◆ Βόρεια έως το όρος Κορυδαλλός,
- ◆ Νότια έως το λιμάνι της Μουνιχίας και τη χερσόνησο της Πειραιϊκής την οποία προσδιορίζει σαν «μικρή χερσόνησο, κοινώς, μύλοι καλούμενη, ήτις σχηματίζεται από τους λιμένας Πειραιά και Μουνυχία».

Η κυρίως πόλη εκτείνονταν στην περιοχή από τον Άγιο Νικόλαο μέχρι την οδό Ηφαίστου (σημερινή Ελευθερίου Βενιζέλου) και από την οδό Καποδιστρίου μέχρι την σημερινή Γρηγορίου Λαμπράκη.

Το ξεκίνημα της κοινωνικής ζωής του Πειραιά αρχίζει να καταγράφεται από το 1841 με την λειτουργία της λέσχης «Αρμονία» που στεγάστηκε στο σπίτι του Α. Μιαούλη μπροστά ακριβώς από την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα. Σιγά – σιγά με την διαμόρφωση ορισμένων περιοχών, ο Πειραιάς απέκτησε χώρους αναψυχής:

- ◆ Το Πασαλιμάνι, όπου λειτουργούσαν δημοτικό καφενείο, ανδρικά και γυναικεία θαλάσσια λουτρά.
- ◆ Τους κήπους που κατέληγαν στην σημερινή οδό Ρετσίνα και
- ◆ Το Πάνθεον, στην σημερινή Τερψιθέα που ήταν ο κυριότερος τόπος περιπάτου και τις Κυριακές δινόταν συναυλίες από τις φιλαρμονικές του στρατού ή ξένων πολεμικών πλοίων

Το πρώτο περιοδικό του Πειραιά υπήρξε ο «Παιδαγωγός» που εκδόθηκε το 1839 από τον Ηλία Χριστοφίδη και απετέλεσε τον πρόδρομο των πολλών εφημερίδων και περιοδικών που

κυκλοφόρησαν αργότερα και δια μόρφωσαν το κατάλληλο πλαίσιο για τη δημιουργία μιας αξιόλογης πνευματικής παράδοσης.

Η ΣΚΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ Η «Η ΞΕΝΗ ΤΟΥ 1854»

Τον Ιανουάριο του 1850 οι Άγγλοι αποκλείουν για τρεις μήνες το λιμάνι του Πειραιά. Το 1854 η Αγγλία και η Γαλλία αποφασίζουν τον αποκλεισμό και τη στρατιωτική κατάληψη του Πειραιά. Η κατοχή τερματίστηκε τον Φεβρουάριο του 1857.

Στη διάρκεια της κατοχής οι Γάλλοι στρατιωτικοί, όντας ανεξέλεγκτοι από το Ελληνικό κράτος, έκαναν παράνομες ανασκαφές στον Πειραιά και τα ευρήματα τα έστελναν στη πατρίδα τους. Μέχρι να αντιδράσει αποτελεσματικά η κυβέρνηση ένας τεράστιο αριθμός αρχαιοτήτων του Πειραιά είχε πουληθεί σε Παρισινούς αρχαιοπώλες και από εκεί είχαν καταλήξει σε ιδιωτικές συλλογές.

Το Ιούνιο του 1854 εμφανίζονται στον Πειραιά τα πρώτα κρούσματα χολέρας που φέρνουν τα γαλλικά κατοχικά στρατεύματα. Η επιδημία εξαπλώνεται και ο Πειραιάς απομονώνεται από την Αθήνα. Πραγματοποιείται ομαδική αναχώρηση των Πειραιωτών προς την Αίγινα, Ύδρα και Σύρο. Μόνο 60 οικογένειες, από τις οικονομικά ασθενέστερες παραμένουν στον Πειραιά.

Πειραιάς το 1856

Τα Γαλλικά στρατεύματα κατοχής σε συνεργασία με το Δήμο εκτελούν δημόσια έργα, τα σπουδαιότερα των οποίων ήταν:

- ◆ Η Δεντροφύτευση τμήματος της πλατείας θεμιστοκλέους. Ο χώρος ονομάζεται με απόφαση του Δημοτικού συμβουλίου ‘Τινάνειος κήπος’ προς τιμή του Γάλλου αρχηγού των στρατευμάτων κατοχής βαρόνου Tinan.

- ◆ Διάνοιξη της λεωφόρου από το λιμάνι προς την Μουνιχία διαμέσου της Βαρβακείου πλατείας (κήπος Τερψιθέας).
- ◆ Λιθόστρωση δρόμων και πλατειών
- ◆ Διαμόρφωση της οδού προς το νεκροταφείο Αγ. Διονυσίου.
- ◆ Εξυγίανση των περιοχών που ακόμη υπήρχαν έλη.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ – Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ

Τα επόμενα 50 χρόνια είναι χρόνια διεκδίκησης της πρώτης θέσης ανάμεσα στα τότε Ελληνικά λιμάνια και αποκατάστασης του ιστορικού μεγαλείου της πόλης του Πειραιά.

Το 1857 ανατίθεται (αρχικά) η κατασκευή του σιδηροδρόμου Αθήνας-Πειραιά στον Γάλλο επιχειρηματία Feraldi. Η κατασκευή θα ολοκληρωθεί το 1869 από τον Άγγλο Edward Pickering, ανοίγοντας έτσι νέους ορίζοντες στον Πειραιά που μέχρι τότε στήριζε την επικοινωνία του με την ενδοχώρα μόνο στις άμαξες, τα κάρα και τα υποζύγια. Ο σιδηρόδρομος ηλεκτροκινήθηκε το 1904.

Το 1868-1873 χτίζεται το κτίριο που στέγασε προσωρινά το προβλεπόμενο, από το σχέδιο πόλεως Κλεάνθη-Shaubert, χρηματιστήριο εμπορευμάτων αλλά που αργότερα (1885) χρησιμοποιήθηκε τελικά σαν Δημαρχείο. Εκεί τοποθετήθηκε το γνωστό Ρολόι του Πειραιά – σήμα κατατεθέν του μέχρι τη κατεδάφιση του στη δεκαετία του 1970.

Επί Δημαρχίας Τρύφωνα Μουτσόπουλου καλείται ο Πειραιώτης, Υδραΐκης καταγωγής αρχιτέκτονας Ι. Λαζαρίμος να σχεδιάσει το θέατρο του Πειραιά που η απόκτηση του αποτελούσε έντονη επιθυμία του αστικού κόσμου του Πειραιά γιατί έτσι θα επισφράγιζε την κοινωνική του άνοδο. Η έγκριση του αρχιτεκτονικού σχεδίου γίνεται στις 6 Οκτωβρίου του 1883. Στις 24 Ιουνίου του 1884 κατατίθεται ο θεμέλιος λίθος από τον τότε δήμαρχο Α. Ομηρίδη. Η ανέγερση του προχωράει αργά με ενδιάμεσες αναμίξεις άλλων αρχιτεκτόνων(γ. Ζίζιλα και Τσίλλερ) και τελικά περατώνεται από τον εμπνευστή του Ι. Λαζαρίμο 12 χρόνια αργότερα. Τα εγκαίνια του «Δημοτικού Θεάτρου» του Πειραιά (του μεγαλύτερου στη Ελλάδα) γίνονται στις 9 Απριλίου του 1895 από τον τότε Δήμαρχο Θ. Ρετσίνα.

Στα 1882 μια σειρά από Ελληνικές και ξένες ναυτιλιακές εταιρίες έχουν τα πρακτορεία στον Πειραιά ενώ παράλληλα λειτουργούν αρκετές Ελληνικές και ξένες ασφαλιστικές εταιρίες. Από το 1860 ο Πειραιάς μετατρέπεται σταδιακά σε βιομηχανικό κέντρο έτσι ώστε στη δεκαετία 1870 – 1880 να αποκτήσει οριστικά τη μορφή βιομηχανικής πόλης.

Στα βόρεια της πόλης εγγύς του σιδηροδρομικού σταθμού δημιουργείται μεγάλη βιομηχανική ζώνη εκτάσεως 50 περίπου χιλιάδων τ.μ.

Το 1883 στον Πειραιά βρίσκεται το 34.5% του συνόλου των βιομηχανικών εγκαταστάσεων της χώρας και κατοικεί το 51% των βιομηχανικών εργατών. Σφραγίδα στη βιομηχανική ιστορία του Πειραιά βάζουν τα εργοστάσια κλωστήρια των αδελφών Ρετσίνα που περί το 1892 αναδεικνύεται η μεγαλύτερη στο είδος της επιχείρηση στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή. Από το 1883 ο Πειραιάς έχει πάρει τη μορφή που θα διατηρήσει σαν πόλη μέχρι το 1922.

Η πόλη επεκτείνεται πολεοδομικά προς ακραίες περιοχές – Φρεατίδα, Πειραιϊκή και συνοικία εργοστασίων και κατοικείται μέχρι την Καστέλα. Στο ψηλότερο σημείο του Πασαλιμανιού δημιουργείται από τον γνωστό αρχιτέκτονα Τσίλλερ συνοικισμός – γνωστός σαν συνοικισμός του Τσίλλερ.

Συνοικισμός Τσίλλερ

Από το 1878 τα λυχνάρια αρχικά που μετατραπήκαν αργότερα σε λάμπες πετρελαίου και φώτιζαν τον Πειραιά έχουν μετατραπεί σε λάμπες φωταερίου. Από το 1903 η πόλη αρχίζει να ηλεκτροφωτίζεται με σχετικά βραδύ ρυθμό που διαρκεί έως το 1920. Από το 1909 αρχίζει η ασφαλτόστρωση των κεντρικών δρόμων και πλατειών και λειτουργούν τα ηλεκτροκίνητα τραμ.

Στα 1909 η κοινωνική υποδομή του Πειραιά περιλαμβάνει 10175 οικίες, 13 εκκλησίες (12 ορθόδοξες και 1 καθολική – του Αγίου Παύλου), 13 πλατείες, 2 νοσοκομεία (Τζάνειο και Ρωσικό), 2 ορφανοτροφεία και 1 γηροκομείο.

Επίσης η πνευματική υποδομή της πόλης αξιολογείται από την λειτουργία 1 χειμερινού θεάτρου (Δημοτικό) & 4 θερινών (Τσόχα στη πλατεία Αλεξάνδρας, Διονυσιάδη στο Πασαλιμάνι, σταθμού Ν. Φαλήρου και Απόλλων), 22 δημοσίων σχολείων (1 γυμνάσιο, 1 παρθεναγωγείο-διδασκαλείο, 3 σχολαρχεία και 17 δημοτικά), 13 ιδιωτικών εκπαιδευτήριων (κυριότερα: Ελληνογαλική σχολή καλογραιών Jeanne D' Arc, Ελληνογαλική σχολή Saint Paul,

Λύκειο Πλάτων), μιας εμπορική σχολή και δυο σχολών μηχανικών (Πειραιϊκός σύνδεσμος και Προμηθέας) και την έκδοση 4 εφημερίδων (Σφαίρα, Χρονογράφος, κ.α).

Χαρακτηριστικό της ανάπτυξης του Πειραιά είναι ότι το ετήσιο ποσοστό αύξησης του πληθυσμού του αποτελεί το μεγαλύτερο και σταθερότερο που παρατηρείται ανάμεσα σ' όλες τις Ελληνικές πόλεις μεταξύ των ετών 1856-1907.

Το 1870 έχει 11000 κατοίκους

Το 1889 έχει 35000 κατοίκους

Το 1896 έχει 51000 κατοίκους

Το 1907 η πόλη έχει πια 73579 κατοίκους και

Το 1920: 133.487 κατοίκους

Στο κατώφλι του 20ου αιώνα το λιμάνι του Πειραιά αναδεικνύεται το 1ο λιμάνι σε σπουδαιότητα στην Ελλάδα και 6ο στη Μεσόγειο, η δε πόλη του Πειραιά δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Ελλάδος

Πειραιάς στα τέλη του δέκατου ενάτου αιώνα

Η μεγάλη προσδοκία των Πειραιωτών έχει εκπληρωθεί:

Ο Πειραιάς λειτουργεί πλέον σαν πόλη αυτόνομη και όχι σαν εξάρτημα της πρωτεύουσας. Το άλλοτε «αποβατήριο των Αθηνών» έχει αρχίσει να διανύει την δεύτερη στην ιστορία του Χρυσή εποχή.

Ο Πειραιάς στα τέλη του δέκατου ενάτου αιώνα

Ο ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΟΛΕΜΩΝ

Το 1914 αρχίζει ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος ο οποίος θα λήξει το 1918 για τον υπόλοιπο κόσμο. Η Ελλάδα όμως θα συνεχίσει να πολεμά για άλλα τέσσερα χρόνια και μετά από μια θριαμβευτική πορεία τα πρώτα χρόνια θα καταλήξει το 1922, μετά από μια σειρά λαθών, να ηττηθεί και να προκληθεί ο ξεριζωμός ενάμισι εκατομμύριου Ελλήνων που κατέφυγαν ως πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Ο Πειραιάς θα δεχθεί το μερίδιο του από την καταστροφή – 100.000 πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν κυρίως στις άλλοτε έρημες ή εξοχικές περιοχές του. Η πόλη γιγαντώθηκε, ο πληθυσμός της μέσα σε λίγα χρόνια διπλασιάστηκε:

- ▶ Το 1923 ξεπέρασε τους 230.000 κατοίκους και
- ▶ Το 1928 έφτασε τους 251.659 κατοίκους.

Η πίεση της εγκατάστασης των προσφύγων δημιουργεί αναγκαστικά νέους εκτός σχεδίου πόλης προσφυγικούς οικιστικούς θύλακες στα έρημα βράχια της Πειραιϊκής όπου θα αποτελέσουν την καινούργια συνοικία του Πειραιά την Νέα Καλλίπολη με αρχικό πυρήνα πρόσφυγες από τη Καλλίπολη της Ανατολικής Θράκης. Ο πληθυσμός της Πειραιϊκής χερσονήσου που δεν ξεπερνούσε τους 200-300 κατοίκους θα φτάσει με την απογραφή του 1928 τους 5.689 με τους 4.682 απ' αυτούς να κατοικούν στη συνοικία της Νέας Καλλίπολης. Άλλοι επίσης πρόσφυγες θα εγκατασταθούν στη γούβα του Βάβουλα, τα Καμίνια, στην Καστέλα και το Τουρκολίμανο όπου αργότερα στην παραλία του θα χτισθούν κανονικές εργατικές κατοικίες. Οι

περισσότεροι όμως θα στραφούν αναγκαστικά προς τις σχεδόν ακατοίκητες περιοχές του Πειραιά: Δραπετσώνα, Ανάσταση, Λιπάσματα, Ταμπούρια, Κερατσίνι, Ικόνιο, Πέραμα, Κοκκινιά, Κουτσικάρι (Κορυδαλλός) και από την άλλη μεριά του Πειραιά μέχρι τον Απόλλωνα κοντά στον Άγιο Ιωάννη το Ρέντη. Στους προσφυγικούς αυτούς οικισμούς θα κυριαρχήσουν για πολλά χρόνια η παράγκα και η μιζέρια.

Δώδεκα χρόνια μετά, το 1934 οι συννοικισμοί αυτοί θα αποσπασθούν από τον Δήμο Πειραιά και θα συγκροτήσουν ιδιαίτερους Δήμους και κοινότητες.

Το προσφυγικό στοιχείο με τις εξαιρετικές ικανότητες του κατάφερε στα χρόνια που ακολούθησαν να μετεξελιχθεί από παράγοντα αστάθειας στην αρχή, σε παράγοντα προόδου, ενισχύοντας την οικονομία του Πειραιά με αξιόλογο έμπνηχο δυναμικό.

Στο λιμάνι του Πειραιά και κατά την περίοδο 1924-1931 εκτελούνται τα πρώτα μεγάλα λιμενικά έργα (κρηπιδώματα μήκους 2756 μ., μόλος στο Κερατσίνι, ανέγερση 5 διωρόφων λιμενικών υποστέγων, εκβανθύσεις κ.α. με συνολικό κόστος μισό δισεκατομμύριο δραχμές) από την «Επιτροπεία Λιμένος Πειραιά» που οφείλονταν στην έμπνευση και την πρωτοβουλία του προέδρου της Δημητρίου Καλλιμασιώτη. Στη συνέχεια η ίδρυση του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς (Ο.Λ.Π) θα συμβάλει αποφασιστικά στην ανοδική πορεία του Πειραιϊκού Λιμένα. Ο ΟΛΠ θα λύσει το πρόβλημα της πολυαρχίας στο λιμάνι ασκώντας την διοίκηση ενιαία και εκμεταλλεζόμενος παράλληλα ο ίδιος τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Το 1932 θα λειτουργήσει η Ελευθέρα Ζώνη Πειραιώς (Ε.Ζ.Π) ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο για να υπαχθεί στη συνέχεια στον ΟΛΠ. Μέχρι το 1940 ο ΟΛΠ θα διαθέσει 217 εκατομμύρια δραχμές για ανάπτυξη λιμενικών υποδομών και την αγορά τεχνικού εξοπλισμού. Στις παραμονές του Β' παγκοσμίου πολέμου οι λιμενικές εγκαταστάσεις εξυπηρετούν όλα τα επιβατηγά πλοία των ακτοπλοϊκών γραμμών και 8-10 φορτηγά πλοία κάθε ημέρα. Η εμπορευματική κίνηση στο λιμάνι του Πειραιά αυξάνει συνεχώς διαμορφώνοντας το έτσι, ως καθοριστικό παράγοντα της οικονομίας του Πειραιά.

Με την έναρξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου ο Πειραιάς αποτελεί ένα από τους πρώτους στόχους της Ιταλικής αεροπορίας.

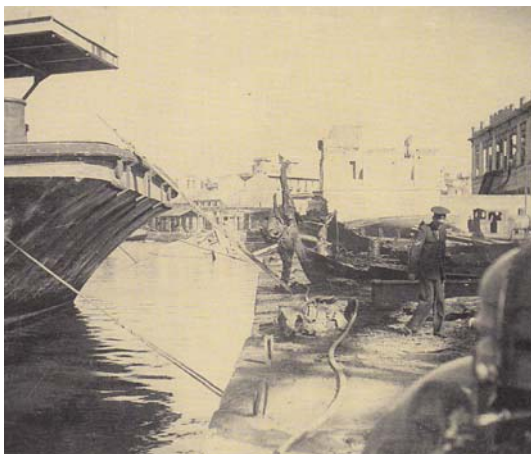
Η Πειραιϊκή πολεμική περιπέτεια όμως αρχίζει από το βράδυ της 6^{ης} Απριλίου του 1941 όταν τα γερμανικά στούκας βομβαρδίζουν επί 2.5 ώρες το λιμάνι του με στόχο να πλήξουν το κατάφορτο με εκρηκτικές ύλες αγγλικό ατμόπλοιο “Clan Fraiser” και τις λιμενικές εγκαταστάσεις. Ο Πειραιάς έζησε την πιο εφιαλτική νύχτα της ιστορίας του με τεράστιες υλικές καταστροφές και ανθρώπινα θύματα. Οι περισσότεροι Πειραιώτες έφυγαν, αναζητώντας καταφύγιο στην Αθήνα.

Είναι η πρώτη ομαδική φυγή, που θα ολοκληρωθεί αργότερα μετά τον βομβαρδισμό των συμμάχων της 11^{ης} Ιανουαρίου του 1944 όπου 500 αεροπλάνα σφυροκόπησαν μέρα και νύχτα την πόλη και το λιμάνι.

Στην περίοδο της Γερμανικής κατοχής ο Πειραιάς και λιμάνι του θα δοκιμασθούν σκληρά τόσο σκληρά όσο ίσως καμιά άλλη πόλη στη Ελλάδα.

- ◆ Αυστηροί περιορισμοί στη κίνηση προσώπων και αγαθών
- ◆ Επιτάξεις τροφίμων με αποτέλεσμα την πείνα που επιτεινόταν από την έλλειψη καλλιεργήσιμης γης για την προσωπική καλλιέργεια και παραγωγή.
- ◆ Απαγόρευση της αλιείας
- ◆ Το όργιο της μαύρης αγοράς
- ◆ Αποτελμάτωση της οικονομίας του
- ◆ Συλλήψεις και εκτελέσεις των κατοίκων του
- ◆ Συχνές επιδρομές της συμμαχικής αεροπορίας

Στα 3,5 χρόνια της κατοχής 10.782 Πειραιώτες πέθαναν από πείνα και 859 σκοτώθηκαν από τους βομβαρδισμούς. Οι Πειραιώτες που πολέμησαν στα Αλβανικά βουνά, στη θάλασσα και αντιστάθηκαν στη διάρκεια κατοχής προσέφεραν στο βωμό της πατρίδας 1.741 άτομα. Στο τέλος του πολέμου, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, το σύνολο των θυμάτων ανήλθε σε 13.282 άτομα, αλλά υπάρχουν βάσιμες υποψίες πως ο αριθμός των θυμάτων πλησιάζει τα 17000 άτομα.

***Το λιμάνι του Πειραιά
καταστραμμένο μετά την
αποχώρηση των Γερμανών***

Στις 12 Οκτωβρίου του 1944, την ημέρα απελευθέρωσης του Πειραιά, το λιμάνι θα δεχθεί το ολοκληρωτικό πλήγμα του με την ανατίναξη από τους Γερμανούς των λιμενικών του εγκαταστάσεων.

Η πόλη και το λιμάνι της καταστράφηκαν μερικώς και σε ορισμένες περιοχές ολικά. Στις 14 Ιανουαρίου του 1944 μετά την πρωτοφανή χιονοθύελλα που σκεπάζει τα χαλάσματα και τους νεκρούς του συμμαχικού βομβαρδισμού ο Πειραιάς παρουσιάζει για τρίτη φορά στην ιστορία του την εικόνα μιας λευκής νεκρόπολης.

Μετά το δεύτερο κύμα φυγής, χωρίς γυρισμό, των Πειραιωτών προς την Αθήνα, η κοινωνική πορεία του Πειραιά μοιραία θα αλλάξει κατεύθυνση προς ένα νέο Πειραιά που θα έχει στη σύνθεση του νέους πολίτες του κυρίως ναυτικούς και νησιώτες.

Οι ρίζες των αναμνήσεων της πόλης που ξαναχτίστηκε στο έρημο τοπίο του Πειραιά το 1834 και που ξεπρόβαλε σαν θαύμα δημιουργίας στο παγκόσμιο περιβάλλον του 19^{ου} αιώνα άρχισαν να αδυνατούν. Η νέα κοινωνία του αντιλήφθηκε τον Πειραιά σαν νέο χώρο ανάπτυξης των δραστηριοτήτων της χωρίς όμως την συναισθηματική σύνδεση με το παρελθόν του.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - Η ΝΕΑ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

Στην πενταετία 1945 – 50, παράλληλα με τις προσπάθειες για ανάκαμψη της τοπικής οικονομίας, που είχε σοβαρότατα πληγεί στην περίοδο της κατοχής, κοινός στόχος ήταν η άμεση αποκατάσταση των πολεμικών ζημιών στην πόλη και το λιμάνι.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 έχουν αποκατασταθεί όλες οι ζημιές στις εγκαταστάσεις και έχει συμπληρωθεί ο εξοπλισμός του λιμένα.

Παράλληλα έχει αρχίσει η συντήρηση και ανακατασκευή των δημοσίων χώρων και κτιρίων.

Η νέα πορεία του Πειραιά αρχίζει στη δεκαετία του 1950.

Η άλλοτε εμπορική και βιομηχανική πόλη που στέγαζε τις έδρες των μεγαλύτερων επιχειρήσεων της Ελλάδος και είχε κατοίκους πρωταγωνιστές της κοινωνικής της ζωής του ιδρυτές - ιδιοκτήτες των περνάει την κρίση της:

- ◆ Η πολιτική αστάθεια (1945-1952 – 24 κυβερνήσεις) και τα μέτρα περιορισμού των εισαγωγών στραγγαλίζουν το εμπόριο και την βιομηχανία με ανάλογες επιπτώσεις στο Πειραιϊκό χώρο.
- ◆ Οι επιχειρήσεις μετακινούνται και εγκαθίστανται σε νέα εμπορικά κέντρα.
- ◆ Γνωστές επιχειρήσεις διακόπτουν τις εργασίες τους ενώ άλλες παρακμάζουν και κλείνουν.
- ◆ Επιχειρηματίες, εφοπλιστές, επιστήμονες, επί κεφαλής οργανισμών μετακινούνται και εγκαθίστανται στην Αθήνα και στα αριστοκρατικά προάστια.
- ◆ Οι Πειραιώτες που έχουν φύγει από τον Πειραιά με το βομβαρδισμό του 1944 έλκονται από την Αθήνα και δεν επιστρέφουν στον ρημαγμένο Πειραιά.
- ◆ Οι νέοι εσωτερικοί μετανάστες – κάτοικοι του Πειραιά αναζητούν εναγωνίως τη νέα τους ζωή – εστία και απασχόληση – χωρίς μοιραία να μπορούν να αναπληρώσουν το κενό.

Με την αποκατάσταση των ζημιών αρχίζει η ανοικοδόμηση της πόλης. Νέα κτίρια για την κάλυψη των συγχρόνων αναγκών εμφανίζονται που μεταξύ των καλαίσθητων όμως ξεπροβάλουν και οι πρώτες πολυκατοικίες (1952).

Η ανοικοδόμηση αυτή θα παρεκκλίνει σταδιακά και θα ακολουθήσει το δικό της δρόμο, ένα δρόμο χωρίς μέτρο και σεβασμό στο περιβάλλον με μόνο ίσως γνώμονα την ζήτηση και την με μικρό κόστος προσφορά.

Θα απουσιάσει η αισθητική και η πρόβλεψη των αυριανών αναγκών του Πειραιά και των κατοίκων της. Σ' αυτή τη διαδικασία της ακαλαίσθητης και απάνθρωπης ανοικοδόμησης του Πειραιά θα συμμετέχουν πολλά στοιχεία όπως η στέγαση των εσωτερικών μεταναστών μετά τον εμφύλιο, η ανασυγκρότηση και οικονομική ανάπτυξη μετά τον πόλεμο με κεντρικό χώρο την μείζονα περιοχή της πρωτεύουσας και η έλλειψη σχεδιασμού για την υλοποίηση της.

Ο Δήμος συνάπτει δάνειο 15 εκατομμυρίων δραχμών για την εκτέλεση ενός ευρύτατου προγράμματος έργων οδοποιίας, ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροφωτισμού.

Στις αρχές τις δεκαετίας του 1960 ο Πειραιάς έχει γιατρέψει τις πληγές του Β' παγκοσμίου πολέμου και έχει αρχίσει να χαράζει τη νέα του πορεία. Μετά την υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου το 1953 και την απελευθέρωση του εμπορίου το Πειραιϊκό εμπόριο θα ανασάνει και η τοπική βιομηχανία θα ανασυντάξει τις δυνάμεις της. Θα ιδρυθούν νέες μονάδες κυρίως στο χώρο της ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας με επίκεντρο – λίγο αργότερα την ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη του Περάματος. Οι μονάδες αυτές αν και μικρής εμβέλειας θα αντισταθμίσουν, κατά κάποιο τρόπο, τις απώλειες από την διακοπή των εργασιών γνωστών πειραιϊκών βιομηχανιών. Με αρχή την περίοδο μετά το 1955 θα δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για την επιστροφή των ελληνικής πλοιοκτησίας εμπορικών πλοίων υπό την Ελληνική σημαία και την εγκατάσταση των εδρών ναυτιλιακών εταιρειών στον Πειραιά. Η κίνηση αυτή θα κορυφωθεί στα πρώτα χρόνια της δικτατορίας λόγω της διαμόρφωσης ενός υπερβολικά ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου για τις ναυτιλιακές εταιρείες. Στην ανατολική πλευρά του λιμένα θα ανεγερθούν πολυώροφα κτίρια που στεγάσουν τις έδρες και τις υποδομές των ναυτιλιακών εταιρειών δημιουργώντας έτσι νέα επαγγέλματα, νέες θέσεις εργασίας, νέα εμπορικά καταστήματα και τεχνολογικά αναπτυγμένες υποδομές.

Από το 1955, με τη σταδιακή εφαρμογή του σχεδίου του καθηγητή του Ε.Μ.Π – λιμενολόγου Δημοσθένη Πίππα αρχίζει η εκτέλεση σειράς σημαντικών έργων στο λιμάνι, με στόχο την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του.

- Διαρρύθμιση της Ν.Α πλευράς του – κατασκευή 4593 μ κρηπιδωμάτων – λιμενοποίηση του όρμου Κερατσινίου – κατασκευή νέων αποθηκευτικών συγκροτημάτων και υποστέγων – κατασκευή επιβατικών σταθμών μεταξύ των οποίων του Αγίου Νικολάου – επέκταση

σιταποθήκης – διαμόρφωση του πρώτου σταθμού εμπορευματοκιβωτίων στη ακτή Βασιλειάδη – κατασκευή του μόλου Δραπετσώνας.

- ▶ Κατασκευή των λιμενίσκων της Ζέας – Φρεατύδας.
- ▶ Δημιουργία επισκευαστικής βάσης Περάματος με την εγκατάσταση σ' αυτή δύο πλωτών δεξαμενών.
- ▶ Συμπλήρωση του τεχνικού εξοπλισμού του με γερανογέφυρες, γερανούς, γερανοφόρα οχήματα και πλωτά μέσα.

Ο Πειραιάς παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό του λιμανιού του θα αναδειχθεί ως παγκόσμιο ναυτιλιακό κέντρο.

Το λιμάνι με την μεγάλη ναυτιλιακή, εμπορευματική και επιβατική του κίνηση αποτελούσε τον πνεύμονα που έδινε ανάσα ζωής στην πόλη. Στις εργασίες φορτοεκφόρτωσης αγαθών απασχολείται ένας μεγάλος αριθμός λιμενεργατών. Στα παρακείμενα καφενεία κλείνονταν εμπορικές συμφωνίες και πραγματοποιούνταν προσλήψεις ναυτικών. Ταξιδιώτες και περαστικοί αγόραζαν υπηρεσίες και αγαθά από τα παρακείμενα καταστήματα και τους μικροπωλητές. Η εργασία ήταν συνεχής καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας μέχρι ακόμη και τις βραδινές ώρες. Τις νυχτερινές ώρες άρχιζαν οι υπηρεσίες διασκέδασης των περαστικών ναυτικών και ντόπιων με επίκεντρο την «αμαρτωλή» - όπως την χαρακτήριζαν - περιοχή της Τρούμπας. Αυτή την νυχτερινή ζωή προβάλλανε ορισμένες γνωστές κινηματογραφικές ταινίες (Στέλλα, Κόκκινα Φανάρια) και κυρίως «Ποτέ την Κυριακή» που με την ερμηνεία από την Μελίνα Μερκούρη του τραγουδιού του Μάνου Χατζηδάκη «Τα παιδιά του Πειραιά» προβλήθηκε το λιμάνι του Πειραιά παγκοσμίως.

Το 1962 ιδρύεται η Μητρόπολη Πειραιώς. Το 1964 ιδρύεται ο νομός Πειραιώς στον οποίο υπάγονται οι Δήμοι Πειραιώς, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Δραπετσώνας, Κερατσινίου, Κορυδαλλού, Νικαίας, Περάματος, τα νησιά του Αργοσαρωνικού, η παραθαλάσσια περιοχή της Τροιζήνας και τα Κύθηρα.

Η Δημοτική αρχή στα χρόνια που ακολουθούν μέχρι το πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου 1967 περιορίζεται στην αντιμετώπιση αμέσων αναγκών του Δήμου και σε πολιτιστικές εκδηλώσεις μικρής εμβέλειας.

Αμέσως μετά το πραξικόπημα, με απόφαση του Στρατιωτικού Διοικητή Πειραιά, απολύονται ο Δήμαρχος Γ. Κυριακάκος και οι Δημοτικοί σύμβουλοι του συνδυασμού του και του συνδυασμού της αντιπολίτευσης. Η νέα Δημοτική αρχή υπό τον Αριστείδη Σκυλίτση θα εγκατασταθεί στις 5 Αυγούστου του 1967. Μια Δημοτική αρχή που αντλούσε την εξουσία της από την τοποθέτηση της και όχι από την εκλογή της αλλά και από την απεριόριστη εμπιστοσύνη

που την περιέβαλε η κεντρική χουντική εξουσία. Αντικειμενικά ο Σκυλίτης αν και δεν είχε την λαϊκή επιλογή επιτέλεσε και θετικό αλλά και αρνητικό έργο:

Στα θετικά του καταχωρούνται:

- ▶ Η σχολαστική καθαριότητα και νοικοκυρεμένη εμφάνιση της πόλης.
- ▶ Η αναβάθμιση της κοινωνικής ζωής με εντυπωσιακά θεάματα (πχ το καρναβάλι του Πειραιά) με αποτέλεσμα ο Πειραιάς να ασκήσει γοητεία όχι μόνο στους κατοίκους του πολεοδομικού συγκροτήματος του "μείζονος" Πειραιά αλλά και στους Αθηναίους.
- ▶ Η ανέγερση/δημιουργία και λειτουργία του Βεάκειου υπαίθριου θεάτρου, του Δελφινάριου και του Πειραιϊκού Λυρικού θεάτρου, του Δημοτικού κινηματογράφου "Σινεάκ" και του μουσείου Π. Αραβαντινού.
- ▶ Η δημιουργία και ανάδειξη των χώρων μπροστά από τους ιερούς ναούς του Αγίου Σπυρίδωνα και Αγίου Νικολάου με την κατεδάφιση των υφισταμένων κτιρίων.

Στα αρνητικά του καταχωρούνται:

- ▶ Η με αυταρχικό τρόπο εκδίωξη των "Ραλείων σχολών" από το χώρο τους στην πλατεία Κοραή και η προσπάθεια ανοικοδόμησης νέου Δημαρχιακού μεγάρου που παρέμεινε όμως γιατί γιατί οι νόμιμοι χρήστες κατέφυγαν σε ένδικα μέσα αμέσως μετά την πτώση της χούντας.
- ▶ Η ανοικοδόμηση του εμποροναυτικού κέντρου "Πύργος" που παρέμεινε ημιτελής μέχρι και σήμερα χωρίς ποτέ να εξυπηρετήσει το σκοπό του.
- ▶ Η κατεδάφιση του ιστορικού Ρολογιού του Πειραιά.

Το 1975 ο Πειραιάς επανέρχεται στις δημοκρατικές του συνήθειες εκλέγοντας τον πρώτο μετά το 1967 Δήμαρχο του, τον Τάσο Βουλόδημο, με το μεγαλύτερο στα μεταπολεμικά χρόνια ποσοστό του 71,70 %.

Στον μεγάλο σεισμό του 1981 υπέστησαν ζημιές εκτός άλλων τα ιστορικά κτίρια του παλαιού ταχυδρομείου και του Δημοτικού θεάτρου. Τα τραυματισμένα αυτά κτίρια στολίδια και αρχιτεκτονική/πνευματική παρακαταθήκη του Πειραιά θα φτάσουν μη λειτουργικά μέχρι σχεδόν σήμερα.

Το 1980 αποπερατώνεται το σύγχρονο κτίριο του Αρχαιολογικού μουσείου και εγκαινιάζεται τον Ιούνιο του 1981 από τον μετέπειτα Δήμαρχο Πειραιά και τότε υπουργό πολιτισμού Πειραιώτη πολιτικό Ανδρέα Ανδριανόπουλο. Το 1982 χαρακτηρίζεται το ιστορικό κέντρο του Πειραιά από την Καλλιόπη έως την Καστέλα ως παραδοσιακό, με συνέπεια στα χρόνια που θα ακολουθήσουν να χαρακτηρισθούν σταδιακά 450 νεοκλασικά κτίρια ως διατηρητέα. Το 1983 επιστρέφονται, μετά από έντονα διαβήματα των πολιτιστικών φορέων της πόλης, στο φυσικό

τους χώρο (Αρχαιολογικό μουσείο Πειραιά) τα χάλκινα αριστουργήματα του Κούρου (Απόλλωνος) του 6^{ου} π.Χ , της Αθηνάς του 4^{ου} π.Χ, της Αρτέμιδος κ.α. που είχαν μεταφερθεί στη Αθήνα για συντήρηση.

Το 1985 θα διαμορφωθεί και θα μετατραπεί σε εκθεσιακό κέντρο ο μεγάλος επιβατικός σταθμός του ΟΛΠ στον προβλήτα του Αγίου Νικολάου, στον οποίο οργανώνονται πανελλήνιες και διεθνείς εκθέσεις μεταξύ των οποίων η διεθνής Ναυτιλιακή έκθεση "Ποσειδώνια" και η διεθνής έκθεση αμυντικής βιομηχανίας "Defendory".

Με έργα κυρίως διαχείρισης της δημοτικής λειτουργίας, σποραδικά έργα καλυτέρευσης της υποδομής (πεζοδρομήσεις, οδοποιίας, ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροφωτισμού), κοινωνικής ωφέλειας και αξιόλογες αλλά όχι ιδιαίτερα εντυπωσιακές πολιτιστικές πρωτοβουλίες που να συγκεντρώνουν εκτός πόλης και χώρας τα φώτα της δημοσιότητας οι Δημοτικές αρχές οδηγούν τη πόλη του Πειραιά στην Τρίτη χιλιετηρίδα του.

Στην τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα και στα πρώτα 6 χρόνια του 21^{ου} αιώνα δύο Δημοτικές αρχές, υποστηριζόμενες από τα δύο πολιτικά κόμματα που κυβερνούν τη χώρα τα 30 τελευταία χρόνια, μοιράζονται από 8 χρόνια η κάθε μία την διαχείριση της λειτουργίας της πόλης του Πειραιά χωρίς όμως δημιουργικό και διορατικό σχεδιασμό που θα στοχεύει μακρόπνοα στην πόλη της επόμενης γενιάς. Η ενέργεια των δύο αυτών αρχών εξαντλήθηκε σε έργο λειτουργικής διαχείρισης των τρεχόντων προβλημάτων με περιορισμένα δημιουργικά έργα διαχρονικής αξίας.

Αναφέρονται το πολυώροφο κτίριο της σύγχρονης Δημοτικής βιβλιοθήκης (1998-2002), η αποκατάσταση - αναπαλαίωση του κτιρίου του παλαιού ταχυδρομείου (1998-2005 από ΥΠΕΧΩΔΕ) όπου στεγάστηκαν η Δημοτική πινακοθήκη και το μουσείο Αραβαντινού, η αξιοποίηση του κτήματος Δηλαβέρη, αγορά και αναπαλαίωση ορισμένων νεοκλασικών κτιρίων στο κέντρο της πόλης που σήμερα στεγάζουν δημοτικές υπηρεσίες, η ανασύσταση της Δημοτικής φιλαρμονικής που είχε διαλυθεί επί Δημαρχίας Σκυλίτση, η ανακαίνιση του Βεάκειου υπαίθριου θεάτρου του Προφήτη Ηλία και η αξιοποίηση του με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ποιότητας ώστε να τείνει να εξελιχθεί σε θεσμό καλοκαιρινού φεστιβάλ και η ένταξη των έργων επισκευής και αποκατάστασης του Δημοτικού θεάτρου στο Γ' κοινοτικό πλαίσιο στήριξης της Ε.Ε με προοπτική έναρξης των εργασιών το 2007.

Παράλληλα ο ΟΛΠ που μετατράπηκε το 1999 σε Ανώνυμη Εταιρεία συνεχίζει το εκσυγχρονιστικό και αναπτυξιακό έργο του στη μείζονα περιοχή του λιμανιού που σε αρκετές περιπτώσεις εξυπηρετεί τις κυκλοφοριακές, πολιτιστικές και κοινωνικές ανάγκες της πόλης. Αναφέρονται τα ακόλουθα έργα:

- ▶ Η κατασκευή της περιφερειακής λεωφόρου του ΟΛΠ που θα συνδέσει το λιμάνι με το Εθνικό δίκτυο.
- ▶ Οι υπόγειοι σταθμοί αυτοκινήτων στη πλατεία Καραϊσκάκη και τον Άγιο Νικόλαο.
- ▶ Η μεταφορά όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων στο Ικόνιο και το Κερατσίνι και η διάθεση του κεντρικού λιμένα Πειραιά εξ ολοκλήρου και αποκλειστικά στην επιβατηγό ναυτιλία.
- ▶ Η κατασκευή 5 επιβατικών σταθμών και ενός κρουαζιεροπλοίων στο Παλατάκι.
- ▶ Τα έργα ανάπλασης του κεντρικού λιμένα για την εξυπηρέτηση την επιβατική κίνηση εσωτερικού και εξωτερικού.

Σήμερα η οικονομία του Πειραιά βασίζεται στο εμπόριο που καταφέρνει παρά τις αντίξοες συνθήκες να επιβιώνει και τη ναυτιλία.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960 η ζωή των παλαιών και νέων κατοίκων στον Πειραιά κυλούσε σε χαμηλούς τόνους θυμίζοντας αρκετά την ήρεμη και ανθρώπινη πόλη των τελευταίων προπολεμικών χρόνων. Υπήρχαν ακόμη τα μονώροφα ή διώροφα σπίτια με αυλή και η παραδοσιακή μορφή των γειτονιών με την καθημερινή επικοινωνία ανάμεσα στους κατοίκους των.

Οι ολιγαρκείς Πειραιώτες αναζητούσαν την καθημερινή τους ανάπαυλα και την κοινωνική τους συναναστροφή στους απλούς περιπάτους του Πασαλιμανιού, της Καστέλας της Φρεατίδας και της Πειραιϊκής με ενδιάμεσους σταθμούς τα γνωστά καφεενεία-καφεζαχοροπλαστεία στο Πασαλιμάνι και την Ακτή Μουτσοπούλου.

Στις πιο κοσμικές εμφανίσεις τους οι Πειραιώτες επέλεγαν θέατρο βαριετέ (Ολύμπια και Μισούρι στο Πασαλιμάνι), κινηματογράφο (Πάλλας, Ολύμπιον, Καπιτόλ, Απόλλων στο Πασαλιμάνι – Χαϊλιάφ & Αττικόν στη πλατεία Κοραή – Αελλώ και Καστέλλα στην Καστέλα), ταβέρνες στο Πασαλιμάνι, Φρεατίδα και Καστέλλα και ψαροταβέρνες κατά μήκος της Πειραιϊκής & Τουρκολίμανο (Μικρολίμανο), κοσμικά κέντρα (Σπηλιά του Παρασκευά και Chez – Lapin).

Σ' αυτή τη ζωή θα εισβάλουν χρόνο με το χρόνο τα νέα στοιχεία που θα αλλοιώσουν τη φυσιογνωμία της πόλης και θα την μετατρέψουν σε μια πόλη χωρίς έντονες αναμνήσεις και όχι τόσο αρμονική σύνδεση του παρόντος της με το παρελθόν της. Όλα θα είναι νέα χωρίς να σέβονται τα παλιά. Ιστορικά κτίρια καταστράφηκαν χωρίς να εξομοιωθούν κι άλλα γκρεμίστηκαν για να κτισθούν εμπορικά με φτηνό κόστος.

- ▶ Το ξενοδοχείο "Ακταίον" στο Ν. Φάληρο ερειπωμένο από την περίοδο της κατοχής και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια κατεδαφίστηκε το 1958.

- ▶ Το αρχιτεκτονικό κομψοτέχνημα – το υπαίθριο θέατρο του σταθμού του Νέου Φαλήρου κατεδαφίσθηκε το 1969.
- ▶ Το μέγαρο του χρηματιστηρίου, γνωστό ως “Ρολόι” κατεδαφίσθηκε το 1969.

Ο οικοδομικός οργανισμός στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και της δεκαετίας 1970 θα ακολουθήσει το δικό του δρόμο, ένα δρόμο χωρίς μέτρο και σεβασμό στο περιβάλλον. Δυστυχώς ο χαρακτηρισμός του ιστορικού κέντρου του Πειραιά (από την Καλλίπολη έως την Καστέλα) ως παραδοσιακού ήλθε πολύ αργά μετά την ολοκλήρωση του οικοδομικού οργανισμού. Όσα κτίρια είχαν απομείνει ανέπαφα έχουν το προνόμιο να χαρακτηρισθούν ως διατηρητέα. (στα χρόνια που θα ακολουθήσουν να χαρακτηρισθούν σταδιακά ως διατηρητέα 450 νεοκλασικά κτίρια).

Σήμερα οι πολυκατοικίες που ανεγέρθηκαν πριν 30 – 40 χρόνια άκομψα, στα λείψανα των παλιών νεοκλασικών κτιρίων αλλά και των απλών νησιώτικων διωρόφων σπιτιών, φαντάζουν άχαρες, κακοσυντηρημένες και ετεροχρονισμένες, δείγμα της πρόχειρης και φτηνής κατασκευής τους.

Ήδη οι παλιοί τους κάτοικοι τις εγκαταλείπουν αναζητώντας νέες σύγχρονες κατοικίες σε ανατολικότερες παραλιακές συνοικίες (Καλαμάκι, Άλιμο, Γλυφάδα, Βούλα και Βάρη-Βουλιαγμένη). Στη θέση τους είτε σαν αγοραστές είτε σαν ενοικιαστές τους διαδέχονται εκατοντάδες οικονομικοί μετανάστες από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Ασίας και της Αφρικής που αλλοιώνουν σοβαρά και για μια φορά ακόμη την σύνθεση των γειτονιών – των συνοικιών - της πόλης με τα ανάλογα προβλήματα.

Έλλειψη ζωτικού κοινού χώρου – Οι χώροι του Ιππόδαμου και του Κλεάνθη συρρικνώθηκαν παρά επεκτάθηκαν συγκριτικά με τον Πειραιά του τότε και του σήμερα. Οι λεωφόροι πρόσβασης στην πόλη μίκρυναν μπροστά στον μεγάλο κυκλοφοριακό όγκο που καλούνται να διεκπεραιώσουν και δεν υπάρχει χώρος να διαπλαυνθούν. Όλη η σύγχρονη ογκώδης και βαριά κυκλοφορία από και προς το λιμάνι διεκπεραιώνεται μέσα από την πόλη του Πειραιά και δεν υπάρχει χώρος για την εκτροπή της εκτός κέντρου.

Το αυτοκίνητο στις δεκαετίες 1980, 1990 και μέχρι σήμερα θα εισβάλει ακόμη και στα σοκάκια του Πειραιά. Όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι ένα απέραντο πάρκιν – θυσία στο βωμό της προσωπικής εξυπηρέτησης των περαστικών και των ντόπιων αλλά και αποτέλεσμα έλλειψης

πολιτικής οξυδέρκειας ή και αδιαθεσίας πρόβλεψης των αναγκών του αύριο που τελικά έγινε οδυνηρό σήμερα.

Οι μη ολιγαρκείς κάτοικοι του πολεοδομικού συγκροτήματος του “μείζονος” Πειραιά μαζί με το αυτοκίνητο τους, αναζητούν την καθημερινή τους ανάπαυλα και την κοινωνική τους συναναστροφή στις αναρίθμητες καφετερίες, ταβέρνες και μπαράκια (χωρίς πάρκιν) του Πειραιά – του Πειραιά χωρίς θέατρα και ελκυστικές μοντέρνες κινηματογραφικές και ψυχαγωγικές αίθουσες.

Το Δημοτικό θέατρο του Πειραιά που άλλοτε φιλοξενούσε έστω και αραιά τους θιάσους του Εθνικού θεάτρου και της Λυρικής σκηνής παραμένει τραυματισμένο και ανενεργό από το 1981. 25 χρόνια αναμονής για την επισκευή του, 25 χρόνια χωρίς πνευματική ανάσα, 25 χρόνια χωρίς προβολή της πόλης που κόπιασε για να το αποκτήσει και να ανταγωνισθεί την πνευματική και κοινωνική γοητεία της Αθήνας.

Η πνευματική και κοινωνική γοητεία του Πειραιά εκφράζεται εντονότερα στους κατοίκους του πολεοδομικού συγκροτήματος του “μείζονος” Πειραιά μόνο μέσα από τις θερινές παραστάσεις του Βεάκειου, την εορτή των Θεοφανείων και τις διεθνείς εκθέσεις στο εκθεσιακό μέγαρο του ΟΛΠ.

Η ωραία Πειραιϊκή πνευματική παράδοση, που θεμελιώθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και προήγαγε το πολιτιστικό επίπεδο της πόλης αγωνίζεται να σταθεί «υπερήφανα στον εφιάλτη του άμουσου ωφελιμισμού» με θιασώτες του εραστές της «ευγένειας του περιττού» που προέρχονται κυρίως από το χώρο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Συλλογικοί πολιτιστικοί φορείς δραστηριοποιούνται σ’ όλο το χώρο του πολιτισμού και πασχίζουν να αναπληρώσουν κρατικό – δημοτικό έλλειμμα.

Ο παραδοσιακός Πειραιάς πιέζεται χωροταξικά στους χώρους της πλατείας Κοραή όπου μεταπολεμικά αναγεννήθηκε, στο μικρολίμανο που συνεχίζει να διατηρεί τη γραφικότητα που το ανέδειξε σαν επιλεγμένο χώρο κοινωνικής ψυχαγωγίας των Αθηναίων και των Πειραιωτών, στην Καστέλα που δεσπόζει πάντα το ίδιο επιβλητικά στο φυσικό τοπίο και στην παραλία της Πειραιϊκής χερσονήσου που επί Δημαρχίας Ι. Παπασπύρου (1983-86) εξωραΐστηκε δημιουργώντας μια αισθητικά άψογη και μοναδική σε γραφικότητα εικόνα.

Χρειάζεται ίσως ακόμη ο Πειραιάς δημιουργούς, χορηγούς και δωρητές για να κάνουν τολμηρές, ακριβές και γρήγορες παρεμβάσεις στη λειτουργική του αδράνεια προκειμένου να αποκτήσει τις προδιαγραφές μιας σύγχρονης αλλά ανθρώπινης πόλης του 21^ο αιώνα με χρώμα και άρωμα της κοινωνικής και πολιτιστικής παράδοσης που δικαιούται από συναρπαστική του ιστορία.

4.7 ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Η καλλιτεχνική έκφραση αναφέρεται στη γλυπτική, τη ζωγραφική, τη μουσική, την ποίηση, τη λογοτεχνία, το θέατρο και γενικότερα σε όλα τα είδη τέχνης που αναπτύσσονται σε μια πόλη. Όλη αυτή η καλλιτεχνική έκφραση αποτελεί πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου. Παρακάτω αναφέρονται κάποιες προσωπικότητες που έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Το κείμενο που ακολουθεί αναφέρεται σ' ένα είδος μουσικής που αναπτύχθηκε στην πόλη του Πειραιά τον περασμένο αιώνα. Η μουσική είναι κι αυτή ένα είδος καλλιτεχνικής έκφρασης και αποτελεί στοιχείο που διαμορφώνει την πολιτιστική ταυτότητα μιας πόλης.

➤ ΤΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ⁹²

Το ρεμπέτικο είναι ένα είδος μουσικής που εμφανίζεται τον προηγούμενο αιώνα. Το 1923 η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με την επανασταктоποίηση πάνω από 1,5 εκατομμύρια προσφύγων Ελλήνων από τη Μικρά Ασία. Αυτοί οι πρόσφυγες, οι οποίοι έφεραν μαζί και τη μουσική τους, εγκαταστάθηκαν κυρίως σε μεγάλες πόλεις-λιμάνια όπως ήταν ο Πειραιάς, η Ερμούπολη και η Θεσσαλονίκη. Έτσι ο πειραιϊκός χώρος αυτή την εποχή αποτέλεσε χώρο υποδοχής, φιλοξενίας και έμπνευσης του ρεμπέτικου τραγουδιού. Οι μουσικές ρίζες του ρεμπέτικου ανάγονται στη βυζαντινή Εκκλησιαστική μουσική και στο δημοτικό τραγούδι του ελληνικού πληθυσμού της Μικράς Ασίας και των νησιών του Αιγαίου. Η καταγωγή του όρου «ρεμπέτικος» ανάγεται στην περίοδο της Τουρκοκρατίας στην Ελλάδα (1453-1821) και σημαίνει τον εκτός νόμου ή εκείνον που τίθεται έξω από τους κυρίαρχους κανόνες ζωής, πολιτικής και νοοτροπίας μιας κοινωνίας. Στα τραγούδια αυτά αποτυπώνονται οι ιστορικοκοινωνικές συνθήκες και ο τρόπος ζωής αυτής της εποχής.

Οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στους συνοικισμούς του Πειραιά, στις φτωχογειτονιές και ζούσαν μέσα σε παράγκες ή σε μικρά αυτοσχέδια σπίτια χωρίς μόνιμη δουλειά, κάτω από άθλιες συνθήκες και στο περιθώριο. Η συγκέντρωση πληθυσμού γύρω από τα αστικά κέντρα και η

⁹²http://www.nomarhiapeiraia.gr/Templates/Texni_kai_pireas/index.htm,

<http://www.rempetika.com/diafora/koinvniologiki2.htm>,

<http://el.wikipedia.org/wiki>,

Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 2, σελ 168,

Δημήτρης Κανελλόπουλος. «Ελληνικές οι ρίζες του Ρεμπέτικου», εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 24-12-2004.

δημιουργία ομάδων στην περιφέρεια, συνέβαλε στην ανάπτυξη του ρεμπέτικου. Το ρεμπέτικο υπήρξε η έκφραση της άμυνας αυτών των ομάδων που ζούσαν στην περιφέρεια απέναντι στις αιτίες που προκαλούσαν τον αποκλεισμό τους από τις κυρίαρχες ομάδες.

Αρχικά, ο χώρος που άρχισε να διαμορφώνεται το ρεμπέτικο ήταν η φυλακή και ο τεκές, αλλά σιγά σιγά ξεκίνησε να εξαπλώνεται και πέρα από αυτούς τους χώρους και ανθρώπους και σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Ο χώρος επικοινωνίας και συνάντησης των περιθωριακών ήταν ο τεκές-ταβέρνα που αποτελούσε ταυτόχρονα και χώρο έμπνευσής τους. Τα ρεμπέτικα τραγούδια είχαν θέματα που αναφέρονταν κυρίως στη θλίψη της ζωής στη φυλακή, στο χασίσι, στην άδικη κοινωνία ή και στις διάφορες παλικάριές που έκαναν οι πιο θαρραλέοι για τις φιλενάδες τους. Η γλώσσα που χρησιμοποιούσαν οι ρεμπέτες ήταν η αργκό που μιλούσαν οι μάγκες. Η ρεμπέτικη μουσική δεν ήταν γραπτή αλλά άμεση, αυθεντική και αυτοσχέδια μουσική. Αυτός που δημιουργούσε το τραγούδι ήταν συνήθως ένας από την ομάδα ή την παρέα, αν και η δημιουργία γινόταν σε μία στιγμή επικοινωνίας όλων των μελών της παρέας, άσχετα αν εκφραζόταν από ένα μέλος της. Οι οργανοπαίκτες και οι τραγουδοποιοί δεν ήξεραν να γράφουν μουσική, γι' αυτό η διάδοση των τραγουδιών γινόταν προφορικά, μέσω της παρέας. Ο οργανοπαίκτης, ο συνθέτης, ο στιχουργός και ο τραγουδιστής αποτελούσαν το ίδιο πρόσωπο. Ο οργανοπαίκτης δεν ακολουθούσε συγκεκριμένους κανόνες για το πώς πρέπει να εξελιχτεί το τραγούδι, δηλαδή αν έπρεπε να έχει μικρή ή μεγάλη διάρκεια. Το ρεμπέτικο ξεκινάει με μία μουσική εισαγωγή, με ένα σόλο μπουζούκι και μετά μπαίνουν οι φωνές ή η φωνή και τ' άλλα συνοδευτικά όργανα (μπαγλαμαδάκι, κιθάρα, ακορντεόν, δεύτερο μπουζούκι, τουμπερλέκι κ.α) Για το εισαγωγικό σόλο χρησιμοποιείται ο όρος ταξίμ, που είναι αραβικής καταγωγής και σημαίνει διαχωρισμός. Με το ταξίμ γίνεται η εισαγωγή στο μουσικό κλίμα, στη μουσική αίσθηση που θέλει να μεταδώσει ο οργανοπαίκτης, ο οποίος συγχρόνως κάνει εισαγωγή στο μουσικό δρόμο ή μακάμ, όπως λέγεται, πάνω στο φόντο του οποίου θα εξελιχθεί όλο το τραγούδι, όλος ο ρυθμός. Το ταξίμ χρησιμοποιείται και για φινάλε του τραγουδιού. Οι χοροί που συνόδευαν τα ρεμπέτικα τραγούδια ήταν το χασάπικο και το ζεϊμπέκικο.

Γύρω στο 1930 ο Μάρκος Βαμβακάρης, μαζί με το Γεννίτσαρη και το Μπάτη μαζευόντουσαν στην πλατεία Καραϊσκάκη στον Πειραιά κι συνέθεταν ρεμπέτικα τραγούδια. Ο Μάρκος Βαμβακάρης όμως ήταν αυτός που τριγυρνούσε περισσότερο απ' όλους στους τεκέδες στον Πειραιά κι έφτιαχνε τραγούδια. Ήταν κι ο πρώτος ρεμπέτης που ηχογράφησε το 1933 τον πρώτο δίσκο με μπουζούκι και με τραγούδια που αναφέρονταν σε τεκέδες και κάπνισμα.

Από τους σπουδαιότερους ρεμπέτες, στη δεκαετία 1930-40 ήταν ο Βαμβακάρης, ο Μπαγιαντέρας, ο Γεννήτσαρης, ο Παγιουμτζής, ο Σκριβάνος, ο Χατζηχρήστος, ο Κερομίτης, η Στέλλα Χασκήλ, η Μπέλλου, η Σεβάς Χανούμ κ.α.

Ο Μάρκος Βαμβακάρης είναι αυτός που έβαλε τα θεμέλια του αληθινού ρεμπέτικου, με μπουζούκι, μπαγλαμά και κιθάρα. Πηγή έμπνευσης για το Βαμβακάρη, όπως και για άλλους ρεμπέτες, υπήρξαν οι τεκέδες στον Πειραιά. Στον Πειραιά ίδρυσε και την πρώτη, ιστορικά, λαϊκή ορχήστρα, την Πειραιώτικη κομπανία με τους Αρτέμη, το Παγιουμτζή και το Μπάτη. Τα γνωστότερα και χαρακτηριστικότερα τραγούδια του είναι: «η Φραγκοσυριανή», «Όλοι οι ρεμπέτες του ντουνιά», «Μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια», «Τα ματόκλαδα σου λάμπουν», «Ήμουννα μάγκας μια φορά» κ.α.

Ο Μπαγιαντέρας (με πραγματικό όνομα Δημήτρης Γκόγκος), ένας από τους σπουδαιότερους ρεμπέτες γεννήθηκε στον Πειραιά και συγκεκριμένα στο Χατζηκυριάκειο. Όλη του τη ζωή έζησε στον Πειραιά, όπου κι εμπνεύστηκε κι έγραψε τραγούδια που έγιναν μεγάλες επιτυχίες όπως το «Ζούσα μοναχός χωρίς αγάπη», «Χατζηκυριάκειο», «Σα μαγεμένο το μυαλό μου», «Ξεκινάει μια ψαροπούλα», «Πειραιωτοπούλα», «η μικρή από το Πασαλιμάνι» κ.α.

Το 1936 όμως, με τη δικτατορία του Μεταξά, έκλεισαν όλοι οι τεκέδες, άρχισαν οι διώξεις για το χασίσι και φυσικά απαγορεύτηκε και στους ρεμπέτες να παίζουν, εφ' όσον είχαν άμεση σχέση με όλα αυτά. Για τους λόγους αυτούς αναγκάστηκαν οι ρεμπέτες να φύγουν από τον Πειραιά και να εγκατασταθούν στις επαρχίες. Τέλος, μετά το 1950 όποια τραγούδια εμφανίστηκαν ως ρεμπέτικα, στην ουσία δεν ήταν αυθεντικά, αφού η σύνθεσή τους ήταν καθαρά για επαγγελματικούς και εμπορικούς λόγους. Στην ουσία είχε διαφοροποιηθεί ο ρυθμός, η μουσική και η θεματολογία αυτών των τραγουδιών. Έτσι το 1955 θεωρείται η χρονολογία που εξαφανίστηκε το ρεμπέτικο τραγούδι.

ΘΕΑΤΡΟ

Ο Πειραιάς έχει αναδείξει πολλές προσωπικότητες που έχουν δραστηριοποιηθεί στο χώρο του θεάτρου κι έχουν συμβάλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης. Παρακάτω αναφέρονται ορισμένες από τις σημαντικότερες αυτές προσωπικότητες.

➤ ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΒΕΑΚΗΣ⁹³

Ο Αιμίλιος Βεάκης, ένας κορυφαίος ηθοποιός του ελληνικού θεάτρου, γεννήθηκε στον Πειραιά το έτος 1884 και πέθανε το 1951. Ήταν για πολλά χρόνια πρωταγωνιστής του Εθνικού

⁹³ <http://www.theatremuseum.gr/bio0006.htm>.,

Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 2, σελ 217, ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ.104,105.

Θεάτρου και θιασάρχης σε δικούς του θιάσους. Το 1915-16 συνεργάστηκε με τη Μαρίκα Κοτοπούλη και το 1917-18 με την Κυβέλη αλλά οριστικά καθιερώθηκε στον χώρο με τον «Οιδίποδα Τύρρανο» με σκηνοθέτη τον Φώτο Πολίτη, το 1919. Από τις σημαντικότερες παραστάσεις του θεωρούνται οι «Αδελφοί Καραμαζώφ» του Ντοστογιέφσκι, το «Φιντανάκι» του Π. Χορν, ο «Θείος Βάνιας» του Τσέχωφ, ο «Βασιλεύς Ληρ» του Σαίξπηρ, ο «Αγαμέμνων» του Αισχύλου, το «Καίσαρ και Κλεοπάτρα» του Μπ. Σω. Επίσης, έπαιξε σε κινηματογραφικές ταινίες, ασχολήθηκε με την πεζογραφία, γράφοντας το πεζογράφημα «Πολεμικά Εντυπώσεις» και με την ποίηση, όπου έγραψε ποιήματα τα οποία δημοσίευσε στις συλλογές «Τραγούδια της αγάπης και της ταβέρνας», «Δερβενοχώρια», «Ταξιδεύοντας». Τέλος, έγραψε και τα θεατρικά έργα «Ταπεινοί και καταφρονημένοι», «Ρηνούλα», «Συμπληγάδες», «Χρεωκόποι», «Ζητώντας πρωταγωνίστρια».

Η ζωή και το έργο του ήταν σπάνια περίπτωση ακεραιότητας, αγωνιστικότητας και δημιουργικότητας. Προς τιμή αυτού του μεγάλου Πειραιώτη ηθοποιού, το όνομά του έχει δοθεί στο ανοικτό θέατρο της Καστέλας «Βεάκειο», από το 1974 και χάλκινη προτομή του (έργο του γλύπτη Ν. Περαντινού) έχει στηθεί μπροστά από το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά.

➤ **KATINA ΠΑΞΙΝΟΥ**⁹⁴

Η Κατίνα Παξινού υπήρξε μεγάλη Ελληνίδα ηθοποιός που κατάφερε να σταθεί και στο Χόλιγουντ. Γεννήθηκε το 1900 στον Πειραιά και πέθανε το 1973. Σπούδασε στο Ωδείο της Γενεύης καθώς και σε σχολές του Βερολίνου και της Βιέννης, αλλά ένα πρόβλημα στη φωνή της την ανάγκασε να εγκαταλείψει τη μουσική και να μεταφέρει τη δημιουργική έφεσή της στο θέατρο. Έτσι, πρωτοεμφανίστηκε στη Σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου ως ηθοποιός του λυρικού Θεάτρου, στην όπερα «Αδελφή Βεατρίκη» του Δημήτρη Μητρόπουλου. Το 1928, εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο θέατρο πρόζας ως μέλος του θιάσου της Μαρίκας Κοτοπούλη, το 1931, προσχώρησε μαζί με τον Αλέξη Μινωτή στον Συνεταιρικό Θίασο του Αιμίλιου Βεάκη, που παρουσίαζε σημαντικά έργα του διεθνούς ρεπερτορίου.

Από το 1932 έως το 1940 εμφανιζόταν στο Εθνικό Θέατρο, όπου ερμήνευε ρόλους που την καταξίωσαν ως κορυφαία ηθοποιό της ελληνικής σκηνής. Με τη Σκηνή του Εθνικού θεάτρου είχε εμφανιστεί στο Λονδίνο, τη Φρανκφούρτη και το Βερολίνο και κατά την περίοδο του πολέμου εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ, όπου εμφανίστηκε στο Θέατρο Μπρόντγουέι. Εκεί ερμήνευσε σπουδαίους ρόλους στον κινηματογράφο, με τους οποίους κέρδισε τη διεθνή αναγνώριση. Στη συνέχεια, επέστρεψε στην Ελλάδα και εμφανιζόταν στη Σκηνή του Εθνικού

⁹⁴ http://www.sansimera.gr/archive/biographies/show.php?id=35&name=Katina_Paxinou, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 2, σελ 129.

Θεάτρου κι έπαιξε πολλά έργα του Αρχαίου Θεάτρου και του σύγχρονου διεθνούς ρεπερτορίου, Επίσης, πρωταγωνίστησε σε πολλές κινηματογραφικές ταινίες και για την ερμηνείας της στις ταινίες «Για ποιόν χτυπά η καμπάνα» τιμήθηκε με το βραβείο Όσκαρ Β΄ Γυναικείου Ρόλου και στην ταινία «το πένθος ταιριάζει στην Ηλέκτρα» τιμήθηκε με το Βραβείο Κοκτώ στο Φεστιβάλ Μπιάριτς. Εκτός από τις αξέχαστες ερμηνείες της στο Θέατρο και στον κινηματογράφο έκανε και μεταφράσεις θεατρικών έργων του Ο'Νίλ και έγραψε τη μουσική για την παράσταση «Οιδίπους Τύραννος» σε σκηνοθεσία του Φώτου Πολίτη. Τέλος παρασημοφορήθηκε με τον Χρυσό Ανώτερο Ταξιάρχη Γεωργίου Α΄, με τον Ανώτερο Ταξιάρχη της Δυτικής Γερμανίας, με τον τίτλο της Αξιωματούχο Γραμμάτων και Τεχνών της Γαλλίας και με το Βραβείο «Ιζαμπέλλα Ντ' Εστέ».

➤ **ΜΑΡΙΟΣ ΠΛΩΡΙΤΗΣ**⁹⁵

Ο Μάριος Πλωρίτης, που το πραγματικό του όνομα είναι Μάριος Παπαδόπουλος, γεννήθηκε στον Πειραιά το 1919. Ως σκηνοθέτης, μεταφραστής και κριτικός αποτελεί σήμερα ένα από τα κορυφαία ονόματα της δημόσιας και πνευματικής ζωής του Πειραιά.

Σαν μεταφραστής θεατρικών έργων έχει ξεπεράσει τα 100 έργα τα περισσότερα από τα οποία έχουν γίνει επιτυχίες από τις σκηνές των μεγαλύτερων θιάσων. Επίσης, ο Μάριος Πλωρίτης έγραφε υπεύθυνη κριτική θεάτρου και κινηματογράφου στην εφημερίδα «Ελευθερία». Ασχολήθηκε και με την σκηνοθεσία και σκηνοθέτησε για λογαριασμό διαφόρων θιάσων πάνω από 30 έργα. Ακόμη, υπήρξε για ένα μεγάλο διάστημα και καθηγητής δραματολογίας και Ιστορίας Θεάτρου στη δραματική Σχολή του Κάρολου Κούν. Τέλος, όσον αφορά την συγγραφική του δραστηριότητα, πέρα από τη συνεργασία του με μεγάλες εφημερίδες, έχει εκδώσει και αρκετά βιβλία μερικά από τα είναι: Πρόσωπα του νεότερου δράματος, Τα Προσωπεία-Ιουλιανά και άλλα, Τα λοφία και οι παγίδες κ.α.

➤ **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ**⁹⁶

Ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ γεννήθηκε το 1934 στον Πειραιά και πέθανε το καλοκαίρι του 2004 στα εβδομήντα του χρόνια. Υπήρξε λαμπερός πρωταγωνιστής του ελληνικού σινεμά και από τους σημαντικότερους του θεάτρου, ο οποίος στις δεκαετίες του '60 και '70 αποτέλεσε τον μεγαλύτερο λαϊκό εγχώριο κινηματογραφικό αστέρα.

⁹⁵ http://www.pireasnet.gr/main_politismos_mouseia_logotexnes_mw.htm, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 8, σελ 313.

⁹⁶ «Εκείνοι που έφυγαν», περιοδικό «φιλολογική στέγη», περίοδος Β΄ τεύχος 2^ο Χριστούγεννα 2004, σελ. 101

Από την αρχή της καριέρας του οι κριτικές ήταν οι καλύτερες: «Ένας νέος ζεν πρεμιέ, ψηλός, αρρενωπός, με όμορφο πρόσωπο και υποκριτικό ταλέντο είχε γεννηθεί. Ένας ζεν πρεμιέ που ξεκίνησε από τον Πειραιά και δεν έχασε ποτέ το πειραιώτικο ταπεραμέντο του». Η πρώτη του θεατρική εμφάνιση χρονολογείται από τα εφηβικά του χρόνια, με τη συμμετοχή του σε ερασιτεχνική παράσταση με τη θεατρική Σκηνή του «Αγγλοελληνικού Συνδέσμου Πειραιώς». Στη συνέχεια φοίτησε στη δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και ο πρώτος μεγάλος ρόλος ήρθε το χειμώνα του 1957 στον «Γλάρο» του Εθνικού Θεάτρου. Στην θεατρική του σταδιοδρομία ερμήνευσε με την ίδια επιτυχία ρόλους του κλασικού και του σύγχρονου δραματολογίου και πρωταγωνίστησε σε πάρα πολλές ελληνικές ταινίες.

Τέλος, ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ εκδήλωνε πάντα την αγάπη του και το ενδιαφέρον του για τον τόπο του, τον Πειραιά, γι' αυτό συμμετείχε ενεργά στα πειραιϊκά δημοτικά πράγματα έχοντας εκλεγεί δύο φορές Δημοτικός Σύμβουλος κι έχοντας διατελέσει Αντιδήμαρχος Πολιτισμού.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

Η θάλασσα, όπως είναι γνωστό είναι το μεγάλο προνόμιο του Πειραιά. Είναι αδύνατο να μιλάει κάποιος για τον Πειραιά και να μην αναφερθεί στη θάλασσα και συγκεκριμένα στο λιμάνι, που είναι η καρδιά του τόπου. Έτσι κι αλλιώς, οποιαδήποτε ανάπτυξη γνώρισε ο Πειραιάς την οφείλει στο μεγάλο λιμάνι του, από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. Το μεγάλο λιμάνι κι η θάλασσα, λοιπόν, είναι τα στοιχεία που 'χουν συμβάλλει στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά, είναι τα στοιχεία που ενέπνευσαν τους ποιητές και λογοτέχνες που έζησαν ή δημιούργησαν στον Πειραιά.

Οι πεζογράφοι στάθηκαν περισσότερο στα στοιχεία που συνθέτουν τη δραματική ουσία της θαλασσινής ζωής, τις τραγωδίες της θάλασσας, την πάλη με το υγρό στοιχείο, τις δύσκολες καταστάσεις της στεριάς, τον αγώνα των ναυτικών αλλά και γενικότερα των ανθρώπων του λιμανιού με τη ζωή και με τη μοίρα του. Δύο από τους σημαντικότερους πεζογράφους του Πειραιά που έγιναν γνωστοί για το ταλέντο και το λογοτεχνικό έργο τους είναι ο Δημοσθένης Βουτυράς και ο Παύλος Νιρβάνας. Εκτός από τους δύο παραπάνω πεζογράφους υπάρχουν κι άλλοι που έζησαν στον Πειραιά ή εμπνεύστηκαν απ' αυτόν όπως ο Κώστας Σούκας, ο Χρήστος Λεβάντας,.

Επίσης, οι ποιητές του πειραιϊκού χώρου επηρεάστηκαν από το θαλάσσιο περιβάλλον του Πειραιά. Δεν ύμνησαν μόνο την ομορφιά και τη μαγεία της θάλασσας, ύμνησαν και τα βάσανα και τους καημούς των ανθρώπων που δέθηκαν μαζί της. Κατάφεραν να μεταφέρουν στο έργο τους τα βιώματά τους από την άμεση επαφή με την ατμόσφαιρα και τους ανθρώπους του

πειραϊκού χώρου. Ο Λάμπρος Πορφύρας είναι από τους γνωστότερους ποιητές που δραστηριοποιήθηκαν στον Πειραιά αλλά ακολουθούν και άλλοι νεότεροι όπως, ο Νίκος Χατζάρας, ο Νίκος Καββαδίας, ο Αργύρης Κωστέας, ο Βασίλης Λαμπρολέσβιος κ.α.

➤ **ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ⁹⁷**

Ο ποιητής Λάμπρος Πορφύρας, που το πραγματικό του όνομα είναι Δημήτριος Σύψωμος, γεννήθηκε το 1879 στη Χίο αλλά όταν ήταν μικρός η οικογένεια του εγκαταστάθηκε στον Πειραιά όπου και πέθανε το 1932. Η ποίησή του διακρίνεται για το λυρισμό και τη μουσικότητα, κάτι που επηρέασε τους σύγχρονούς του. Τα ποιήματά του συγκεντρώθηκαν σε δύο ποιητικές συλλογές «Σκιές» και «Μουσικές φωνές». Για το ποιητικό έργο του τιμήθηκε με το Αριστείο Γραμμάτων και με το Βραβείο της Πόλεως του Πειραιώς το 1931.

Ο Λάμπρος Πορφύρας σύχναζε στην Πλατεία Φρεαττύδας στον Πειραιά για να εμπνευστεί και να συνομιλήσει με τους ψαράδες και τους άλλους αγωνιστές της ζωής. Γι' αυτό στην πλατεία αυτή έχει στηθεί μαρμάρινή προτομή του, που είναι έργο του Γλύπτη Γρ. Ζευγώλη, και στη βάση της έχει γραφτεί ένα απόσπασμα από το ποιητικό του έργο.

➤ **ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ⁹⁸**

Ο Δημοσθένης Βουτυράς γεννήθηκε το 1871 στην Κωνσταντινούπολη και πέθανε στην Αθήνα το 1958. Το 1875 η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα, αρχικά στο Μεσολόγγι κι έπειτα στον Πειραιά, όπου πέρασε το μεγαλύτερο μέρος των νεανικών του χρόνων.

Ο Βουτυράς ήταν από τους πρωτοπόρους του ρεαλιστικού διηγήματος στην Ελλάδα κι οφείλει στον πειραϊκό χώρο την διαμόρφωση του πεζογραφικού του ταλέντου με την «πικρή γεύση» της ζωής των ανθρώπων του καθημερινού μόχθου, που έδωσε στα διηγήματά του. Οι ανθρώπινοι χαρακτήρες που χρησιμοποιεί και περιγράφει στα διηγήματά του και τις νουβέλες του είναι συνήθως κάτοικοι των περιφερειακών συνοικισμών του Πειραιά δηλαδή εργάτες, βιοτέχνες, άνεργοι, θαμώνες των λαϊκών καπηλειών και μικροαστοί. Ήθελε λοιπόν να περιγράψει στα έργα του το κλίμα της στέρησης, το περιβάλλον του περιθωρίου, την αγωνία του ανθρώπου που γυρεύει δουλειά, την φτωχολογιά, καταστάσεις τις οποίες βίωσε κι ο ίδιος.

⁹⁷ Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 8, σελ 342, ΜΑΡΩ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ - ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996, σελ. 448, 449.

⁹⁸ <http://www.logotexnia.com/writersgr/voytiras/voytiras.html>, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 2, σελ 361.

Μ' αυτή λοιπόν τη θεματολογία, κατάφερε ο Δημοσθένης Βουτυράς να διαπρέψει στο είδος του και τιμήθηκε το 1923 με το Εθνικό Αριστείο Γραμμάτων και το 1932 με το Βραβείο του Δήμου Πειραιώς. Ορισμένα από τα έργα του είναι: ο Λαγκάς, ο Παπά Ειδωολάτρης, οι Αλανιάρηδες, ο Θρήνος των βοδιών, Διωγμένη Αγάπη, Η αριστοκρατική γειτονιά, Στη χώρα των σοφών και των αγρίων κ.α.

➤ ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ⁹⁹

Ο Παύλος Νιρβάνας, που το πραγματικό του όνομα είναι Πέτρος Αποστολίδης, γεννήθηκε το 1866 στη Μαριούπολη της Ρωσίας αλλά από νωρίς εγκαταστάθηκε στον Πειραιά με την οικογένειά του όπου και σπούδασε. Ο Παύλος Νιρβάνας υπήρξε κορυφαία μορφή του πειραϊκού λογοτεχνικού κύματος και στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας αναφέρεται ως ένας ευχάριστος, συμπαθητικός και πολιτισμένος συγγραφέας.

Εμφανίστηκε στα Γράμματα το 1884, όταν εξέδωσε την πρώτη ποιητική του συλλογή και άρχισε να δημοσιεύει χρονογραφήματα σε εφημερίδες. Ασχολήθηκε με όλα τα είδη του γραπτού λόγου, γράφοντας ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δοκίμια, χρονογραφήματα και κινηματογραφικά σενάρια. Για το έργο του τιμήθηκε το 1923 με το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών, ενώ το 1928 έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Πέθανε το 1937. Μερικά από τα έργα του είναι: Δάφναι εις την 25^{ην} Μαρτίου 1821, η Φιλοσοφία του Νίτσε, το χελιδόνι, Μαρία Πενταγιάτισσα, το Αγριολούλουδο, το Έγκλημα του Ψυχικού κ.α.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η ζωγραφική αποτελεί κι αυτή ένα είδος καλλιτεχνικής έκφρασης πολύ σημαντικό για μια πόλη αφού συμβάλλει μαζί με όλα τ' άλλα είδη τέχνης στη δημιουργία της πολιτιστικής της ταυτότητας. Στον Πειραιά έχουν γεννηθεί και δραστηριοποιηθεί οι ονομαστοί ζωγράφοι:

➤ ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ¹⁰⁰

Ο Γιάννης Τσαρούχης γεννήθηκε στον Πειραιά και πέθανε το 1989. Υπήρξε ζωγράφος, χαράκτης, και σκηνογράφος, ήταν πνευματικός άνθρωπος με κάθε είδους ενδιαφέροντα από τις πιο χαρακτηριστικές φυσιογνωμίες της ελληνικής τέχνης του 20^{ου} αιώνα. Ήταν πολύπλευρη προσωπικότητας, ανοικτό στη γνώση και με έντονη διδακτική συνείδηση.

⁹⁹ http://www.indiktos.gr/index.php?manufacturers_id=164, ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ, «Οι λογοτέχνες του Πειραιά», Επτα Ημέρες-Η Καθημερινή-Ελλάδα και Θάλασσα, σελ.177.

¹⁰⁰ Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 9β, σελ 202,203

Ήταν εργατικός και ζωγράφιζε τα έργα του σε όλες τις τεχνικές-ελαιογραφία, υδατογραφία, τέμπερα, γκουάς, μεικτή τεχνική κι όσον αφορά τη θεματογραφία του κινιόταν χωρίς δυσκολία από τη μία περιοχή στην άλλη. Ορισμένα έργα του είναι: το Τοπίο, Ελπίς, η Κυρία Πικιώνη και η κόρη της, η οδός Ασωμάτων, οι Τέσσερις Εποχές, πολίτης και ναύτης χορεύουν ζεϊμπέκικο κ.α. Παρουσίασε το έργο του σε ατομικές εκθέσεις στην Ελλάδα, το Παρίσι, το Λονδίνο, τη Βενετία, τη Ρώμη, τη Μπολόνια κ.α. Τέλος, ο Γιάννης Τσαρούχης έδειξε ενδιαφέρον, από τα παιδικά του κιόλας χρόνια, για το θέατρο γι' αυτό υπήρξε και σκηνογράφος του Εθνικού Θεάτρου αλλά και άλλων θεατρικών έργων.

➤ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ¹⁰¹

Ο Κωνσταντίνος Βολανάκης (1839–1907) γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης, μεγάλωσε στη Σύρο και αρχικά εργάστηκε στην Τεργέστη ως λογιστής στην Τεργέστη αλλά αργότερα τα παράτησε και ασχολήθηκε με τη ζωγραφική. Σπούδασε στην Ακαδημία Καλών Τεχνών στο Μόναχο. Στο πρώτο στάδιο των σπουδών του ασχολήθηκε με την τοπογραφία και αργότερα με τη θαλασσογραφία. Το 1883 ο Κωνσταντίνος Βολανάκης επέστρεψε στην Ελλάδα με την ιδιότητα του καθηγητή στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας. Οι παλιοί δεσμοί του με τη θάλασσα και η αναζήτηση ερεθισμών στους χώρους του λιμανιού είναι οι λόγοι που τον οδήγησαν να εγκατασταθεί μόνιμα στον Πειραιά. Στη λεωφόρο Γεωργίου οργάνωσε το προσωπικό του εργαστήριο καθώς και το Καλλιτεχνικό Κέντρο που έγινε φυτώριο των καλλιτεχνικών δυνάμεων της πόλης.

Ο Κωνσταντίνος Βολανάκης έδωσε στη Σύγχρονη Ελληνική Τέχνη ένα έργο τεράστιας σημασίας από καλλιτεχνική αλλά και εκπαιδευτική άποψη. Αναμφισβήτητα θεωρείται «ο πατέρας της ελληνικής θαλασσογραφίας». Όσον αφορά τη λιμενογραφία, η πλουσιότερη σε αριθμό έργων εμφανίζεται η ομάδα με το λιμάνι του Πειραιά. Ένα από τα αριστουργήματα της ελληνικής λιμενογραφίας είναι ο πίνακας με θέμα ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ (έργο του 1886-1887) και βρίσκεται στη συλλογή του Δήμου Πειραιώς.

Ορισμένα έργα του Κωνσταντίνου Βολανάκη είναι: «Το λιμάνι του Πειραιά», «Ψαράδικα», «Πριν από την καταιγίδα», «Η Ναυμαχία της Σαλαμίνας», «Ετοιμασία για ψάρεμα», «Η έξοδος του Άρεως», «Η αποβίβαση του Καραϊσκάκη στο Φάληρο», «Η πυρπόληση της τούρκικης φρεγάτας» κ.α.

¹⁰¹«PIREAEUS, HISTORY AND CULTURE», εκδ. IDEA S.A., MUNICIPALITY OF PIREAEUS 2001, σελ. 334-335

Συμπερασματικά, όπως η ιστορία και αρχιτεκτονική, έτσι κι η τέχνη είναι ένα από τα βασικότερα στοιχεία που διαμορφώνει τη φυσιογνωμία ενός τόπου. Μερικές από τις πιο ονομαστές προσωπικότητες που έχουν γεννηθεί, δραστηριοποιηθεί και εμπνευστεί στον Πειραιά είναι ο Αιμίλιος Βεάκης, η Κατίνα Παξινού, ο Μάριος Πλωρίτης και ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ στο χώρο του θεάτρου, ο Λάμπρος πορφύρας, ο Δημοσθένης Βουτυράς και ο Παύλος Νιρβάνας στη λογοτεχνία και στην ποίηση και τέλος ο Γιάννης Τσαρούχης και ο Κωνσταντίνος Βολανάκης στη ζωγραφική.

4.8 ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Οι κοινωνικές δραστηριότητες και εκφράσεις που συνολικά ονομάζονται «στοιχεία συμπεριφοράς» είναι ιδιαίτερα σημαντικά στοιχεία για την έκφραση της φυσιογνωμίας μίας πόλης. Οι οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες, οι διάφορες μορφές εργασίες, οι ψυχαγωγικές δραστηριότητες, οι θρησκευτικές και εθνικές γιορτές και εκδηλώσεις και η έκφραση ηθών και εθίμων συγκαταλέγονται στις κοινωνικές δραστηριότητες κι εκφράσεις.

Οι σημαντικότερες κοινωνικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην πόλη του Πειραιά είναι πρώτα απ' όλα οι θρησκευτικές εορτές του Αγίου Σπυρίδωνα, του Αγίου Νικολάου και των Φώτων. Στη συνέχεια ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο εορτασμός των εθνικών επετείων της 28^{ης} Οκτωβρίου και της 25^{ης} Μαρτίου. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται τη Ναυτική Εβδομάδα, η Έκθεση Βιβλίου και ο Γύρος του Πειραιά.

Η αφοσίωση των Πειραιωτών προς τον Άγιο Σπυρίδωνα, ο οποίος είναι ο πολιούχος του Πειραιά, είναι πολύ μεγάλη και γι' αυτό η ημέρα της εορτής του είναι πολύ σημαντική για την πόλη και αποτελεί τοπική αργία για τις δημόσιες υπηρεσίες, τους οργανισμούς και τα σχολεία. Κάθε χρόνο στις 12 Δεκεμβρίου πραγματοποιείται μία από τις λαμπρότερες λιτανείες της Ελλάδας. Γίνεται λιτάνευση της εικόνας του Αγίου στην παραλιακή λεωφόρο με μεγάλη θρησκευτική πομπή που την παρακολουθεί πλήθος ανθρώπων. Όλος ο πειραιϊκός κλήρος συμμετέχει στη θρησκευτική πομπή και την πλαισιώνουν ναυτικά αγήματα, μουσικές και πρόσκοποι. Κατά τη διάρκεια της περιφοράς της εικόνας τα καράβια, που είναι σημαιοστολισμένα σφυρίζουν και χτυπάνε οι καμπάνες των γύρω εκκλησιών. Στην τελετή παρευρίσκονται όχι μόνο οι πειραιϊκές αρχές αλλά και ο εκπρόσωπος της Κυβέρνησης.

Κάθε χρόνο στις 6 Δεκεμβρίου τελείται στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου η τελετή του εορτασμού του Αγίου στην οποία παρευρίσκονται οι εκπρόσωποι του Κοινοβουλίου, η Δημοτική Αρχή και όλα τα Ναυτικά Σωματεία. Τα πλοία σημαιοστολίζονται και σφυρίζουν αδιάκοπα και με πρωτοβουλία της Πανελλήνιας Ναυτικής Ομοσπονδίας τελείται στην εκκλησία

αρτοκλασία. Η ημέρα αυτή αποτελεί αργία για το Υπουργείο εμπορικής Ναυτιλίας, το οποίο βρίσκεται στον Πειραιά, και για όλες τις υπηρεσίες που υπάγονται σ' αυτό.

Η ημέρα των Φώτων στις 6 Ιανουαρίου είναι μία από τις λαμπρότερες γιορτές του Πειραιά. Η κατάδυση του Σταυρού γίνεται στη θάλασσα, μπροστά από το σημείο που βρισκόταν παλαιότερα το Δημαρχείο, που σήμερα είναι πλατεία. Στο σημείο αυτό τοποθετείται μία εξέδρα και μπροστά της σχηματίζεται ένα τετράγωνο για την τελετουργία. Την τελετή παρακολουθεί πολύς κόσμος, οι τοπικές θρησκευτικές, πολιτικές, στρατιωτικές αρχές, ο Πρωθυπουργός και τα μέλη της Κυβέρνησης. Μετά την τελετή, ο Μητροπολίτης Πειραιώς ρίχνει τον Σταυρό στη θάλασσα και τότε ξεκινούν να σφυρίζουν τα καράβια και οι εκκλησίες να χτυπούνε τις καμπάνες τους.

Στις θρησκευτικές εορτές πρέπει να συμπεριληφθούν και τα διάφορα πανηγύρια που πραγματοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά. Κάποια από τα πιο μεγάλα και γνωστά είναι το πανηγύρι στον Άγιο Νέιλο, στον Προφήτη Ηλία, στην Παναγία Μυρτιδιώτισσα και στον Εσταυρωμένο.

Στη συνέχεια, με κάθε επισημότητα εορτάζεται στον Πειραιά και οι Εθνικές Επέτειοι της 28^{ης} Οκτωβρίου και της 25^{ης} Μαρτίου. Στον εορτασμό της 28^{ης} Οκτωβρίου, την προηγούμενη ημέρα κατατίθενται στεφάνια στο μνημείο του Γεωργίου Καραϊσκάκη και ανήμερα τελείται επίσημη δοξολογία στο Μητροπολιτικό Ναό της Αγίας Τριάδας και πραγματοποιείται παρέλαση στη λεωφόρο Ηρώων Πολυτεχνείου μπροστά από το Δημοτικό Θέατρο, όπου παρευρίσκεται μεγάλο πλήθος για να την παρακολουθήσει. Στον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου τελείται η επίσημη δοξολογία στην Αγία Τριάδα, στη συνέχεια ακολουθεί η καθιερωμένη παρέλαση και τέλος κατατίθενται στεφάνια εκ μέρους των Δημοτικών Αρχών, στο μνημείο του Αφανούς Ναύτη στην πλατεία Τερψιθέας.

Κάθε χρόνο στις αρχές Ιουλίου πλήθος κόσμου παρακολουθεί τις εκδηλώσεις της Ναυτικής Εβδομάδας, που αν και γιορτάζεται σε όλη την Ελλάδα, στον Πειραιά αποκτά ξεχωριστή σημασία και λαμπρότητα λόγω της ναυτικής παράδοσης της περιοχής. Γίνονται θαλάσσια αγωνίσματα, λεμβοδρομίες καθώς και διάφορες τελετές που οργανώνονται στο Πασαλιμάνι και το Μικρολίμανο. Ακόμη, το κοινό μπορεί να επισκέπτεται τα πλοία που είναι αγκυροβολημένα στον Φαληρικό όρμο. Αξίζει τέλος ν' αναφερθεί ότι τη νύχτα η θέα από τον Προφήτη Ηλία είναι φανταστική αφού μπορεί κανείς να χαζεύει τα πλοία που είναι στολισμένα με φωτάκια και είναι αγκυροβολημένα στη θάλασσα για όλη τη διάρκεια της Ναυτικής Εβδομάδας.

Η Έκθεση Βιβλίου ξεκίνησε πριν από 24 χρόνια από τότε διοργανώνεται κάθε καλοκαίρι. Ξεκινάει στις αρχές του Ιουνίου κάθε χρόνο, διαρκεί περίπου για δύο εβδομάδες και πραγματοποιείται στο Πασαλιμάνι. Την πειραιώτικη αυτή έκθεση διοργανώνει ο Σύλλογος Βιβλιοχαρτοπωλών και Εκδοτών Πειραιά σε συνεργασία με τη Νομαρχία και το Δήμο Πειραιά.

Στη Έκθεση Συμμετέχουν 280 εκδοτικοί οίκοι με περισσότερους από 30.000 τίτλους νέων αλλά και παλαιότερων βιβλίων και ο κάθε οίκος διαθέτει το δικό του περίπτερο. Στα εγκαίνια των εκθέσεων κάθε χρόνο πραγματοποιείται συναυλία και δίνονται διάφορα βραβεία. Δεν υπάρχει κάτοικος του Πειραιά που να μην έχει επισκεφθεί ποτέ την έκθεση.

Ο Γύρος του Πειραιά είναι η πιο μαζική αθλητική εκδήλωση που διοργανώνεται στην πόλη. Στην εκδήλωση αυτή παίρνουν μέρος χιλιάδες δημότες, αλλά μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή των νεότερων και κυρίως των μαθητών. Ο γύρος του Πειραιά έχει γίνει εδώ και πολλά χρόνια θεσμός και διοργανώνεται κάθε χρόνο. Η συμμετοχή είναι ελεύθερη και αυτοί που παίρνουν μέρος πρέπει να διανύσουν απόσταση 10.500 μέτρων. Η εκδήλωση διοργανώνεται ενώπιον κριτών του ΣΕΓΑΣ.

ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

Ο Πειραιάς έχει να προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία από μέρη που μπορεί κάποιος να περάσει ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο του.

Όσον αφορά το θέατρο, στο λόφο του Προφήτη Ηλία βρίσκεται το Βεάκειο Θέατρο το οποίο λειτουργεί τους καλοκαιρινούς μήνες και φιλοξενεί αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Το Φεστιβάλ του Βεακείου ξεκίνησε πριν από λίγα χρόνια κι έχει γίνει πλέον θεσμός. Κάθε καλοκαίρι από τον Ιούνιο μέχρι και το Σεπτέμβριο διοργανώνεται ένας μεγάλος αριθμός θεατρικών και μουσικών παραστάσεων, συναυλιών και μουσικοχορευτικών εκδηλώσεων. Επίσης, στο Μικρολίμανο, δίπλα στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας υπάρχει το θερινό θέατρο Δελφινάριο, στο οποίο παρουσιάζονται κάθε καλοκαίρι επιθεωρήσεις ακριβής παραγωγής με γνωστούς παρουσιαστές. Τέλος, η ανακατασκευή του Δημοτικού Θεάτρου, που έχει προγραμματιστεί να ολοκληρωθεί έως το 2008, θα συμβάλλει σίγουρα στη διοργάνωση περισσότερων χειμερινών θεατρικών παραστάσεων στον Πειραιά.

Οι χειμερινοί κινηματογράφοι, «Σινεάκ», «Αττικών», «Χάι Λάιφ», «Καστέλα» και «Ζέας» είναι οι πιο εμπορικοί του Πειραιά αφού προβάλλουν όλες τις καινούργιες ταινίες. Ακόμη, το Village Entertainment Park, που βρίσκεται λίγο πιο έξω από τον Πειραιά, αποτελεί πόλο έλξης τα τελευταία χρόνια για τους Πειραιώτες, ιδιαίτερα για τη νεολαία, γιατί διαθέτει πολλές κινηματογραφικές αίθουσες, εμπορικά καταστήματα, εστιατόρια, καφετέριες, μπαρ κ.α.

Όσον αφορά τα αθλητικά γεγονότα στον Πειραιά, όποιος ενδιαφέρεται έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει αγώνες ποδοσφαίρου, ιδιαίτερα του Ολυμπιακού, στο καινούργιο Γήπεδο Καραϊσκάκη, στο ισόγειο του οποίου υπάρχουν και εμπορικά καταστήματα, καφετέριες και εστιατόρια. Η ανακατασκευή και ο εκσυγχρονισμός του Γηπέδου Καραϊσκάκη αποτελούν παράγοντες που έχουν συμβάλει στη δημιουργία πιο ευχάριστου και ελκυστικότερου θεάματος

κατά τη διάρκεια των αγώνων. Επίσης, στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας διεξάγονται αγώνες μπάσκετ και βόλεϊ, που μπορεί να παρακολουθήσει κάποιος που προτιμά αυτά τα αθλήματα.

Στον Πειραιά μπορεί να παρακολουθήσει κάποιος κι άλλου είδους εκδηλώσεις όπως είναι οι συναυλίες, οι εκθέσεις και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις. Συναυλίες από Έλληνες και ξένους τραγουδιστές ή συγκροτήματα πραγματοποιούνται στο Βεάκειο, όπως προαναφέρθηκε, στο Γήπεδο Καραϊσκάκη το καλοκαίρι, στην πλατεία Κοραή και στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας τον χειμώνα. Το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας αποτελεί κι ένα από τα εκθεσιακά κέντρα του Πειραιά, ενώ το άλλο είναι το Εκθεσιακό Κέντρο Ο.Λ.Π., όπου παρουσιάζονται εκθέσεις Κατοικίας, Λαϊκής Τέχνης, Μοτοσικλετών κ.α. Ακόμη πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, παραδοσιακοί χοροί, διαλέξεις, αφιερώματα σε προσωπικότητες ή γεγονότα κ.α. διεξάγονται από τους πνευματικούς και πολιτιστικούς φορείς του Πειραιά αλλά και από τον ίδιο τον Δήμο Πειραιά στον Πειραιϊκό Σύνδεσμο, στο Πανεπιστήμιο Πειραιά, στην πλατεία Κοραή και στο Παλαιό Ταχυδρομείο.

Η ψυχαγωγία στον Πειραιά δεν μπορεί να μη συμπεριλάβει και τα μέρη όπου μπορεί κάποιος να απολαύσει καφέ, φαγητό, ποτό. Ξεκινώντας από το κεντρικότερο σημείο της πόλης, την πλατεία Κοραή, υπάρχει το παλαιότερο και πιο γνωστό, όχι μόνο στους Πειραιώτες, γαλακτοπωλείο-ζαχαροπλαστείο «Στάνη» το οποίο διαθέτει το ονομαστό παγωτό καϊμάκι, αλλά και άλλες καφετέριες όπως το «Εν Πειραιεί», το «Σκηνικό», το «Ακροπόλ», το «Χάι Λάιφ», το «Θέατρο», όπου μαζεύονται από νέους έως ηλικιωμένους για ποτό ή καφέ, ανάλογα με την ώρα και τη διάθεση. Συνεχίζοντας στο Πασαλιμάνι, στην πλατεία Κανάρη, η μία καφετέρια είναι δίπλα στην άλλη κι εκεί περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους κυρίως μαθητές και φοιτητές πίνοντας καφέ και παίζοντας τάβλι. Απέναντι από την πλατεία Κανάρη υπάρχουν αρκετά fast foods στη σειρά αν κάποιος θέλει να φάει κάτι στα γρήγορα. Ακόμη κατά μήκος της ακτής Μουτσοπούλου υπάρχουν στα πεζοδρόμια τραπεζάκια με ομπρέλες για φαγητό ή ποτό, όπου μπορεί κανείς να ρεμβάζει ή απλώς να παρατηρεί του περαστικούς, αφού το Πασαλιμάνι είναι ο συνηθέστερος χώρος περιπάτου για τους Πειραιώτες.

Στη γραφική Καστέλα υπάρχουν πολυτελή εστιατόρια, μπουραρίες, μπαράκια και κλαμπ με δυνατή μουσική όπου διασκεδάζουν οι νέοι. Μέσα απ' αυτά τα μαγαζιά η θέα είναι εκπληκτική, φαίνεται όλο το Μικρολίμανο, το Πασαλιμάνι και ολόκληρος ο Σαρωνικός κόλπος που είναι μοναδικός. Το Μικρολίμανο συνδυάζει το παραδοσιακό και το μοντέρνο, κατά μήκος της Ακτής Κουμουνδούρου υπάρχουν και παραδοσιακές αλλά και μοντέρνες ταβέρνες που σερβίρουν φρέσκο ψάρι και θαλασσινά ακριβώς δίπλα στη θάλασσα αλλά και σύγχρονα καφέ-μπαρ που κι αυτά το καλοκαίρι σερβίρουν δίπλα στη θάλασσα. Ο μικρός κόλπος που σχηματίζεται στο Μικρολίμανο σε συνδυασμό με τις βάρκες και τα γιότ που είναι αραγμένα αλλά και τα μαγαζιά που υπάρχουν στην ακτή, θυμίζουν νησί.

Η Μαρίνα Ζέας είναι ένα ακόμη γραφικό μέρος του Πειραιά όπου η νεολαία συχνάζει για να ευχαριστηθεί τον καφέ, το φαγητό και το ποτό απολαμβάνοντας την υπέροχη θέα και χαζεύοντας τα εντυπωσιακά κότερα και τις πολυτελείς θαλαμηγούς. Στη συνέχεια, περπατώντας στην Πειραιϊκή μπορεί κανείς να θαυμάσει το μοναδικό τοπίο που δημιουργείται από τους μικρούς ορμίσκους που σχηματίζονται σε διάφορα σημεία της παραλίας και να ξεκουράσει το βλέμμα του στη γαλήνια έκταση του Σαρωνικού. Στην Πειραιϊκή υπάρχει πλήθος από ψαροταβέρνες, ουζερί και μεζεδοπωλεία που προσφέρουν φρέσκα ψάρια, θαλασσινά και εκλεκτούς μεζέδες. Πέρα από τα εστιατόρια λειτουργούν ωραίες κεφετέριες και μπαράκια.

Τέλος, επί της οδού 34^{ου} Συντάγματος πριν από το Δημοτικό Θέατρο, στη Γούβα του Βάβουλα, λειτουργούν τα τελευταία χρόνια πολλά μεζεδοπωλεία και ουζερί, που είναι γνωστά με την ονομασία «Ελληνάδικα» και συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον όχι μόνο των Πειραιωτών αλλά και κατοίκων της υπόλοιπης Αττικής. Τα μαγαζιά αυτά παίζουν πολύ δυνατή μουσική, κυρίως ελληνική, οι ρυθμοί είναι σύγχρονοι και παραδοσιακοί και συγκεντρώνεται πολύς κόσμος που διασκεδάζει έως το πρωί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

5.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΑ¹⁰²

Οι πολίτες των περιφερειών και των πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιλαμβάνονται την ευρωπαϊκή ενοποίηση ως πλεονέκτημα. Ακόμα και στον κάτοικο της πιο απομακρυσμένης περιφέρειας, είναι κατανοητό ότι μέσω των κοινοτικών πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία και άλλων πρωτοβουλιών υλοποιούνται σχέδια που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν. Οι δράσεις αυτές συμβάλλουν σημαντικά στην άνοδο του επιπέδου ευημερίας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στα κράτη-μέλη, στις περιφέρειες και τις κοινότητές τους.

Ένας από βασικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί η μείωση των ανισοτήτων και η εξασφάλιση αρμονικής ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό το επιτυγχάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση με της περιφερειακή πολιτική της, η οποία συνιστά μια κοινή πολιτική που βασίζεται στη χρηματοδότηση αλληλεγγύης, όπου το 35% περίπου του Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού μεταφέρεται από τα πλουσιότερα κράτη-μέλη προς τα φτωχότερα, μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, τα οποία αποτελούν τα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία της. Βέβαια, οφέλη δεν απολαμβάνουν μόνο οι χώρες που λαμβάνουν αλλά και οι χώρες που συνεισφέρουν στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό. Τα οφέλη των χωρών αυτών προκύπτουν από τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, η οποία παρέχει σημαντικές δυνατότητες στις επιχειρήσεις τους για επενδύσεις, διείσδυση σε νέες αγορές των διαφόρων περιοχών της Ένωσης κ.α.

Για την επίτευξη του στόχου που αφορά στη μείωση των ανισοτήτων και την εξασφάλιση της αρμονική ανάπτυξης του συνόλου των περιοχών της, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ταμείο Συνοχής και άλλα χρηματοδοτικά όργανα. Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι συμπληρωματική των κρατών-μελών, αλλά ιδιαίτερα ουσιαστική αφού συμβάλλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και των ζητημάτων που σχετίζονται με την αγορά και την απασχόληση στις περιφέρειες.

Τα χρηματοδοτικά όργανα που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την άσκηση της περιφερειακής πολιτικής της είναι τα εξής:

¹⁰² Μπεσίλα – Βήκα Ευρυδίκη, «Τοπική Αυτοδιοίκηση», εκδ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2004, σελ. 168, 169, 172, 175-180.

1) Τα Διαρθρωτικά Ταμεία, τα οποία αποτελούν σημαντικό εργαλείο της περιφερειακής πολιτικής για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Για την περίοδο 2000-2006 τα ταμεία αυτά είναι:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το οποίο δημιουργήθηκε το 1975 κι έχει ως στόχο τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων μέσω παροχής ενισχύσεων στο τομές επενδύσεων, υποδομής και στον παραγωγικό τομέα.
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το οποίο δημιουργήθηκε το 1958 με τη συνθήκη της Ρώμης κι έχει ως στόχο την παροχή στήριξης στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, στον επαναπροσανατολισμό των εργαζομένων στη μείωση της ανεργίας των νέων κ.α.
- Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠ), το οποίο δημιουργήθηκε το 1964 κι έχει ως στόχο την παροχή στήριξης σε δραστηριότητες που συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων.
- Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού Αλιείας (ΧΜΠΑ), το οποίο δημιουργήθηκε το 1993 και από τότε προάγει τον εξορθολογισμό στον αλιευτικό τομέα.

2) Το Ταμείο Συνοχής, συστάθηκε με τη συνθήκη του Μάαστριχτ κι έχει ως σκοπό την προαγωγή της οικονομικής και της κοινωνικής συνοχής. Έτσι το Ταμείο Συνοχής συγχρηματοδοτεί έργα στους τομείς του περιβάλλοντος και υποδομών των μεταφορών, που συνδέονται με τα διευρωπαϊκά δίκτυα, στα λιγότερο ευνοημένα κράτη-μέλη, των οποίων το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι κάτω από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Ισπανία). Το Ταμείο Συνοχής, αν και δεν θεωρείται Διαρθρωτικό Ταμείο, συμβάλλει σημαντικά στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων ευρωπαϊκού επιπέδου. Ακόμη, η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να αποκτήσει σημαντικά οφέλη από τα έργα που συγχρηματοδοτούνται από αυτό, στον τομέα του περιβάλλοντος όπως έργα ύδρευσης, αποχέτευσης, επεξεργασίας λυμάτων και διαχείρισης απορριμμάτων. Το Ταμείο Συνοχής έχει χρηματοδοτήσει για την Ελλάδα, την περίοδο 2000-2006, έργα ύψους 6,392 δις ευρώ, όπου η κοινοτική δαπάνη θα ανέρχεται στο ύψος των 3,32 δις ευρώ.

3) Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η οποία αποτελεί το πιο παλιό εργαλείο χρηματοδότησης της περιφερειακής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα παρέχει δάνεια και εγγυήσεις για τη χρηματοδότηση των σχεδίων σε όλους τους τομείς της οικονομίας, για δράσεις και έργα.

Με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το 1981, οι περιφέρειές της έχουν αποκομίσει σημαντικά οφέλη τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά, από τους κοινοτικούς πόρους που προέρχονται κυρίως από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Οι πόροι αυτοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης

διοχετεύονται μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, στα οποία συγκεντρώνεται το σημαντικότερο ποσοστό των χρηματοδοτήσεων, μέσω των κοινοτικών πρωτοβουλιών και μέσω των καινοτόμων δράσεων ή πιλοτικών προγραμμάτων. Οι καινοτόμες δράσεις και τα πιλοτικά προγράμματα αποτελούν το 1%, ενώ τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και οι κοινοτικές πρωτοβουλίες μαζί αποτελούν το 95% των κοινοτικών πόρων.

➤ Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) αποτελούν το διάδοχο των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), τα οποία είχαν προβλεφθεί να ολοκληρωθούν το 1992. Τα ΜΟΠ ξεκίνησαν το 1986 και απέβλεπαν στην υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης μεσοπρόθεσμης προσπάθειας ανάπτυξης των ελληνικών περιφερειών.

Το πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1989-1993) αποσκοπούσε στην αύξηση των πόρων αλλά και στην ορθολογικότερη διαχείριση τους. Το δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ή Β' ΚΠΣ (1994-1999) είχε ως βασικό στόχο την αύξηση των επενδύσεων, τα μέτρα υπέρ των μικρομεσαίων, τις μεγάλες επενδύσεις υποδομής σε μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και τη βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης κι επαγγελματικής κατάρτισης. Το τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ή Γ' ΚΠΣ (2000-2006) περιλαμβάνει επτά άξονες προτεραιότητας μέσα στους οποίους εντάσσονται τα επιχειρησιακά προγράμματα. Στους άξονες ένα έως έξι εντάσσονται τα προγράμματα εθνικής εμβέλειας, δηλαδή επιχειρησιακά προγράμματα που σχετίζονται μ' έναν τομέα της οικονομίας και υλοποιούνται σ' ολόκληρη τη γεωγραφική επικράτεια της Χώρας. Στον πρώτο άξονα προτεραιότητας ενισχύονται δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων και την προώθηση της επαγγελματικής απασχόλησης, όπως τα επιχειρησιακά προγράμματα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» και «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση». Στο δεύτερο άξονα ενισχύονται δράσεις για τις Μεταφορές όπως τα επιχειρησιακά προγράμματα «Οδικοί Άξονες, Λιμένες, Αστική Ανάπτυξη» και «Σιδηρόδρομοι, Αερολιμένες, Αστικές Συγκοινωνίες». Ο τρίτος άξονας, ο οποίος καλείται «Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας» περιλαμβάνει το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», ενώ ο τέταρτος που καλείται «Ανάπτυξη της Υπαίθρου και Αλιεία» περιλαμβάνει τα επιχειρησιακά προγράμματα «Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου» και «Αλιεία». Ακόμη, ο πέμπτος άξονας, ο οποίος ονομάζεται «Βελτίωση της Ποιότητας της Ζωής» περιλαμβάνει τα επιχειρησιακά προγράμματα «Περιβάλλον», «Πολιτισμός» και «Υγεία-Πρόνοια» και στον έκτο άξονα ενισχύονται δράσεις για την κοινωνία της πληροφορίας μέσα από το ομώνυμο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας». Τέλος στον έβδομο άξονα προτεραιότητας εντάσσονται 13 επιχειρησιακά περιφερειακά προγράμματα που αφορούν όλους τους τομείς της οικονομίας και υλοποιείται από ένα σε κάθε γεωγραφική περιφέρεια.

➤ Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Σήμερα υπάρχουν τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, οι οποίες χρηματοδοτούν συγκεκριμένες δράσεις. Η πρώτη κοινοτική πρωτοβουλία είναι το “LEADER plus”, το οποίο έχει ως στόχο την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Το μέγεθος όλου του επιχειρησιακού προγράμματος ανέρχεται σε 392 εκατομμύρια ευρώ αλλά η κοινοτική συμμετοχή καλύπτει το ποσό των 183 εκατομμυρίων ευρώ. Το “INTERREG III” αποτελεί τη δεύτερη κοινοτική πρωτοβουλία κι έχει ως στόχο τη διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία για μια ισόρροπη ανάπτυξη και το συνολικό ποσό της κοινοτικής χρηματοδότησης ανέρχεται σε 604 εκατομμύρια ευρώ. Το “EQUAL” αποτελεί την Τρίτη κοινοτική πρωτοβουλία κι έχει ως στόχο την άρση των ανισοτήτων και των διακρίσεων στην αγορά εργασίας. Το συνολικό ποσό της κοινοτικής χρηματοδότησης ανέρχεται στα 104 εκατομμύρια ευρώ. Τέλος, η τέταρτη κοινοτική πρωτοβουλία είναι η “URBAN”, η οποία αφορά την οικονομική και κοινωνική αποκατάσταση πόλεων και αστικών κέντρων στα πλαίσια της αστικής βιώσιμης ανάπτυξης. Οι πόλεις του Περάματος, του Ηρακλείου και της Κομοτηνής υλοποιούν δράσεις που χρηματοδοτούνται από την πρωτοβουλία αυτή. Το συνολικό ποσό της κοινοτικής χρηματοδότησης ανέρχεται σε 25,5 εκατομμύρια ευρώ.

➤ Οι Καινοτόμες Δράσεις. Οι καινοτόμες δράσεις αποτελούν κοινοτικές πρωτοβουλίες μικρότερου μεγέθους, πρωτότυπου και καινοτόμου χαρακτήρα, οι οποίες χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

5.2 ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

➤ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Το έργο της ανακαίνισης του Δημοτικού Θεάτρου έχει ενταχθεί στο Γ’ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα 36 εκατομμύρια ευρώ και θα καλυφθεί ολοκληρωτικά από το ΠΕΠ Αττικής. Η δημοπράτηση του έργου έγινε στις 23 Ιανουαρίου 2006 και η ολοκλήρωση του έργου καθώς και η παράδοσή του προς λειτουργία θα γίνει σε 670 ημέρες από την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης.

Στόχος του έργου της ανακαίνισης είναι να δημιουργηθεί ένα σύγχρονο θέατρο με υποδομές υψηλού επιπέδου έτοιμο να φιλοξενήσει ξανά, όπως και στο παρελθόν, μεγάλες παραστάσεις θεάτρου, χορού και όπερας. Πιο συγκεκριμένα με το έργο της ανακαίνισης θα αποκατασταθεί το κτίριο από ζημιές που έχουν προκληθεί από τους σεισμούς και θα γίνει και πλήρης σεισμική

θωράκιση του κτιρίου. Στη συνέχεια η ανακαίνιση θα συμβάλει στην αποκατάσταση των όψεων και του πρόπυλου, καθώς και του εσωτερικού και εξωτερικού διακόσμου του θεάτρου. Ακόμη προβλέπεται να γίνει ανασχεδιασμός των εισόδων του θεάτρου, δημιουργία εισόδου για άτομα με αναπηρίες, ανανέωση και ακουστική αποκατάσταση της κεντρικής αίθουσας, ανακαίνιση των χώρων υποδοχής, αναδιαμόρφωση όλων των χώρων του θεάτρου με παράλληλη δημιουργία νέων χώρων υγιεινής, χώρων υγιεινής για άτομα με ειδικές ανάγκες, νέα κυλικεία κ.α., εγκατάσταση νέων ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και τοποθέτηση νέου κλιματισμού σε όλους τους χώρους του θεάτρου, εκσυγχρονισμός του θεατρικού εξοπλισμού με τοποθέτηση σύγχρονων μηχανισμών σκηνής, διακίνησης σκηνικών και ορχήστρας, φωτισμού και οπτικοακουστικών μέσων και αναδιαρρύθμιση των εσωτερικών και υποστηρικτικών χώρων του θεάτρου. Τέλος θα δημιουργηθούν περισσότερα καμαρίνια, γραφεία για τους συντελεστές της παράστασης, ανεξάρτητη αίθουσα για τις πρόβες, αίθουσα μπαλέτου, χώρος θεατρικού και φωτογραφικού αρχείου, βιβλιοθήκη για ερευνητές και μελετητές και «πολιτιστικό καφενείο» που θα έχει ανεξάρτητη είσοδο και θα λειτουργεί όλες τις ώρες. Σύντομα λοιπόν το Δημοτικό Θέατρο θα ξαναγίνει το στολίδι της πόλης που θα ανεβάζει τις πιο επιτυχημένες παραστάσεις.

➤ **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ» 2000-2006**

Ο Δήμος συμμετέχει στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «ΥΓΕΙΑ – ΠΡΟΝΟΙΑ» του Γ' ΚΠΣ του 5^{ου} άξονα Προτεραιότητας, μέτρο 3.1 «Ενέργειες υποστήριξης ατόμων που απειλούνται ή πλήττονται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας στο πλαίσιο των δράσεων του Δικτύου Κοινωνικών – Υποστηρικτικών Υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο».

Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό προβλέπεται η ανάπτυξη ενός δικτύου παροχής κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών σε άτομα που πλήττονται από κοινωνικό αποκλεισμό στο Δήμο Πειραιά, μέσω ενεργειών παρακολούθησης, εμπύχωσης και υποστήριξης και μέσω ενεργειών για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής διασύνδεσης και συνεργασίας με όλες τις υπηρεσίες του Δικτύου Κοινωνικών Υπηρεσιών, τους κοινωνικούς φορείς της περιοχής καθώς και με τις υπηρεσίες προώθησης στην απασχόληση. Η λειτουργία των δομών χρηματοδοτείται για δύο έτη και ο προϋπολογισμός ανέρχεται σε 200.000€.

Ο ωφελούμενος πληθυσμός ανέρχεται στα 800 άτομα ανά Δημοτικό Διαμέρισμα και το πρόγραμμα απευθύνεται στις ακόλουθες κατηγορίες ωφελουμένων:

- ✓ Άτομα με Ειδικές Ανάγκες ηλικίας 19-65 ετών
- ✓ Οικονομικοί Μετανάστες
- ✓ Άτομα με θρησκευτικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες

- ✓ Αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών
- ✓ Κακοποιημένες γυναίκες
- ✓ Αποφυλακισμένοι
- ✓ Τσιγγάνοι
- ✓ Μακροχρόνια άνεργοι άνω των 45 ετών
- ✓ Μέλη οικογενειών που προσφέρουν υπηρεσίες φροντίδας στα μέλη τους και για το λόγο αυτό αντιμετωπίζουν δυσχέρειες παραμονής ή ένταξης στην αγορά εργασίας.

➤ **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ», Μέτρο
2.1 «ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ»**

Το έργο αυτό αποσκοπεί στην ανάπτυξη, στην πιλοτική εφαρμογή και στην προώθηση μέτρων αντιμετώπισης της ανεργίας μέσα από αποτελεσματικές υποστηρικτικές δομές συμβουλευτικών υπηρεσιών και δικτύωσης επιχειρηματικών φορέων. Το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνεται στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και κυρίως στις ειδικές κατηγορίες γυναικών που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό με έμφαση στις μονογονεϊκές οικογένειες, στους μακροχρόνια άνεργους άνω των 45 ετών, σε άτομα με αναπηρίες καθώς επίσης και σε πρώην χρήστες ουσιών ή στα άτομα που βρίσκονται στη διαδικασία απεξάρτησης.

Οι πρώτες ενέργειες για την αντιμετώπιση του προβλήματος αφορούν στην ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση των ωφελουμένων, με την οποία επιδιώκεται η πλήρης ενεργοποίησή τους. Στη συνέχεια ακολουθεί η παροχή συμβουλευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών όπου το επιστημονικό προσωπικό είναι υπεύθυνο για την ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη των ευπαθών ομάδων. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια υλοποίησης του σχεδίου δράσης, το επιστημονικό προσωπικό ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες των ωφελουμένων προσφέρει τις υπηρεσίες του με στόχο την ανάπτυξη και το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό αυτών.

Εκτός από τα παραπάνω, στα πλαίσια της ενημέρωσης προβλέπεται και η δημοσιοποίηση του έργου. Για τη δημοσιοποίησή του υλοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες: έντυπο ενημερωτικό υλικό παρουσίασης του έργου, δελτία Τύπου αλλά και καταχωρήσεις σε τοπικές εφημερίδες των εμπλεκόμενων περιοχών για ενημέρωση του κοινού σχετικά με το πρόγραμμα και τα αναμενόμενα αποτελέσματά το, παραγωγή και εκπομπή ραδιοφωνικών μηνυμάτων για την ευρύτερη ενημέρωση των ομάδων στόχων, όπως και τη δημιουργία δικτυακής πύλης για τη διάχυση των αποτελεσμάτων. Ακόμη, η δημιουργία του δικτυακού τόπου θα συντελέσει στην

επαγγελματική αποκατάσταση των ενδιαφερομένων ομάδων. Τέλος, τα ύψος του εγκεκριμένου προϋπολογισμού ανέρχεται σε 1.235.080€.

➤ **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ, ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ & ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ»**

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα με τίτλο «Σιδηρόδρομοι, αεροδρόμια και αστικές συγκοινωνίες» εντάσσεται στον τέταρτο άξονα προτεραιότητας και υλοποιείται στην περιφέρεια της Αττικής. Το έργο χρηματοδοτείται κατά 50% από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το υπόλοιπο 50% αποτελεί Εθνική Δημόσια Δαπάνη. Η διάρκεια εφαρμογής του έργου είναι από το 2000-2006 και ωφελούμενοι από το έργο είναι οι χρήστες των αστικών συγκοινωνιών και οι λοιποί μετακινούμενοι.

Το συγκεκριμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα αποτελείται από παρεμβάσεις που σχετίζονται με το Σιδηρόδρομο, τις αστικές συγκοινωνίες και την Οδική Ασφάλεια. Ακόμη, περιλαμβάνει δράσεις τεχνικής βοήθειας και δημοσιότητας. Οι ενέργειες που χρηματοδοτούνται είναι ο εκσυγχρονισμός του ΟΑΣΑ, ο εκσυγχρονισμός ΗΣΑΠ, η κατασκευή υποδομών, η ανανέωση του στόλου ΕΘΕΛ και ΗΛΠΑΠ και η ανάπτυξη του Τραμ. Στην ευρύτερη περιοχή εκσυγχρονίστηκαν και αναπλάστηκαν οι Ηλεκτρικοί Σταθμοί του Πειραιά και του Νέου Φαλήρου, ακόμη αναπτύχθηκε το τραμ και ανανεώθηκαν τα τοπικά λεωφορεία και τρόλεϊ.

➤ **«ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ»**

Ο Δήμος Πειραιά ήδη συμμετέχει στην πρόταση με τίτλο «Ανάπτυξη Επιχειρηματικής Δραστηριότητας από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, με αξιοποίηση των Ολυμπιακών και αθλητικών εγκαταστάσεων» και συντονιστή εταίρο την Ο.Π.Α.Π. Α.Ε., στα πλαίσια του Β' Κύκλου Υλοποίησης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL και ειδικότερα του Άξονα Προτεραιότητας 2, Μέτρο 2.1, με τη συνεργασία συνολικά 19 εταίρων. Η εφαρμογή του έργου περιλαμβάνει συνοπτικά τις εξής ενέργειες:

✓ Ενέργεια Ι, με προϋπολογισμό 38.140€ και δράσεις: την επικαιροποίηση του σχεδίου της πρότασης, τη σύσταση και λειτουργία της Αναπτυξιακής Σύμπραξης και της ανάλογης διακρατικής συνεργασίας.

✓ Ενέργεια ΙΙ, με προϋπολογισμό 1.105.980€ και δράσεις: την διερεύνηση της δυνατότητας επιχειρηματικής δραστηριότητας από κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες όπως είναι οι νέοι

άνεργοι, οι γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τη διερεύνηση των επιχειρηματικών ευκαιριών στον αθλητικό τομέα καθώς και την υποστήριξη τους (επιχειρησιακά σχέδια, εκπαίδευση, συμβουλευτική υποστήριξη και χρηματοδότηση).

✓ Ενέργεια III, με προϋπολογισμό 127.120,56€ και οι δράσεις αφορούν τη δικτύωση και τη διάχυση των αποτελεσμάτων.

Η συμμετοχή του Δήμου Πειραιά σχετίζεται με τη μελέτη των χώρων αθλητικών εγκαταστάσεων και τη διερεύνηση συνθηκών ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε ανάλογες εγκαταστάσεις. Το έργο επιχορηγείται κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και κατά 25% από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

➤ **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000-2006, ΜΕΤΡΟ 3.3
«ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΟΜΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ»**

Το έργο αυτό αφορά την ενίσχυση δομών κοινωνικής στήριξης για την προσφορά υπηρεσιών σε εξαρτώμενα από την οικογένεια άτομα (ηλικιωμένοι, ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, άτομα με ειδικές ανάγκες κ.λ.π). Η Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Μέριμνας του Δήμου Πειραιά προχώρησε στην κατάθεση τριών προτάσεων για τη λειτουργία αντίστοιχου αριθμού δομών, συνολικού ύψους 626.187,17€. Οι προτάσεις σχετίζονται με τη λειτουργία για τρία χρόνια των δομών «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ» του Δήμου Πειραιά. Το πρόγραμμα αυτό προσφέρει:

- ✓ Ιατρική φροντίδα με επισκέψεις στα σπίτια
- ✓ Νοσηλευτικές υπηρεσίες και φυσικοθεραπεία
- ✓ Κοινωνική εργασία με άτομα και με την οικογένεια
- ✓ Πρακτικές εξυπηρετήσεις όπως για παράδειγμα εξόφληση λογαριασμών, ψώνια, συνοδεία σε διάφορες υπηρεσίες, επισκέψεις στο σπίτι, τηλεφωνικές επικοινωνίες ανάλογα με τις ανάγκες του εξυπηρετούμενου και κατ' οίκον καθαριότητα.

Επίσημα η υλοποίηση του έργου ξεκίνησε από τις 2 Ιανουαρίου 2006.

5.3 ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Πέρα από τα προγράμματα που αναφέρθηκαν παραπάνω στον Πειραιά έχουν γίνει και άλλα έργα, τα οποία έχουν ευνοήσει πολύ την πόλη. Στόχος αυτών των προγραμμάτων είναι η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της πόλης αλλά και η προσέλκυση νέων δραστηριοτήτων, ώστε να τονωθεί οικονομικά η περιοχή.

Τα περισσότερα έργα έγιναν κατά την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων 2004. Εξωραϊστηκε η παραλία του λιμανιού από το Φάληρο έως τη Δραπετσώνα, τοποθετήθηκαν καινούργιες πλάκες στα πεζοδρόμια, αντικαταστάθηκαν τα παλιά φωτιστικά και παγκάκια με καινούργια και δενδροφυτεύθηκαν οι γύρω πλατείες. Ακόμη, αναβαθμίστηκε όλη η παραλία της Πειραιϊκής, αναδείχτηκαν τα αρχαία τείχη και δημιουργήθηκαν διάδρομοι έτσι ώστε να είναι εφικτή η πρόσβαση σ' αυτά από τους επισκέπτες. Βελτιώθηκε η εικόνα της Καστέλας και του Μικρολίμανου με την τοποθέτηση φωτισμού, καθιστικών και καινούργιων πεζοδρομίων. Ο Πειραιάς απέκτησε ενοποιημένους αρχαιολογικούς χώρους καθώς αναβαθμίστηκε το ιστορικό κέντρο της πόλη με ευρύτατο δίκτυο πεζοδρόμων και ωραίο φωτισμό. Επίσης, αναπλάστηκαν πολλές κεντρικές πλατείες της πόλης όπως η πλατεία Κανάρη στο Πασαλιμάνι και η πλατεία Κοραή στο Δημοτικό Θέατρο. Στα σημαντικά έργα που έγιναν για τους Ολυμπιακούς αγώνες περιλαμβάνονται πολλά κατασκευαστικά έργα, η ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, η ανάπλαση της μαρίνας στο Νέο Φάληρο, η ανακατασκευή κι ο εκσυγχρονισμός του Σταδίου Καραϊσκάκη αλλά και η συντήρηση βασικών οδικών αξόνων όπως η Ακτή Μουτσοπούλου, η Βασιλέως Γεωργίου, η Ακτή Πρωτοψάλτη και η Ακτή Ποσειδώνος.

Είναι προφανές λοιπόν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση με τα επιδοτούμενα προγράμματά της έχει συμβάλει έτσι ώστε να αναβαθμιστεί και να εκσυγχρονιστεί η πόλη του Πειραιά, να γίνει μια πόλη πιο ανθρώπινη που θα εξυπηρετεί όσο το δυνατόν καλύτερα τις ανάγκες και τις δραστηριότητες των κατοίκων της. Το βασικότερο όμως είναι μέσα από όλες αυτές τις δράσεις να μην αλλοιωθεί ο χαρακτήρας και η φυσιογνωμία της πόλης αλλά αντίθετα να αναδειχτούν τα στοιχεία που διαμορφώνουν την ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά, πράγμα που έχει επιτευχθεί μέχρι στιγμής στον καλύτερο βαθμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^Ο ΕΡΕΥΝΑ

6.1 ΣΚΟΠΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ - ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ

Ο γενικός σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της φυσιογνωμίας της πόλης του Πειραιά.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Η διαπίστωση της φυσιογνωμίας της πόλης του Πειραιά στους παρακάτω κατά σειρά προτεραιότητας τομείς:
 - α) Πολιτισμός
 - β) Υποδομές
 - γ) Αθλητισμός
 - δ) Ψυχαγωγία
 - ε) Οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη
- Η αποκάλυψη του επιπέδου γνώσης των κατοίκων του Πειραιά στα ιστορικά, πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία που έχουν διαμορφώσει διαχρονικά την ταυτότητα της πόλης.
- Ο εντοπισμός των υφιστάμενων προβλημάτων στις συνολικές υποδομές της πόλης καθώς και των προσδοκιών των κατοίκων του Πειραιά.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο σχεδιάστηκε έτσι ώστε να ικανοποιηθούν οι παραπάνω ερευνητικοί στόχοι.

Το ερωτηματολόγιο μοιράστηκε σε 150 κατοίκους του Πειραιά και συμπληρώθηκε ανώνυμα. Πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι το δείγμα επελέγη τυχαία.

Οι ερωτήσεις που περιλάμβανε το ερωτηματολόγιο ήταν συνολικά 22, από τις οποίες οι 19 ήταν ερωτήσεις κλειστού τύπου και οι υπόλοιπες 3 ήταν ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αποσκοπούσαν στη συλλογή:

- Γενικών στοιχείων δημογραφικού περιεχομένου όπως φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο, συνοικία διαμονής.
- Οικονομικών στοιχείων όπως απασχόληση και εισόδημα.
- Κοινωνικών στοιχείων μέσω της αξιολόγησης υπηρεσιών και υποδομών.

- Πολιτιστικών στοιχείων δηλαδή αν κάποιος γνωρίζει ή συμμετέχει σε πολιτιστικούς συλλόγους, αν κάποιος γνωρίζει ή έχει επισκεφθεί τα μουσεία της πόλης, σύμβολα και καλλιτεχνικές προσωπικότητες της πόλης.
- Στοιχεία σχετικά με την ποιότητα ζωής.

Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου κυμάνθηκε από 10 έως 15 λεπτά.

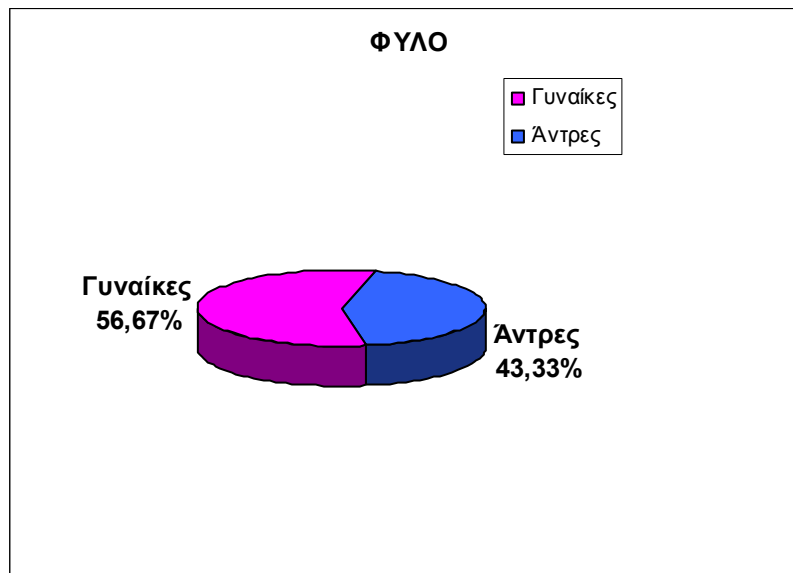
Στη συνέχεια, μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ακολούθησε η κωδικοποίηση των μεταβλητών και αμέσως μετά η εισαγωγή των δεδομένων στο στατιστικό πρόγραμμα Statgraphics. Ακόμη, για την ολοκλήρωση της έρευνας κρίθηκε απαραίτητο να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας, με τον οποίο μπορούμε να βρούμε για δυο μεταβλητές τις οποίες έχουμε συσχετίσει, αν είναι εξαρτημένες ή ανεξάρτητες. Για να ελεγχθεί ο βαθμός εξάρτησης μεταξύ δύο μεταβλητών χρησιμοποιείται ο έλεγχος χ^2 .

Στην επόμενη σελίδα ακολουθεί η ανάλυση των ερωτηματολογίων. Με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου Statgraphics πραγματοποιήθηκε η ανάλυση της συχνότητας των μεταβλητών των 150 ερωτηματολογίων και στη συνέχεια με τη βοήθεια του προγράμματος Excel έγιναν τα διαγράμματα που παρουσιάζουν τα διάφορα ποσοστά των συχνοτήτων. Τέλος, μετά από την ανάλυση των συχνοτήτων ακολουθεί ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων του ελέγχου χ^2 και τα σχετικά διαγράμματα που έγιναν με χρήση του προγράμματος Excel.

6.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

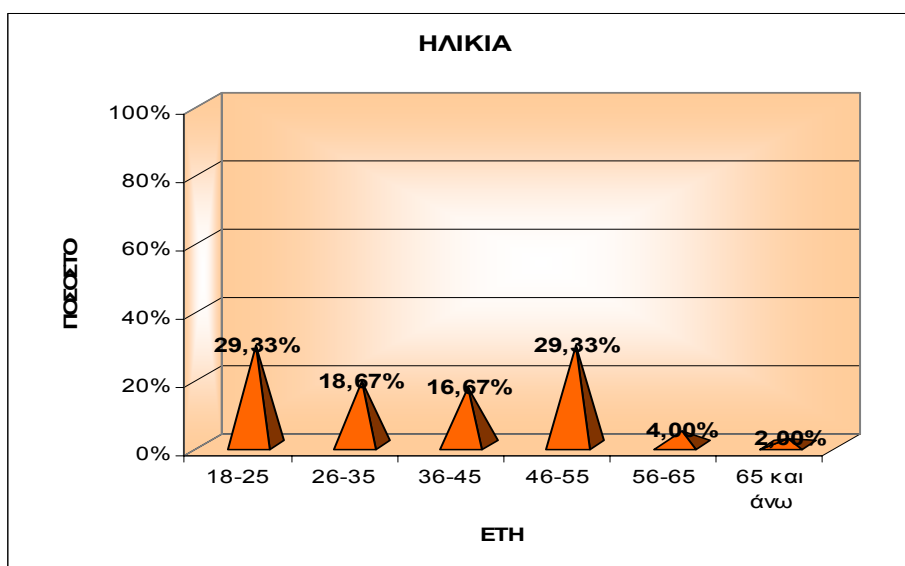
1^η ΕΡΩΤΗΣΗ: Φύλο

Από το σύνολο των 150 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα το 56,67% (85 άτομα) είναι γυναίκες και το υπόλοιπο 43,33% (65 άτομα) είναι άνδρες.

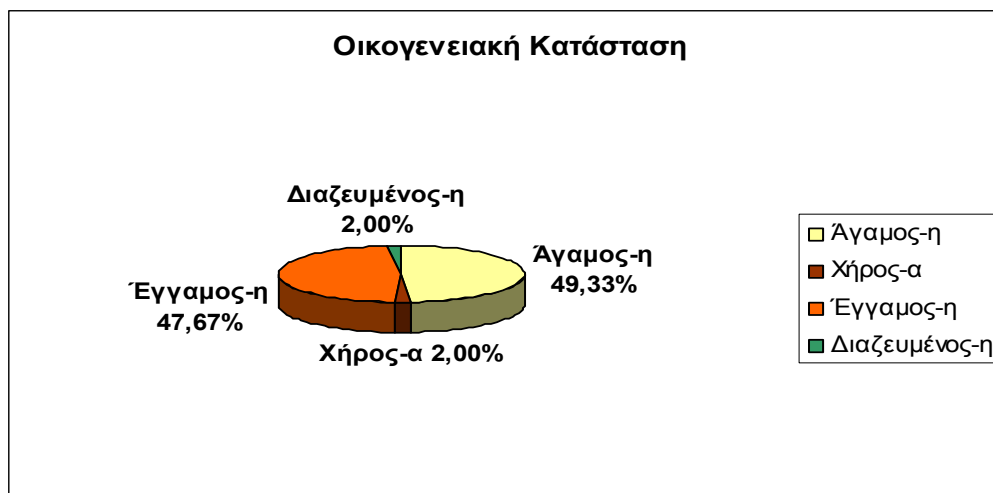
2^η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ηλικία

Η ηλικιακή σύνθεση του δείγματος διαμορφώθηκε ως εξής: το 29,33% (44 άτομα) είναι ηλικίας 18-25 ετών, το 18,67% (28 άτομα) είναι από 26-35 ετών, το 16,67% (25 άτομα) είναι από 36-45 ετών. Επίσης το 29,33% (44 άτομα) είναι ηλικίας 46-55 ετών, το 4% (6 άτομα) είναι από 56-65 ετών και τέλος το 2% (3 άτομα) είναι από 65 ετών και άνω.

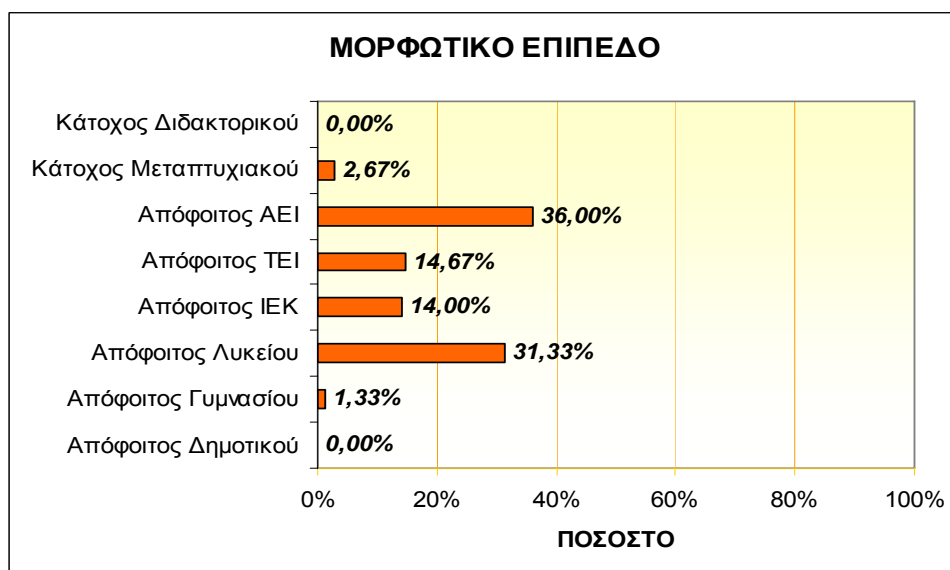
3η ΕΡΩΤΗΣΗ: Οικογενειακή κατάσταση

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση οι απαντήσεις αφορούν τα εξής ποσοστά: το 49,33% των ερωτηθέντων (74 άτομα) δήλωσε ότι είναι άγαμοι, το 47,67% (70 άτομα) δήλωσε ότι είναι έγγαμοι, το 2% (3 άτομα) είναι διαζευγμένοι και το 2% (3 άτομα) είναι χήροι.

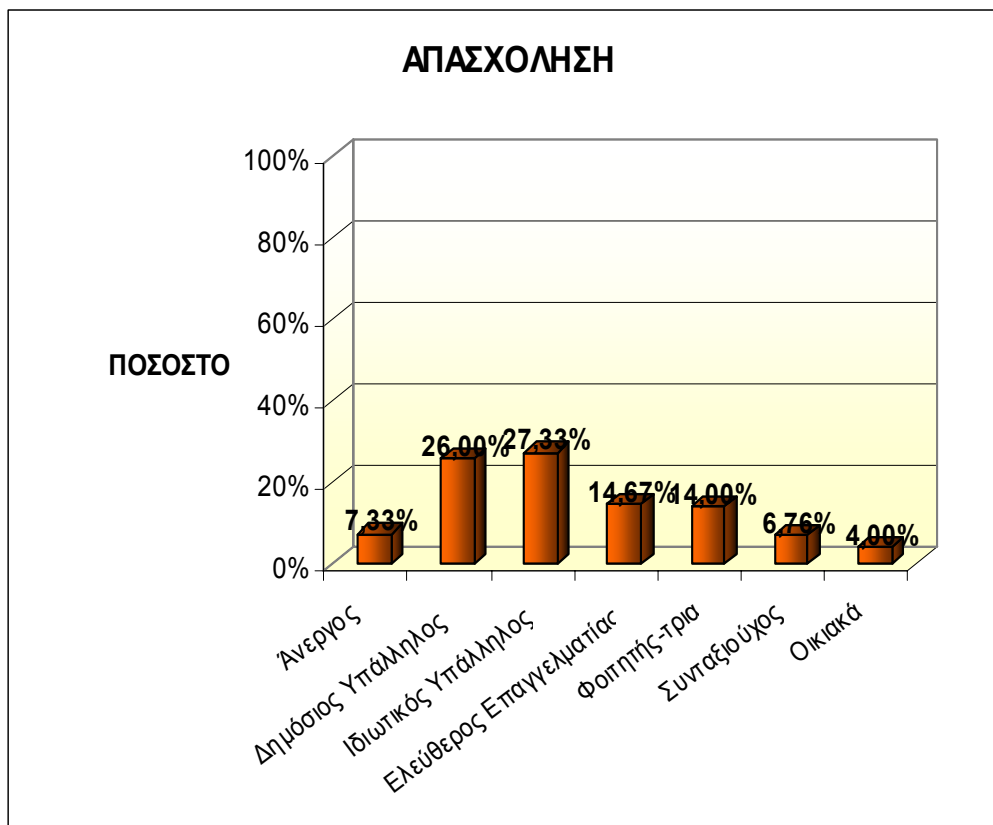
4η ΕΡΩΤΗΣΗ: Μορφωτικό επίπεδο

Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος διαμορφώθηκε σύμφωνα με τα παρακάτω ποσοστά: το 1,33% (2 άτομα) είναι απόφοιτοι γυμνασίου, το 31,33% (47 άτομα) είναι απόφοιτοι λυκείου, το 14% (21 άτομα) είναι απόφοιτοι ΙΕΚ, το 14,67% (22 άτομα) είναι απόφοιτοι ΤΕΙ, το 36% (54 άτομα) είναι απόφοιτοι ΑΕΙ και το 2,67% (4 άτομα) είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού.

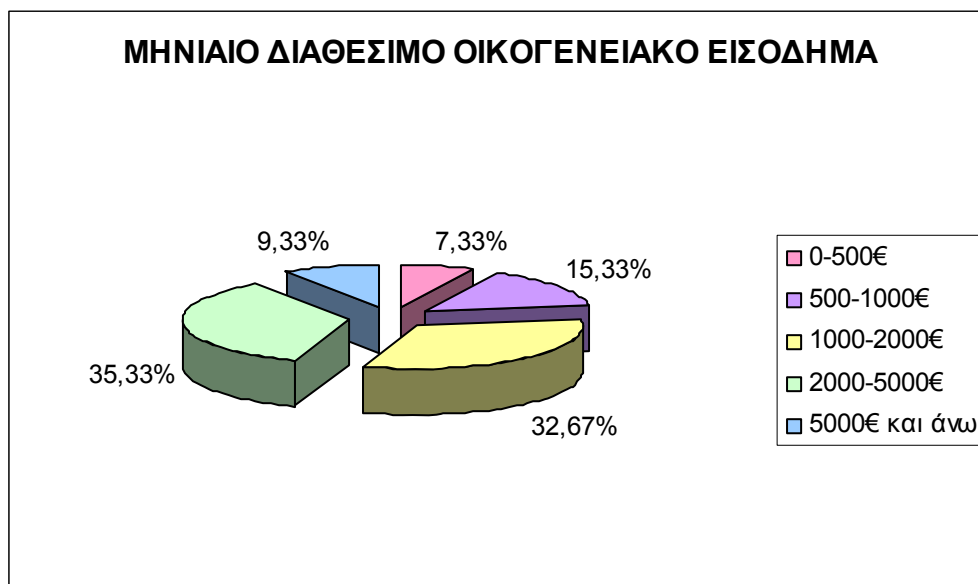
5η ΕΡΩΤΗΣΗ: Απασχόληση

Όσον αφορά την απασχόληση των ερωτηθέντων το 7,33% (11 άτομα) έχει δηλώσει άνεργος, το 26% (39 άτομα) δημόσιος υπάλληλος, το 27,33% (41 άτομα) ιδιωτικός υπάλληλος και το 14,67% (22 άτομα) ελεύθερος επαγγελματίας. Το 14% (21 άτομα) είναι φοιτητές, το 6,76% (10 άτομα) είναι συνταξιούχοι και τέλος το 4% (6 άτομα) έχει δηλώσει ως απασχόληση τα οικιακά.

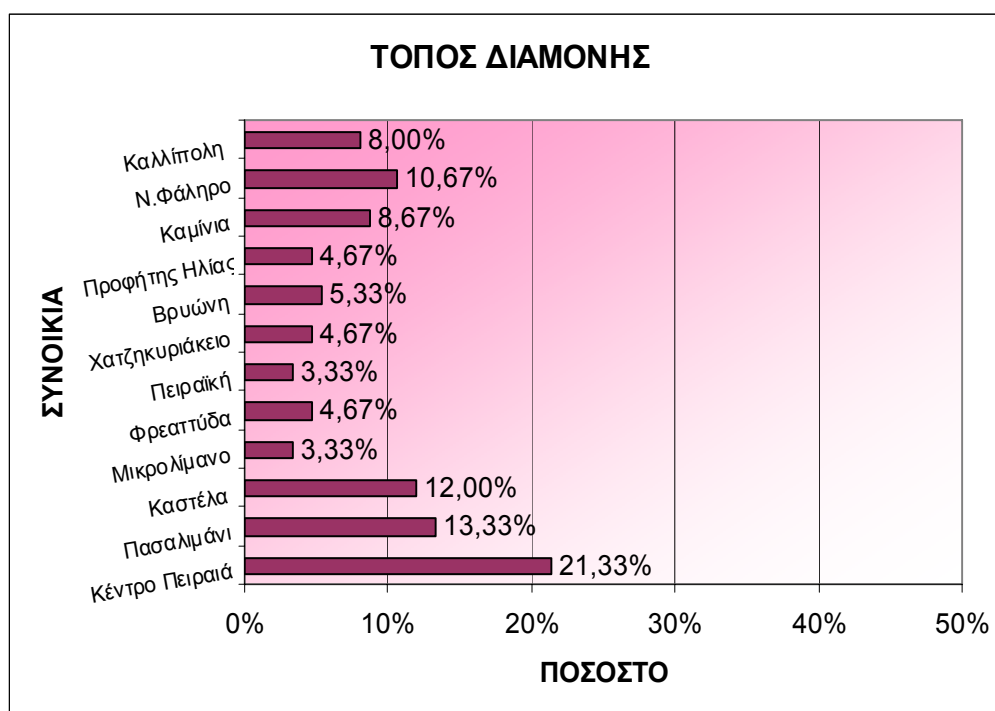
6η ΕΡΩΤΗΣΗ: Μηνιαίο Διαθέσιμο Οικογενειακό Εισόδημα

Από το σύνολο των 150 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα το 7,33% (11 άτομα) δήλωσε ότι το μηνιαίο εισόδημά του κυμαίνεται από 0-500€, το 15,33% (23 άτομα) από 500-1.000€, το 32,67% (49 άτομα) από 1.000-2.000€, το 35,33% (14 άτομα) από 2.000-5.000€ και τέλος το 9,33% (14 άτομα) από 5.000€ και άνω.

7η ΕΡΩΤΗΣΗ: Σε ποια συνοικία του Πειραιά διαμένετε;

Όσον αφορά τις συνοικίες στις οποίες διαμένουν τα 150 άτομα που αποτελούν το δείγμα της έρευνας τα ποσοστά διαμορφώθηκαν ως εξής: το 21,33% (32 άτομα) του δείγματος διαμένει στο Κέντρο Πειραιά, το 13,33% (20 άτομα) στην Καστέλα, το 12% (18 άτομα) στο Μικρολίμανο και το 4,67% (7 άτομα) στη Φρεαττύδα. Ακόμη, το 3,33% (5 άτομα) διαμένει στην Πειραιϊκή, το 4,67% (7 άτομα) στο Χατζηκυριάκειο, το 5,33% (8 άτομα) στο Βρυώνη, το 4,67% (7 άτομα) στον Προφήτη Ηλία, το 8,67% (13 άτομα) στα Καμίνια, το 10,67% (16 άτομα) στο Νέο Φάληρο και τέλος το 8% (12 άτομα) στην Καλλίπολη.

8η ΕΡΩΤΗΣΗ: Κατά πόσο θεωρείται ανεπτυγμένα τα παρακάτω Δίκτυα Υποδομών στην περιοχή του Πειραιά;

➤ **Μέσα Μαζικής Μεταφοράς**

Όσον αφορά τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, το 10,67% (16 άτομα) των ερωτηθέντων τα θεωρεί πολύ ανεπτυγμένα, το 51,33% (77 άτομα) τα θεωρεί αρκετά ανεπτυγμένα, το 28% (42 άτομα) τα θεωρεί λίγο ανεπτυγμένα και το 10% (15 άτομα) δεν τα θεωρεί καθόλου ανεπτυγμένα.

➤ **Ηλεκτρισμός**

Το 27,33% του δείγματος (41 άτομα) θεωρεί ότι το δίκτυο του Ηλεκτρισμού είναι πολύ ανεπτυγμένο, το 63,33% (95 άτομα) το βρίσκει αρκετά ανεπτυγμένο, το 8% (12 άτομα) το βρίσκει λίγο ανεπτυγμένο και τέλος το 1,33% (2 άτομα) βρίσκει ότι δεν είναι καθόλου ανεπτυγμένο.

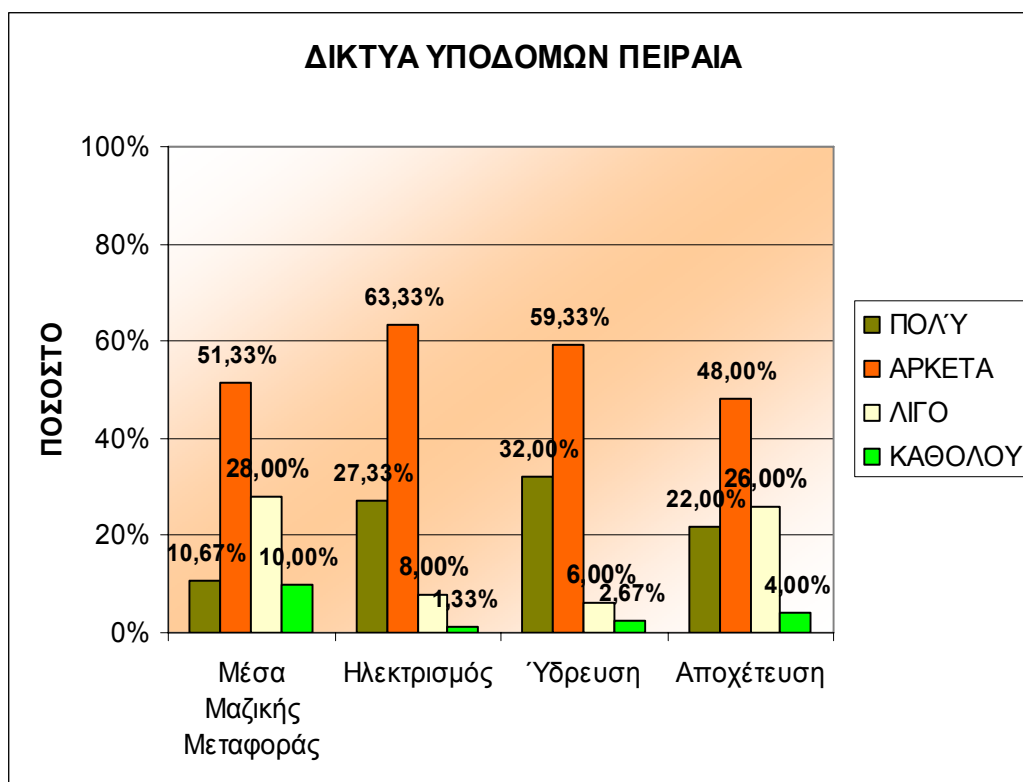
➤ **Υδρευση**

Το 32% (48 άτομα) βρίσκει το δίκτυο της Υδρευσης πολύ ανεπτυγμένο, το 59,33% (89 άτομα) το βρίσκει αρκετά ανεπτυγμένο, το 6% (9 άτομα) το βρίσκει λίγο ανεπτυγμένο και τέλος το 2,67% (4 άτομα) δεν το βρίσκει καθόλου ανεπτυγμένο.

➤ **Αποχέτευση**

Όσον αφορά το δίκτυο της Αποχέτευσης, το 22% (33 άτομα) του δείγματος απάντησε ότι είναι πολύ ανεπτυγμένο, το 48% (72 άτομα) απάντησε ότι είναι αρκετά ανεπτυγμένο, το 26% (

39 άτομα) απάντησε ότι είναι λίγο ανεπτυγμένο και τέλος το 4% (6 άτομα) απάντησε ότι δεν είναι καθόλου ανεπτυγμένο.

9η ΕΡΩΤΗΣΗ: Πως αξιολογείτε τις υπηρεσίες που παρέχονται από τους παρακάτω οργανισμούς;

➤ **«ΤΖΑΝΕΙΟ» Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά**

Το 6% (9 άτομα) των ερωτηθέντων χαρακτήρισε τις υπηρεσίες του Τζανείου πολύ καλές, το 18,67% (28 άτομα) τις χαρακτήρισε απλά καλές, το 31,33% (47 άτομα) τις χαρακτήρισε ικανοποιητικές, το 30,67% (46 άτομα) τις χαρακτήρισε μέτριες και το 12,67% (19 άτομα) τις χαρακτήρισε άσχημες. Τέλος, το 0,67% (1 άτομο) δήλωσε ότι δεν γνωρίζει.

➤ **Γενικό Περιφερειακό Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Πειραιά «ΜΕΤΑΞΑ»**

Όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχει το «Μεταξά», το 3,33% (5 άτομα) τις χαρακτήρισε πολύ καλές, το 34,67% (52 άτομα) τις χαρακτήρισε απλά καλές, το 38,67% (58 άτομα) τις χαρακτήρισε ικανοποιητικές, το 14% (21 άτομα) τις χαρακτήρισε μέτριες και το 8% (12 άτομα) τις χαρακτήρισε άσχημες. Τέλος το 1,33% (2 άτομα) δήλωσε ότι δεν γνωρίζει.

➤ **Γηροκομείο Πειραιώς**

Το 6,67% (10 άτομα) των ερωτηθέντων απάντησε ότι οι υπηρεσίες που παρέχει το Γηροκομείο Πειραιά είναι πολύ καλές, το 21,33% (32 άτομα) απάντησε ότι είναι απλά καλές, το 37,33% (56 άτομα) απάντησε ότι είναι ικανοποιητικές, το 22% (38 άτομα) απάντησε ότι είναι

μέτριες και το 10,67% (16 άτομα) απάντησε ότι είναι άσχημες. Τέλος, το 2% (3 άτομα) δήλωσε ότι δεν γνωρίζει.

➤ «Χατζηκυριάκειο» Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας

Τις υπηρεσίες του «Χατζηκυριάκειου» χαρακτήρισε ως πολύ καλές το 21,33% (32 άτομα), ως καλές το 36,67% (55 άτομα), ως ικανοποιητικές το 23,33% (35 άτομα), ως μέτριες το 14% (5 άτομα) και ως άσχημες το 3,33% (5 άτομα). Τέλος το 1,33% (2 άτομα) δήλωσε ότι δεν γνωρίζει.

10η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιους από τους παρακάτω πολιτιστικούς-πολιτισμικούς συλλόγους του Πειραιά γνωρίζετε ή/και συμμετέχετε;

➤ Πειραιϊκός Σύνδεσμος

Το 82,67% (124 άτομα) του δείγματος απλά γνωρίζει τον Πειραιϊκό Σύνδεσμο και το 8,87% (11 άτομα), απ' αυτούς τον γνωρίζουν, συμμετέχει σ' αυτόν. Τέλος, το 10% (15 άτομα) δεν τον γνωρίζει.

➤ Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»

Το 66,67% (100 άτομα) δεν γνωρίζει τον Σύλλογο «ΖΗΝΩΝ». Το 20,67% (31 άτομα) γνωρίζει τον Σύλλογο και το 61,29% (19 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, συμμετέχει σ' αυτόν.

➤ Σύνδεσμος για την προστασία του Περιβάλλοντος Πειραιά

Το 80% (120 άτομα) δεν γνωρίζει τον Σύνδεσμο. Το 18% (27 άτομα) μόνο τον γνωρίζει και το 11,11% (3 άτομα) απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, συμμετέχει σ' αυτόν.

➤ «Παλλακωνική Ένωση»

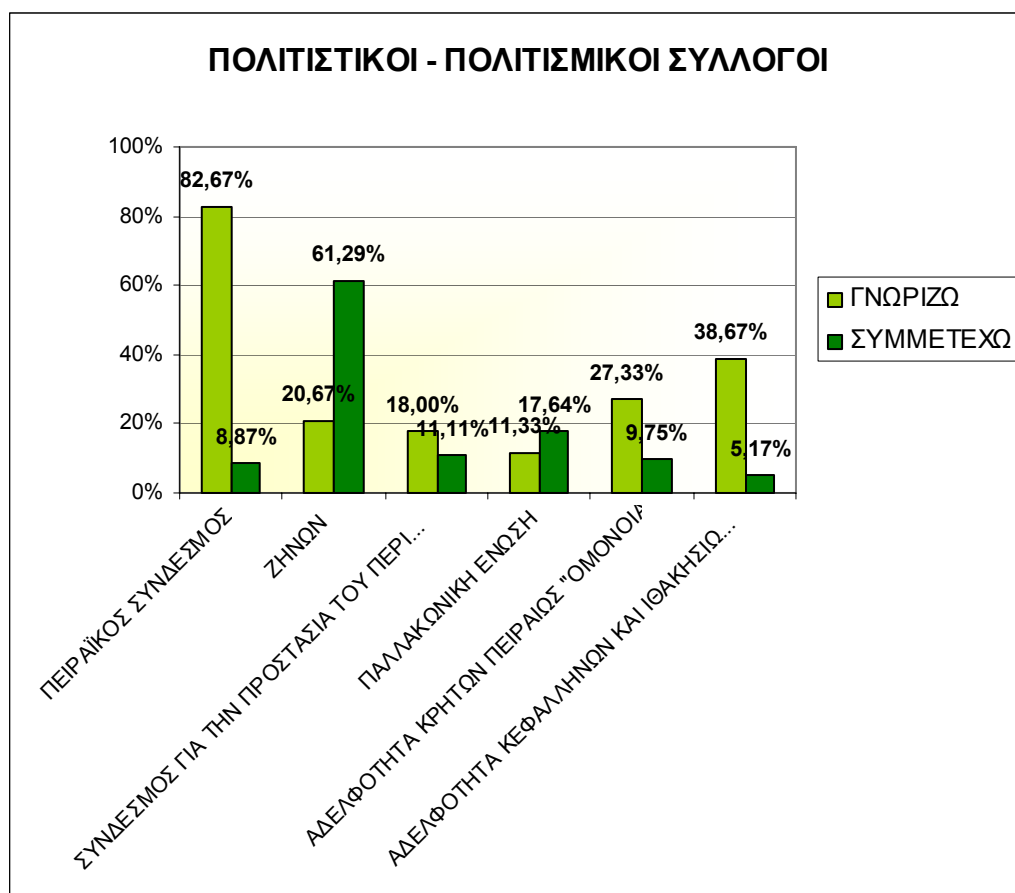
Το 86,67% (130 άτομα) δεν γνωρίζει τον Σύλλογο. Το 11,33% (17 άτομα) μόνο τον γνωρίζει και το 17,64% (3 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, συμμετέχει σ' αυτόν.

➤ Αδελφότητα Κρητών Πειραιώς «Η ΟΜΟΝΟΙΑ»

Το 70% (105 άτομα) των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει τον Σύλλογο. Το 27,33% (41 άτομα) τον γνωρίζει και το 9,75% (4 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, συμμετέχει σ' αυτόν.

➤ Αδελφότητα Κεφαλλήνων και Ιθακησίων Πειραιώς

Το 59,33% (89 άτομα) του δείγματος δεν γνωρίζει τον Σύλλογο. Το 38,67% (58 άτομα) τον γνωρίζουν και το 5,17% (3 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, συμμετέχει σ' αυτόν.

11η ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε ή έχετε ποτέ υπάρξει μέλος κάποιων από τους παρακάτω αθλητικούς φορείς;

➤ Ολυμπιακός Σ.Φ.Π

Το 5,33% (8 άτομα) δεν γνωρίζει τον Ολυμπιακό Σ.Φ.Π. Το 76% (114 άτομα) τον γνωρίζει και το 24,56% (28 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, έχει υπάρξει μέλος του.

➤ Εθνικός Ο.Φ.Π.Φ

Το 25,33% (38 άτομα) των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει τον Εθνικό. Το 67,33% (101 άτομα) τον γνωρίζει και το 10,89% (11 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, έχει υπάρξει μέλος του.

➤ Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πειραιά (Ι.Ο.Π)

Το 17,33% (26 άτομα) του δείγματος δεν γνωρίζει τον Ιστιοπλοϊκό Όμιλο. Το 74,67% (112 άτομα) τον γνωρίζει και το 10,71% (12 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, αποτελεί μέλος του.

➤ Όμιλος Ερετών

Όσον αφορά τον Όμιλο Ερετών, το 54,67% (82 άτομα) δεν τον γνωρίζει. Το 43,33% (65 άτομα) τον γνωρίζει και μόνο το 4,61% (3 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, έχει υπάρξει μέλος του.

➤ Αθλητικός-Φυσιολατρικός-Μορφωτικός Σύλλογος «ΦΟΙΝΙΞ»

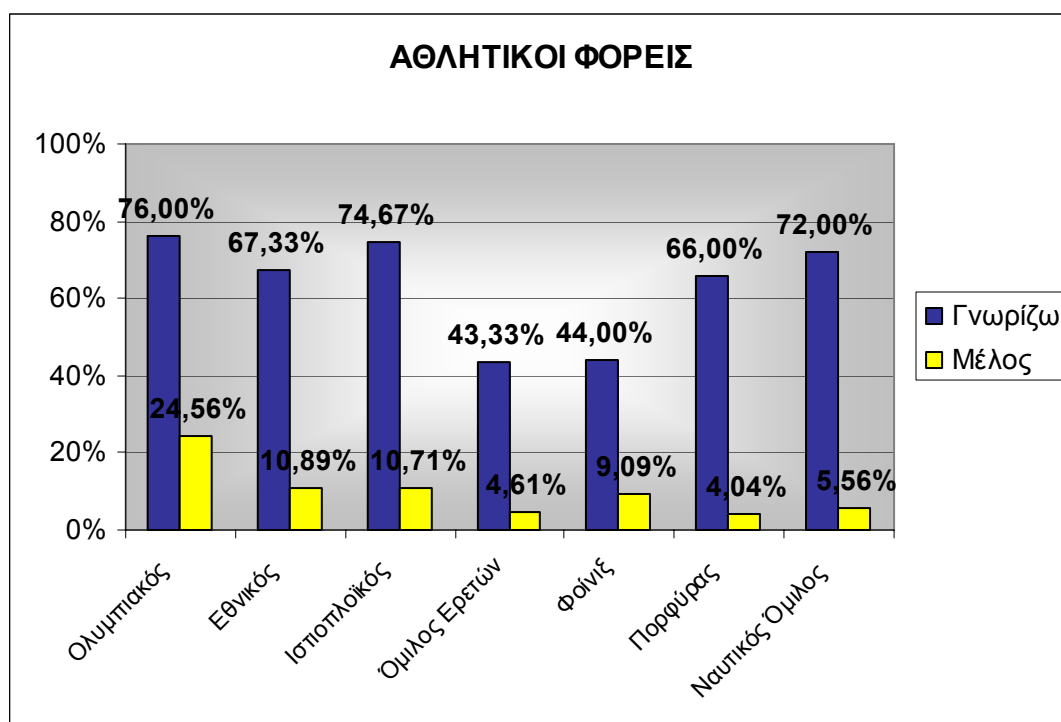
Το 52% (78 άτομα) του δείγματος δεν γνωρίζει το Σύλλογο. Το 44% (66 άτομα) τον γνωρίζει και το 9,09% (6 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, έχει υπάρξει μέλος του.

➤ «Πορφύρας» Αθλητικός Όμιλος Φρεαττύδας

Το 31,33% (17 άτομα) των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει τον «Πορφύρα». Το 66% (99 άτομα) τον γνωρίζει και το 4,04% (4 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, έχει υπάρξει μέλος του.

➤ Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος

Το 24% (36 άτομα) του δείγματος δεν γνωρίζει το Ναυτικό Όμιλο. Το 72% (108 άτομα) τον γνωρίζει και το 5,55% (6 άτομα), απ' αυτούς που τον γνωρίζουν, έχει υπάρξει μέλος του.

12η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποια από τα παρακάτω σύμβολα και στοιχεία της πόλης του Πειραιά θεωρείται ότι διαμόρφωσαν ή/και συνεχίζουν να διαμορφώνουν την ιδιαίτερη ταυτότητα/φυσιογνωμία του;

➤ **Το Λιμάνι του Πειραιά**

Το 65,33% (98 άτομα) του δείγματος θεωρεί το Λιμάνι του Πειραιά το πιο σημαντικό στοιχείο του Πειραιά. Το 10,67% (16 άτομα) το κατατάσσει δεύτερο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης, ενώ το 4% (6 άτομα) το κατατάσσει τρίτο, το 4% (6 άτομα) το κατατάσσει τέταρτο και το 2% (3 άτομα) το κατατάσσει πέμπτο και τελευταίο. Τέλος, το 14% (21 άτομα) δεν το επέλεξε καθόλου.

➤ **Το Παλαιό Δημαρχείο (Ρολόι)**

Όσον αφορά το Παλαιό Δημαρχείο, το 62,67% (94 άτομα) των ερωτηθέντων δεν το επέλεξε καν σαν σημαντικό στοιχείο που διαμόρφωσε την ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά. Όμως, το 3,33% (5 άτομα) του δείγματος θεωρεί ότι το Παλαιό Δημαρχείο είναι το πρώτο σημαντικότερο σύμβολο της πόλης. Το 12% (18 άτομα) το κατατάσσει δεύτερο σημαντικότερο, το 10% (15 άτομα) το κατατάσσει τρίτο, το 3,33% (5 άτομα) το κατατάσσει τέταρτο και τέλος το 8,67% (13 άτομα) το κατατάσσει πέμπτο και τελευταίο.

➤ **Το Άγαλμα του Λέοντος**

Το 86,67% (130 άτομα) του δείγματος δεν το διαλέγει καν σαν σημαντικό σύμβολο που διαμόρφωσε την ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά. Αλλά, το 2,67% (4 άτομα) το επιλέγει σαν

πρώτο σημαντικότερο σύμβολο της πόλης, το 0,67% (1 άτομο) το επέλεξε σαν δεύτερο σημαντικότερο σύμβολο, το 2% (3 άτομα) το επέλεξε σαν τρίτο, το 3,33% (5 άτομα) το επέλεξε σαν τέταρτο και τέλος το 4,67% (7 άτομα) το επέλεξε σαν πέμπτο και τελευταίο σημαντικότερο σύμβολο της ιδιαίτερης ταυτότητας του Πειραιά.

➤ **Το Μνημείο του Καραϊσκάκη**

Όσον αφορά το Μνημείο του Καραϊσκάκη, το 91,33% (137 άτομα) δεν το επέλεξε καν. Όμως, το 0,67% (1 άτομο) το επέλεξε σαν πρώτο σημαντικότερο σύμβολο, το 2,67% (4 άτομα) το επέλεξε σαν δεύτερο σημαντικότερο, το 3,33% (5 άτομα) το επέλεξε σαν τρίτο, το 1,33% (2 άτομα) επέλεξε σαν τέταρτο και τέλος το 0,67% (1 άτομο) το επέλεξε σαν πέμπτο και τελευταίο.

➤ **Το Στάδιο Καραϊσκάκη**

Το 60% (90 άτομα) των ερωτηθέντων δεν θεωρεί το Στάδιο Καραϊσκάκη από τα σημαντικότερα στοιχεία του Πειραιά γι' αυτό δεν το επέλεξε. Όμως, το 3,33% (5 άτομα) το θεωρεί πρώτο σημαντικότερο στοιχείο που διαμορφώνει την φυσιογνωμία της πόλης, το 14,67% (22 άτομα) το θεωρεί δεύτερο σημαντικότερο, το 6% (9 άτομα) το θεωρεί τρίτο σημαντικότερο, το 9,33% (14 άτομα) το θεωρεί τέταρτο σημαντικότερο και το 6,67% (10 άτομα) το θεωρεί πέμπτο σημαντικότερο.

➤ **Το Θεμιστόκλειο**

Το 96,67% (145 άτομα) από τα 150 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δεν το επέλεξε καν σαν ένα από τα πέντε σπουδαιότερα στοιχεία του Πειραιά. Αλλά, το 0,67% (1 άτομο) το κατατάσσει πρώτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης, το 0,67% (1 άτομο) το κατατάσσει τρίτο και τέλος, το 2% (3 άτομα) το κατατάσσει τέταρτο.

➤ **Τα Μακρά Τείχη**

Το 86,67% (124 άτομα) δεν επέλεξε τα Μακρά Τείχη σαν σημαντικό στοιχείο που διαμόρφωσε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Πειραιά. Όμως, το 1,33% (2 άτομα) το επέλεξε σαν πρώτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης, το 3,33% (5 άτομα) το επέλεξε σαν δεύτερο σημαντικότερο στοιχείο, το 4% (6 άτομα) το επέλεξε σαν τρίτο σημαντικότερο στοιχείο, το 3,33% (5 άτομα) το επέλεξε σαν τέταρτο σημαντικότερο στοιχείο και τέλος, το 5,33% (8 άτομα) το επέλεξε σαν πέμπτο και τελευταίο.

➤ **Η Σχολή Ναυτικών δοκίμων**

Το 78% (117 άτομα) του δείγματος δεν επιλέγει καν τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων σαν στοιχείο ή σύμβολο που διαμόρφωσε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Πειραιά. Το 2% (3 άτομα) κατέταξε την Σχολή Ναυτικών δοκίμων σε πρώτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης, το 4,67% (7 άτομα) την κατέταξε δεύτερη, το 6,67% (10 άτομα) την κατέταξε τρίτη, το 4% (6 άτομα) την

κατέταξε τέταρτη και τέλος το 4,67% (7 άτομα) την κατέταξε πέμπτη και τελευταία σε σειρά σπουδαιότητας.

➤ Το Δημοτικό Θέατρο

Το 25,33% (38 άτομα) των ερωτηθέντων δεν διάλεξε το Δημοτικό Θέατρο ως σημαντικό σύμβολο που 'χει διαμορφώσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Πειραιά. Όμως, το 10% (15 άτομα) θεωρεί το Δημοτικό Θέατρο το σπουδαιότερο σύμβολο της πόλης, το 20,67% (31 άτομα) το θεωρεί το δεύτερο σπουδαιότερο σύμβολο, το 16,67% (25 άτομα) το θεωρεί το τρίτο σπουδαιότερο σύμβολο, το 18% (27 άτομα) το θεωρεί το τέταρτο σπουδαιότερο και τέλος το 9,33% (14 άτομα) το θεωρεί πέμπτο και τελευταίο σπουδαιότερο σύμβολο του Πειραιά.

➤ Ο Ολυμπιακός

Το 42% (63 άτομα) του δείγματος δεν επέλεξε τον Ολυμπιακό ως σημαντικό σύμβολο που διαμορφώνει την ταυτότητα του Πειραιά. Αλλά, το 6% (9 άτομα) θεωρεί ότι ο Ολυμπιακός είναι το πρώτο σπουδαιότερο σύμβολο της πόλης, το 12% (18 άτομα) τον θεωρεί το δεύτερο σπουδαιότερο σύμβολο, το 17,33% (26 άτομα) τον θεωρεί το τρίτο σπουδαιότερο σύμβολο και το 14,67% (22 άτομα) τον θεωρεί το τέταρτο σπουδαιότερο σύμβολο. Τέλος το 8% (12 άτομα) τον θεωρεί το πέμπτο σπουδαιότερο σύμβολο της πόλης.

➤ Το Βεάκειο Θέατρο

Το 82,67% (124 άτομα) δεν επέλεξε το Βεάκειο ως σύμβολο που διαμορφώνει την ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά. Όμως, το 5,33% (8 άτομα) διάλεξε το Βεάκειο ως δεύτερο σημαντικότερο σύμβολο της πόλης, το 2,67% (4 άτομα) το διάλεξε ως τρίτο σημαντικότερο σύμβολο και το 6% (9 άτομα) το διάλεξε ως τέταρτο. Τέλος, το 3,33% (5 άτομα) το διάλεξε ως πέμπτο και τελευταίο σε σπουδαιότητα σύμβολο του Πειραιά.

➤ Το Μικρολίμανο

Όσον αφορά το Μικρολίμανο, το 60% (90 άτομα) του δείγματος δεν διάλεξε το Μικρολίμανο ως σπουδαίο στοιχείο που διαμορφώνει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Πειραιά. Όμως, το 1,33% (2 άτομα) επέλεξε το Μικρολίμανο ως πρώτο σπουδαιότερο στοιχείο της πόλης, το 4% (6 άτομα) το επέλεξε ως δεύτερο σπουδαιότερο στοιχείο, το 8,67% (13 άτομα) το επέλεξε ως τρίτο σπουδαιότερο στοιχείο και το 8,67% (13 άτομα) το επέλεξε ως τέταρτο σπουδαιότερο στοιχείο. Τέλος, το 17,33% (26 άτομα) επέλεξε το Μικρολίμανο ως πέμπτο και τελευταίο σπουδαιότερο στοιχείο της ταυτότητας της πόλης.

➤ Το τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά»

Το 76% (114 άτομα) δεν θεωρεί ότι το τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά» είναι σημαντικό στοιχείο που 'χει διαμορφώσει την ιδιαίτερη ταυτότητα της πόλης. Όμως, το 2% (3 άτομα) των ερωτηθέντων θεωρεί ότι το τραγούδι «τα παιδιά του Πειραιά» είναι το πρώτο σημαντικότερο

στοιχείο που διαμόρφωσε την ταυτότητα της πόλης, το 3,33% (5 άτομα) το θεωρεί δεύτερο σημαντικότερο στοιχείο, το 5,33% (8 άτομα) το θεωρεί τρίτο σημαντικότερο, και το 6% (9 άτομα) το θεωρεί τέταρτο σημαντικότερο στοιχείο. Τέλος, το 7,33% (11 άτομα) το θεωρεί πέμπτο και τελευταίο σημαντικότερο στοιχείο.

➤ **Ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος**

Το 98% (147 άτομα) από τα 150 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δεν θεωρεί ότι ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος αποτελεί στοιχείο που διαμόρφωσε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της πόλης. Αλλά, το 0,67% (1 άτομο) θεωρεί ότι ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος είναι το τρίτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης και τέλος το 1,33% (2 άτομα) τον θεωρεί το τέταρτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης.

➤ **Το Μνημείο του Αγνώστου Ναύτη (Σταυρός)**

Το 96,67% (145 άτομα) των ερωτηθέντων δεν θεωρεί ότι ο Σταυρός είναι σημαντικό σύμβολο που διαμόρφωσε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της πόλης. Το 0,67% (1 άτομο) κατατάσσει τον Σταυρό σε τρίτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης, το 1,33% (2 άτομα) τον κατατάσσει σε τέταρτο σημαντικότερο στοιχείο του Πειραιά και τέλος το 1,33 (2 άτομα) τον κατατάσσει σε πέμπτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης.

➤ **Η Πλατεία Κοραή**

Όσον αφορά την Πλατεία Κοραή, το 80,67% (121 άτομα) του δείγματος δεν πιστεύει ότι αποτελεί σπουδαίο στοιχείο της πόλης. Όμως, το 1,33% (2 άτομα) κατατάσσει την Πλατεία Κοραή σε δεύτερο σημαντικότερο στοιχείο, το 6,67% (10 άτομα) την κατατάσσει σε τρίτο σημαντικότερο στοιχείο, το 6% (9 άτομα) την κατατάσσει σε τέταρτο σημαντικότερο στοιχείο και τέλος, το 5,33% (8 άτομα) την κατατάσσει σε πέμπτο και τελευταίο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης.

➤ **Η Ιωνίδειος Σχολή**

Το 91,33% (137 άτομα) του δείγματος δεν θεωρεί ότι η Ιωνίδειος αποτελεί στοιχείο που διαμορφώνει την φυσιογνωμία της πόλης. Όμως, το 0,67% (1 άτομο) πιστεύει ότι η Ιωνίδειος είναι το πρώτο σπουδαιότερο στοιχείο της πόλης, το 1,33% (2 άτομα) πιστεύει ότι είναι το δεύτερο σπουδαιότερο στοιχείο, το 1,33% (2 άτομα) πιστεύει ότι είναι το τρίτο σπουδαιότερο στοιχείο και το 2,67% (4 άτομα) πιστεύει ότι είναι το τέταρτο σπουδαιότερο στοιχείο. Τέλος, το 2,67% (4 άτομα) πιστεύει ότι η Ιωνίδειος είναι το πέμπτο και τελευταίο σπουδαιότερο στοιχείο της πόλης.

➤ **Ο Ναός Αγίου Σπυρίδωνα**

Το 90,67% (136 άτομα) του δείγματος δεν επέλεξε το Ναό του Αγίου Σπυρίδωνα ως σύμβολο που έχει διαμορφώσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της πόλης. Το 2,67% (4 άτομα)

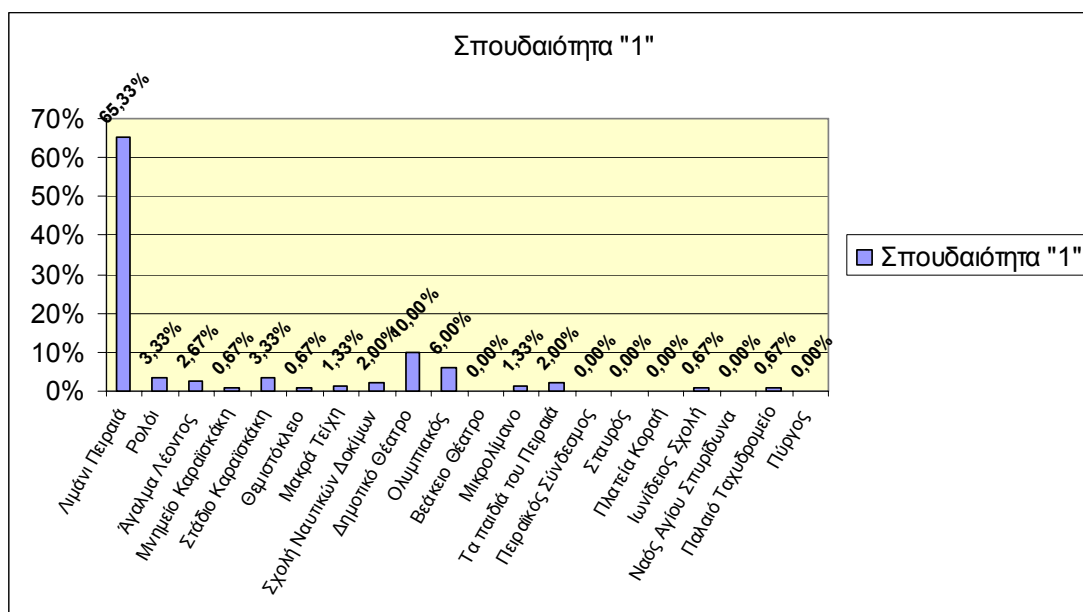
θεωρεί ότι ο Ναός του Αγίου Σπυρίδωνα αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο σύμβολο της φυσιογνωμίας της πόλης, το 0,67% (1 άτομο) τον θεωρεί τρίτο σημαντικότερο σύμβολο και το 1,33% (2 άτομα) τον θεωρεί τέταρτο σημαντικότερο σύμβολο. Τέλος, το 4,67% (7 άτομα) θεωρεί το Ναό του Αγίου Σπυρίδωνα πέμπτο και τελευταίο σημαντικότερο σύμβολο του Πειραιά.

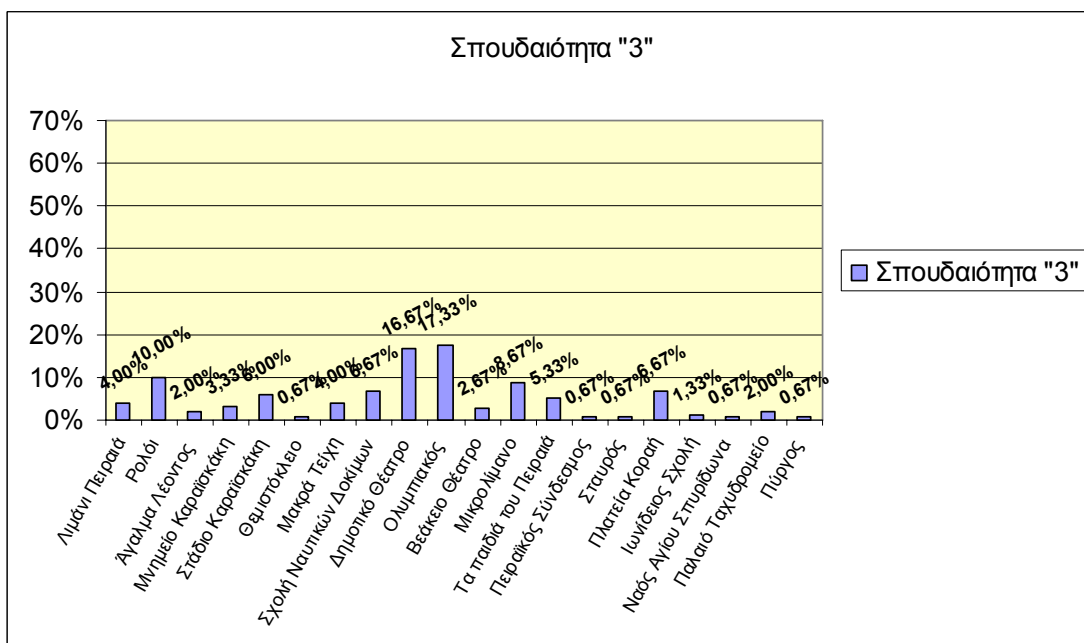
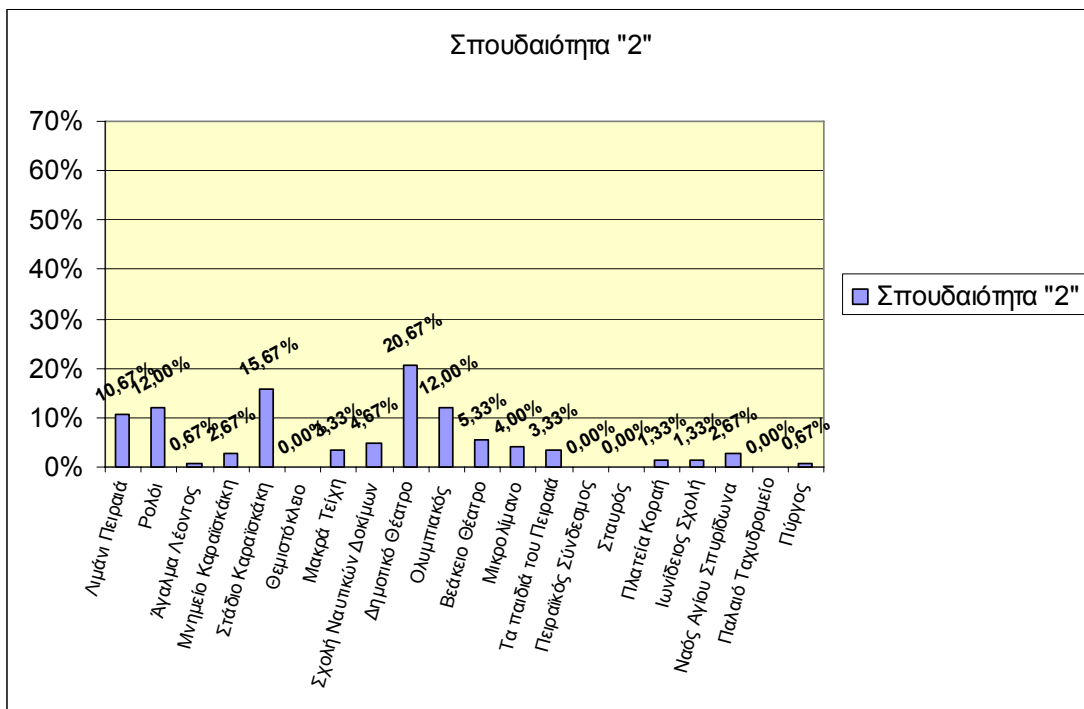
➤ Το Παλαιό Ταχυδρομείο

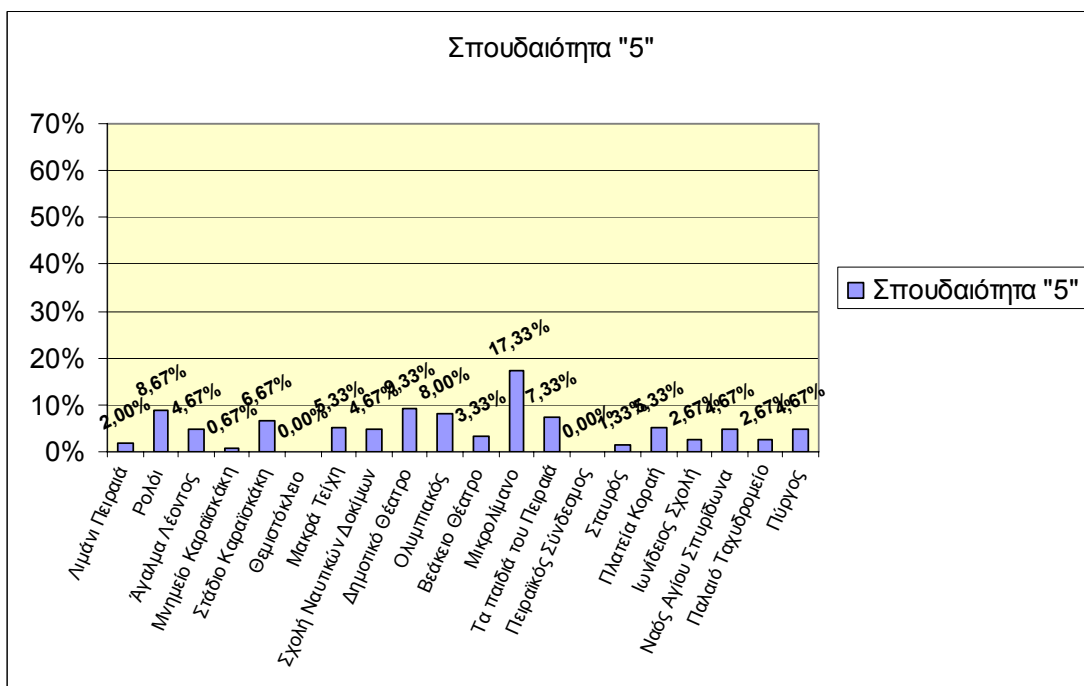
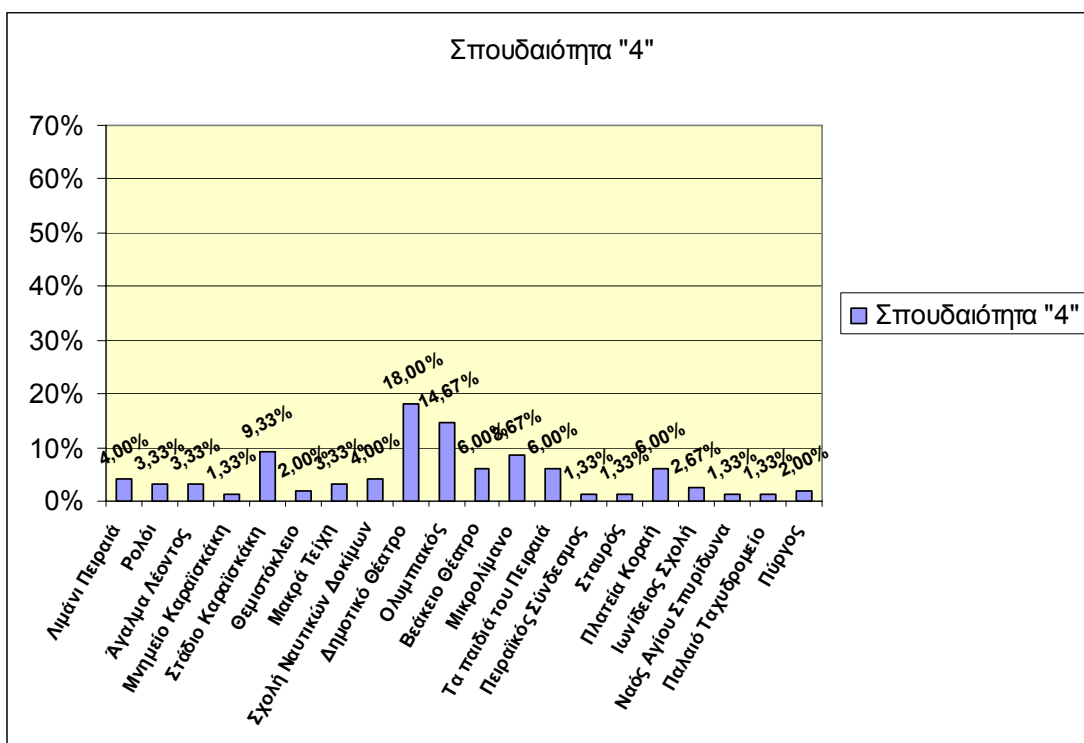
Το 93,33% (140 άτομα) των ερωτηθέντων θεωρεί ότι το Παλαιό Ταχυδρομείο δεν είναι από τα σημαντικότερα σύμβολα της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του Πειραιά. Αλλά, το 0,67% (1 άτομο) θεωρεί το Παλαιό Ταχυδρομείο πρώτο σημαντικότερο σύμβολο της πόλης, το 2% (3 άτομα) το θεωρεί τρίτο σημαντικότερο σύμβολο και το 1,33% (2 άτομα) το θεωρεί τέταρτο σημαντικότερο σύμβολο. Τέλος, το 2,67% (4 άτομα) θεωρεί ότι το Παλαιό Ταχυδρομείο είναι το πέμπτο και τελευταίο σημαντικότερο σύμβολο της πόλης του Πειραιά.

➤ Ο Πύργος (Εμποροναυτιλιακό κέντρο)

Το 92% (138 άτομα) από τα 150 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύει ότι ο Πύργος δεν είναι από τα σημαντικότερα στοιχεία που διαμορφώνουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της πόλης. Αλλά το 0,67% (1 άτομο) τον κατατάσσει σε δεύτερο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης, το 0,67% (1 άτομο) τον κατατάσσει σε τρίτο σημαντικότερο στοιχείο και το 2% (3 άτομα) τον κατατάσσει σε τέταρτο σημαντικότερο στοιχείο της πόλης. Τέλος, το 4,67% (7 άτομα) κατατάσσει τον Πύργο σε πέμπτο σημαντικότερο στοιχείο που διαμορφώνει την ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά.

13η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιες από τις παρακάτω προσωπικότητες στο χώρο της τέχνης και του πολιτισμού έχουν συμβάλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά;

➤ Παύλος Νιρβάνας

Το 87,33% (131 άτομα) του δείγματος δεν επέλεξε τον Παύλο Νιρβάνα ως μία από τις πέντε σημαντικότερες προσωπικότητες που έχουν συμβάλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. Όμως, το 2,67% (4 άτομα) πιστεύει ότι ο Νιρβάνας είναι η πρώτη σημαντικότερη προσωπικότητα που ανάδειξε την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης. Το 1,33% (2 άτομα) τον επέλεξε ως δεύτερη σημαντικότερη προσωπικότητα, το 1,33% (2 άτομα) τον επέλεξε ως τρίτη σημαντικότερη προσωπικότητα και το 4% (6 άτομα) τον επέλεξε ως τέταρτη σημαντικότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 3,33% (5 άτομα) τον επέλεξε ως πέμπτη σημαντικότερη προσωπικότητα του Πειραιά.

➤ Λάμπρος Πορφύρας

Το 68,67% (103 άτομα) θεωρεί ότι ο Λάμπρος Πορφύρας δεν είναι μία από τις σπουδαιότερες προσωπικότητες της πόλης του Πειραιά. Αλλά, το 5,33% (8 άτομα) θεωρεί ότι ο Πορφύρας είναι η πρώτη σπουδαιότερη προσωπικότητα της πολιτιστικής ζωής της πόλης ενώ το 6,67% (10 άτομα) θεωρεί ότι ο Πορφύρας είναι η δεύτερη σπουδαιότερη προσωπικότητα. Ακόμη, το 4,67% (7 άτομα) θεωρεί τον Πορφύρα τρίτη σπουδαιότερη προσωπικότητα της πόλης, το 6,67% (10 άτομα) τον θεωρεί τέταρτη σπουδαιότερη προσωπικότητα και τέλος το 8% (12 άτομα) τον θεωρεί πέμπτη σπουδαιότερη προσωπικότητα της πόλης.

➤ Δημοσθένης Βουτυράς

Το 93,33% (140 άτομα) δεν επέλεξε το Δημοσθένη Βουτυρά ως μία από τις πέντε σημαντικότερες προσωπικότητες που έχουν αναδείξει την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης. Όμως, το 0,67% (1 άτομο) διάλεξε τον Βουτυρά ως πρώτη σημαντικότερη προσωπικότητα, το 2,67% (4 άτομα) τον διάλεξε ως τρίτη σημαντικότερη προσωπικότητα και το 0,67% (1 άτομο) τον διάλεξε ως τέταρτη σημαντικότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 2,67% (4 άτομα) το διάλεξε ως πέμπτη και τελευταία σπουδαιότερη προσωπικότητα που έχει συμβάλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά.

➤ Αιμίλιος Βεάκης

Το 32% (48 άτομα) του δείγματος πιστεύει ότι ο Αιμίλιος Βεάκης δεν έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. Όμως, το 14,67% (22 άτομα) θεωρεί ότι ο Αιμίλιος Βεάκης είναι ο πρώτος σημαντικότερος άνθρωπος που έχει συμβάλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης, το 14,67% (22 άτομα) θεωρεί ότι ο Βεάκης είναι ο δεύτερος σημαντικότερος άνθρωπος, το 15,33% (23 άτομα) θεωρεί το Βεάκη

τρίτο σημαντικότερο άνθρωπο και το 16% (24 άτομα) θεωρεί το Βεάκη τέταρτο σημαντικότερο άνθρωπο. Τέλος, το 7,33% (11 άτομα) πιστεύει ότι ο Βεάκης είναι ο πέμπτος σημαντικότερος άνθρωπος της τέχνης που ανάδειξε της πολιτιστική ταυτότητα του Πειραιά.

➤ Δημήτρης Ροντήρης

Το 77,33% (116 άτομα) πιστεύει ότι ο Δημήτρης Ροντήρης δεν έχει συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. Όμως, το 0,67% (1 άτομο) διάλεξε τον Ροντήρη ως πρώτη σπουδαιότερη προσωπικότητας της τέχνης, το 2,67% (4 άτομα) τον διάλεξε ως δεύτερη σπουδαιότερη προσωπικότητα, το 4% (6 άτομα) τον διάλεξε ως τρίτη σπουδαιότερη προσωπικότητα και το 4% (6 άτομα) τον διάλεξε ως τέταρτη σπουδαιότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 11,33% (17 άτομα) τον διάλεξε ως πέμπτη σημαντικότερη προσωπικότητα της τέχνης στον Πειραιά.

➤ Κατίνα Παξινοῦ

Το 34,67% (52 άτομα) του δείγματος θεωρεί ότι η Κατίνα Παξινοῦ δεν έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης. Αλλά, το 10% (15 άτομα) διάλεξε την Παξινοῦ ως πρώτη σπουδαιότερη προσωπικότητα, το 16% (24 άτομα) την διάλεξε ως δεύτερη σπουδαιότερη προσωπικότητα, το 14,67% (22 άτομα) την διάλεξε ως τρίτη σπουδαιότερη προσωπικότητα και το 10% (15 άτομα) την διάλεξε ως τέταρτη σπουδαιότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 14,67% (22 άτομα) την διάλεξε ως πέμπτη σπουδαιότερη προσωπικότητα της τέχνης και του πολιτισμού στον Πειραιά.

➤ Μάριος Πλωρίτης

Το 79,33% (119 άτομα) των ερωτηθέντων δεν διάλεξε τον Μάριο Πλωρίτη ως μία από τις πέντε σημαντικότερες προσωπικότητες που έχει αναδείξει την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης. Αλλά, το 4,67% (7 άτομα) επέλεξε τον Πλωρίτη ως πρώτη σημαντικότερη προσωπικότητα της τέχνης και του πολιτισμού στον Πειραιά, το 6,67% (10 άτομα) τον επέλεξε ως δεύτερη σημαντικότερη προσωπικότητα, το 2% (3 άτομα) τον επέλεξε ως τρίτη σημαντικότερη προσωπικότητα και το 3,33% (5 άτομα) τον επέλεξε ως τέταρτη σημαντικότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 4% (6 άτομα) τον επέλεξε ως πέμπτη σημαντικότερη προσωπικότητα της τέχνης και του πολιτισμού.

➤ Γιάννης Τσαρούχης

Το 48% (72 άτομα) του δείγματος πιστεύει ότι ο Γιάννης Τσαρούχης δεν έχει συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. Όμως, το 6% (9 άτομα) τον βάζει πρώτο σε σειρά σπουδαιότητας, το 12,67% (19 άτομα) τον βάζει δεύτερο σε σειρά σπουδαιότητας, το 10,67% (16 άτομα) τον βάζει τρίτο στη σειρά και το 13,33% (20

άτομα) τον βάζει τέταρτο σε σειρά σπουδαιότητας. Τέλος, το 9,33% (14 άτομα) τον βάζει πέμπτο και τελευταίο σε σειρά σπουδαιότητας.

➤ **Μελίνα Μερκούρη**

Το 18,67% (28 άτομα) από τα 150 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύει ότι η Μελίνα Μερκούρη δεν συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. Αλλά, το 41,33% (62 άτομα) την επέλεξε ως πρώτη σπουδαιότερη προσωπικότητα, το 11,33% (17 άτομα) την επέλεξε ως δεύτερη σπουδαιότερη προσωπικότητα, το 14,67% (22 άτομα) την επέλεξε ως τρίτη σπουδαιότερη προσωπικότητα και το 5,33% (8 άτομα) την επέλεξε ως τέταρτη σπουδαιότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 8,67% (13 άτομα) την επέλεξε ως πέμπτη σπουδαιότερη προσωπικότητα που ανάδειξε την πολιτιστική ταυτότητα του Πειραιά.

➤ **Δημήτρης Παπαμιχαήλ**

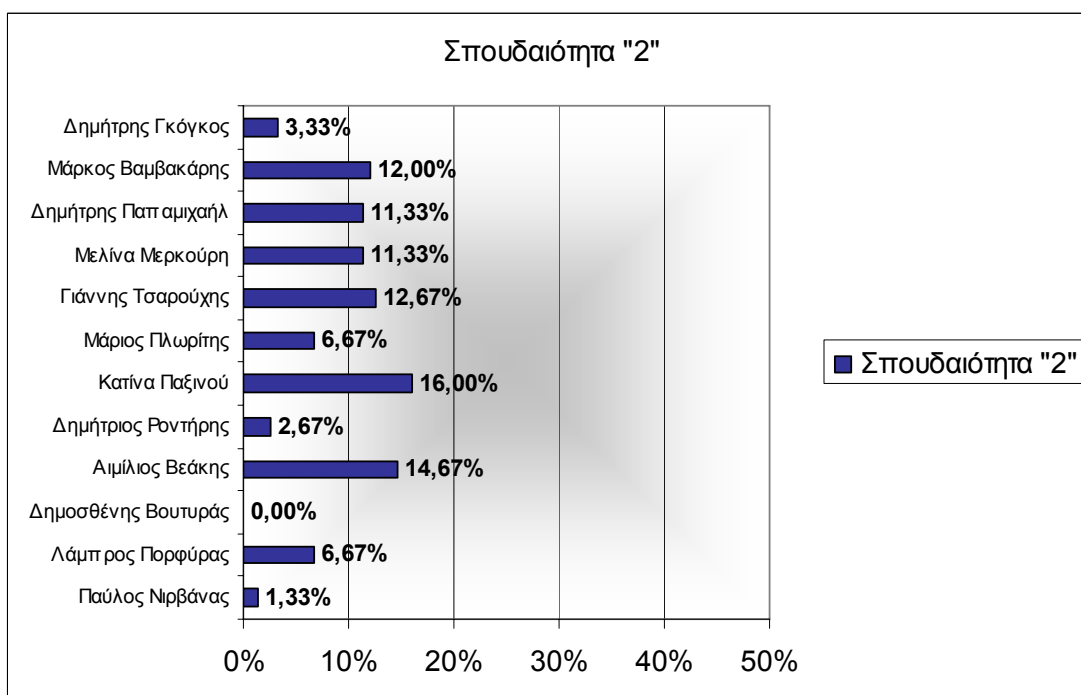
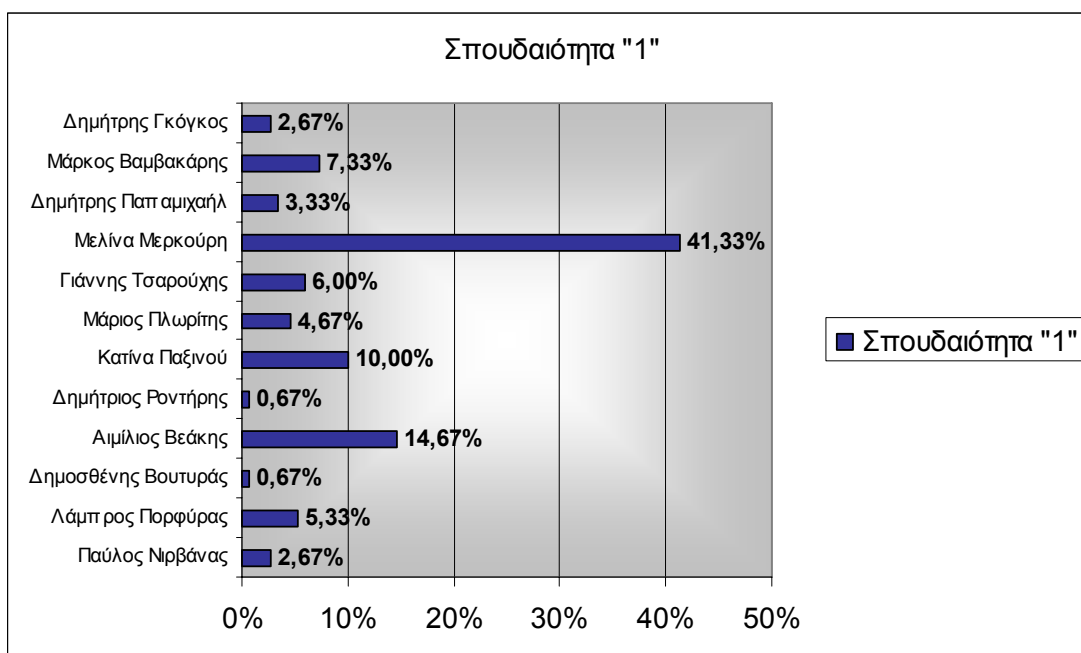
Το 52% (78 άτομα) του δείγματος θεωρεί ότι ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ δεν έχει συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της πόλης. Αλλά, το 3,33% (5 άτομα) τον κατατάσσει πρώτο σε σειρά σπουδαιότητας, το 11,33% (17 άτομα) τον κατατάσσει δεύτερο σε σειρά σπουδαιότητας, το 5,33% (8 άτομα) τον κατατάσσει τρίτο σε σειρά σπουδαιότητας και το 13,33% (20 άτομα) τον κατατάσσει τέταρτο σε σειρά σπουδαιότητας. Τέλος, το 14,67% (22 άτομα) τον κατατάσσει πέμπτο και τελευταίο σε σειρά σπουδαιότητας.

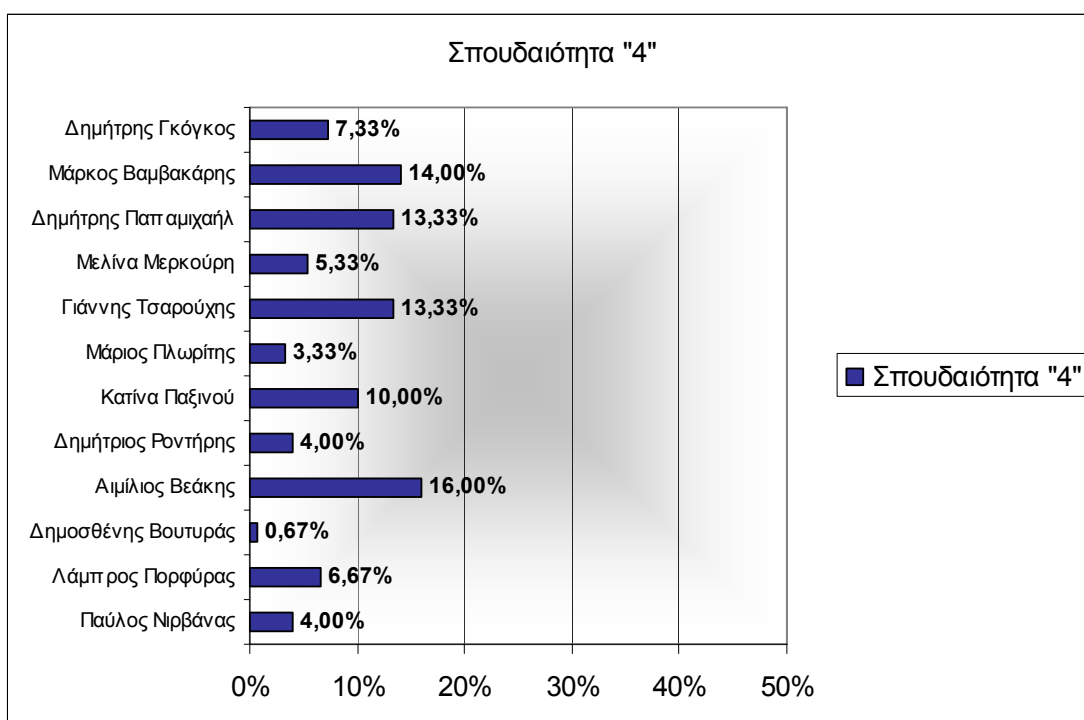
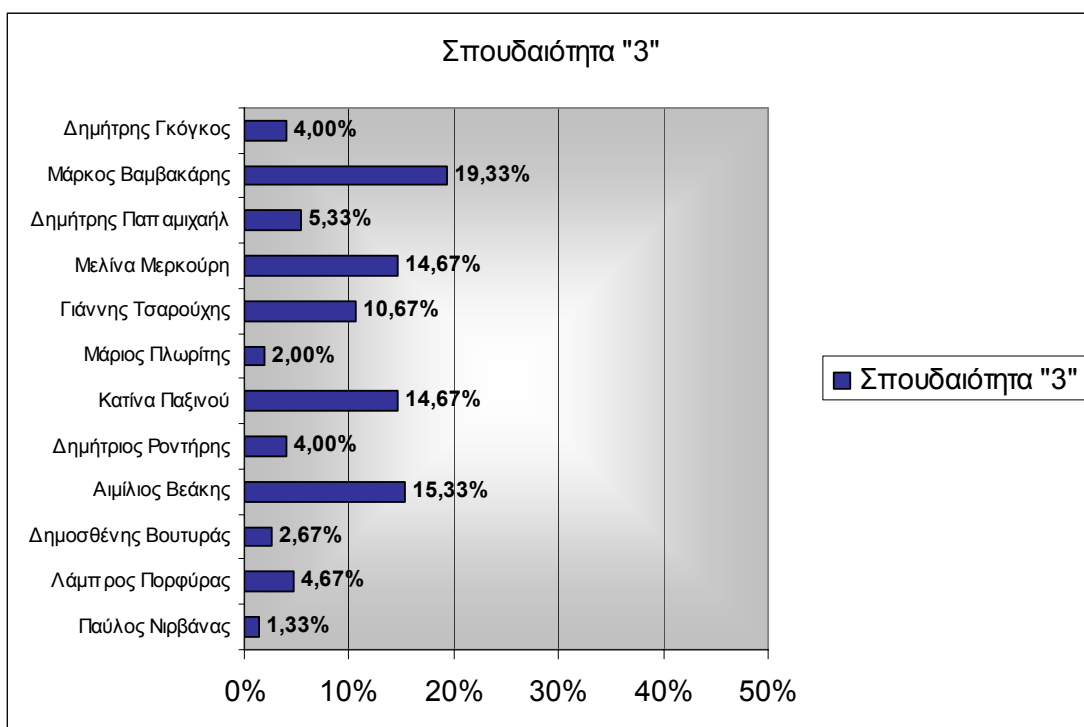
➤ **Μάρκος Βαμβακάρης**

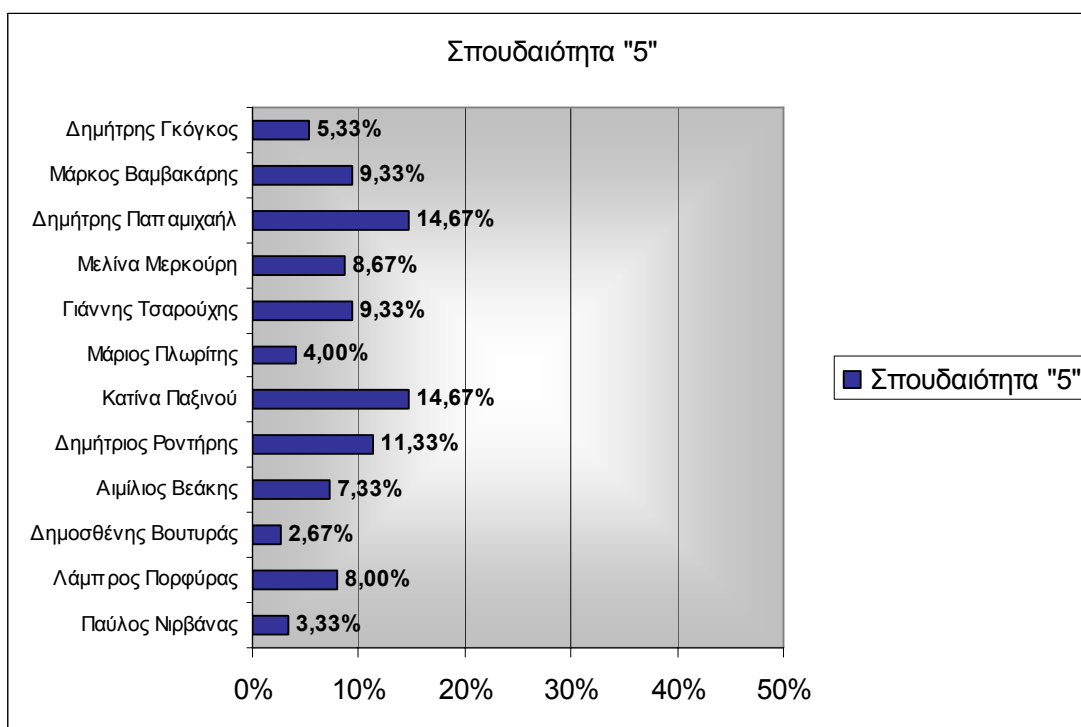
Το 38% (116 άτομα) των ερωτηθέντων θεωρεί ότι ο Μάρκος Βαμβακάρης δεν έχει παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της πολιτιστικής φυσιογνωμίας του Πειραιά. Όμως, το 7,33% (11 άτομα) τον κατατάσσει πρώτο σε σειρά σπουδαιότητας, το 12% (18 άτομα) τον κατατάσσει δεύτερο σε σειρά σπουδαιότητας, το 19,33% (29 άτομα) τον κατατάσσει τρίτο σε σειρά σπουδαιότητας και το 14% (21 άτομα) τον κατατάσσει τέταρτο σε σειρά σπουδαιότητας. Τέλος, το 9,33% (14 άτομα) τον επέλεξε ως πέμπτο σημαντικότερο πρόσωπο της τέχνης στον Πειραιά.

➤ **Δημήτρης Γκόγκος (Μπαγιαντέρας)**

Το 77,33% (116 άτομα) του δείγματος δεν διάλεξε τον Δημήτρη Γκόγκο ως σημαντική προσωπικότητα, η οποία έχει συμβάλλει στη ανάδειξη της πολιτιστικής φυσιογνωμίας της πόλης. Όμως, το 2,67% (4 άτομα) τον επέλεξε ως πρώτη σημαντικότερη προσωπικότητα της τέχνης στον Πειραιά, το 3,33% (5 άτομα) ως δεύτερη σημαντικότερη προσωπικότητα, το 4% (6 άτομα) ως τρίτη σημαντικότερη προσωπικότητα και το 7,33% (11 άτομα) ως τέταρτη σημαντικότερη προσωπικότητα. Τέλος, το 5,33% (8 άτομα) τον επέλεξε ως πέμπτη και τελευταία σπουδαιότερη προσωπικότητα της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά.

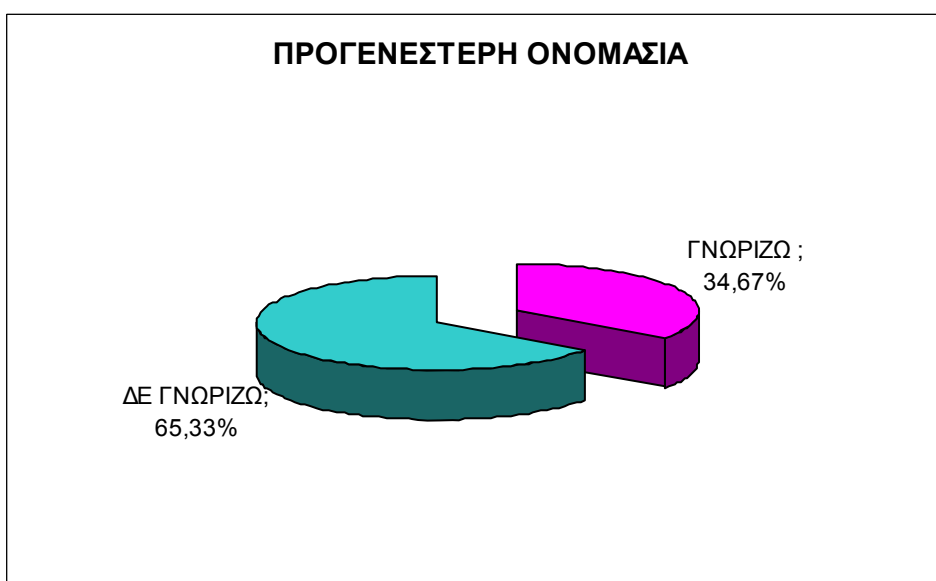

14η ΕΡΩΤΗΣΗ: Γνωρίζετε κάποιες από τις προγενέστερες ονομασίες του Πειραιά;

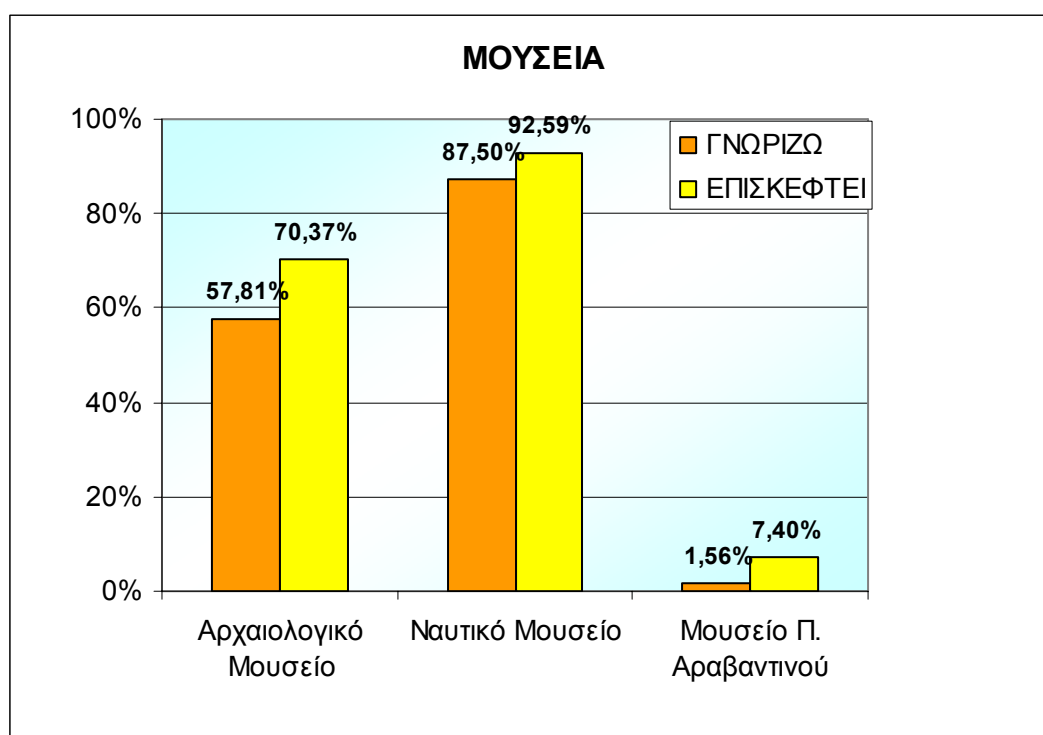
Το 34,67% (52 άτομα) του δείγματος απάντησε πως γνωρίζει κάποια από τις προγενέστερες ονομασίες του Πειραιά, ενώ το 65,33% (98 άτομα) απάντησε πως δεν γνωρίζει κάποια ονομασία. Το 34,67% (52 άτομα) που γνωρίζει δήλωσε την ονομασία «Πόρτο Λεόνε».

15η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποια Μουσεία του Πειραιά γνωρίζετε και ποια από αυτά έχετε επισκεφθεί;

Το 14,67% (22 άτομα) από τα 150 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δεν γνωρίζει κανένα Μουσείο του Πειραιά, ενώ το 85,33% (128 άτομα) δήλωσε ότι γνωρίζει και το 21,09% (27 άτομα) έχει επισκεφθεί κάποια από αυτά.

Από τα 128 άτομα που γνωρίζουν κάποια Μουσεία του Πειραιά, το 57,81% (74 άτομα) δήλωσε ότι γνωρίζει το Αρχαιολογικό Μουσείο, το 87,50% (112 άτομα) δήλωσε το Ναυτικό Μουσείο και το 1,56% (2 άτομα) δήλωσε το Μουσείο του Πάνου Αραβαντινού. Τέλος, από τα 27 άτομα που έχουν επισκεφθεί κάποια από τα Μουσεία της πόλης, το 70,37% (19 άτομα) δήλωσε ότι έχει επισκεφθεί το Αρχαιολογικό Μουσείο, το 92,59% (25 άτομα) δήλωσε ότι έχει επισκεφθεί το Ναυτικό Μουσείο και το 7,40% (2 άτομα) έχει επισκεφθεί το Μουσείο του Πάνου Αραβαντινού.

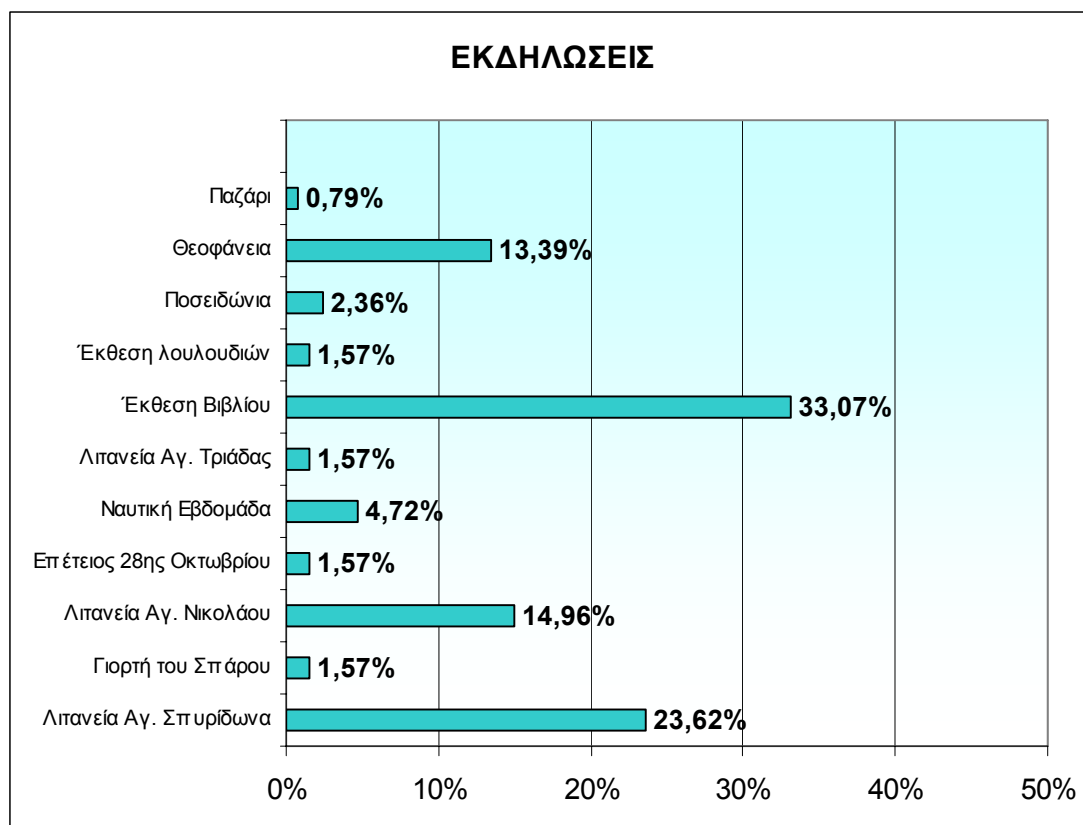

16η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποια εκδήλωση (επέτειο, πανηγύρι, λιτανεία, έκθεση) θεωρείτε πιο φημισμένη στον Πειραιά;

Το 15,33% (23 άτομα) των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει καμία εκδήλωση, ενώ το 84,67% (127 άτομα) δήλωσε ποια εκδήλωση θεωρεί πιο φημισμένη στον Πειραιά.

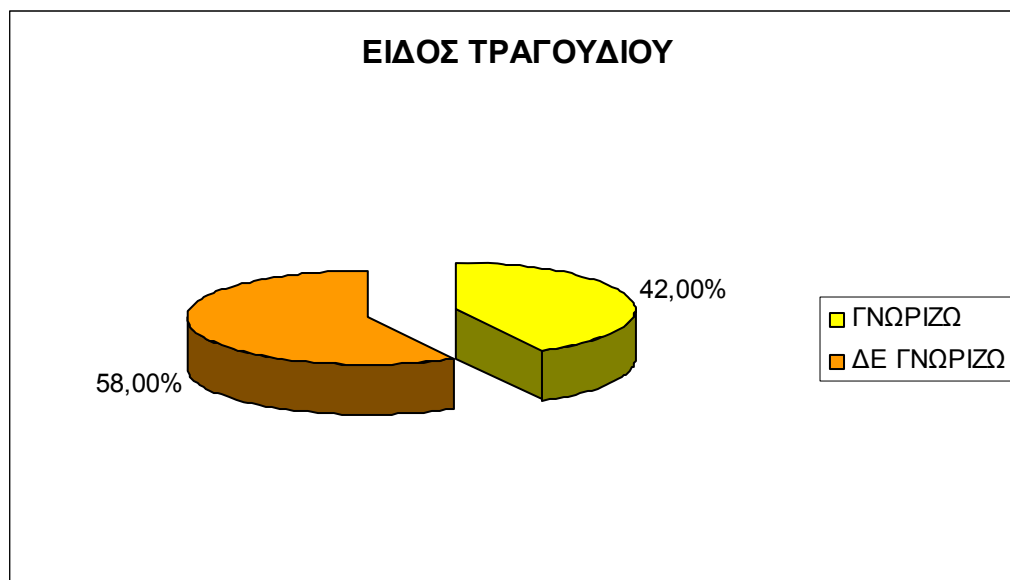
Από τα 127 άτομα που απάντησαν ποια εκδήλωση θεωρούν πιο φημισμένη στον Πειραιά, το 23,62 (30 άτομα) απάντησε τη λιτανεία του Αγίου Σπυρίδωνα, το 14,96% (19 άτομα) απάντησε

τη λιτανεία του Αγίου Νικολάου, το 4,72% (6 άτομα) απάντησε τη Ναυτική Εβδομάδα, το 33,07% (42 άτομα) απάντησε την Έκθεση Βιβλίου, το 1,57% (2 άτομα) απάντησε την Έκθεση Λουλουδιών και το 2,36% (3 άτομα) απάντησε τα Ποσειδώνια. Ακόμη, το 13,39% (17 άτομα) θεωρεί τα Θεοφάνεια πιο φημισμένη εκδήλωση της πόλης. Το 1,57% (2 άτομα) θεωρεί πιο φημισμένη τη Γιορτή του Σπάρου, επίσης το 1,57% (2 άτομα) θεωρεί τη λιτανεία της Αγίας Τριάδας κι επίσης το 1,57% (2 άτομα) θεωρεί την Επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου. Τέλος, το 0,79% (1 άτομο) θεωρεί το Παζάρι πιο φημισμένο και το 0,79% (1 άτομο) την Έκθεση του ΟΛΠ.

17η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιο είδος τραγουδιού εμφανίστηκε τον περασμένο αιώνα στον Πειραιά; Γνωρίζετε ποιο είναι αυτό και κάποιον εκπρόσωπό του;

Το 42% (63 άτομα) του δείγματος γνωρίζει το είδος του τραγουδιού που εμφανίστηκε τον περασμένο αιώνα στον Πειραιά, ονομάζοντας το ως ρεμπέτικο, ενώ το 58% (87 άτομα) δήλωσε ότι δεν το γνωρίζει.

18η ΕΡΩΤΗΣΗ: Κατά πόσο θεωρείτε ικανοποιητικούς τους παρακάτω τομείς ψυχαγωγίας στον Πειραιά;

➤ **Θέατρο**

Όσον αφορά το θέατρο στον Πειραιά, το 6% (4 άτομα) μόνο δήλωσε πολύ ικανοποιημένο, το 12,67% (19 άτομα) δήλωσε αρκετά ικανοποιημένο, το 49,33% (74 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένο και τέλος το 34% (51 άτομα) δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

➤ **Κινηματογράφος**

Όσον αφορά τον κινηματογράφο, το 7,33% (11 άτομα) δήλωσε ότι είναι πολύ ικανοποιημένο από τον κινηματογράφο, το 55,33% (83 άτομα) είναι αρκετά ικανοποιημένο, το 34% (51 άτομα) είναι λίγο ικανοποιημένο και τέλος, το 3,33% (5 άτομα) δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

➤ **Αθλητικά γεγονότα**

Το 19,33% (29 άτομα) των ερωτηθέντων θεωρεί πολύ ικανοποιητικά τα αθλητικά γεγονότα του Πειραιά, το 49,33% (74 άτομα) τα θεωρεί αρκετά ικανοποιητικά, το 24% (36 άτομα) τα θεωρεί λίγο ικανοποιητικά και το 7,33% (11 άτομα) δε τα θεωρεί καθόλου ικανοποιητικά.

➤ **Πολιτιστικές Εκδηλώσεις**

Το 4,67% (7 άτομα) του δείγματος βρίσκει πολύ ικανοποιητικές τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στον Πειραιά, το 30,67% (46 άτομα) τις βρίσκει αρκετά ικανοποιητικές, το 54% (81 άτομα) τις βρίσκει λίγο ικανοποιητικές και τέλος το 10,67% (16 άτομα) δεν τις βρίσκει καθόλου ικανοποιητικές.

➤ Φεστιβάλ-Συναυλίες

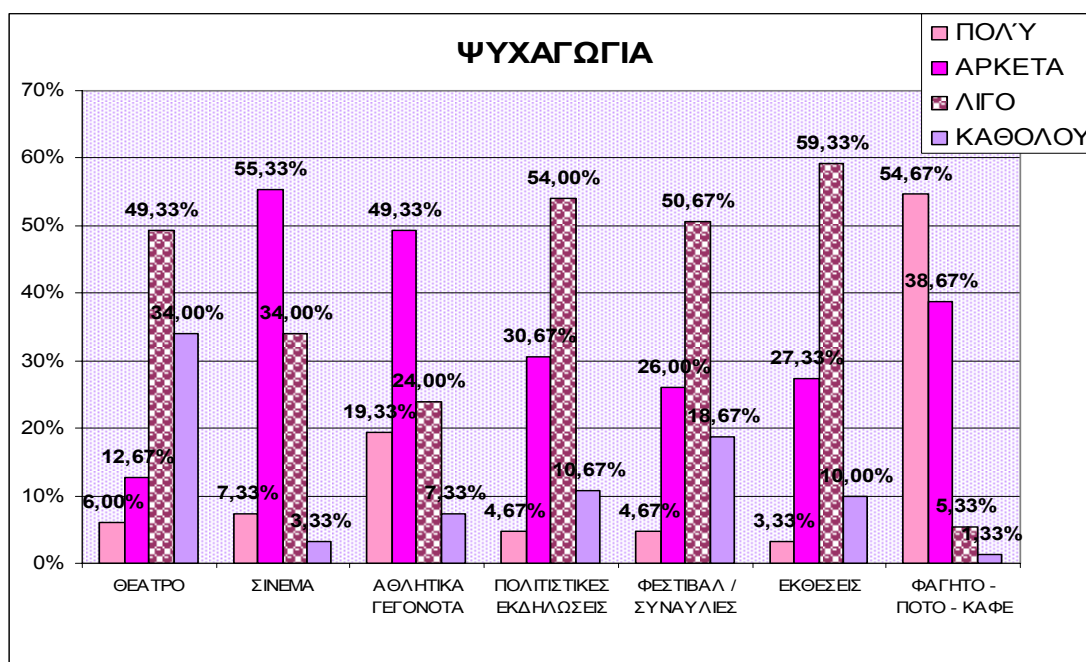
Το 4,67% (7 άτομα) των ερωτηθέντων δήλωσε πολύ ικανοποιημένο από τα φεστιβάλ και τις συναυλίες που διοργανώνονται στον Πειραιά, το 26% (39 άτομα) δήλωσε αρκετά ικανοποιημένο, το 50,67% (76 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένο και τέλος, το 18,67% (28 άτομα) δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

➤ Εκθέσεις

Το 3,33% (5 άτομα) από τα 150 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσε ότι είναι πολύ ικανοποιημένο από τις εκθέσεις στον Πειραιά, το 27,33% (41 άτομα) δήλωσε ότι είναι αρκετά ικανοποιημένο, το 59,33% (89 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένο και τέλος, το 10% (15 άτομα) δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

➤ Φαγητό-Ποτό-Καφέ

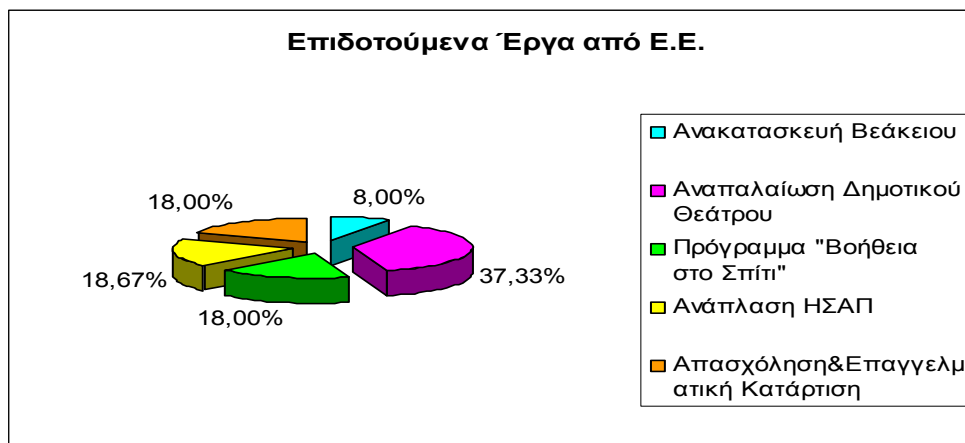
Το 54,67% (82 άτομα) δήλωσε ότι είναι πολύ ικανοποιημένο από τα εστιατόρια, καφετέριες και μπαρ του Πειραιά, το 38,67% (58 άτομα) δήλωσε αρκετά ικανοποιημένο, το 5,33% (8 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένο και τέλος το 1,33% (2 άτομα) δήλωσε ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

19η ΕΡΩΤΗΣΗ: Ποιο από τα παρακάτω προγράμματα, επιδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρείται πιο σημαντικό για τον Πειραιά;

Το 8% (12 άτομα) θεωρεί πιο σημαντικό έργο την Ανακατασκευή του Βεάκειου Θεάτρου ενώ το 37,33% (56 άτομα) θεωρεί πιο σημαντικό έργο την Αναπαλαίωση του Δημοτικού Θεάτρου. Ακόμη, το 18% (27 άτομα) θεωρεί πιο σημαντικό το πρόγραμμα «Βοήθεια στο

Σπίτι», το 18,67% (28 άτομα) θεωρεί πιο σημαντικό έργο την Ανάπλαση του Ηλεκτρικού Σταθμού Πειραιά και τέλος, το 18% (27 άτομα) θεωρεί πιο σημαντικό το πρόγραμμα «Ολοκληρωμένες Δράσεις Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά».

20^η ΕΡΩΤΗΣΗ: ΠΩΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ;

Σ' αυτή την ερώτηση υπήρχαν 45 άτομα από τα 150 του δείγματος που δεν απάντησαν καθόλου. Όσον αφορά αυτούς που απάντησαν ότι οι τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις έχουν συμβάλλει θετικά στη αλλαγή της φυσιογνωμίας της πόλης οι περισσότερες απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής: Έχουν βελτιωθεί σημαντικά τα μέσα μαζικής μεταφοράς, έχει εκσυγχρονιστεί και αναβαθμιστεί η πόλη, έχει γίνει σημαντική βελτίωση της ποιότητας της ζωής κι έχει βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο, έχουν αυξηθεί οι θέσεις εργασίας, έχει ενισχυθεί η οικονομία και ο Πειραιάς έχει γίνει σύγχρονο οικονομικό κέντρο. Όσον αφορά αυτούς που απάντησαν αρνητικά δόθηκαν οι εξής απαντήσεις: Έχουν συσσωρευτεί πολλοί αλλοδαποί, έχει δημιουργηθεί έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα, δεν υπάρχουν πλέον χώροι πρασίνου και πάρκα, υπάρχει σημαντική έλλειψη χώρων στάθμευσης, η πόλη έχει πυκνοκατοικηθεί κι έχουν ανοικοδομηθεί πολλές πολυκατοικίες, η πόλη έχει χάσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της κι έχει γίνει απρόσωπη και τέλος ότι ο Πειραιάς αντιμετωπίζει σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα όπως νέφος και ρύπανση της θάλασσας.

21η ΕΡΩΤΗΣΗ: ΠΟΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΘΕΤΙΚΟΤΕΡΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ Ή ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ;

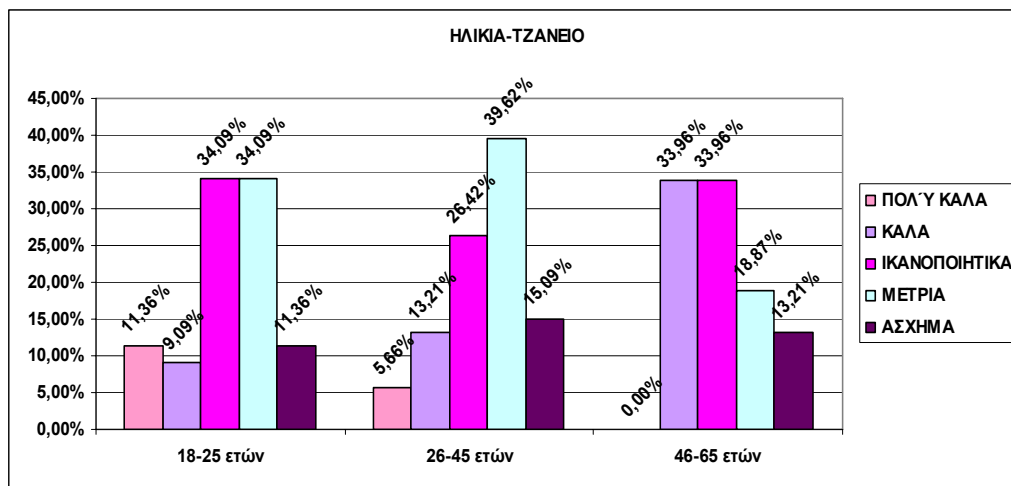
Το μεγαλύτερο ποσοστό 51,33% (77 άτομα) των ερωτηθέντων απάντησε πως το θετικότερο χαρακτηριστικό ή στοιχείο του Πειραιά είναι το λιμάνι, άλλο ένα μεγάλο ποσοστό 21,33% (32 άτομα) απάντησε πως το θετικότερο στοιχείο της πόλης είναι ότι περικλείεται από θάλασσα και με μικρότερα ποσοστά ακολούθησαν οι εξής απαντήσεις: η γεωγραφική θέση, η προσωπικότητα των ανθρώπων, η διατήρηση της «γειτονιάς», τα γραφικά μέρη και ο Ολυμπιακός.

22η ΕΡΩΤΗΣΗ: ΠΟΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΙΟ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ Ή ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ;

Όσον αφορά τη γνώμη των ερωτηθέντων για το αρνητικότερο χαρακτηριστικό ή στοιχείο του Πειραιά το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 38% (57 άτομα) απάντησε το κυκλοφοριακό πρόβλημα, το 17,33% (26 άτομα) απάντησε την έλλειψη καθαριότητας, το 12% (18 άτομα) απάντησε τη μόλυνση και ρύπανση, το 10,66% (16 άτομα) απάντησε την έλλειψη χώρων πρασίνου, το 9,33% απάντησε την έλλειψη χώρων στάθμευσης. Με μικρότερα ποσοστά ακολούθησαν οι εξής απαντήσεις: η ανεργία, η άναρχη δόμηση, οι αλλοδαποί και η έλλειψη πολιτιστικών εκδηλώσεων.

6.3 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ χ^2

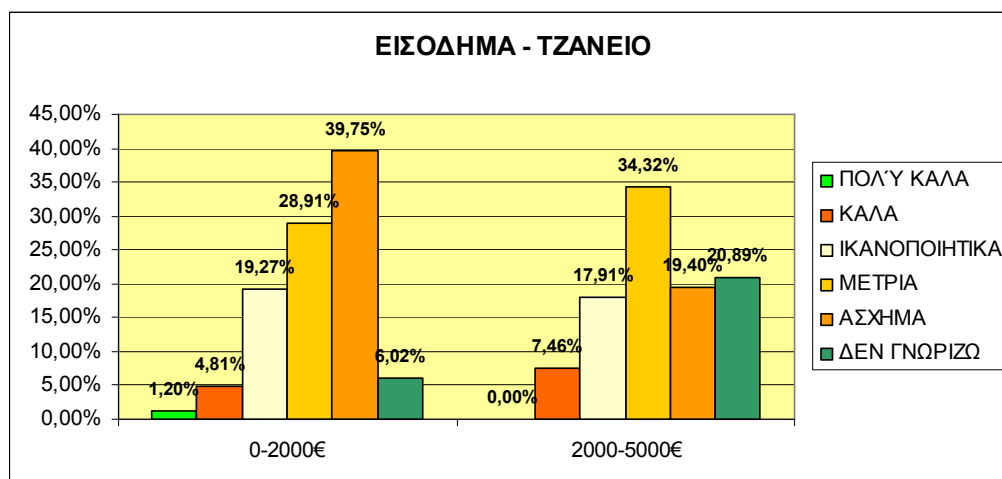
➤ ΗΛΙΚΙΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ «ΤΖΑΝΕΙΟ»

Ο πρώτος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να επηρεάζει την αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχει το «Τζάνειο». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 19,97, ενώ η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0105. Η τιμή του P-value μας επιτρέπει ν' αποδεχτούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από το διάγραμμα φαίνεται ότι στις ηλικίες 26-45 ετών και 46-65 ετών το ποσοστό που έχει χαρακτηρίσει ως πολύ καλές τις υπηρεσίες του «Τζανείου» είναι μικρότερο από το ποσοστό στις ηλικίες 18-25 ετών.

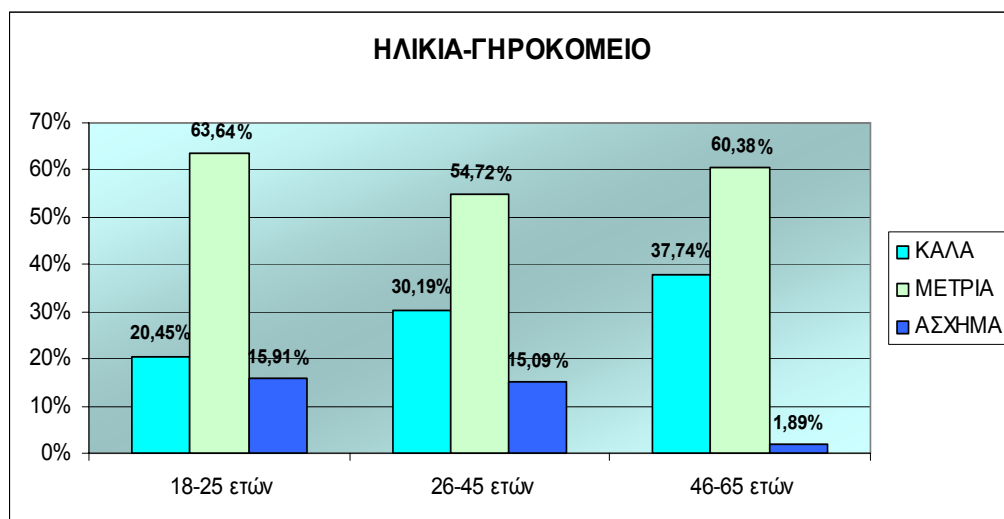
➤ **ΕΙΣΟΔΗΜΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ «ΤΖΑΝΕΙΟ»**

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο το εισόδημα να επηρεάζει την αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχει το «Τζάνειο». Η τιμή χ^2 βρέθηκε 13,11 και το P-value βρέθηκε 0,0224. Η συγκεκριμένη τιμή του P-value μας επιτρέπει να απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

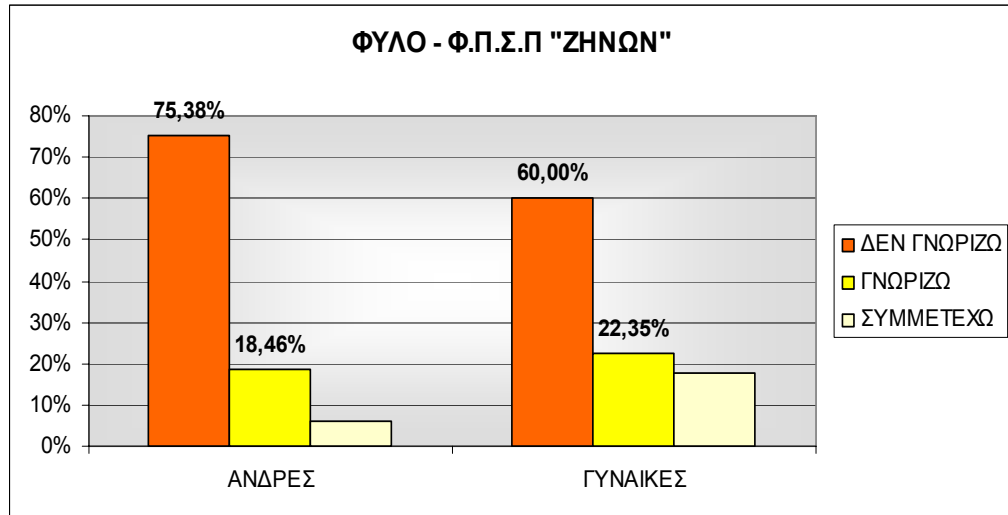
Από το διάγραμμα παρατηρείται ότι το ποσοστό των ατόμων που δήλωσε ότι δεν γνωρίζει είναι πολύ μεγαλύτερο στην δεύτερη κατηγορία εισοδήματος (2000-5000€) γιατί μπορεί να επισκέπτονται πιο συχνά τα ιδιωτικά νοσοκομεία.

➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Ο τρίτος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να επηρεάζει την αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχει το Γηροκομείο Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 8,67 και το P-value βρέθηκε 0,0699. Η τιμή του P-value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 10%. Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι τα άτομα που ανήκουν στην τρίτη κατηγορία ηλικίας (46-65 ετών) έχουν χαρακτηρίσει πιο θετικά τις υπηρεσίες που παρέχει το Γηροκομείο Πειραιά.

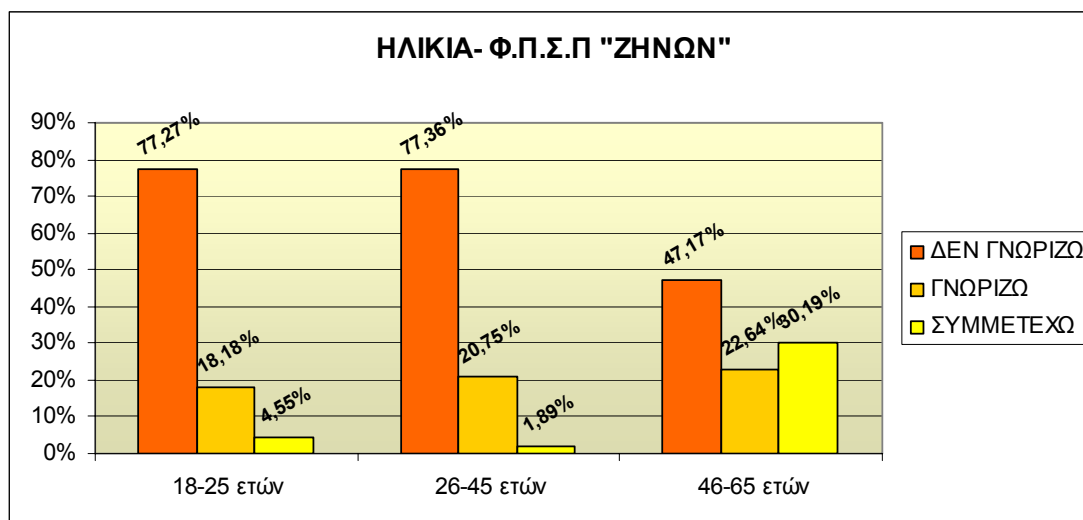
➤ **ΦΥΛΟ – Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»**

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο το φύλο να σχετίζεται με τη συμμετοχή στον πολιτιστικό σύλλογο «ΖΗΝΩΝ». Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 5,42 και το P-value βρέθηκε 0,0666. Αυτή η τιμή του P-value μας επιτρέπει να απορρίψουμε την υπόθεση ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες. Άρα δεχόμαστε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι είναι περισσότερες οι γυναίκες που γνωρίζουν το σύλλογο «ΖΗΝΩΝ» αλλά και συμμετέχουν σ' αυτόν.

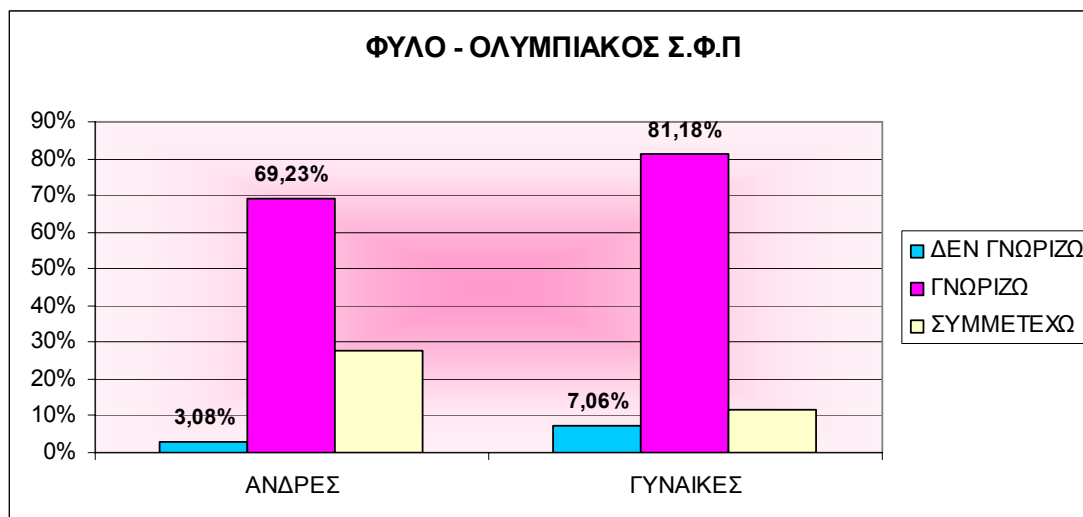
➤ ΗΛΙΚΙΑ – Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»

Στη συνέχεια, αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει τον πολιτιστικό σύλλογο «ΖΗΝΩΝ» ή συμμετέχει σ' αυτόν. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 24,90 και η τιμή του P-value βρέθηκε 0,0001. Από τη τιμή του P-value μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι μεταβλητές δεν είναι ανεξάρτητες. Οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Παρατηρείται ότι τα άτομα της τρίτης ηλικιακής κατηγορίας (46-65 ετών) είναι αυτά που γνωρίζουν περισσότερο το σύλλογο αλλά και συμμετέχουν σ' αυτόν.

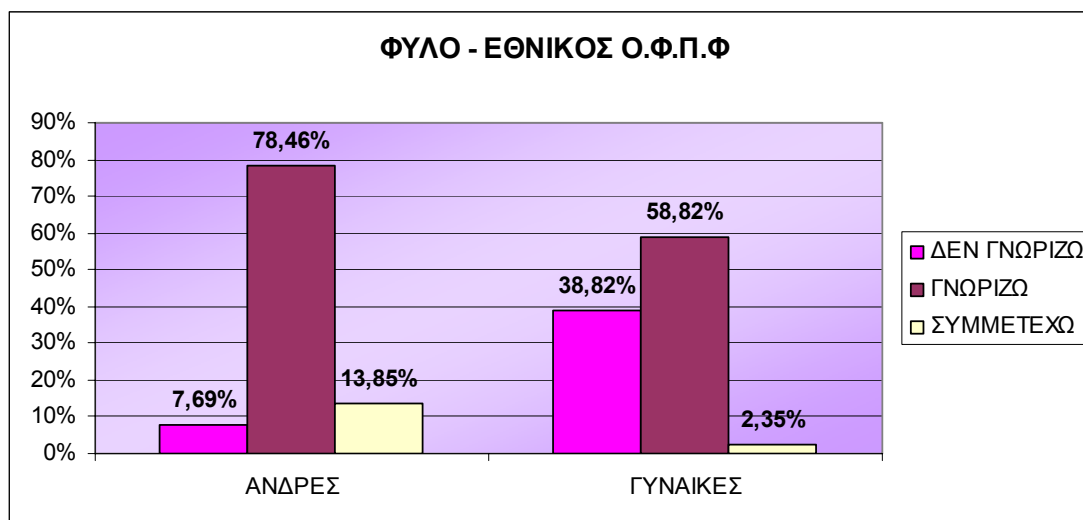
➤ ΦΥΛΟ – ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Σ.Φ.Π

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο το φύλο να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει τον αθλητικό σύνδεσμο Ολυμπιακό ή συμμετέχει σ' αυτόν. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 6,79, ενώ η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή, δηλαδή το P-value βρέθηκε 0,0335. Από αυτή την τιμή του P-value προκύπτει ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Το σχεδιάγραμμα δείχνει είναι περισσότερες οι γυναίκες που δεν γνωρίζουν τον σύνδεσμο και περισσότεροι οι άνδρες που συμμετέχουν σ' αυτόν.

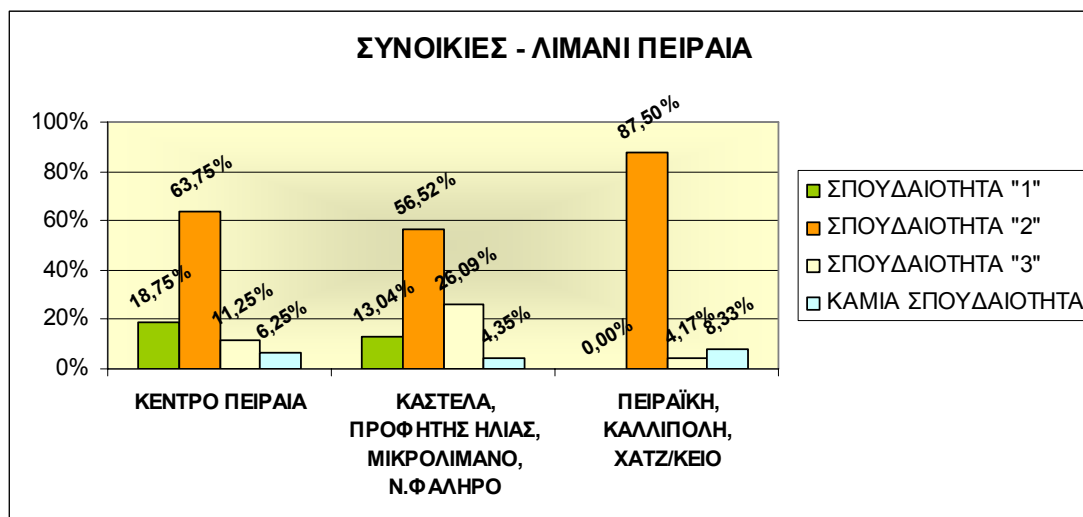
➤ **ΦΥΛΟ – ΕΘΝΙΚΟΣ Ο.Φ.Π.Φ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο το φύλο να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει η συμμετέχει στον αθλητικό σύνδεσμο Εθνικό. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 22,84 και το p-Value 0,0000. Η τιμή αυτή του p-Value μας επιτρέπει να αποδεχτούμε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Παρατηρείται ότι το ποσοστό των ανδρών που γνωρίζει και συμμετέχει στο σύνδεσμο είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό των γυναικών,

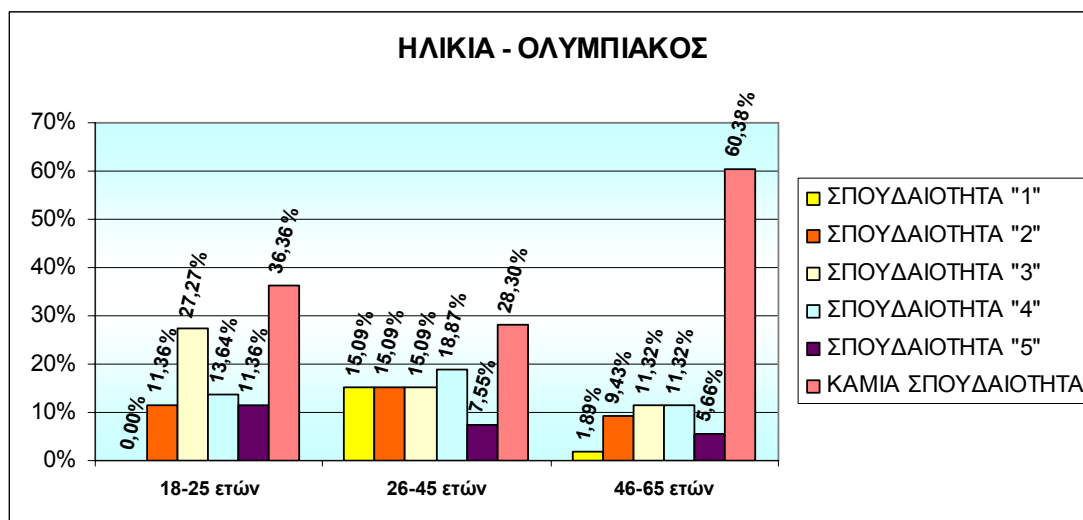
➤ **ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ – ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων εξετάζεται το ενδεχόμενο η συνοικία διαμονής να σχετίζεται με το αν κάποιος θεωρεί το λιμάνι του Πειραιά το σπουδαιότερο στοιχείο που διαμορφώνει τη φυσιογνωμία της πόλης. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 14,03 και το p-Value βρέθηκε 0,0293. Από τη συγκεκριμένη τιμή του p-Value μπορούμε να αποδεχτούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι το ποσοστό που θεωρεί το λιμάνι του Πειραιά πρώτο σε σπουδαιότητα είναι μεγαλύτερο στο Κέντρο του Πειραιά, το οποίο βρίσκεται και πιο κοντά στο λιμάνι σε σχέση με τις άλλες συνοικίες.

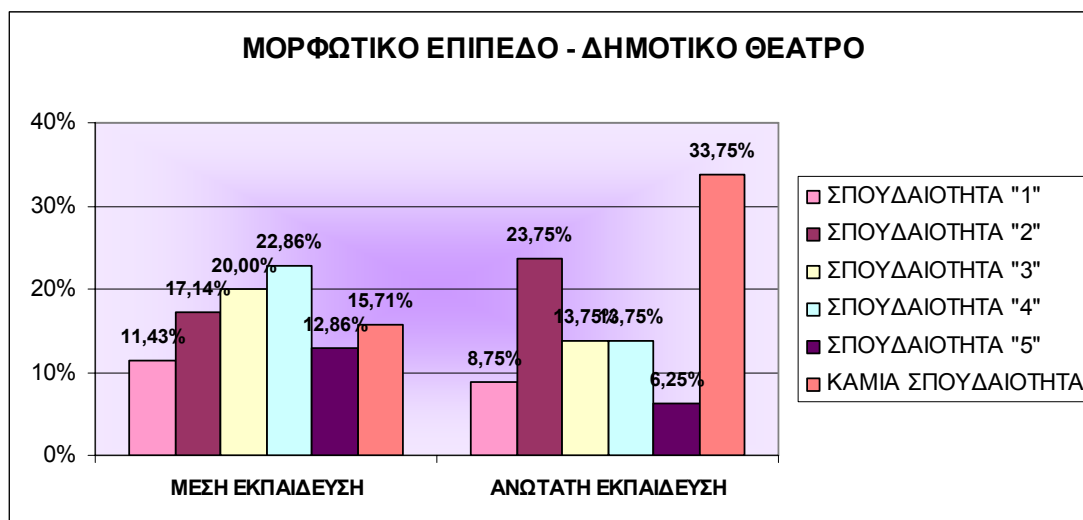
➤ ΗΛΙΚΙΑ – ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ

Ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με το αν κάποιος θεωρεί τον Ολυμπιακό ως σπουδαίο στοιχείο που 'χει διαμορφώσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 24,97 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0054. Άρα, η συγκεκριμένη τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' αποδεχτούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

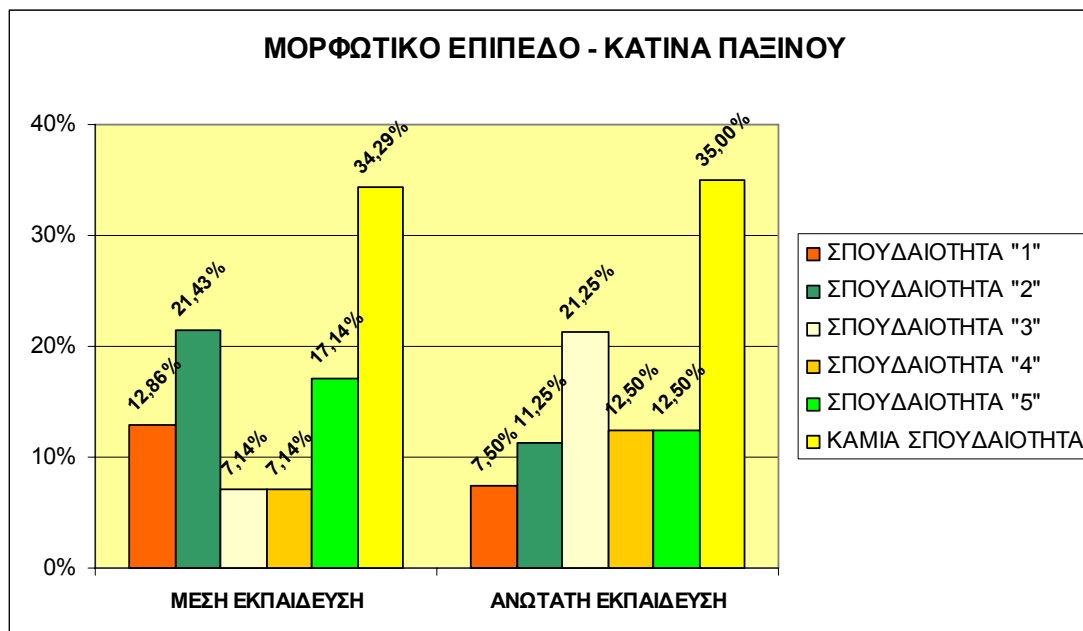
Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό της τρίτης ηλικιακής κατηγορίας (46-65 ετών) θεωρεί ότι ο Ολυμπιακός δεν είναι καθόλου σπουδαίο στοιχείο της φυσιογνωμίας της πόλης, σε αντίθεση με τους νεότερους.

➤ **ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ**

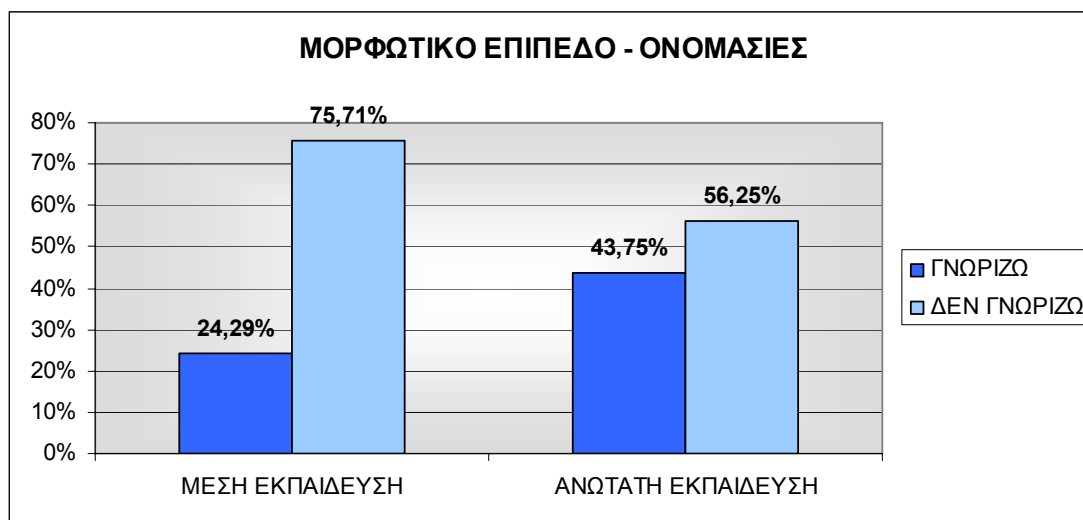
Σ' αυτόν τον έλεγχο εξετάζεται το ενδεχόμενο το μορφωτικό επίπεδο να σχετίζεται με το αν κάποιος θεωρεί ότι το Δημοτικό Θέατρο είναι σπουδαίο στοιχείο που διαμορφώνει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 10,19 και η τιμή του p-Value 0,0700. Η τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 10%.

➤ **ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΚΑΤΙΝΑ ΠΑΞΙΝΟΥ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων εξετάζεται το ενδεχόμενο το μορφωτικό επίπεδο να σχετίζεται με το αν κάποιος θεωρεί ότι η Κατίνα Παξινού αποτελεί τη σπουδαιότερη προσωπικότητα που 'χει συμβάλει στην ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 10,18 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0703. Αυτή η συγκεκριμένη τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και ν' αποδεχτούμε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 10%.

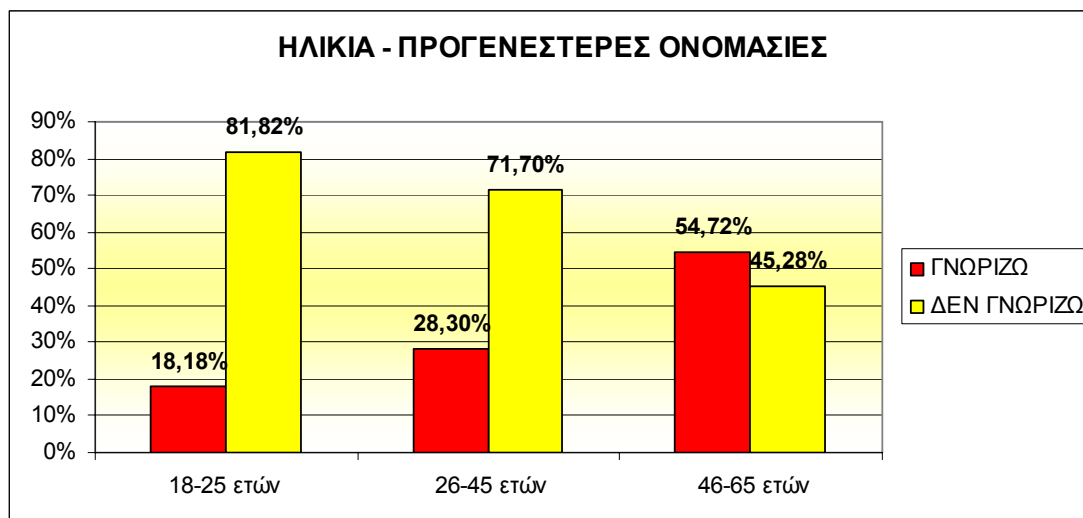
➤ **ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων εξετάζεται το ενδεχόμενο το μορφωτικό επίπεδο να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει προγενέστερες ονομασίες του Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 5,42 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0200. Από την τιμή του p-Value προκύπτει ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Όπως φαίνεται από το σχεδιάγραμμα το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που γνωρίζουν κάποια προγενέστερη ονομασία του Πειραιά ανήκει στο δεύτερο μορφωτικό επίπεδο, δηλαδή στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

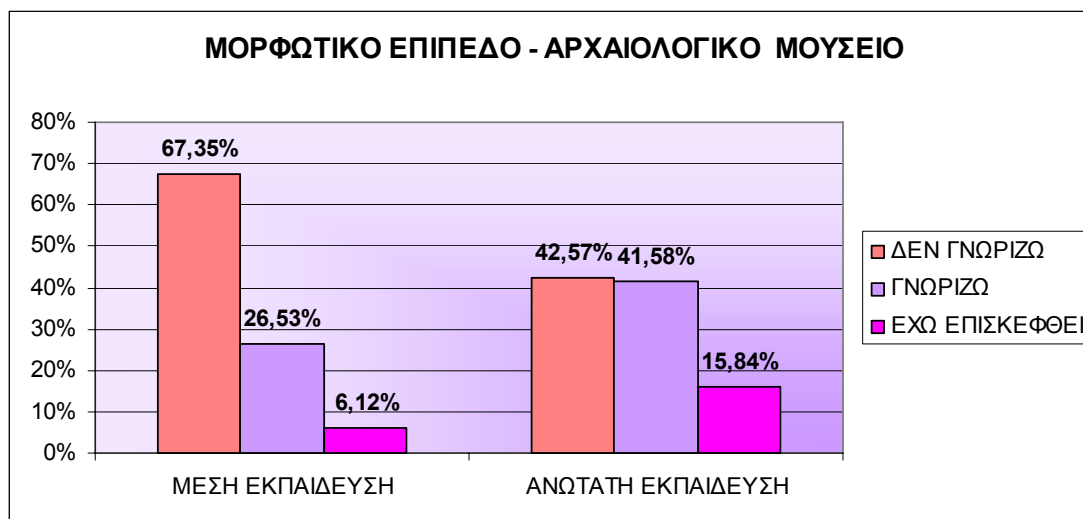
➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με το αν γνωρίζει κάποια από τις προγενέστερες ονομασίες του Πειραιά. Η τιμή του χ^2 είναι 15,63 και η τιμή του p-Value είναι 0,0004. Η τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση, άρα οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που γνωρίζει κάποια από τις προγενέστερες ονομασίες της πόλης βρίσκεται στην τρίτη ηλικιακή κατηγορία (46-65 ετών).

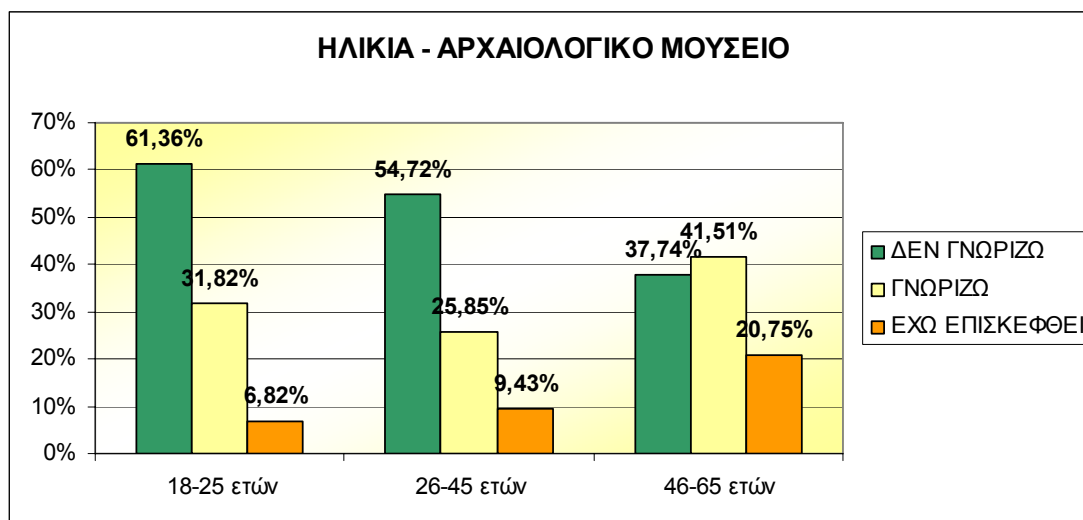
➤ **ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων εξετάζεται το ενδεχόμενο το μορφωτικό επίπεδο να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει ή έχει επισκεφθεί το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά. Στον έλεγχο βρέθηκε ότι η τιμή του χ^2 είναι 8,50 και η τιμή του p-Value είναι 0,0143. Άρα η τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και ν' αποδεχτούμε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Παρατηρείται ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο το γνωρίζουν και το έχουν επισκεφθεί περισσότερα άτομα που ανήκουν στο δεύτερο μορφωτικό επίπεδο, δηλαδή την Ανώτατη Εκπαίδευση.

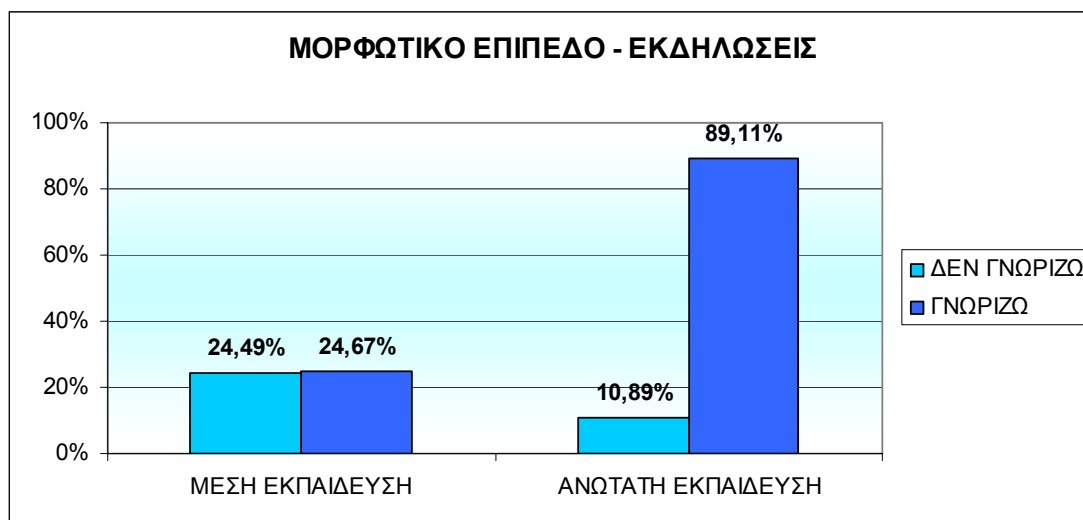
➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει ή έχει επισκεφθεί το Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά. Η τιμή του χ^2 είναι 7,91 και η τιμή του p-Value είναι 0,0950. Η συγκεκριμένη τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε την εναλλακτική υπόθεση, δηλαδή ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι όσο αυξάνει η ηλικία αυξάνει και το ποσοστό των ατόμων που έχει επισκεφθεί το Αρχαιολογικό Μουσείο. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που γνωρίζουν το μουσείο αλλά και το έχουν επισκεφθεί βρίσκεται στην τρίτη ηλικιακή κατηγορία (46-65 ετών).

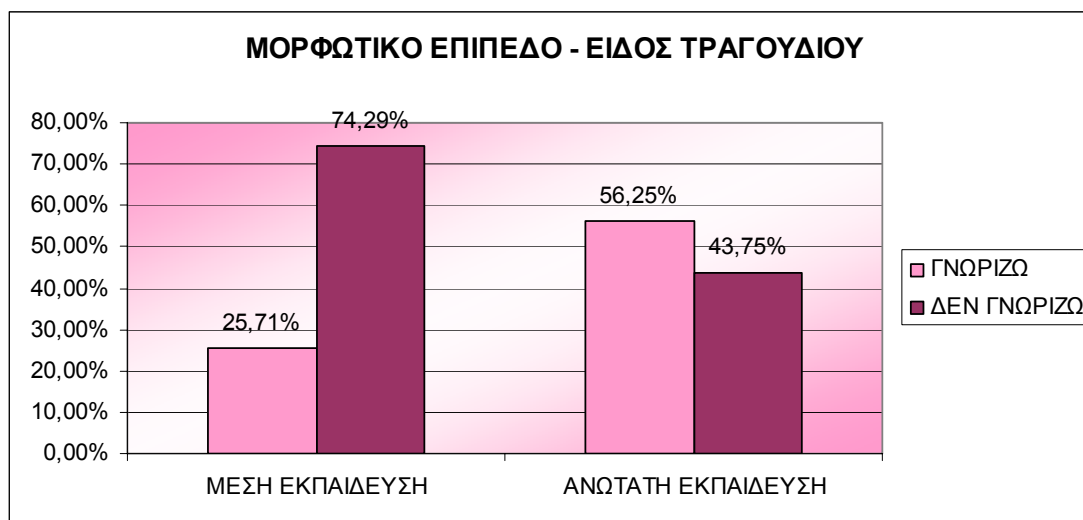
➤ **ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο το μορφωτικό επίπεδο να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει κάποια φημισμένη εκδήλωση στον Πειραιά. Στο έλεγχο βρέθηκε ότι η τιμή του χ^2 είναι 4,40 και η τιμή του p-Value είναι 0,0360. Από τη συγκεκριμένη τιμή του p-Value προκύπτει ότι πρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και αποδεχτούμε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Το ποσοστό των ατόμων που δήλωσαν ότι γνωρίζουν κάποια φημισμένη εκδήλωση του Πειραιά είναι πολύ μεγαλύτερο στην Ανώτατη Εκπαίδευση απ' ότι στη Μέση Εκπαίδευση.

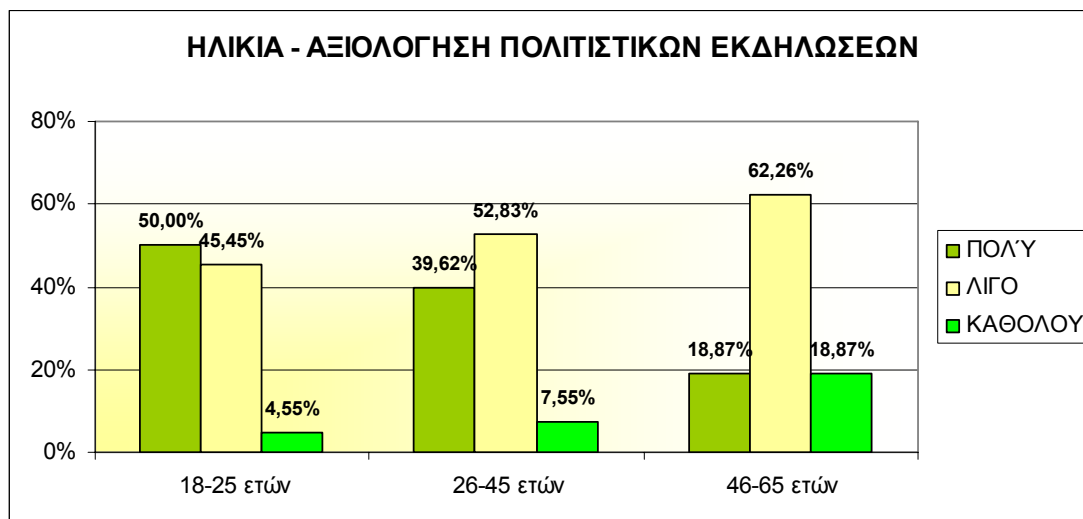
➤ **ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΕΙΔΟΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο το μορφωτικό επίπεδο να σχετίζεται με το αν κάποιος γνωρίζει ποιο είναι το είδος του τραγουδιού που αναπτύχθηκε στον Πειραιά τον περασμένο αιώνα. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 13,06 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0003. Η συγκεκριμένη τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και ν' αποδεχτούμε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Παρατηρείται από το σχεδιάγραμμα ότι τα περισσότερα άτομα που γνωρίζουν το είδος του τραγουδιού ανήκουν στο δεύτερο μορφωτικό επίπεδο, δηλαδή την Ανώτατη Εκπαίδευση.

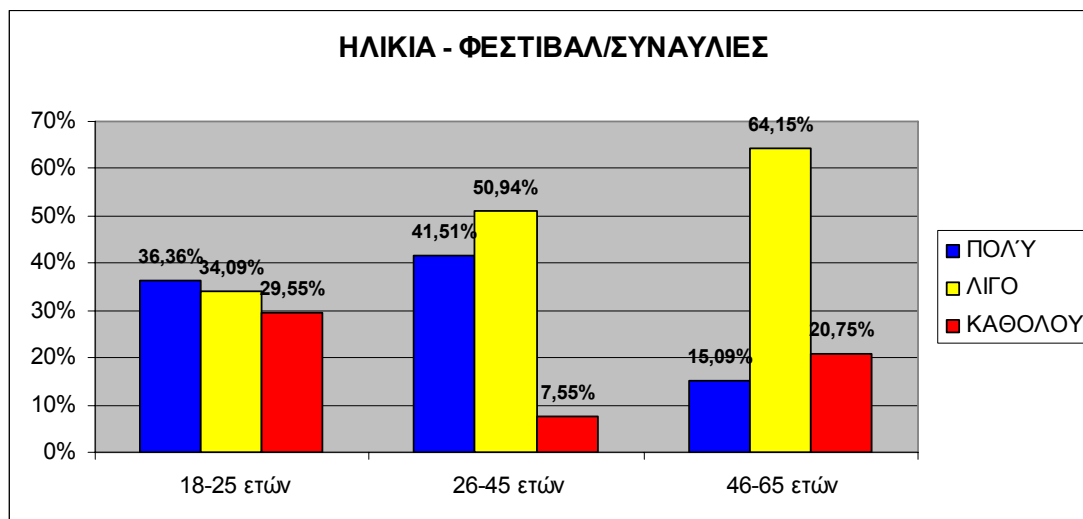
➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξέτασε το ενδεχόμενο η ηλικία να επηρεάζει την αξιολόγηση των πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται στον Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 13,67 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0084. Η συγκεκριμένη τιμή του p-Value μας επιτρέπει να απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε την εναλλακτική υπόθεση. Άρα οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από το διάγραμμα φαίνεται ότι τα άτομα που ανήκουν στην πρώτη ηλικιακή κατηγορία (18-25 ετών) είναι πιο ικανοποιημένα από τις πολιτιστικές εκδηλώσεις σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες.

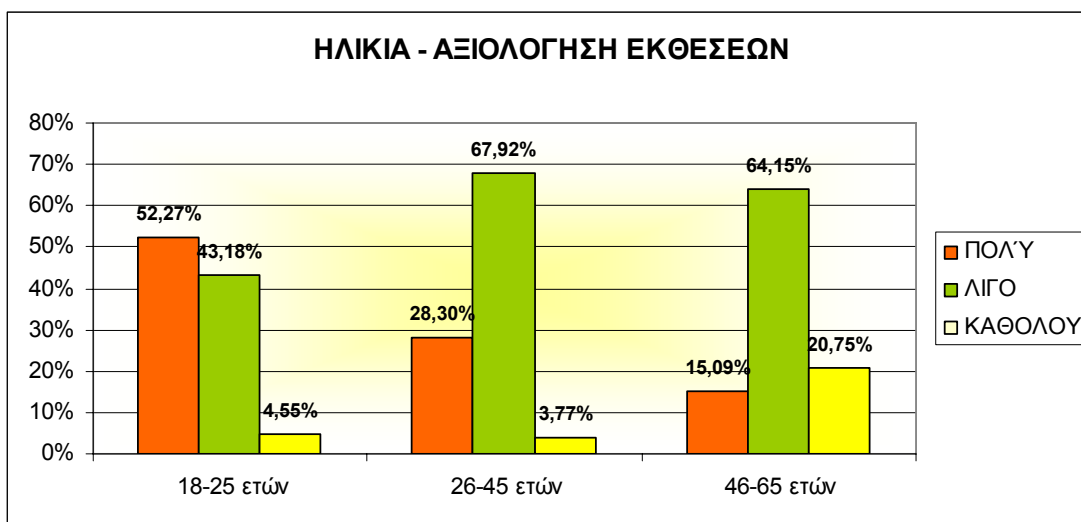
➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΕΣΤΙΒΑΛ/ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων εξετάζεται το ενδεχόμενο η ηλικία να επηρεάζει την αξιολόγηση των φεστιβάλ και συναυλιών που διοργανώνονται στον Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε ότι είναι 17,40 και η τιμή του p-Value είναι 0,0016. Από αυτήν την τιμή του p-Value προκύπτει ότι πρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και δεχτούμε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από το σχεδιάγραμμα παρατηρείται ότι τα άτομα που ανήκουν στην πρώτη και στη δεύτερη ηλικιακή κατηγορία (18-25 ετών και 26-45 ετών) είναι πολύ χαρακτηρίσαν τις συναυλίες ιδιαίτερα θετικά ενώ οι μεγαλύτεροι (46-65 ετών) είναι πιο δυσαρεστημένοι.

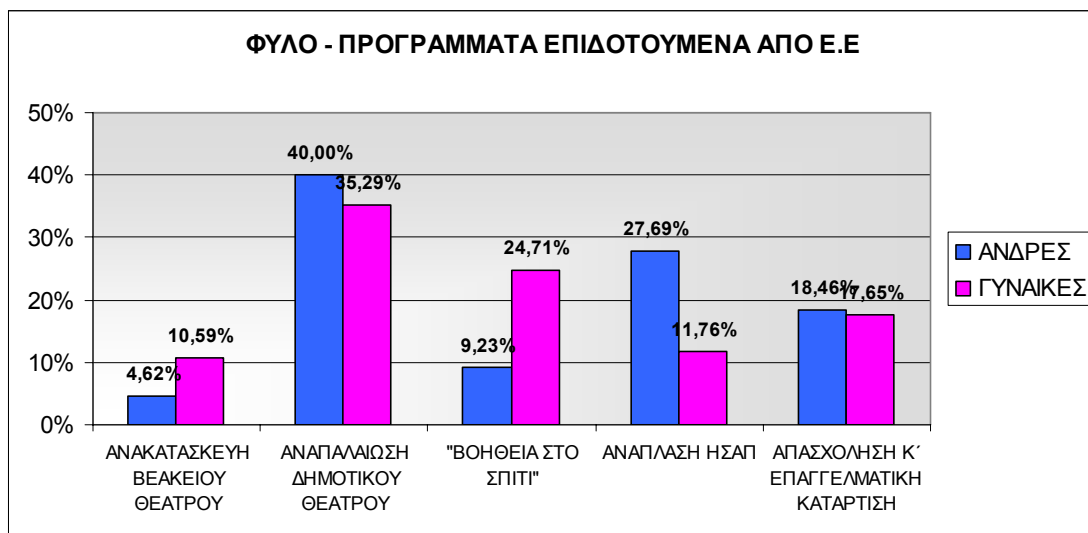
➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Αυτός ο έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η ηλικία να επηρεάζει την αξιολόγηση των εκθέσεων που διοργανώνονται στον Πειραιά. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 23,28 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0001. Η συγκεκριμένη τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε την εναλλακτική υπόθεση. Άρα οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από το σχεδιάγραμμα φαίνεται τα άτομα που ανήκουν στην πρώτη ηλικιακή κατηγορία (18-25 ετών) είναι πιο ευχαριστημένα από τις εκθέσεις προφανώς γιατί ταιριάζουν πιο πολύ στις προτιμήσεις τους, σε αντίθεση με την τρίτη ηλικιακή κατηγορία (46-65 ετών) που το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε ότι είναι λίγο ικανοποιημένοι.

➤ **ΦΥΛΟ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ**

Στον τελευταίο έλεγχο υποθέσεων εξετάστηκε το ενδεχόμενο το φύλο να σχετίζεται με την επιλογή του σημαντικότερου προγράμματος που επιδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η τιμή του χ^2 βρέθηκε 11,78 και η τιμή του p-Value βρέθηκε 0,0191. Η τιμή του p-Value μας επιτρέπει ν' απορρίψουμε τη μηδενική υπόθεση και να δεχτούμε ότι οι δύο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σ' επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Παρατηρείται από το σχεδιάγραμμα ότι το μεγαλύτερο ποσοστό που επέλεξε το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», το οποίο έχει ως σκοπό να προωθήσει την ισότητα των δύο φύλων, το επέλεξαν γυναίκες.

Παρακάτω αναφέρονται οι έλεγχοι υποθέσεων που έγιναν και αποδεχτήκαμε τη μηδενική υπόθεση, δηλαδή ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες:

➤ **ΕΙΣΟΔΗΜΑ – ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 6,01 και η τιμή του p-Value 0,1981. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1981 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ «ΜΕΤΑΞΑ»**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 3,69 και η τιμή του p-Value 0,449. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,4499 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ **ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 1,95 και η τιμή του p-Value 0,7455. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,7455 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ **ΦΥΛΟ – ΠΕΙΡΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 0,23 και η τιμή του p-Value 0,8892. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,8892 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΠΕΙΡΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 0,90 και η τιμή του p-Value 0,9244. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,9244 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Σ.Φ.Π**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 6,65 και η τιμή του p-Value 0,1536. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1536 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ **ΗΛΙΚΙΑ – ΣΤΑΔΙΟ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 10,50 και η τιμή του p-Value 0,1051. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1051 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 4,43 και η τιμή του p-Value 0,4900. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,4900 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΜΟΥΣΕΙΑ

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 3,76 και η τιμή του p-Value 0,1526. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1526 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ ΗΛΙΚΙΑ – ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 6,95 και η τιμή του p-Value 0,1384. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1384 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΝΑΥΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 4,09 και η τιμή του p-Value 0,1295. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1295 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΘΕΑΤΡΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 2,00 και η τιμή του p-Value 0,3681. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,3681 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

➤ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Σ' αυτόν τον έλεγχο υποθέσεων η τιμή του χ^2 βρέθηκε 10,57 και η τιμή του p-Value 0,1025. Εφόσον η τιμή του p-Value > α (δηλαδή 0,1025 > 0,10) τότε αποδεχόμαστε τη μηδενική υπόθεση, ότι οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

Σημειώνεται ότι έγιναν όλοι οι δυνατοί έλεγχοι υποθέσεων και όλα τα παραπάνω ήταν τ' αποτελέσματα που βρέθηκαν.

6.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο ένας τύπος, στη συγκεκριμένη περίπτωση η πόλη του Πειραιά αποτελείται από ένα σύνολο φυσικών και ανθρωποποιητών στοιχείων. Η φυσιογνωμία λοιπόν μιας πόλης αναδεικνύεται μέσα από την καταγραφή και μελέτη αυτών των στοιχείων. Τα στοιχεία αυτά όμως δεν παραμένουν πάντα ίδια, αντίθετα αλλάζουν με τον καιρό και τις περιστάσεις κι έτσι αλλάζει και η ταυτότητα και η προσωπικότητα μιας πόλης, δηλαδή η φυσιογνωμία της. Έτσι η πόλη πρέπει ν' αντιμετωπίζεται σαν ένας ζωντανός οργανισμός, ο οποίος εξελίσσεται διαρκώς και προσαρμόζεται στις διάφορες καταστάσεις.

Ο Πειραιάς τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να χάνει την ιδιαίτερη προσωπικότητα του κι έχει αποκτήσει μια ομοιομορφία χώρου εμφανίζοντας τα ίδια θετικά και αρνητικά στοιχεία με άλλες πόλεις. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία τα βλέπουμε από πόλη σε πόλη να επαναλαμβάνονται, εξαφανίζουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες των πόλεων κι έτσι αλλοιώνουν σε σημαντικό βαθμό τη φυσιογνωμία τους. Ο Πειραιάς λοιπόν έχει εξελιχθεί σε μία σύγχρονη μεγαλούπολη με όλα τα καλά αλλά και τα κακά που συνεπάγεται η εξέλιξη αυτή.

Ο Πειραιάς βρίσκεται στα νοτιοδυτικά παράλια της Αττικής σε απόσταση 8 χλμ από την Αθήνα, περιβάλλεται από θάλασσα και το κλίμα του είναι εύκρατο. Έχει πλέον εξελιχθεί σε μια σύγχρονη πόλη αλλά διατηρεί συγχρόνως και τα χαρακτηριστικά ενός μεγάλου ναυτιλιακού εμποροβιομηχανικού κέντρου. Ο Πειραιάς στο παρελθόν αποτελούσε το μεγαλύτερο βιομηχανικό κέντρο της Ελλάδας με πλήθος εργοστασίων. Δυστυχώς, σήμερα η πειραιϊκή οικονομία περνάει σοβαρή κρίση εξαιτίας της αποβιομηχάνισης. Οι κύριοι τομείς που στηρίζουν την οικονομία της περιοχής είναι το εμπόριο και η ναυτιλία αφού η βιομηχανία έχει τα τελευταία χρόνια αποδυναμωθεί. Ως συγκοινωνιακό κέντρο, ο Πειραιάς αποτελεί με την Αθήνα ενιαίο σύνολο και συγχρόνως είναι αφετηρία των κυριότερων ακτοπλοϊκών και σιδηροδρομικών γραμμών που τον συνδέουν με την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό. Όσον αφορά τον κοινωνικό εξοπλισμό του, τις υπηρεσίες, του οργανισμούς και κάθε είδους συλλόγους μπορούμε να πούμε ότι είναι μια πόλη αυτάρκης που μπορεί να εξυπηρετήσει όλες τις ανάγκες των κατοίκων της αλλά και των γύρω περιοχών.

Δυστυχώς, όσον αφορά της αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης έχει αλλοιωθεί σε σημαντικό βαθμό εξαιτίας της έντονης και ανεξέλεγκτης οικοδομικής δραστηριότητας που άρχισε να εκδηλώνεται στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και συνεχίζεται ως τις μέρες μας χωρίς κανένα σεβασμό στο περιβάλλον. Η αδιάκοπη ανέγερση πολυκατοικιών έχει ζημιώσει αισθητικά την πόλη κι έχει αλλάξει την ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά. Έχουν απομείνει λίγα νεοκλασικά κτίρια που θυμίζουν την παλιά εικόνα της πόλης και ευτυχώς κάποια απ' αυτά έχουν

χαρακτηρισθεί ως διατηρητέα. Ακόμη το αυτοκίνητο είναι άλλη μία αιτία που έχει αλλοιώσει την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της καθώς έχει εισβάλλει ακόμη και στα σοκάκια του Πειραιά. Όλοι ελεύθεροι χώροι έχουν μετατραπεί σε πάρκιν και τα πεζοδρόμια έχουν μικρύνει εξαιτίας των παρκαρισμένων αυτοκινήτων. Αυτά είναι ορισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη του Πειραιά που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης από τις τοπικές αρχές για να αυξηθεί το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων αλλά και να διατηρήσει η πόλη στον επιθυμητό βαθμό την φυσιογνωμία της.

Ευτυχώς ο Πειραιάς είναι μια πόλη με πολύ ξεχωριστή ιστορία και αυτό είναι ένα βασικό στοιχείο που την κάνει ιδιαίτερη και τη διαφοροποιεί από τις υπόλοιπες πόλεις. Η ιστορική διαδρομή του Πειραιά είναι άρρηκτα δεμένη με τη θάλασσα, στην οποία οφείλει την οικονομική και πολιτιστική του ανάπτυξη. Ακόμη και η ονομασία της πόλης συνδέεται με τη θάλασσα (Πειραιεύς, από το «Πέραν», πέραν της θαλάσσης), την οποία κατάφερε να διατηρήσει παρά τις κάποιες αλλαγές που παρατηρήθηκαν στο πέρασμα των αιώνων. Άλλο ένα στοιχείο που χαρακτηρίζει τον Πειραιά είναι το μοναδικό «αισθητικό» του περίγραμμα που το συνθέτουν το Μεγάλο Λιμάνι, το Πασαλιμάνι, το Τουρκολίμανο, η Καστέλα, το Νέο Φάληρο, η Φρεαττύδα και η Πειραιϊκή, το οποίο έχει αποτελέσει πηγή έμπνευσης για πολλούς καλλιτέχνες.

Μεγάλη σημασία έχει στις μέρες μας η διατήρηση της φυσιογνωμίας του Πειραιά γιατί ζούμε σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από έντονες οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις και τάση για εκσυγχρονισμό. Αυτές οι εξελίξεις και ο εκσυγχρονισμός αποτελούν παράγοντες που συμβάλλουν στην αλλοίωση της φυσιογνωμίας της πόλης αφού αποδυναμώνουν την πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομιά της. Για το λόγο αυτό, πρέπει οι τοπικοί φορείς αλλά και οι κάτοικοι του Πειραιά να διατηρήσουν και ν' αναδείξουν την ιστορία και την κουλτούρα της πόλης και να προσπαθήσουν να συνδυάσουν αρμονικά τα παραδοσιακά και τα μοντέρνα στοιχεία της.

Η εργασία αυτή είχε ως στόχο την ανάδειξη της φυσιογνωμίας της πόλης του Πειραιά έτσι όπως διαμορφώνεται μέσα από τα φυσικά και τα ανθρωποποιητά στοιχεία που τη συνθέτουν. Η μελέτη των βιβλιογραφικών πηγών και η προσωπική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίων, αποτέλεσαν τα βασικά εργαλεία για την καταγραφή αυτών των στοιχείων. Παρακάτω παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα καθώς και κάποιες προσωπικές προτάσεις.

Όσον αφορά τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, οι γυναίκες ήταν περισσότερες από τους άντρες, οι επικρατέστερες ηλικίες ήταν 18-25 ετών και 46-55 ετών και οι περισσότεροι ήταν άγαμοι. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ και απόφοιτοι Λυκείου. Όσον αφορά την απασχόλησή τους οι περισσότεροι ήταν δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι και το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των περισσότερων κυμαίνεται από 2000-

5000€. Τέλος, όσον αφορά τη συνοικία διαμονής το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος μένει στο Κέντρο Πειραιά.

Στην ερώτηση που έγινε για τα δίκτυα υποδομών στον Πειραιά, οι κάτοικοι εμφανίστηκαν ευχαριστημένοι από τα μέσα μαζικής μεταφοράς αφού το μεγαλύτερο ποσοστό τα χαρακτήρισε αρκετά ανεπτυγμένα. Η απάντηση αυτή ήταν αναμενόμενη αφού ο Πειραιάς διαθέτει πολλά αστικά λεωφορεία που εξυπηρετούν όλες τις περιοχές, τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο, το τραμ και τα πλοία για τη μεταφορά από και προς τα νησιά. Επίσης, σχετικά με τα δίκτυα ηλεκτρισμού, ύδρευσης και αποχέτευσης οι περισσότεροι θεωρούν ότι είναι αρκετά ανεπτυγμένα και είναι λογικό αφού ο Πειραιάς δεν παρουσιάζει πρόβλημα σ' αυτούς τους τομείς.

Όσον αφορά τον τομέα υγείας και πρόνοιας, ο Πειραιάς είναι μια πόλη που διαθέτει δύο μεγάλα δημόσια νοσοκομεία, πράγμα που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους κατοίκους. Αλλά, οι κάτοικοι φαίνεται ότι δεν είναι πολύ ευχαριστημένοι από τις υπηρεσίες που παρέχονται, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό τις χαρακτήρισε απλά ικανοποιητικές.

Επιπλέον, από τα στοιχεία που συγκέντρωσα για τους πολιτιστικούς συλλόγους του Πειραιά, ο Πειραιϊκός Σύνδεσμος είναι ο πιο γνωστός σύνδεσμος της πόλης και ακολουθεί η Αδελφότητα Κεφαλλήνων και Ιθακησίων Πειραιά. Αλλά, παρατηρήθηκε ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό του δείγματος συμμετέχει γενικότερα σε κάποιον από τους πολιτιστικούς συλλόγους της πόλης και ακόμη, είναι αρκετά τα άτομα που δεν γνωρίζουν αυτούς τους συλλόγους. Τέλος από μια συσχέτιση που έγινε για το φύλο και για τον πολιτιστικό σύλλογο Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ», οι γυναίκες που συμμετέχουν στο σύλλογο είναι περισσότερες από τους άνδρες και το γεγονός αυτό μπορεί να ισχύει και για τους άλλους συλλόγους.

Όσον αφορά τον αθλητικό τομέα, οι περισσότεροι αθλητικοί σύνδεσμοι είναι γνωστοί στους κατοίκους της πόλης αλλά τα μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσε ο Ολυμπιακός. Ήταν αναμενόμενο για τον Ολυμπιακό να είναι ο πιο γνωστός αθλητικός σύνδεσμος του Πειραιά αλλά και να συγκεντρώνει τα περισσότερα μέλη, αφού έχει διαγράψει λαμπρή πορεία σε όλα τα αθλήματα αλλά και συνδέεται άμεσα με την πόλη. Ακόμη, από τη συσχέτιση που έγινε στο φύλο και τον Ολυμπιακό φαίνεται ότι τα μέλη του είναι περισσότερο άνδρες και είναι λογικό αφού οι άνδρες ασχολούνται περισσότερο με τ' αθλητικά γεγονότα.

Η ιδιαίτερη ταυτότητα του Πειραιά αναδεικνύεται μέσα από διάφορα σύμβολα και στοιχεία. Από τις απαντήσεις του δείγματος προέκυψε ότι το σπουδαιότερο σύμβολο/στοιχείο του Πειραιά είναι το λιμάνι του και αμέσως μετά ακολουθεί το Δημοτικό Θέατρο και ο Ολυμπιακός. Στη συνέχεια, όσον αφορά την πολιτιστική ταυτότητα του Πειραιά αυτή έχει διαμορφωθεί μέσα από προσωπικότητες που έχουν αναδειχθεί στο χώρο των τεχνών και των γραμμάτων. Σε σχετική ερώτηση που έγινε στους κατοίκους που συμμετείχαν στην έρευνα τους ζητήθηκε να διαλέξουν τις πέντε σπουδαιότερες κατά της άποψή τους προσωπικότητες. Από τις απαντήσεις του

δείγματος προέκυψε ότι η σπουδαιότερη προσωπικότητα που ανάδειξε την πολιτιστική ταυτότητα του Πειραιά είναι η Μελίνα Μερκούρη και ακολουθεί η Κατίνα Παξινού, ο Μάρκος Βαμβακάρης, ο Αιμίλιος Βεάκης και ο Δημήτρης Παπαμιχαήλ.

Η εξέλιξη του ονόματος μιας πόλης αναδεικνύει και τη φυσιογνωμία της. Δυστυχώς όμως, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος δεν γνωρίζει τις προγενέστερες ονομασίες του Πειραιά και στη συσχέτιση που έγινε για το μορφωτικό επίπεδο και για τη γνώση ή όχι προγενέστερων ονομασιών της πόλης φαίνεται ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς που γνωρίζουν τις ονομασίες, ανήκουν στο υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Άλλη μια συσχέτιση απέδειξε ότι οι νεότεροι είναι αυτοί που δεν γνωρίζουν τις ονομασίες και όσο αυξάνεται η ηλικία αυξάνεται και το ποσοστό των ατόμων που τις γνωρίζουν.

Στην ερώτηση που αφορά τα μουσεία του Πειραιά φαίνεται ότι οι περισσότεροι κάτοικοι γνωρίζουν το Αρχαιολογικό και το Ναυτικό Μουσείο και ελάχιστοι γνωρίζουν το Μουσείο Πάνου Αραβαντινού. Οι περισσότεροι έχουν επισκεφθεί το Ναυτικό Μουσείο κι ένα σημαντικό ποσοστό το Αρχαιολογικό. Από τη συσχέτιση που έγινε για την ηλικία και το Αρχαιολογικό Μουσείο φαίνεται ότι το Αρχαιολογικό Μουσείο το έχουν επισκεφθεί περισσότερο τα άτομα της μεγαλύτερης ηλικίας.

Άλλο ένα στοιχείο που αναδεικνύει τη φυσιογνωμία του Πειραιά είναι οι κοινωνικές δραστηριότητες και στην ερώτηση που έγινε για τη δημοφιλέστερη εκδήλωση του Πειραιά προέκυψε ότι αυτή είναι η Έκθεση Βιβλίου. Και αυτή ή απάντηση ήταν αναμενόμενη αφού δεν υπάρχει Πειραιώτης που να μην έχει επισκεφθεί την Έκθεση Βιβλίου. Άλλη μία κοινωνική δραστηριότητα είναι η ψυχαγωγία. Από την ερώτηση που αφορά τη ψυχαγωγία προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των Πειραιωτών είναι λίγο ικανοποιημένοι από το θέατρο και είναι λογικό γιατί ο Πειραιάς παρουσιάζει σοβαρή έλλειψη κυρίως σε χειμερινά θέατρα. Αντίθετα, οι κάτοικοι είναι πολύ ευχαριστημένοι από τις καφετέριες και τα εστιατόρια που είναι και αυτό λογικό αφού ο Πειραιάς είναι γεμάτος από τέτοια μέρη.

Η καλλιτεχνική έκφραση αποτελεί βασικό στοιχείο της φυσιογνωμίας μιας πόλης. Έτσι, στην ερώτηση αν γνωρίζουν οι κάτοικοι το είδος του τραγουδιού που αναπτύχθηκε στον Πειραιά είναι λίγο περισσότεροι αυτοί που δεν γνωρίζουν απ' αυτούς που το γνωρίζουν και από τη συσχέτιση που έγινε φάνηκε όπως ήταν αναμενόμενο ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς που το γνωρίζουν ανήκουν στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Όσον αφορά τα επιδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματα, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος θεωρεί σημαντικότερη την αναπαλαίωση του Δημοτικού Θεάτρου και είναι φυσικό αφού το Δημοτικό Θέατρο αποτελεί το στολίδι του Πειραιά. Άλλος ένας λόγος που το θεωρούν σημαντικό είναι ότι θα ξαναρχίσει να λειτουργεί κι έτσι θα υπάρχει ένα χειμερινό θέατρο που είναι πολύ σημαντικό γιατί στον Πειραιά υπάρχει έλλειψη θεάτρων.

Στην ερώτηση για τη συμβολή των οικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων στη φυσιογνωμία του Πειραιά όσοι απάντησαν ότι αυτές οι εξελίξεις έχουν επηρεάσει θετικά τη φυσιογνωμία υποστηρίζουν αυτή την άποψη γιατί σε γενικές γραμμές η πόλη έχει εκσυγχρονιστεί κι έχει αναβαθμιστεί η ποιότητας ζωής των ανθρώπων. Αυτοί που θεωρούν ότι έχει επηρεαστεί αρνητικά η φυσιογνωμία της πόλης, το υποστηρίζουν γιατί έχουν δημιουργηθεί πολλά προβλήματα όπως η συγκέντρωση πολλών αλλοδαπών, το κυκλοφοριακό πρόβλημα, η έλλειψη χώρων πρασίνου και χώρων στάθμευσης και η ανοικοδόμηση πολλών πολυκατοικιών.

Στην τελευταία ερώτηση ζητήθηκε από τους κατοίκους να ονομάσουν το θετικότερο και τ' αρνητικότερο χαρακτηριστικό ή στοιχείο του Πειραιά. Το επικρατέστερο θετικό στοιχείο του Πειραιά είναι το λιμάνι και η απάντηση ήταν αναμενόμενη γιατί είναι αλήθεια πως η καρδιά της πόλης χτυπά στο λιμάνι. Τέλος, το επικρατέστερο αρνητικό είναι το έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης.

Μέσα από αυτή την εργασία μου δόθηκε η ευκαιρία να ασχοληθώ σε μεγαλύτερο βαθμό με την πόλη μου και να προσεγγίσω τις άγνωστες για εμένα πτυχές της. Η διαδικασία της έρευνας μου έδωσε τη δυνατότητα να γνωρίσω τη φυσιογνωμία του Πειραιά έτσι όπως ενυπάρχει στη συνείδηση των κατοίκων του καθώς και να εντοπίσω τα προβλήματα και τις αδυναμίες της πόλης. Θα ήθελα λοιπόν στο σημείο αυτό να διατυπώσω μερικές προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων και τη βελτίωση αυτών των αδυναμιών.

Για να διατηρηθεί η φυσιογνωμία της πόλης του Πειραιά είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προστατευθεί η πολιτιστική ταυτότητα της πόλης. Πρέπει λοιπόν οι τοπικοί εκπαιδευτικοί φορείς να εντάξουν στα σχολικά προγράμματα κάποιο μάθημα που να σχετίζεται με την ιστορία του Πειραιά έτσι ώστε να ενημερώνονται τα παιδιά και να μαθαίνουν για τον τόπο τους. Ακόμη, θα μπορούσαν οι καθηγητές να αναθέτουν εργασίες στους μαθητές, με θέματα που αφορούν τον Πειραιά, γιατί μέσα από την προσωπική μελέτη μπορεί κάποιος να μάθει περισσότερα πράγματα αλλά και να τα συγκρατήσει. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διοργανώνουν περισσότερες εκδρομές εκπαιδευτικού περιεχομένου, όπως σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους καθώς και πολιτιστικές εκδηλώσεις στις οποίες θα συμμετέχουν οι ίδιοι οι μαθητές.

Επίσης, πέρα από την ενημέρωση των μαθητών για την πολιτιστική κληρονομιά της πόλης, θα ήταν καλό και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία να συμμετέχουν σε πολιτιστικούς συλλόγους της πόλης γιατί οι σύλλογοι αυτοί διοργανώνουν ημερίδες, αφιερώματα και πολιτιστικές εκδηλώσεις σχετικές με τον Πειραιά. Η ενεργή συμμετοχή των δημοτών σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες και συλλόγους θα οδηγήσει και στην αναβάθμιση όλων αυτών των δραστηριοτήτων και αν υπάρχει σημαντική συμμετοχή θα διοργανώνονται ολοένα και περισσότερες από τον Δήμο Πειραιά. Ακόμη, οι παραπάνω δραστηριότητες προσθέτουν

ποιότητα ζωής στους κατοίκους, συμβάλλουν στη σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και στη δημιουργία φιλικών δεσμών.

Όσον αφορά τον τομέα υγείας και πρόνοιας θα πρέπει ν' αναβαθμιστούν όσο είναι εφικτό οι υπηρεσίες που προσφέρουν τα νοσοκομεία της πόλης κι αυτό θα γίνει με την πρόσληψη άρτια εκπαιδευμένου και καταρτισμένου προσωπικού και με τον εκσυγχρονισμό του υλικού και κτιριακού εξοπλισμού.

Βασικά προβλήματα της πόλης έτσι όπως παρουσιάστηκαν από τους κατοίκους αποτελούν το κυκλοφοριακό, η έλλειψη καθαριότητας, η μόλυνση του περιβάλλοντος και η έλλειψη χώρων πρασίνου. Όσον αφορά το κυκλοφοριακό πρόβλημα, το οποίο είναι ιδιαίτερα έντονο λόγω της λειτουργίας του λιμανιού, πρώτα απ' όλα θα πρέπει να ενισχυθεί η χρήση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, να ενισχυθεί ο στόλος των αστικών λεωφορείων και να πραγματοποιούνται πιο τακτικά δρομολόγια. Ακόμη, θα μπορούσε να εκπονηθεί ειδική κυκλοφοριακή μελέτη από συγκοινωνιολόγους που θ' αντιμετωπίζει την ευρύτερη περιοχή του Πειραιά ως ενιαίο σύνολο και θα προτείνει λύσεις που θ' αποφορτίζουν το κέντρο της πόλης. Άλλη λύση αποτελεί η δημιουργία συντονιστικού κέντρου ρύθμισης της κυκλοφορίας με συστήματα οθονών σε κεντρικούς οδικούς άξονες και τέλος θα πρέπει να δημιουργηθεί κάποιο σύστημα ρύθμισης της κίνησης των φορτηγών για την είσοδο και έξοδό τους από και προς το λιμάνι.

Στη συνέχεια, βασικό πρόβλημα για τον Πειραιά είναι η έλλειψη καθαριότητας. Για ν' αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα θα πρέπει να ευαισθητοποιηθεί ο Δήμος και ν' αγοράσει περισσότερα απορριμματοφόρα οχήματα, να τοποθετήσει κάδους σε περισσότερα σημεία, θα πρέπει ακόμη να πάψουν οι συχνές απεργίες των υπαλλήλων κι έτσι να συλλέγονται κανονικά τ' απορρίμματα και τέλος είναι απαραίτητο να καθαρίζονται πιο συχνά οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια της πόλης. Ανάλογη ευαισθητοποίηση πρέπει να δείξουν και οι κάτοικοι και να αδειάζουν τ' απορρίμματά τους στους κάδους όπως και να μην πετούν τα σκουπίδια στο δρόμο. Όσον αφορά τη μόλυνση του περιβάλλοντος θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν και οι τοπικοί φορείς αλλά και οι κάτοικοι. Θα ήταν πολύ αποτελεσματικό να γίνει μία νέα καταγραφή και κατηγοριοποίηση των υπαρχουσών βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή η οποία θα συμπεριλάβει και τις επιπτώσεις από τη λειτουργία τους στο περιβάλλον αλλά και στην τοπική κοινωνία έτσι ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα. Ακόμη, πρέπει να προωθηθούν οι τεχνολογίες ήπιων για το περιβάλλον καυσίμων των οχημάτων. Από τη μεριά τους οι κάτοικοι θα πρέπει να ελαττώσουν τη χρήση των αυτοκινήτων τους και να χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν περισσότερο τα μέσα μαζικής μεταφοράς όπως το μετρό, το τραμ, τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο που δεν μολύνουν το περιβάλλον καθώς και τα λεωφορεία, τα οποία λειτουργούν πλέον με φυσικό αέριο το οποίο είναι πιο φιλικό προς περιβάλλον.

Ένας ακόμη τρόπος για να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων του Πειραιά είναι η δημιουργία χώρων πρασίνου και αυτό μπορεί να γίνει με τη δενδροφύτευση των ελάχιστων εναπομείναντων ελεύθερων χώρων όσο και με την απαλλοτρίωση κάποιων χώρων για να δημιουργηθούν επιπλέον πάρκα με πράσινο έτσι ώστε να υπάρχει και χώρος για να παίζουν τα παιδιά.

Τέλος, είναι κατανοητό σε όλους πόσο σημαντική είναι η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βελτίωση και την αναβάθμιση της πόλης του Πειραιά. Γι' αυτό θα πρέπει να υλοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερα προγράμματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία θα στοχεύουν τόσο στην οικονομική ανάπτυξη όσο και της βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων. Η υλοποίηση αυτή των προγραμμάτων θα πρέπει φυσικά να γίνεται σε συνεργασία με το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πόλης για να μην αλλοιωθεί η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

1. Φύλο

Ανδρας ☐

Γυναίκα ☐

2. Ηλικία

18-25 ☐

46-55 ☐

26-35 ☐

56-65 ☐

36-45 ☐

65 και άνω ☐

3. Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος-η ☐

Έγγαμος-η ☐

Διαζευγμένος-η ☐

Χήρος-α ☐

4. Μορφωτικό Επίπεδο

Απόφοιτος Δημοτικού ☐

Απόφοιτος Γυμνασίου ☐

Απόφοιτος Λυκείου ☐

Απόφοιτος ΙΕΚ ☐

Απόφοιτος ΤΕΙ ☐

Απόφοιτος ΑΕΙ ☐

Κάτοχος Μεταπτυχιακού ☐

Κάτοχος Διδακτορικού ☐

5. Απασχόληση

Άνεργος ☐

Δημόσιος Υπάλληλος ☐

Ιδιωτικός Υπάλληλος ☐

Ελεύθερος Επαγγελματίας ☐

Φοιτητής-τρια ☐

Συνταξιούχος ☐

Οικιακά ☐

6. Ποιο είναι το Μηνιαίο Διαθέσιμο Οικογενειακό σας Εισόδημα;

0-500 € ☐

500-1000 € ☐

1000-2000 € ☐

2000-5000 € ☐

5000 € και άνω ☐

7. Σε ποια από τις παρακάτω συνοικίες του Πειραιά διαμένετε;

Κέντρο Πειραιά ☐

Πασαλιμάνι ☐

Καστέλα ☐

Μικρολίμανο ☐

Φρεαττύδα ☐

Πειραιϊκή ☐

Χατζηκυριάκειο ☐

Βρυώνη ☐

Προφήτης Ηλίας ☐

Καμίνια ☐

Ν. Φάληρο ☐

Καλλίπολη ☐

8. Κατά πόσο θεωρείτε ανεπτυγμένα τα παρακάτω Δίκτυα Υποδομών στον Πειραιά;

ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Μέσα Μαζικής Μεταφοράς				
Ηλεκτρισμός				
Υδρευση				
Αποχέτευση				

9. Πώς αξιολογείται τις υπηρεσίες που παρέχονται από τους παρακάτω οργανισμούς; (1=πολύ καλά, 2=καλά, 3=ικανοποιητικά, 4=μέτρια, 5=άσχημα)

«Τζάνειο» Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Πειραιά

Γενικό Περιφερειακό Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Πειραιά «Μεταξά»

Γηροκομείο Πειραιώς

«Χατζηκυριάκειο» Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας

10. Ποιους από τους παρακάτω πολιτιστικούς-πολιτισμικούς συλλόγους του Πειραιά γνωρίζετε ή/και συμμετέχετε;

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ -ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ	Γνωρίζω	Συμμετέχω
«Πειραιϊκός Σύνδεσμος»		
Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»		
«Σύνδεσμος για την προστασία του Περιβάλλοντος Πειραιά»		
«Παλλακωνική Ένωση»		
Αδελφότητα Κρητών Πειραιώς «Η ΟΜΟΝΟΙΑ»		
Αδελφότητα Κεφαλλήνων και Ιθακησίων Πειραιώς		

11. Γνωρίζετε ή έχετε ποτέ υπάρξει μέλος κάποιων από τους παρακάτω αθλητικούς φορείς;

ΑΘΛΗΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	Γνωρίζω	Έχω υπάρξει μέλος
Ολυμπιακός Σ.Φ.Π		
Εθνικός Ο.Φ.Π.Φ		
Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Πειραιώς (Ι.Ο.Π)		
Όμιλος Ερετών		
Αθλητικός -Φυσιολατρικός – Μορφωτικός Σύλλογος «ΦΟΙΝΙΞ»		
«Πορφύρας» Αθλητικός Όμιλος Φρεαττύδας		
Ναυτικός Όμιλος Ελλάδος		

12. Ποια από τα παρακάτω σύμβολα και στοιχεία της πόλης του Πειραιά θεωρείτε ότι διαμόρφωσαν ή/και συνεχίζουν να διαμορφώνουν την ιδιαίτερη ταυτότητα/φυσιογνωμία του; (Επιλέξτε κατά τη γνώμη σας τα πέντε σημαντικότερα βάζοντας τα κατά σειρά σπουδαιότητας από το 1:σπουδαιότερο – 5: σπουδαίο).

Το λιμάνι του Πειραιά	
Το παλαιό Δημαρχείο (Ρολόι)	
Το άγαλμα του Λέοντος	
Το μνημείο του Καραϊσκάκη	
Το στάδιο Καραϊσκάκη	
Το Θεμιστόκλειο	
Τα Μακρά Τείχη	
Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων	
Το Δημοτικό Θέατρο	
Ο Ολυμπιακός	
Το Βεάκειο Θέατρο	
Το Μικρολίμανο	
Το τραγούδι «Τα παιδιά του Πειραιά»	
Ο «Πειραιϊκός Σύνδεσμος»	
Το μνημείο του Άγνωστου Ναύτη (ΣΤΑΥΡΟΣ)	
Η Πλατεία Κοραή	
Η Ιωνίδειος Σχολή	
Ο Ναός Αγίου Σπυρίδωνα	
Το Παλαιό Ταχυδρομείο	
Ο Πύργος (Εμποροναυτιλιακό κέντρο)	

13. Ποιες από τις ακόλουθες προσωπικότητες στο χώρο της τέχνης και του πολιτισμού έχουν συμβάλει στη ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας του Πειραιά. (Επιλέξτε κατά τη γνώμη σας τις πέντε σημαντικότερες βάζοντας κατά σειρά σπουδαιότητας από το 1:σπουδαιότερη – 5: σπουδαία).

Παύλος Νιρβάνας	
Λάμπρος Πορφύρας	
Δημοσθένης Βουτυράς	
Αιμίλιος Βεάκης	
Δημήτρης Ροντήρης	
Κατίνα Παξινού	
Μάριος Πλωρίτης	
Γιάννης Τσαρούχης	
Μελίνα Μερκούρη	
Δημήτρης Παπαμηχαήλ	
Μάρκος Βαμβακάρης	
Δημήτρης Γκόγκος (Μπαγιαντέρας)	

14. Η ονομασία του Πειραιά έχει αλλάξει κατά το πέρασμα των χρόνων. Γνωρίζετε κάποιες από τις προγενέστερες ονομασίες;

ΝΑΙ ☐

ΟΧΙ ☐

Αν ναι, ποιες;.....

15. Ποια μουσεία του Πειραιά γνωρίζετε και ποια απ' αυτά έχετε επισκεφθεί;

16. Ποια εκδήλωση (επέτειο, πανηγύρι, λιτανεία, έκθεση) θεωρείται πιο φημισμένο στον Πειραιά;

17. Τον περασμένο αιώνα, εμφανίστηκε ένα νέο είδος τραγουδιού, σήμα κατατεθέν της πόλης του Πειραιά. Γνωρίζετε ποιο είναι αυτό και κάποιον εκπρόσωπό του;

ΝΑΙ ☐

ΟΧΙ ☐

Αν ναι, ποιο;

18. Κατά πόσο θεωρείτε ικανοποιητικούς τους παρακάτω τομείς ψυχαγωγίας στον Πειραιά;

ΤΟΜΕΙΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
Θέατρο				
Σινεμά				
Αθλητικά Γεγονότα				
Πολιτιστικές εκδηλώσεις				
Φεστιβάλ- Συναυλίες				
Εκθέσεις				
Φαγητό-Ποτό- Καφέ				

19. Ποιο από τα παρακάτω έργα, επιδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρείτε πιο σημαντικό για τον Πειραιά; (Επιλέξτε ένα από τα πέντε)

«Ανακατασκευή Βεάκειου Θεάτρου»	
«Αναπαλαίωση Δημοτικού Θεάτρου»	
Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι». Προώθηση της Ισότητας των Δύο Φύλων: Ανάπτυξη Δομών κοινωνικής Φροντίδας, Προώθηση της γυναικείας Επιχειρηματικότητας.	
«Ανάπλαση του Ηλεκτρικού Σταθμού Πειραιά»	
«Ολοκληρωμένες Δράσεις Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στην Ευρύτερη περιοχή Πειραιά», στα πλαίσια του Ε.Π «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση».	

20. Πως πιστεύετε ότι οι οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις έχουν συμβάλει στην αλλαγή της φυσιογνωμίας της πόλης του Πειραιά:

Θετικά: Διότι

.....

.....

.....

Αρνητικά: Διότι.....

.....

.....

.....

21. Ποιό κατά τη γνώμη σας είναι τι θετικότερο χαρακτηριστικό ή στοιχείο του Πειραιά;

22. Ποιό κατά τη γνώμη σας είναι το αρνητικότερο χαρακτηριστικό ή στοιχείο του Πειραιά;

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πραγματικός πληθυσμός κατανεμόμενος σε ομοδημότες ετεροδημότες και αλλοδαπούς

Γεωγραφική Περιοχή	2001 Πραγματικός πληθυσμός			
	Σύνολο	Απογραφέντες στο δήμο ή την κοινότητα		
		Ομοδημότες	Ετεροδημότες	Αλλοδαποί
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ)	175.697	120.473	39.354	15.870

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλο ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ)

Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	161.026	76.345	84.681
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού - Διδακτορικού Τίτλου	1.464	964	500
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	81	41	40
25-29 ετών	332	208	124
30-44 ετών	681	436	245
45-64 ετών	320	234	86
65 ετών και άνω	50	45	5
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	13.854	7.135	6.719
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	732	282	450
25-29 ετών	2.106	900	1.206
30-44 ετών	5.720	2.714	3.006
45-64 ετών	4.024	2.374	1.650
65 ετών και άνω	1.272	865	407
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ ΚΑΤΕΕ)	4.403	2.379	2.024
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	395	161	234
25-29 ετών	869	417	452
30-44 ετών	2.034	1.107	927
45-64 ετών	878	528	350
65 ετών και άνω	227	166	61
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	11.816	6.586	5.230

10-19 ετών	263	88	175
20-24 ετών	2.360	1.012	1.348
25-29 ετών	2.106	978	1.128
30-44 ετών	3.617	2.008	1.609
45-64 ετών	2.686	1.859	827
65 ετών και άνω	784	641	143
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	56.783	28.285	28.498
10-19 ετών	4.275	2.074	2.201
20-24 ετών	8.196	4.276	3.920
25-29 ετών	6.328	3.266	3.062
30-44 ετών	17.384	8.328	9.056
45-64 ετών	14.982	7.312	7.670
65 ετών και άνω	5.618	3.029	2.589
Τελείωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	19.159	9.881	9.278
10-19 ετών	6.301	3.276	3.025
20-24 ετών	1.483	862	621
25-29 ετών	1.666	927	739
30-44 ετών	4.189	2.094	2.095
45-64 ετών	3.637	1.785	1.852
65 ετών και άνω	1.883	937	946
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	39.949	16.497	23.452
10-19 ετών	5.511	2.868	2.643
20-24 ετών	790	491	299
25-29 ετών	853	492	361
30-44 ετών	5.529	2.380	3.149
45-64 ετών	14.694	5.616	9.078
65 ετών και άνω	12.572	4.650	7.922
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	10.189	3.685	6.504
10-19 ετών	3.286	1.728	1.558
20-24 ετών	45	31	14
25-29 ετών	75	51	24
30-44 ετών	264	121	143
45-64 ετών	1.640	408	1.232
65 ετών και άνω	4.879	1.346	3.533
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	3.409	933	2.476
10-19 ετών	25	14	11
20-24 ετών	80	52	28
25-29 ετών	100	72	28

30-44 ετών	303	176	127
45-64 ετών	653	193	460
65 ετών και άνω	2.248	426	1.822

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Οικονομικώς ενεργός πληθυσμός κατά φύλο ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ)

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα	2001 Πραγματικός πληθυσμός		
	Σύνολο	Αρρενες	Θήλεις
Σύνολο	74.087	45.493	28.594
Εργοδότες	7.313	5.195	2.118
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	5.824	4.051	1.773
Μισθωτοί	56.628	33.929	22.699
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	770	319	451
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	3.552	1.999	1.553
Γεωργία κτηνοτροφία θήρα και δασοκομία, αλιεία	349	229	120
Εργοδότες	22	16	6
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	112	69	43
Μισθωτοί	170	137	33
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	45	7	38
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Ορυχεία και λατομεία	49	42	7
Εργοδότες	2	2	0
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	1	1	0
Μισθωτοί	45	38	7
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	1	1	0
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Μεταποιητικές βιομηχανίες	9.450	6.921	2.529
Εργοδότες	1.010	829	181
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	550	429	121
Μισθωτοί	7.734	5.587	2.147
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	156	76	80
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου και νερού	404	288	116

Εργοδότες	3	3	0
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	3	2	1
Μισθωτοί	397	282	115
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	1	1	0
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Κατασκευές	4.420	4.288	132
Εργοδότες	275	264	11
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	538	532	6
Μισθωτοί	3.582	3.473	109
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	25	19	6
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων μοτοσυκλετών και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης	13.132	7.618	5.514
Εργοδότες	3.299	2.188	1.111
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	881	632	249
Μισθωτοί	8.699	4.683	4.016
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	253	115	138
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	4.115	2.382	1.733
Εργοδότες	841	604	237
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	102	69	33
Μισθωτοί	3.058	1.670	1.388
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	114	39	75
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	10.693	8.280	2.413
Εργοδότες	445	381	64
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	903	834	69
Μισθωτοί	9.307	7.048	2.259
Συμβοηθούμενα & μη αμειβόμενα μέλη	38	17	21
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, διαχείριση ακίνητης περιουσίας	7.431	3.714	3.717
Εργοδότες	563	408	155
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	1.266	738	528
Μισθωτοί	5.561	2.555	3.006

Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	41	13	28
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	5.888	3.740	2.148
Εργοδότες	19	10	9
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	46	28	18
Μισθωτοί	5.807	3.702	2.105
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	16	0	16
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Εκπαίδευση	3.650	1.183	2.467
Εργοδότες	150	70	80
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	118	43	75
Μισθωτοί	3.379	1.068	2.311
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	3	2	1
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3.104	1.034	2.070
Εργοδότες	104	52	52
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	397	232	165
Μισθωτοί	2.601	750	1.851
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	2	0	2
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Λοιπές υπηρεσίες	4.159	1.420	2.739
Εργοδότες	272	145	127
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	581	212	369
Μισθωτοί	3.269	1.052	2.217
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	37	11	26
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι	0	0	0
Νέοι, Μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο	7.243	4.354	2.889
Εργοδότες	308	223	85
Εργαζόμενοι για δικό τους λογαριασμό	326	230	96
Μισθωτοί	3.019	1.884	1.135
Συμβοηθούντα & μη αμειβόμενα μέλη	38	18	20
Δεν δήλωσαν επάγγελμα & νέοι			

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-ΤΖΑΝΕΙΟ

ΤΖΑΝΕΙΟ							
ΗΛΙΚΙΑ		ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	ΚΑΛΑ	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΣΧΗΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	5 3,33% 11,36%	4 2,67% 9,09%	15 10,00% 34,09%	15 10,00% 34,09%	5 3,33% 11,36%	44 29,33% 99,99%
	26-45 ετών	3 2,00% 5,66%	7 4,67% 13,21%	14 9,33% 26,42%	21 14,00% 39,62%	8 5,33% 15,09%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	0 0% 0%	18 12,00% 33,96%	18 12,00% 33,96%	10 6,67% 18,87%	7 4,67% 13,21%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	8 5,33%	29 19,33%	47 31,33%	46 30,67%	20 13,33%	150 100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑ-ΤΖΑΝΕΙΟ

ΤΖΑΝΕΙΟ								
ΕΙΣΟΔΗΜΑ		ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	ΚΑΛΑ	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΣΧΗΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	0-2000€	1 0,67% 1,20%	4 2,67% 4,81%	16 10,67% 19,27%	24 16% 28,91%	33 22,00% 39,75%	5 3,33% 6,02%	83 55,33% 100,00%
	2000-5000€	0 0,00% 0,00%	5 3,33% 7,46%	12 8,00% 17,91%	23 15,33% 34,32%	13 8,67% 19,40%	14 9,33% 20,89%	67 44,67% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	1 0,67%	9 6,00%	28 18,67%	47 31,33%	46 30,67%	19 12,67%	150 100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ					
ΗΛΙΚΙΑ		ΚΑΛΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΣΧΗΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	9 6,00% 20,45%	28 18,67% 63,64%	7 4,67% 15,91%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	16 10,67% 30,19%	29 19,33% 54,72%	8 5,33% 15,09%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	20 13,33% 37,74%	32 21,33% 60,38%	1 0,67% 1,89%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	45 30,00%	89 59,33%	16 10,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΦΥΛΟ-Φ.Π.Σ.Π
«ΖΗΝΩΝ»**

Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»					
ΦΥΛΟ		ΓΝΩΡΙΖΩ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΝΔΡΕΣ	49 32,67% 75,38%	12 8,00% 18,46%	4 2,67% 6,15%	65 43,33% 100,00%
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	51 34,00% 60,00%	19 12,67% 22,35%	15 10,00% 17,65%	85 56,67% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	100 66,67%	31 20,67%	19 12,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-
Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»**

Φ.Π.Σ.Π «ΖΗΝΩΝ»					
ΗΛΙΚΙΑ		ΓΝΩΡΙΖΩ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	34 22,67% 77,27%	8 5,33% 18,18%	2 1,33% 4,55%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	41 27,33% 77,36%	11 7,33% 20,75%	1 0,67% 1,89%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	25 16,67% 47,17%	12 8,00% 22,64%	16 10,67% 30,19%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	100 66,67%	31 20,67%	19 12,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΦΥΛΟ-
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Σ.Φ.Π**

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Σ.Φ.Π					
ΦΥΛΟ		ΓΝΩΡΙΖΩ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΝΔΡΕΣ	2 1,33% 3,08%	45 30,00% 69,23%	18 12,00% 27,69%	65 43,33% 100,00%
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	6 4,00% 7,06%	69 46,00% 81,18%	10 6,67% 11,76%	85 56,67% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	8 5,33%	114 76,00%	28 18,67%	150 100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΦΥΛΟ-ΕΘΝΙΚΟΣ Ο.Φ.Π

ΕΘΝΙΚΟΣ Ο.Φ.Π.Φ					
ΦΥΛΟ		ΓΝΩΡΙΖΩ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΝΔΡΕΣ	5 3,33% 7,69%	51 34,00% 78,46%	9 6,00% 13,85%	65 43,33% 100,00%
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	33 22,00% 38,82%	50 33,33% 58,82%	2 1,33% 2,35%	85 56,67% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	38 25,33%	101 67,33%	11 7,33%	150 100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ-ΛΙΜΑΝΙ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ						
ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ		ΒΑΘΜΟΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑΣ				
		«1»	«2»	«3»	ΚΑΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΑ	51 34,00% 63,75%	9 6,00% 11,25%	5 3,33% 6,25%	15 10,00% 18,75%	80 53,33% 100,00%
	ΚΑΣΤΕΛΑ, ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ, ΜΙΚΡΟΛΙΜΑΝΟ, Ν. ΦΑΛΗΡΟ	26 17,33% 56,52%	12 8,00% 26,09%	2 1,33% 4,35%	6 4,00% 13,04%	46 30,67% 100,00%
	ΠΕΙΡΑΪΚΗ, ΚΑΛΛΙΠΟΛΗ, ΧΑΤΖ/ΚΕΙΟ	21 14,00% 87,50%	1 0,67% 4,17%	2 1,33% 8,33%	0 0,00% 0,00%	24 16,00% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	98 65,33%	22 14,67%	9 6,00%	21 14,00%	150 100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ								
ΗΛΙΚΙΑ		ΒΑΘΜΟΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑΣ						
		«1»	«2»	«3»	«4»	«5»	ΚΑΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	0 0,00% 0,00%	5 3,33% 11,36%	12 8,00% 27,27%	6 4,00% 13,64%	5 3,33% 11,36%	16 10,67% 36,36%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	8 5,33% 15,09%	8 5,33% 15,09%	8 5,33% 15,09%	10 6,67% 18,87%	4 2,67% 7,55%	15 10,00% 28,30%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	1 0,67% 1,89%	5 3,33% 9,43%	6 4,00% 11,32%	6 4,00% 11,32%	3 2,00% 5,66%	32 21,33% 60,38%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	9 6,00%	18 12,00%	26 17,33%	22 14,67%	12 8,00%	63 42,00%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ**

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ								
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ		ΒΑΘΜΟΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑΣ						
		«1»	«2»	«3»	«4»	«5»	ΚΑΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔ- ΕΥΣΗ	8 5,33% 11,43%	12 8,00% 17,14%	14 9,33% 20,00%	16 10,67% 22,86%	9 6,00% 12,86%	11 7,33% 15,71%	70 46,67% 100,00%
	ΑΝΩΤΑΤ Η ΕΚΠΑΙΔ- ΕΥΣΗ	7 4,67% 8,75%	19 12,67% 23,75%	11 7,33% 13,75%	11 7,33% 13,75%	5 3,33% 6,25%	27 18,00% 33,75%	80 53,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	15 10,00%	31 20,67%	25 16,67%	27 18,00%	14 9,33%	38 25,33%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ-ΚΑΤΙΝΑ ΠΑΞΙΝΟΥ**

ΚΑΤΙΝΑ ΠΑΞΙΝΟΥ								
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ		ΒΑΘΜΟΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑΣ						
		«1»	«2»	«3»	«4»	«5»	ΚΑΜΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔ- ΕΥΣΗ	9 6,00% 12,86%	15 10,00% 21,43%	5 3,33% 7,14%	5 3,33% 7,14%	12 8,00% 17,14%	24 16,00% 34,29%	70 46,67% 100,00%
	ΑΝΩΤΑΤ Η ΕΚΠΑΙΔ- ΕΥΣΗ	6 4,00% 7,50%	9 6,00% 11,25%	17 11,33% 21,25%	10 6,67% 12,50%	10 6,67% 12,50%	28 18,67% 35,00%	80 53,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛ Ο	15 10,00%	24 16,00%	22 14,67%	15 10,00%	22 14,67%	52 34,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ-ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ**

ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ				
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ		ΓΝΩΡΙΖΩ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	17 11,33% 24,29%	53 35,33% 75,71%	70 47,67% 100,00%
	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	35 23,33% 43,75%	45 30,00% 56,25%	80 53,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	52 34,67%	98 65,33%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-
ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ**

ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ				
ΗΛΙΚΙΑ		ΓΝΩΡΙΖΩ	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	8 5,33% 18,18%	36 24,00% 81,82%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	15 10,00% 28,30%	38 25,33% 71,70%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	29 19,33% 54,72%	24 16,00% 45,28%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	53 34,67%	98 65,33%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΕΠΙΠΕΔΟ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ**

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ					
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ		ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΓΝΩΡΙΖΩ	ΕΧΩ ΕΠΙΣΚΕΦΤΕΙ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	33 22,00% 67,35%	13 8,67% 26,53%	3 2,00% 6,12%	49 32,67% 100,00%
	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	43 28,67% 42,57%	42 28,00% 41,58%	16 10,67% 15,84%	101 67,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	76 50,67%	55 36,67%	19 12,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ**

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ					
ΗΛΙΚΙΑ		ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΓΝΩΡΙΖΩ	ΕΧΩ ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	27 18,00% 61,36%	14 9,33% 31,82%	3 2,00% 6,82%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	29 19,33% 54,72%	19 12,67% 35,85%	3 3,33% 9,43%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	20 13,33% 37,74%	22 14,67% 41,51%	11 7,33% 20,75%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	76 50,67%	55 36,67%	19 12,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΕΠΠΕΔΟ-ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ**

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ				
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΠΕΔΟ		ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12 8,00% 24,49%	37 24,67% 75,51%	49 32,67% 100,00%
	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	11 7,33% 10,89%	90 60,00% 89,11%	101 67,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	23 15,33%	127 84,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
ΕΠΠΕΔΟ-ΕΙΔΟΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ**

ΕΙΔΟΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ				
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΠΕΔΟ		ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	ΓΝΩΡΙΖΩ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	18 12,00% 25,71%	52 34,67% 74,29%	70 46,67% 100,00%
	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	45 30,00% 56,25%	35 23,33% 43,75%	80 53,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	63 42,00%	87 58,00%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ**

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ					
ΗΛΙΚΙΑ		ΠΟΛΥ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	22 14,67% 50,00%	20 13,33% 45,45%	2 1,33% 4,55%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	21 14,00% 39,62%	28 18,67% 52,83%	4 2,67% 7,55%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	10 6,67% 18,87%	33 22,00% 62,26%	10 6,67% 18,87%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	53 35,33%	81 54,00%	16 10,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΕΣΤΙΒΑΛ/ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ**

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΑΙ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ					
ΗΛΙΚΙΑ		ΠΟΛΥ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	16 10,67% 36,36%	15 10,00% 34,09%	13 8,67% 29,55%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	22 14,67% 41,51%	27 18,00% 50,94%	4 2,67% 7,55%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	8 5,33% 15,09%	34 22,67% 64,15%	11 7,33% 20,75%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	46 30,67%	76 50,67%	28 18,67%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΑ-
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ**

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΘΕΣΕΩΝ					
ΗΛΙΚΙΑ		ΠΟΛΥ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ
	18-25 ετών	23 15,33% 52,27%	19 12,67% 43,18%	2 1,33% 4,55%	44 29,33% 100,00%
	26-45 ετών	15 10,00% 28,30%	36 24,00% 67,92%	2 1,33% 3,77%	53 35,33% 100,00%
	46-65 ετών	8 5,33% 15,09%	34 22,67% 64,15%	11 7,33% 20,75%	53 35,33% 100,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	46 30,67%	89 59,33%	15 10,00%	150 100,00%

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΦΥΛΟ-
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ							
ΦΥΛΟ		ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥ Η ΒΕΑΚΕΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	ΑΝΑΠΛΑΙΩ ΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ	«ΒΟΗΘΕΙ Α ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»	ΑΝΑΠΛΑΣ Η ΗΣΑΠ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚ Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΣΥΝΟ ΛΟ
	ΑΝΔΡΕΣ	3 2,00% 4,62%	26 17,33% 40,00%	6 4,00% 9,23%	18 12,00% 27,69%	12 8,00% 18,46%	65 43,33 % 100,00 %
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	9 6,00% 10,59%	30 20,00% 35,29%	21 14,00% 24,71%	10 6,67% 11,76%	15 10,00% 17,65%	85 10,00 % 56,67 %
	ΣΥΝΟΛΟ	12 8,00%	56 37,33%	27 18,00%	28 18,67%	27 18,00%	150 100,00 %

Η Πειραιϊκή

Η Πλατεία Καραϊσκάκη

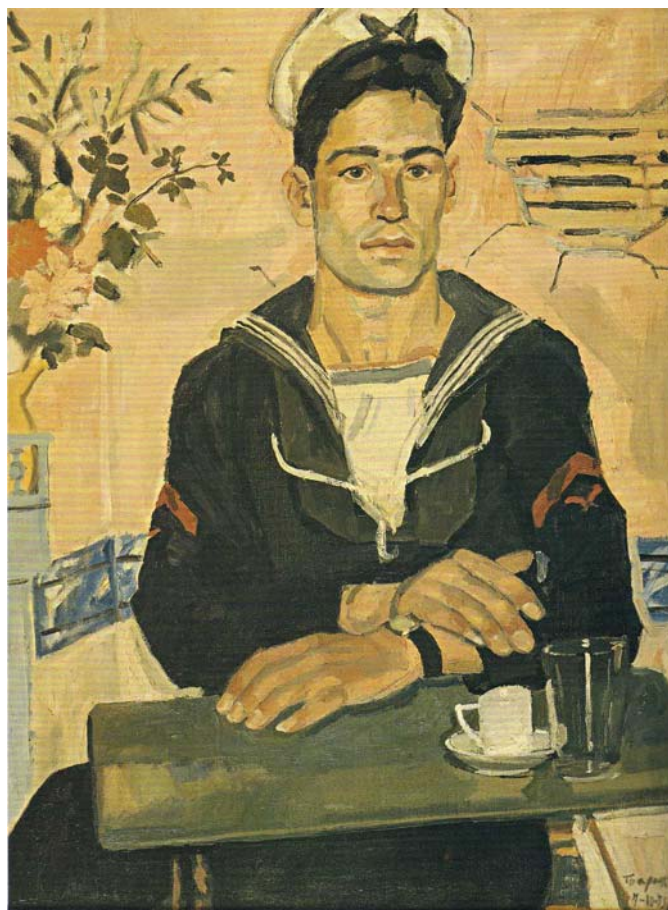
Ο Άγιος Νικόλαος

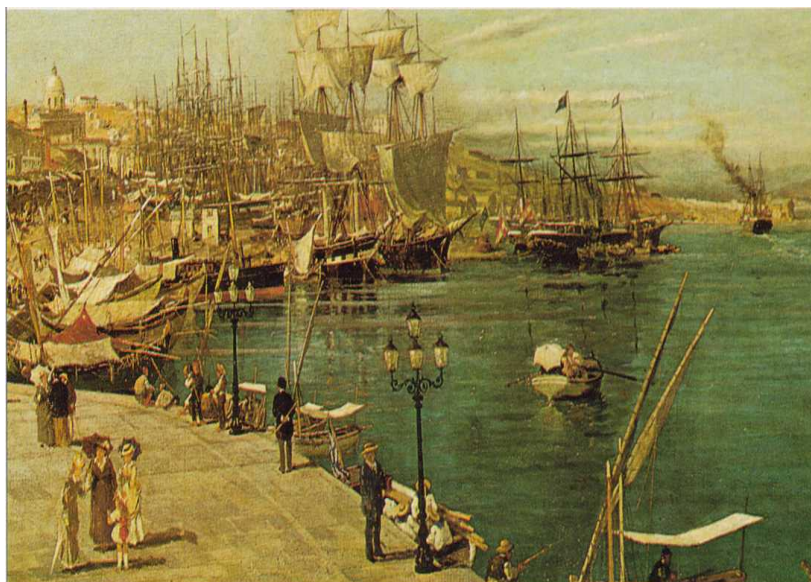
Το Δημοτικό Θέατρο

Το Ρολόι

«Ο ναύτης» του ζωγράφου Γιάννη Τσαρούχη

«Το λιμάνι του Πειραιά» του Κ. Βολανάκη

Το Μικρολίμανο, το οποίο διατηρεί ακόμη τη γραφικότητά του

Πλαζ Βοτσαλάκια και το νησάκι «Σταλίδα»

Το λιμάνι του Πειραιά

Η Ακτή Μιαούλη

Ο Πειραιάς από ψηλά

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

INETNET

- www.bep.gr
- www.culture.gr
- www.dspeir.gr
- www.eep.gr
- www.epspeiraia.gr
- www.ethnikos.gr
- www.filonas.gr
- www.fsp.gr
- www.hna.gr
- www.holiday.gr
- www.indiktos.gr
- www.iop.gr
- www.isap.gr
- www.isp.gr
- www.logotexnia.gr
- www.metaxa-hospital.gr
- www.nomarhiapeiraia.gr
- www.omilosereton.gr
- www.opencontent.gr
- www.osp.gr
- www.pcci.gr
- www.pireas.com
- www.pireasnet.gr
- www.pireasweb.g
- www.portnet.gr
- www.rempetika.com
- www.sansimera.gr
- www.stadia.gr
- www.statistics.gr

- www.theatremuseum.g
- www.tzaneio.gr
- www.wikipedia.gr

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ- ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Ευαγγέλου Σεραφείμ, «80 χρόνια μεγαλείου», εφημερίδα ΦΩΣ ΤΩΝ ΣΠΟΡ, 10/3/2005
- Θαναηλάκης Γ., «Ο Ολυμπιακός των άλλων αθλημάτων, περιοδικά ACTIVE BY SPORT FM, τεύχος Μαρτίου
- Κανελλόπουλος Δημήτρης, «Ελληνικές οι ρίζες του ρεμπέτικου», εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 24/12/2004
- Καραπαππάς Κ., «Γίγαντες και νάνοι, οι πρόεδροι που σημάδεψαν τον Ολυμπιακό», περιοδικό ACTIVE BY SPORT FM, τεύχος Μαρτίου
- Κεφάλας Μόσχος, «Η ανανέωση της Φιλολογικής Στέγης και οι νέοι του 1950», περιοδικό Φιλολογική Στέγη, περίοδος Β' – τεύχος 7^ο, Μάρτιος 2006
- «Η δραστηριότητα της Φιλολογικής Στέγης», περιοδικό Φιλολογική Στέγη, περίοδος Β' – τεύχος 2^ο, Χριστούγεννα 2004
- «Εκείνοι που έφυγαν», περιοδικό Φιλολογική Στέγη, περίοδος Β' – τεύχος 2, Χριστούγεννα 2004
- Κιόσσε Χαρά, «Ο Κούρος Απόλλων κατοικεί στον Πειραιά», εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 3/3/2002
- Μπίτσικα Παναγιώτα, «Το φαινόμενο ολυμπιακός λαός», εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 18/5/1997
- Χατζημανωλάκης Γιάννης, «Οι λογοτέχνες του Πειραιά», περιοδικό ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ – Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ – ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΒΟΥΓΙΟΥΚΑ ΜΑΡΩ – ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΕΓΑΡΙΔΗΣ, «Οδωνυμικά του Πειραιά», εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1996
- ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ ΣΤΑΜΑΤΙΝΑ, «Πειραιάς 1834-1912», εκδ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, Αθήνα 2004
- ΜΙΧΕΛΗ ΛΙΖΑ, «Πειραιάς, από το Πόρτο Λεόνε στη Μαγχεστρία της Ανατολής», εκδ. ΔΡΩΜΕΝΑ, Αθήνα 1998

- ΜΠΕΣΙΛΑ – ΒΗΚΑ ΕΥΡΥΔΙΚΗ, «ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ», εκδ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2004, τόμος Ι
- ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗΣ, «ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ», εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1992, τόμος Αττικά
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 2^{ος}
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 2^{ος}
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 8^{ος}
- ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990, τόμος 9^{ος}
- ΠΑΤΡΑΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, «Μεγάλο Πειραιϊκό Λεύκωμα», εκδ. Μυτιληναίος Α.Ε., Πειραιάς 2004
- ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΤΟΣ ΜΙΧΑΗΛ, ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΤΟΥ – ΒΑΜΒΑ ΦΩΤΕΙΝΗ, ΕΠΙΤΟΜΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, εκδ. ΕΡΜΗΣ, Αθήνα 2001
- ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΙΩΣΗΦ, «Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης», ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΑΙ ΥΠΕΧΩΔΕ εκδ. ΜΕΔΕΩΝ, Αθήνα 2000
- ΧΑΤΖΗΜΑΝΩΛΑΚΗΣ Ε. ΓΙΑΝΝΗΣ, «Το χρονικό μιας Πολιτείας, Πειραιάς 1835-2005», εκδίδεται από το Δήμο Πειραιώς, Πειραιάς 2005

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- G. Broadbent, “Emerging concept in urban space design”, ed. Van Nostrand Reinhold, 1990
- J. Castex, P. Panerai, περιοδικό “Architecture d’ aujourd’hui”, No 153
- G. Cullen, “The scanner”, Alcan Industries Ltd, London 1966
- R. Krier, L. Krier, “On architecture”, Academy ed. St. Martins Press
- K.Lynch, “Managing the sense of a region”, Cambridge Mass: The M.I.T Press, 1967
- A. Rossi, “Η αρχιτεκτονική της πόλης”, εκδ. Σύγχρονα Θέματα, 1987
- C. Norberg Schulz, “Towards a phenomenology of architecture”, Academic Press, London 1980
- C. Sitte, “City planning according to artistic principles”, trans. G. Collins and Collins, New York Random House, 1965
- R. Venturi, “Complexity and contradiction in Architecture”, New York 1967
- “Pireaus, History and Culture”, εκδ. IDEA S.A., MUNICIPALITY OF PIREAUS 2001
- OLYMPIACOS C.F.P, OFFICIAL YEARBOOK, SEASON 2006-2007

